

MIĘDZYNARODOWY PRZEWODNIK AKADEMICKI

Guide de l'Étudiant Polonais à l'Étranger
Przewodnik Studenta Polskiego zagranicą

opracowali — par

M. SPICBERG i S. PINKIERT

INGÉNIEURS C.

WYDANIE I-SZE. ROK 1934/35.

NAKŁADEM:

Centralne Akademickie Biuro Informacyjne

WARSZAWA, UL. MIROWSKA 3.

ŁÓDŹ, UL. POMORSKA 40.

MIĘDZYNARODOWY PRZEWODNIK AKADEMICKI

Guide de l'Etudiant Polonais à l'Etranger.

Przewodnik Studenta Polskiego zagranicą

opracowali — par

M. SPICBERG i S. PINKIERT

INGÉNIEURS C.

WYDANIE I-SZE. ROK 1934/35.

Dolnośląska Biblioteka Pedagogiczna
we Wrocławiu

WYŻSZE STUDJA ZAGRANICĄ:

Francja, Belgja, Włochy, Szwajcarja. Austrja, Czechosłowacja, Jugosławja etc.

Warunki przyjęcia, kierunki studjów i rzadkie specjalności, dyplomy i tytuły, prawo praktyki, stowarzyszenia i domy akademickie, warunki utrzymania zagranicą, formalności wyjazdowe, ulgi akademickie i t.p.

Studja i specjalności dla lekarzy, inżynierów, adwokatów i in. -

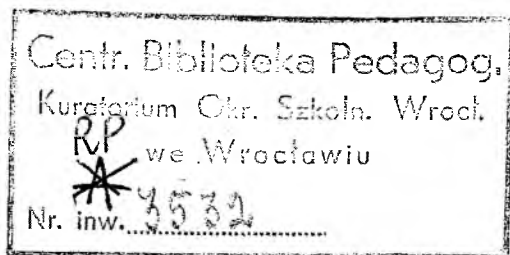
NAKŁADEM:

Centralne Akademickie Biuro Informacyjne

WARSZAWA, UL. MIROWSKA 3.

ŁÓDŹ, UL. POMORSKA 40.

Przedruk i naśladowanie wzbronione.

Dolnośląska Biblioteka Pedagogiczna
we Wrocławiu

WRO0039260

PRZEDMOWA

Pomimo trwającej od szeregu lat silnej emigracji młodzieży polskiej na studia zagranicę, szczególnie do Francji, nie ukazał się dotąd na rynku księgarskim, żaden przewodnik, któryby w rzeczowy i wyczerpujący sposób uwzględnił wszelkie informacje, dotyczące studjów zagranicznych i niezbędnych wiadomości związanych z wyjazdem.

Gdzieniegdzie spotykane informacje o uczelniach zagranicznych oparte były niejednokrotnie na luźnych wiadomościach, bądź też ujmowały szereg wyższych Zakładów Naukowych, które nie mogły stanowić całokształtu zainteresowań wszystkich pragnących studjować zagranicą.

To też uważaliśmy, że ukazanie się takiego informatora, wobec coraz b. potęgującej się emigracji młodzieży na studia zagranicę za k o n i e c z n e , usuwając w ten sposób długoletnią lukę w dziedzinie informatorstwa akademickiego zagranicznego.

Możnaby było postawić nam zarzut, że nie ujęliśmy w ścisłym znaczeniu, całokształtu, t. j. wszystkich uczelni europejskich, omawiając jedynie obszernie i niemal wyczerpująco uczelnie francuskie i belgijskie, a poprzestając na skróconych informacjach innych uczelni w Europie.

Lecz znajdujemy odpowiedź w tem, że wobec tego, iż gros emigracji skierowuje się, jak wykazała nam długoletnia praktyka i obserwacja, do Francji i Belgji, a w mniejszym stopniu do Włoch, Czechosłowacji i t. d., uważaliśmy za stosowne te dwa kraje omówić dokładniej.

Pozwalamy sobie nadmienić, iż dołożyliśmy wszelkich starań, nie szczędząc nakładu kosztów i pracy, by podane w pierwszym przewodniku akademickim, i to w języku polskim, wiadomości były jaknajbardziej szczegółowe i odpowiadały każdemu, któryby pragnął znaleźć w nich informacje interesujące go.

Czujemy się w obowiązku wyrazić w tem miejscu serdeczne podziękowanie tym wszystkim, którzy raczyli nam dostarczyć cennych informacji przy opracowaniu niniejszego przewodnika akademickiego, a w szczególności PP. Rektorom, Dziekanom, Dyrektorom, Profesorom i Sekretarzom Wyższych Uczelni.

A U T O R Z Y

PRÉFACE

Malgré le mouvement animé d'émigration parmi la jeunesse polonaise se rendant à l'étranger et notamment en France, dans le but d'y poursuivre des études, il n'est paru jusqu'à présent aucun guide, mettant en relief d'une manière détaillée et conforme aux faits, toutes les informations concernant les études à l'étranger et les notions indispensables relatives au départ.

Les informations rencontrées çà et là sur les écoles supérieures à l'étranger étaient basées souvent sur des notions isolées, ou bien se référaient à un nombre d'Instituts Supérieurs qui ne pouvaient répondre aux besoins et aux aspirations de tous ceux qui désiraient étudier à l'étranger.

Nous avons donc trouvé indispensable, vu le mouvement toujours croissant d'émigration de la jeunesse à l'étranger, de publier un informateur pareil, remédiant de cette façon à la lacune existant dans le domaine des informations universitaires.

On pourrait nous reprocher de ne pas avoir traité l'ensemble de toutes les écoles supérieures de l'Europe, ne décrivant que foncièrement et d'une manière détaillée les écoles françaises et belges et ne donnant que des notions générales d'autres instituts supérieurs en Europe.

Nous trouvons la réponse à cette objection dans le fait que le gros de l'émigration se dirige, ainsi que nous le démontre une longue expérience et des observations assidues, surtout en France et en Belgique et en un nombre moins considérable en Italie, en Tschecoslovaquie etc, voilà pourquoi nous avons jugé juste, d'étudier d'une manière plus détaillée ces deux pays.

Nous nous permettons d'ajouter que nous avons fait tous les efforts possibles, ne ménageant ni frais ni travail, pour que les informations données dans le premier Guide académique, rédigé en polonais contiennent le plus de détails possibles et répondent aux besoins de chacun.

Nous nous sentons en devoir de présenter ici nos remerciements sincères à tous ceux qui ont bien voulu nous fournir de précieuses informations pour la compilation de ce Guide de l'É t u d i a n t , et en particulier à MM. les Recteurs, les Doyens, les Directeurs, les Professeurs et les Secrétaires des Universités et Écoles Supérieures.

LES AUTEURS

BIBLIOGRAFIJA

1. Materiał informacyjny zebrany osobiście w ośrodkach uniwersyteckich. (1934 r.)
2. L'Information Universitaire (hebdomadaire) — Paris.
3. Annuaire Général de l'Université et de l'Enseignement Français — Paris.
4. Index Generalis — Paris.
5. Les échanges universitaires en Europe (2 éd.) — Paris.
6. Enseignement en France — Paris.
7. Holiday Courses in Europe — 1934.
8. Handbook of Student Travel (Europe) — London.
9. Livret (Annuaire) de l'Etudiant de l'Université de Paris
10. " " " " " " d'Aix - Marseille
11. " " " " " " d'Alger
12. " " " " " " de Besançon
13. " " " " " " de Bordeaux
14. " " " " " " de Caen
15. " " " " " " de Clermont -
16. " " " " " " de Dijon
17. " " " " " " de Grenoble
18. " " " " " " de Lille
19. " " " " " " de Lyon
20. " " " " " " de Montpellier
21. " " " " " " de Nancy
22. " " " " " " de Poitiers
23. " " " " " " de Rennes
24. " " " " " " de Strasbourg
25. " " " " " " de Toulouse

26. Prospekty i programy Wyższych Szkół za r. 1933/34.
 27. Ustawy i przepisy wyższego szkolnictwa.
 28. Les Institutions d'Enseignement Supérieur et de Recherches en Belgique.
 29. Statuts organiques. Programme des Cours 1933/34 — de l'Université Libre de Bruxelles.
 30. Programma der Leergangen — Universiteit te Gent (Gand).
 31. „ „ „ — „ te Leuven (Louvain).
 32. Liège et son Université.
 33. Programme des Cours de l'Université de Liège.
 34. La Suisse et ses Institutions d'Education et d'Instruction.
 35. Prospekty wyższych szkół w Szwajcarii.
 36. Das Wiener Hochschulstudium — Wien.
 37. Prospekty wyższych szkół w Austrii.
 38. Prospekty wyższych szkół różnych krajów.
 39. Pisma informacyjne Minist. w sprawie odbywania praktyki zagranicą, w sprawieniżek kolejowych i t. p.
 40. Pisma zagran. placówek dyplomatycznych i konsularnych.
 41. Listy informacyjne Rektorów i Dyrektorów, Profesorów i Sekretarzy Wyższych Zakładów Naukowych.
-

C Z Ę Ś Ć P I E R W S Z A

F R A N C J A

ROZDZIAŁ PIERWSZY.

ORGANIZACJA
WYŻSZEGO SZKOLNICTWA
WE FRANCJI

ADMINISTRACJA SZKOLNA.

Francja, kolebka kultury i nauki europejskiej, jest obecnie również jednym z największych ośrodków myśli i szkolnictwa akademickiego. Francja, licząc zaledwie 42 miliony mieszkańców, posiada obecnie 17 uniwersytetów państwowych i przeszło 100 wyższych uczelni specjalnych (politechniki, wolne uczelnie, wyższe szkoły handlowe itp.), które uczęszczane są przez studentów, prawie wszystkich krajów świata. Aby sobie wyobrazić ogół i znaczenie wyższego szkolnictwa francuskiego wystarczy zaznaczyć, że same uniwersytety liczą ok. 85.000 studentów, a między nimi ok. 15.000 cudzoziemców. Uniwersytet Paryski posiadał w roku 1933 (31 lipca) przeszło 35 tysięcy studentów (w tem 20% cudzoziemców).

Organizacja wyższego szkolnictwa francuskiego różni się zupełnie od organizacji tego szkolnictwa w Polsce. Podczas, gdy w Polsce wszystkie szkoły podporządkowane są wyłącznie Min. Wyz. Rel. i Ośw. Publ. (prócz szkół wojskowych), we Francji tylko ograniczona ilość szkół podlega **Minist. Oświecenia Narodowego***), przy którym istnieją specjalne Podsekretarjaty Stanu (Nauczania Technicznego, Sztuk Pięknych, Wychowania Fizycznego), dla szkół technicznych, zawodowych, sztuk pięknych i t.d. Szereg zaś innych uczelni i szkół specjalnych znajduje się pod zarządem innych Ministerstw, zainteresowanych w przygotowaniu fachowych i wyższych pracowników dla danej gałęzi administracji państwowej, np.: słynna Ecole Nationale des Ponts et Chaussées (Wyższa Szkoła Budowy Dróg i Mostów w Paryżu) podlega Ministerstwu Robót publicznych, Ecole Polytechnique podlega Min. Wojny, państwowe Szkoły Weterynaryjne podlegają Ministerstwu Rolnictwa i t.d.

*) Dawniejsze Ministerstwo Oświecenia Publicznego i Sztuk Pięknych, zostało przemianowane przez Min. de Monzie na obecne — Ministerstwo Oświecenia Narodowego.

Pomimo silnej centralizacji administracji państwowej we Francji, Wyższe Szkoły korzystają z dość szerokiej autonomii wewnętrznej. Cała Francja podzielona jest na 17 okręgów terytorjalnych; szkolnictwo każdego z nich podlega t. zw. „Akademji“, stanowiącej władzę państwową danego okręgu. Na czele każdej Akademji stoi R e k t o r, który jest zarazem przewodniczącym Rady miejscowego Uniwersytetu (Conseil de l'Université).

Zakres działania Rektora, oraz jego kompetencje, są bardzo rozległe. Do atrybucyj rektora należy również zarząd nad całym szkolnictwem powszechnym, średnim, prywatnym i technicznym, za pośrednictwem specjalnych inspektorów Akademji.

Ponadto czuwa również nad stałą łącznością wszystkich trzech stopni nauczania. (powszechnego, średniego i wyższego).

Naogół działalność rektora przejawia się we wszystkich formach nauczania, kontroluje on stan finansowy i moralny wszystkich zakładów, reprezentuje oficjalnie uniwersytet i tp.

OGÓLNE WARUNKI PRZYJĘCIA NA UCZELNIE FRANCUSKIE.

Na wszystkie uczelnie francuskie z nielicznymi wyjątkami, cudzoziemcy przyjmowani są na równych prawach z francuzami i podlegają naogół tym samym opłatom, egzaminom i tp. Warunki przyjęcia i system studjów różnią się jednak od warunków studjów i przyjęcia na Wyższych Uczelniach w Polsce. Podczas, gdy podstawą przyjęcia na jakikolwiek uniwersytet, lub inną wyższą uczelnię w Polsce jest świadectwo dojrzałości szkoły ogólnokształcącej, wyższe uczelnie francuskie przyjmują kandydatów, nieposiadających matury, bądź na zasadzie egzaminu konkursowego, lub wstępnego z niektórych przedmiotów — bądź po ukończeniu specjalnego (rocznego) kursu przygotowawczego, lub też udzielają dyspensy (zwolnienia), przyjmując za równoważne maturze jakiegokolwiek świadectwo ukończenia średniego zakładu naukowego (np. świadectwo szkoły przemysłowej, szkoły zawodowej, handlowej etc.)

Daje to możność ludziom bardziej uzdolnionym w pewnym

specjalnym kierunku, a nie posiadającym pełnego ogólnego wykształcenia średniego, do dalszego kształcenia się i ukończenia studjów wyższych. Wyjątek stanowią niektóre wydziały uniwersyteckie, jak Medycyna, farmacja, dentystryka (i pozostałe wydziały, na których studenci pragną uzyskać licencjat-magisterjum), na których nie udziela się dyspensy — matura więc jest niezbędna.

Łatwe i dogodne warunki przyjęcia wytworzyły wśród młodzieży źle poinformowanej fałszywy zgoła sąd o rzekomo niskim poziomie wyższych uczelni francuskich. Słychać czasem zdania, że skoro wyższe uczelnie francuskie przyjmują studentów z 6 — 7 klasowem wykształceniem, to albo stoją one na niższym poziomie niż inne podobne uczelnie, lub też dyplomy przez nie wydawane nie posiadają pełnych praw naukowych(?). Sąd oczywiście z gruntu fałszywy! O poziomie i klasyfikacji wyższego zakładu naukowego nie decydują tylko warunki przyjęcia, lecz przede wszystkim jego system studjów, oraz program nauczania. Jeżeli formalne warunki przyjęcia we Francji są naogół bardzo przystępne, to wymogi naukowe (egzamin wstępny, inne wymagane dyplomy, lub świadectwa) są nie tylko równoważne ze świadectwem dojrzałości, ale niekiedy nawet wyższe, gdy egzamin wstępny obejmuje większy zakres wiadomości, np. warunki przyjęcia na politechnikę w Nancy, Grenoble, itp. I tak warunkiem przyjęcia na jeden z najlepszych instytutów chemicznych we Francji (Institut de Chimie Appliquée przy Uniwersytecie Paryskim) jest konkurs wstępny, z matematyki, fizyki, chemii: matura daje jedynie nadwyżkę 5 punktów na wymaganą ilość przeszło 60, w stosunku do innych kandydatów.

Świadectwo dojrzałości bardzo często nie zwalnia więc nawet od egzaminu wstępnego, wymaganego na wielu wyższych uczelniach francuskich. W ten sposób Francja jest jednym z nielicznych krajów na świecie, która zerwała z maturą, przyjmując do swoich wyższych uczelni kandydatów, na podstawie ich uzdolnień osobistych i naturalnych skłonności, oraz zamiłowania do pewnej specjalności naukowej nie zaś wyłącznie na podstawie świadectwa dojrzałości.

Naogół warunki przyjęcia na wyższe uczelnie francuskie są bardzo różnorodne. Szczegółowe dane czytelnik znajdzie przy opisie każdej z nich. Warunki są jednak często z roku na rok zmieniane, w zależności od wprowadzanych zmian w kierunku różnych ułatwień, lub też specjalnych ograniczeń. Bardzo często, przyjęcie kandydata zależy od decyzji dyrektora danego Instytutu, lub szkoły, który pod tym względem posiada bardzo szerokie kompetencje i prerogatywy. Dyrektor może przyjąć kandydata na nieco innych warunkach, aniżeli to jest przewidziane w programie szkolnym, zwłaszcza cudzoziemców, w wypadkach specjalnych, gdy chodzi o zaliczenie poprzednio odbytych studjów, przyjęcie bez matury, uznanie posiadanych świadectw, zwolnienie z wpisowego, przyjęcie po terminie rozpoczęcia wykładów, wystawienie formalnego świadectwa przyjęcia etc. Na decyzję jego wpływają przede wszystkim odpowiednio uzasadnione powody i motywy, przekonanie dyrektora o należytem przygotowaniu kandydata do zamierzonych studjów itp. Ale przede wszystkim student musi spełnić cały szereg formalnych warunków, w myśl przepisów danej uczelni, lub danego Uniwersytetu, złożyć odpowiednio tłumaczone, ewentualnie zalegalizowane dokumenty, często wraz z oryginałami, itp.

Młodzież studjująca z braku orjentacji i szczegółowych danych popełnia często przy zapisie nieobliczalne błędy, które przypłaca w konsekwencji stratą czasu i pieniędzy. W wielu wypadkach konieczna jest dokładna znajomość stosunków panujących na danej uczelni, oraz warunków i rodzaju studjów, które odznaczają się we Francji wielką różnorodnością i szerokiem zróżnicowaniem specjalności.

Zaleca się przeto młodzieży, aby przed uczynieniem stanowczego kroku, odpowiednio o wszystkim się poinformowała. Specjalną rolę odgrywają tu Akademickie Biura Informacyjne w Polsce, które dysponując obszernym materiałem informacyjnym, długoletniem doświadczeniem i rutyną, oraz ciesząc się poparciem i względami władz uniwersyteckich, kierują młodzież na właściwe tory.

UNIWERSYTETY

Wyższe szkolnictwo francuskie zgrupowane jest w 17 Akademjach, przy których istnieje, jak już wspomnieliśmy wyżej, 17 Uniwersytetów państwowych, z siedzibą w następujących miejscowościach: 1. Paryż, 2. Aix-Marseille, 3. Alger, 4. Besançon, 5. Bordeaux, 6. Caen, 7. Clermont-Ferrand, 8. Dijon, 9. Grenoble, 10. Lille, 11. Lyon, 12. Montpellier, 13. Nancy, 14. Poitiers, 15. Rennes, 16. Strasbourg, 17. Toulouse.

Zazwyczaj każdy Uniwersytet francuski posiada 5 fakultetów, a mianowicie:

1. Wydział Prawny — *Faculté de Droit*
2. Wydział Nauk Ścisłych — *Faculté des Sciences*
3. Wydział Lekarski — *Faculté de Médecine*
4. Wydział Farmaceutyczny — *Faculté de Pharmacie*
5. Wydział Humanistyczny — *Faculté des Lettres*.

Każdy Uniwersytet obejmuje w zasadzie wszelkie Wyższe Zakłady Naukowe, podlegające Ministerstwu Oświecenia (*E d u c a t i o n N a t i o n a l e*), a znajdujące się w obrębie danej Akademii. Pozatem wszelkie inne Zakłady Naukowe, podlegające pozostałym Ministerstwom, ewentualnie okręgowym lub miejskim władzom, Izbowi Handlowym itp. zostają często również przyłączone do danego Uniwersytetu.

Każdy Uniwersytet może również w myśl Ustawy z dn. 31 lipca 1920 roku, założyć oddziały na terenie innej Akademii oraz specjalne Instytuty zagranicą. Tak np. Uniwersytet Paryski założył w Polsce znany Instytut Języka Francuskiego — *I n s t i t u t F r a n ç a i s d e V a r s o v i e*.

Uniwersytety francuskie korzystają z bardzo szerokiej autonomii pod względem nauczania, interesują się szczególnie całem życiem kulturalnem i ekonomicznem swego okręgu, służąc w ten sposób jego tradycjom i potrzebom ekonomicznym. Stąd pochodzi, że poszczególne uniwersytety francuskie posiadają specyficzny charakter i wyróżniają się specjalnemi i rzadkiemi specjalnościami, jak np. piwowarstwo w Nancy, chronometria w Besançon, rentgenologia w Paryżu i td.

Przy każdym Uniwersytecie istnieje cały szereg Instytutów o charakterze szkół wybitnie specjalnych, poświęconych naukom stosowanym (i technicznym), rywalizujące w ten sposób z dotychczasowymi Wyższymi Szkołami Technicznymi Specjalnymi, **Grandes Ecoles Spéciales**.

Przygotowują przede wszystkim do zawodów praktycznych, w przemyśle, handlu, administracji państwowej i t.p. We Francji niema bowiem pełnych samodzielnych politechnik, jakie istnieją w Polsce i innych krajach Europy. Naszym politechnikom odpowiadają mniej więcej Instytuty Techniczne przy Wydziałach Nauk Ścisłych. Te ostatnie posiadają jednak dalej posuniętą specjalizację techniczną.

Uniwersytety francuskie zajmują się szczególnie stroną praktyczną nauczania, zastosowaniem w najpełniejszym tego słowa znaczeniu, wiedzy do potrzeb życia współczesnego. Różne tytuły uniwersyteckie (*grades universitaires*) wydawane w tym celu na tych uniwersytetach, są usankcjonowaniem studjów czysto naukowych, oraz oryginalnych badań i poszukiwań na polu naukowym. Z powyższego wynika, że uniwersytety francuskie nie posiadają jednolitej struktury, jednakże wszystkie posiadają zakłady z pośród następujących kategorii:

Faculté des Sciences (Wydział Nauk Ścisłych), **Faculté de Médecine**, **Faculté de Pharmacie**, **Faculté mixte** (mieszany) **de Médecine et de Pharmacie**, **Ecole de plein exercice** (Szkoła pełnych ćwiczeń) **de Médecine et de Pharmacie**, **Ecole préparatoire** (przygotowawcza) **de Médecine et de Pharmacie**, **Faculté des Lettres** (Wydział Humanistyczny), **Faculté de Droit** (Wydział Prawa).

Niektóre Uniwersytety posiadają wszystkie 5 wydziałów, niektóre tylko trzy (Sciences, Lettres, Droit, ze Szkołą Medycyny i Farmacji) inne zaś tylko dwa wydziały (Sciences, Lettres wraz ze Szkołą Medycyny i Farmacji). Uniwersytet w Strasbourgu jest jedyny, który posiada specjalne fakultety Teologii Katolickiej i Protestantckiej.

Rok akademicki we Francji zaczyna się prawie na wszystkich uczelniach 3 listopada, a kończy się w końcu czerwca. Wykłady zostają zawieszone w dni świąteczne: z okazji Nowego Ro-

ku na 8 dni i Wielkiej Nocy — 15 dni. Ale nawet w okresie dużych wakacyj, wszystkie prawie uniwersytety urządzają specjalne kursy językowe dla cudzoziemców, t. zw. **Cours de Vacances**.

DYPLOMY I TYTUŁY

Wszystkie tytuły i dyplomy nadawane przez uczelnie francuskie dzielą się na **państwowe** (*grade de l'Etat*) i **naukowe**, względnie **uniwersyteckie** (*titre scientifique grade de l'Université*). Jedyna różnica zachodząca między obu rodzajami dyplomów, polega na tem, że do stopni państwowych przywiązane jest prawo wykonywania pewnych zawodów, jak np. lekarza, farmaceuty, adwokata, dentysty, oraz funkcji służby państwowej. — Dyplomy naukowe są jedynie u-sankcjonowaniem odbytych studiów i przeznaczone są przeważnie dla cudzoziemców, pragnących uzyskać dyplomy równoważne państwowym, bez prawa wykonywania praktyki we Francji i bez wymienionych korzyści, będących jedynie przywilejem obywateli francuskich.

Każdy uniwersytet wydaje dyplomy obu rodzajów, np. Wydział Nauk Ścisłych przy Uniwersytecie w Nancy wydaje następujące dyplomy państwowe: *Certificat d'études physiques chimiques et naturelles* — P. C. N. (świadcstwo studiów fizycznych, chemicznych i przyrodniczych), 2) *Certificat d'études supérieures des Sciences* (świadcstwo wyższych studiów nauk ścisłych), 3) **Licence és-sciences** (licencjat-magisterjum nauk ścisłych), 4) *diplôme d'études supérieures des sciences* (dyplom wyższych studiów nauk ścisłych), 5) *Doctorat és sciences* (Doktorat nauk ścisłych), 6) *Diplôme d'Ingénieur-Docteur*, oraz dyplomy naukowe: **Doctorat de l'Université, mention Sciences**, jako też dyplomy Inż. chemji, elektrotechniki, agronomji itd.

Jak widzimy niektóre dyplomy mogą być wyłącznie państwowe, inne znów niekiedy wyłącznie naukowe. Uzyskanie dyplomu państwowego uzależnione jest często od posiadania matury francuskiej, obywatelstwa francuskiego (dotyczy medycyny), specjalnych egzaminów itp. Z tego względu cudzoziemcy otrzymują we Francji prawie wyłącznie dyplomy naukowe, np. d-ra

Organizacja

medycyny, farmacji, inżyniera itd. Natomiast państwowe szkoły specjalne (Ecoles Nationales) przyjmują cudzoziemców przeważnie w charakterze wolnych słuchaczy. Oprócz wyżej wymienionych tytułów, niektóre uczelnie wydają jedynie dyplom ukończenia; **Diplôme de l'Ecole**, „Ancien Elève“ (abiturjent). Niektóre tytuły naukowe przeznaczone są wyłącznie dla cudzoziemców, np: 1. dyplom uniwersytecki chirurga-dentysty (Lille, Nancy) 2. doktorat nauk ekonomicznych (Lille) 3. dyplom farmaceuty (Strasbourg) i td. Powyższych dyplomów naukowych francuzi nie otrzymują, natomiast dyplom taki dla cudzoziemca jest wystarczający do uzyskania praktyki w swej ojczyźnie i prawa do nostryfikacji.

Wszystkie dyplomy państwowe **Wydziałów: Nauk ścisłych, Prawa i Humanistyki** są również dostępne dla cudzoziemców, posiadających świadectwa dojrzałości, (równoważne z francuskimi) pod warunkiem zadośćuczynienia przepisom, które obowiązują studentów francuskich (egzamininy, opłaty itp.).

Natomiast przepisy dotyczące otrzymania przez cudzoziemców państwowych dyplomów farmaceuty, d-ra medycyny i chirurga-dentysty, są zupełnie odmienne. Do roku 1933, wystarczyło do otrzymania tych dyplomów posiadanie francuskiej matury, względnie innego wymaganego świadectwa francuskiego (np. świadectwo t. zw. „B. P. S.“ do studjów dentystycznych). Ustawa z dnia 23 kwietnia 1933 roku, zmieniła dotychczasowy stan rzeczy, wprowadzając dodatkowo warunek obowiązkowego posiadania, względnie nabycia **obywatelstwa francuskiego**, celem otrzymania dyplomu państwowego d-ra medycyny i chirurga-dentysty.

Niżej przytaczamy treść wymienionej Ustawy:

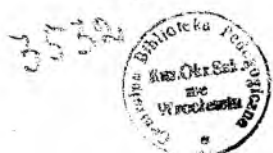
WYDZIAŁ LEKARSKI

Ustawa o wykonywaniu praktyki lekarskiej

(23 kwiecień 1933 roku.)

Art. 1. Nikt nie może praktykować jako lekarz we Francji, o ile:

a) nie posiada francuskiego dyplomu państwowego doktora medycyny,

b) o ile nie jest obywatelem, lub poddanym francuskim pochodzącym z jednego z krajów, będących pod protektorem Francji. Jednakże, kraje w których lekarze narodowości francuskiej mają prawo praktyki lekarskiej, będą mogły zażądać od Rządu Francuskiego układów dyplomatycznych, zwalniających w pewnych wypadkach od konieczności posiadania obywatelstwa francuskiego. W każdym razie będzie musiała być ustalona równorzędność pomiędzy liczbą lekarzy pochodzących z krajów, z którymi zostały zawarte układy i praktykujących we Francji, a liczbą lekarzy francuskich praktykujących w tychże krajach.

Treść powyższego paragrafu stosuje się również do **chirurgów-dentystów**.

Art. 2. Posiadający dyplom zagraniczny doktora medycyny ubiegający się o francuski doktorat państwowy będą musieli wykazać się posiadaniem tytułów wstępnych wymaganych do zapisania się w charakterze kandydatów do dyplomu „*Certificat d'études physiques, chimiques et naturelles*“ (P. C. N.) i poddać się egzaminom weryfikacyjnym.

Nie będą mogli w żadnym wypadku otrzymać zaliczenia (dyspensy) studjów na więcej, niż **trzy lata**.

Cudzoziemcy posiadający uniwersytecki dyplom doktora medycyny, będą podlegali tym samym warunkom, z wyjątkiem warunków dotyczących studjów i egzaminów.

Co do nich to dyspensa od studjów będzie mogła się rozciągnąć na **cztery lata**, zwolnienie od egzaminów będzie im mogło być przyznane, z wyjątkiem egzaminów z anatomji, fizjologii i praktyki klinicznej.

Art. 3. Studentom cudzoziemskim, ubiegającym się o państwowy tytuł doktora medycyny, nie będą udzielane żadne zwolnienia od egzaminów odbytych studjów, przy zapisaniu się ich na Wydz., lub Szk. medycznych, bez względu na czas trwania ich studjów odbytych zagranicą.

Corocznie, studenci rumuńscy, lub maurytańscy zapisujący się w celu ubiegania się o tytuł Doktora Uniwersytetu — ze wzmianką „*Medycyna*“ i, złożywszy z powodzeniem egzaminy ostateczne przy końcu każdego roku studjów lekarskich, oraz egzaminy kliniczne, mogą być upoważnieni decyzją ministerjalną powziętą po

Organizacja

naradach specjalnej komisji, do obrony tezy, celem uzyskania państwowego dyplomu doktora medycyny.

Liczba korzystających z tego zarządzenia nie będzie mogła przekraczać dziesięciu na ogół Wydziałów medycznych.

Studenci narodowości cudzoziemskiej, zapisani na Wydziałach uniwersyteckich, nie będą mogli ubiegać się o dyplom państwowy doktora medycyny, o ile nie wykażą się francuskimi tytułami wstępnymi, upoważniającymi do starania się o te dyplomy państwowe.

Art. 4. Chirurdzy- dentyści posiadający dyplomy wydziałów zagranicznych, chcąc praktykować we Francji, będą zobowiązani do składania tych samych egzaminów co studenci francuscy ubiegający się tytuł chirurga-dentysty. Nie będą mogli być zwolnieni więcej niż z jednego roku studjów teoretycznych (scolarité).

Art. 5. Studentom cudzoziemcom ubiegającym się o dyplom chirurga-dentysty nie będzie udzielone żadne zwolnienie od egzaminów i studjów, przy zapisaniu się na Wydz., bez względu na czas trwania ich studjów zagranicą.

Art. 6. Dyplomy wszystkich doktorów medycyny i chirurgów-dentystów praktykujących obecnie we Francji będą musiały być sprawdzone i uwierzytelnione w przeciągu 3-ch miesięcy od wydania niniejszej ustawy.

Art. 7. Stanowiska sądowego lekarza i eksperta, oraz inne funkcje państwowe otrzymywane drogą konkursu lub na mocy tytułów naukowych, będą mogły być zajmowane tylko przez francuskich doktorów medycyny, lub naturalizowanych od 5-ciu lat lekarzy.

Ten okres nie będzie wymagany od lekarzy, którzy służyli w wojsku francuskim, jako ochotnicy, w roku 1914 przez czas trwania wojny.

Zarządzenia art. 7 są również stosowane do chirurgów-dentystów.

Art. 8. Naturalizacja francuska nie będzie wymagana od lekarzy, którzy praktykowali regularnie we Francji w dzień ogłoszenia niniejszej ustawy, i którzy posiadali już francuski dyplom państwowy doktora medycyny, lub od studentów uczęszczających na wykłady w celu ubiegania się o taki dyplom.

Stosuje się to również do chirurgów-dentystów.

Art. 9. Znosi się niniejszem wszelkie rozporządzenia poprzednie, a w szczególności zarządzenia Ust. z dnia 30 listopada 1892 roku, przeciwne zarządzeniom niniejszej ustawy.

IMATRYKULACJA I INSKRYPCJA.

Każdy student, nie ubiegający się o tytuł lub dyplom państwowy, a pragnący być jedynie dopuszczony do prac, studjów i badań naukowych jakiegokolwiek wydziału Uniw., powinien być wniesiony na specjalny rejestr studentów, t. zn. że musi być imatrykulowany. Jeżeli zaś student pragnie otrzymać tytuł państwowy, lub uniwersytecki (naukowy) powinien być zapisany — inscrit, jako kandydat do danego dyplomu, lub tytułu.

Studenci zapisani nie mają obowiązku zgłoszenia się do imatrykulacji, ponieważ inskrypcja obejmuje zarazem imatrykulację, która w danym wypadku zostaje uskutecznioma automatycznie i jest bezpłatna. Od obowiązku imatrykulacji zwolnieni są uczeni, profesorowie, doktorzy, dopuszczeni przez Dziekana na wnioszek profesorów, do seminarjów i laboratorjów Fakultetu.

IMATRYKULACJA. Do imatrykulacji można się zgłosić w każdej porze roku, ważna jest tylko na rok akadem. i powinna być odnawiana co rok. Celem dokonania imatrykulacji, należy zgłosić się osobiście do Sekretarjatu danego Wydziału, wnieść opłatę w wysokości fr. 60, tytułem opłat imatrykulacji, fr. 40 za bibliotekę, oraz przedstawić akt urodzenia, legalizowany przez Konsulat francuski w Polsce, *carte d'identité* (karta pobytu) zezwalająca studentowi zamieszkiwać we Francji wydana przez **Préfecture de Police** oraz wszelkie posiadane dyplomy, lub świadectwa poprzednich studjów. Fakultet może, w myśl przepisów, wymagać aby również świadectwa kandydata były urzędowo tłumaczone i legalizowane identycznie jak akt urodzenia.

W wypadku nie posiadania odpowiednich świadectw szkolnych prawo do imatrykulacji może też być przyznane studentowi przez Dziekana Wydziału, lub Dyrektora Instytutu, jeżeli jego studja poprzednie zostały uznane za dostateczne, celem kontynuowania zamierzonych studjów.

Organizacja

Studenci cudzoziemcy mogą się imatrykulować tymczasowo, bez złożenia *carte d'identité*, jednak należy ją przedstawić w Sekretarjacie, w okresie 3-miesięcy od daty imatrykulacji. Student imatrykulowany na jakimkolwiek Fakultecie Uniw. może również imatrykulować się na innym Wydziale lub Instytucie danego Uniwersytetu, bez dodatkowych opłat imatrykulacyjnych, na podstawie dokumentów stwierdzających jego poprzednią imatrykulację. Jednakże dla dobra studjów dodatkowa imatrykulacja powinna nastąpić najpóźniej miesiąc po dokonaniu pierwszej. Po tym terminie zaś należy uzyskać specjalne zezwolenie od Rektora Uniwersytetu.

W wypadku zaś, gdy student w czasie trwania roku akademickiego zmienia Uniwersytet, podlega on nowej imatrykulacji. Student imatrykulowany otrzymuje bezpłatnie legitymację studencką (*carte d'étudiant*), zaopatrzoną w fotografię posiadacza i pieczęć Fakultetu.

Legitymacja powyższa jest dokumentem osobistym i nie może być odstąpiona osobie trzeciej. Przy corocznej imatrykulacji, student otrzymuje duplikat.

INSKRYPCJA (ZAPIS). — Jak wyżej zaznaczono, studenci pragnący otrzymać dyplom, lub tytuł państwowy, a w większości wypadków również dyplomy i tytuły naukowe (uniwersyteckie) powinni dokonać wymaganej ilości inskrypcyj trymestralnych, lub semestralnych, za wniesieniem odnośnych opłat. Inskrypcje dokonane dla otrzymania dyplomów Wydziału lub Instytutu, na których wymagana jest praca w laboratorjach, pociągają za sobą specjalne opłaty laboratoryjne. Ponadto Uniwersytety posiadające specjalne kursy nauczania, lub specjalne przyrzędy naukowe, pobierają również dodatkowe opłaty za ich użycie.

Student zapisany *ipso - facto*, jest imatrykulowany i zwolniony wobec tego od opłaty imatrykulacyjnej. Natomiast wzbronione jest zapisać się jednocześnie na dwie identyczne Uczelnie Państwowe względnie państwową i wolną, celem otrzymania tego samego tytułu lub dyplomu. Terminy zapisu zostają ustalone każdorazowo przez Radę Wydziałową. Pierwszy zapis powinien być dokonany na początkach roku akademickiego i trwa mniej więcej od 3 do 15 listopada.

Zasadniczo nikt nie może dokonać inskrypcji po pierwszym grudnia, jednakże w wypadkach specjalnych, np. spowodu choroby, lub innej przeszkody uzasadnionej, Dziekan Wydziału może udzielić zezwolenia na inskrypcję *e x t r a t e m p o r a*. W innych wypadkach, po prekluzyjnym terminie inskrypcji, można również odwołać się do Rektora Uniwersytetu, lub Ministra.

Jeżeli student pragnie zmienić Wydział, lub przenieść się do innego Uniwersytetu zachowuje wszelkiego prawa poprzednich inskrypcyj i dokumenty jego zostają przez Sekretariat Wydziału przesłane na nowoobрани Wydział lub Uniwersytet.

Inskrypcja musi być dokonana bezwzględnie osobiście w Sekretarjacie Wydziału lub Instytutu i w żadnym wypadku nie może być przeprowadzona drogą korespondencji, lub przez osobę trzecią.

Wobec tego, że na francuskich Uczelniach obowiązuje system roczny, student w ciągu roku musi opłacić przepisową ilość inskrypcyj semestralnych, lub trymestralnych (4 trymestralne, 2 semestralne), w przeciwnym razie traci dany rok akademicki.

Jeżeli student, z pewnych powodów czyni przerwę w przepisowej ilości inskrypcyj, obowiązany jest dokonać ich ponownie na początku następnego roku akademickiego. W razie gdy przerwa ta przekracza ustaloną granicę czasu, studja odbyte zostają tem samem unieważnione, a inskrypcje przedawnione. Te same sankcje stosowane są względem studentów, którzy w ciągu 2 lat po ostatniej inskrypcji nie przystępują do egzaminu. Dla Wydziału Nauk Ścisłych (Sciences) i Humanistyki (Lettres) przewidziany jest (w danym wypadku) okres 3-ch letni.

Rzecz jasną jest, że w razie odroczenia egzaminu, lub nie zdania go student ma prawo odnowić inskrypcje w przepisowym terminie. Celem dokonania inskrypcji student powinien złożyć w Sekretarjacie Wydziału: 1) metrykę urodzenia, 2) francuskie świadectwo dojrzałości, lub równoważne (patrz niżej) 3) *c a r t e d' i d e n t i t é*, 4) zezwolenie rodziców, lub opiekunów (dotyczy niepełnoletnich) na odbywanie studjów. Sekretarz Wydziału może wydać studentowi świadectwo o dokonanej inskrypcji t. zw. **certificat d'inscription** (**certificat de scolarité**).

RÓWNOWAŻNOŚĆ MATURY (EQUIVALENCE DE BACCALAURÉAT).

Polskie świadectwo dojrzałości jest uznane przez francuskie Władze Akademickie za równoważne z francuskim świadectwem dojrzałości (baccalauréat), uprawniający do odbywania wyższych studjów we Francji, lecz studenci Polacy, jak zresztą i inni cudzoziemcy muszą przedtem otrzymać od Rektora danej Akademji, świadectwo t. zw. „*équivalence de baccalauréat*“ (równoważność matury).

„*Équivalence*“ uprawnia cudzoziemców do wstąpienia na wszystkie Wydziały, Instytuty i Uczelnie we Francji (jeżeli ponadto nie są wymagane inne warunki jak np. egzamin dodatkowy itp.), celem otrzymania wszelkich dyplomów państwowych i uniwersyteckich, za wyjątkiem dyplomów państwowych d-ra medycyny, farmaceuty i chirurga-dentysty.

Przyznanie równoważności matury, lub innego równorzędnego świadectwa, należy do kompetencji Rektora danej Akademji. Rektor Akademji jest w posiadaniu dokładnego spisu matur (wszystkich państw), które uznane są za równoważne przez Francuskie Ministerstwo Oświaty.)

Zasadniczo, jako równoważne z maturą francuską, uznawane są wszelkie świadectwa wydane w krajach obcych, które uprawniają ich posiadaczy do odbywania studjów wyższych, w tych krajach. W wypadku, gdy jakieś świadectwo nie figuruje jako równoważne z franc. baccalauréat, na liście Francuskiego Ministerstwa Oświaty, wówczas decyduje sam Minister Oświaty. Podanie odpowiednio zredagowane, o uzyskanie równoważności należy kierować na ręce Rektora Akademji, załączając jednocześnie odnośne świadectwo szkolne (świadectwo dojrzałości), akt urodzenia, urzędowe tłumaczenia tychże na język francuski, zalegalizowane przez Francuskie Władze Konsularne.

Po przyznaniu równoważności (*équivalence*) przez Rektora Akademji, Dziekan Wydziału, na który student pragnie być przyjęty, wystawia specjalne świadectwo równoważności, które jest tytułem oficjalnym, uprawniającym do wstąpienia na jaki-

kolwiek Wydział lub Uczelnię na całym terenie Francji t. zn. że student, który już raz uzyskał równoważność np. na Uniwersytecie w Montpellier, przy wstąpieniu na Uniwersytet w Paryżu, zwolniony jest od powyższych formalności.

Studenci, cudzoziemcy, pochodzący z krajów, gdzie nauczanie średnie nie jest zorganizowane w sposób odpowiadający poziomowi matury francuskiej lub w wypadkach wyjątkowych, nie posiadający odpowiednich świadectw odbytych średnich studiów regularnych, mogą być przyjęci na Wydziały Uniwersyteckie z uzyskaniem równoważności, po złożeniu specjalnego egzaminu równoważności (*l'examen d'équivalence*) w myśl uchwał Min. z dn. 5. I. 1912 r., 22. VI. 1915, i 15. XI. 1923, reorganizowanego ostatecznie uchwałą z dnia 16 sierpnia 1928 roku.

Egzaminy odbywają się corocznie przy każdym Uniwersytecie w 2-ch terminach: w marcu i październiku. Dość duży nacisk przy egzaminie kładzie się na znajomość języka francuskiego (współczynnik 3.)

Egzaminy równoważności (*examen d'équivalence*) obejmują:

A. Egzamin piśmienny: objaśnienie i komentowanie francuskiego tekstu dyktowanego.

B. Egzamin ustny: 1) lektura tekstu francuskiego i konwersacja.

2) interogacja z historii: historia powszechna od roku 1815 do wojny europejskiej włącznie, organizacja polityczna Europy po wojnie europejskiej.

3) interogacja z geografii: geografia Francji, geografia fizyczno-powszechna.

4) interogacja z matematyki: algebra, geometria i podstawy trygonometrii.

5) interogacja z nauk fizycznych: fizyka i chemia.

6) interogacja z nauk przyrodniczych: Botanika i anatomia.

Wydziały: — Prawa, Nauk Ścisłych i Humanistyki wydają studentom zagranicznym, którym została przyznana równoważność matury (*Équivalence de baccalauréat*), te same dyplomy i tytuły, państwowe i uniwersyteckie, jakie udziela się francuzom.

Jak już wspomniano, wydziały: **lekarski i farmaceutyczny**, wydają studentom zagranicznym wyłącznie dyplomy t. zw. uniwersyteckie, które nie uprawniają do wykonywania praktyki we Francji.

Jednak, w wypadku, gdy student zagraniczny przy dokonaniu imatrykulacji złoży wszelkie niezbędne dokumenty wraz z francuskim świadectwem dojrzałości, może on otrzymać ten sam dyplom **farmaceuty** co francuzi, uprawniający go również do odbywania praktyki na całym terytorjum Francji. Dla otrzymania zaś państwowego dyplomu **doktora medycyny i lekarza dentysty** niezbędne jest ponadto posiadanie **obywatelstwa francuskiego** (patrz str. 20).

Prawo do odbywania praktyki farmaceutycznej mają również ci studenci, którzy otrzymują dyplomy na jednym z wydziałów, lub szkół farmaceutycznych we Francji i pochodzą z kraju, który jest na prawach wzajemności z Francją (Rozp. z dnia 19 kwietnia 1898 roku) t. zn., gdy francuz otrzyma w jakimś kraju zagranicznym dyplom farmaceuty, uprawniający go do odbywania praktyki w danym kraju, obywatel tegoż kraju, otrzymujący dyplom farmaceuty we Francji, ma również prawo do odbywania praktyki we Francji. Oczywiście, że wzmiankowane prawo wzajemności nie jest stosowane w indywidualnych wypadkach, lecz obowiązuje na mocy specjalnie zawartego układu pomiędzy państwami zainteresowanemi.

Rozumie się, że studenci zagraniczni, którym została przyznana równoważność, nie korzystają z wyżej wymienionego przywileju, ponieważ nie są w posiadaniu francuskiego świadectwa dojrzałości, lecz tylko równoważności, uprawniającej do odbycia zamierzonych studjów i otrzymania wyłącznie dyplomu uniwersyteckiego.

Zatem studenci polscy nie korzystają z powyższych prerogatyw t. j. nie przysługuje im prawo odbywania praktyki farmaceutycznej we Francji, ponieważ w Polsce prawo praktyki farmaceutycznej (dotyczy również lekarskiej i dentystycznej) mają wyłącznie obywatele polscy, pomimo, że Wyższe Uczelnie w Polsce wydają tylko dyplomy państwowe.

STUDJA PRAWNICZE

Studja prawnicze poświęcone są naukom prawniczym i ekonomicznym pod względem historycznym, teoretycznym i praktycznym. Nauczanie prawnicze na Wydziałach Prawa Uniwersytetów francuskich podzielone jest na 3 lata studjów i przedstawia się następująco:

1 rok. Prawo rzymskie (2 semestry), prawo cywilne (2 semestry), ekonomja polityczna (2 semestry), historia ogólna prawa francuskiego (2 semestry), prawo konstytucyjne (1 semestr).

2 rok. Prawo cywilne (2 semestry), prawo administracyjne (2 semestry), prawo karne (2 semestry), ekonomja polityczna (2 semestry), prawo rzymskie (1 semestr).

3 rok. Prawo cywilne (2 semestry), prawo handlowe (2 semestry), postępowanie cywilne (1 semestr), prawo międzynarodowe, prywatne (1 semestr), prawodawstwo finansowe (1 semestr).

Wymienione studja przygotowują do wielu dyplomów i stopni państwowych, a mianowicie:

1) Certificat de Capacité en Droit. Dostępny jest dla francuzów i cudzoziemców. Wymieniony certyfikat wydany jest studentom, którzy odbyli przewidziane egzaminy z 2-letnich studjów na Wydziale. Francuzi, którzy otrzymują wzmiankowany certyfikat mają prawo praktykować, jako rzecznicy prawni i ubiegać się o stanowisko Sędziego-Pokoju. Koszty studjów (8 inskrypcyj trymestralnych) fr. 560.— Koszty egzaminów fr. 130.—

2) Baccalauréat en Droit. Dostępny jest dla francuzów, posiadających świad. dojrzałości i cudzoziemców, posiadających świadectwa dojrzałości, którym przyznana została równoważność. Studja trwają 2 lata, po odbyciu których należy złożyć odpowiednie egzaminy ustne i piśmienne. Koszty studjów (8 inskrypcyj trymestralnych) fr. 560.— Koszty egzaminów fr. 500.—

3) Licence en Droit (Licencja Prawa - Magisterjum). Dostępny jest dla posiadaczy dyplomów „Baccalauréat en Droit”. Studja trwają 1 rok, po ukończeniu których należy złożyć egzami-

Organizacja

min ustny i piśmienny. Koszty studjów (4 inskrypcje trymestralne) fr. 280.— Koszty egzaminu fr. 250.—

Diplôme d'Études Supérieures (Dyplom Wyższych Studjów) w liczbie czterech: prawo rzymskie i historia prawa, prawo cywilne, prawo publiczne, ekonomja polityczna, są dostępne dla francuzów i cudzoziemców, posiadających licencjat prawa i kandydatów, którzy otrzymali równoważność licencjatu. Studja trwają 1 rok. Dyplom wydany jest po złożeniu przewidzianych egzaminów. Czesne (4 inskrypcje trymestralne) fr. 280. Opłata egzaminacyjna za 1-szy dyplom fr. 105, za następne po 100 fr.

Doctorat en Droit (Doktorat Prawa), wydany jest z jedną z następujących specjalności: nauki prawnicze (*sciences juridiques*), lub nauki polityczno-ekonomiczne (*sciences politiques et économiques*). Kandydaci do wymienionego dyplomu powinni posiadać licencjat prawa i co najmniej 2 dyplomy wyższych studjów prawnych. Dyplom wydany jest po obronie tezy. Koszty fr. 240.—

STUDJA NAUK ŚCISŁYCH.

Wydział Nauk Ścisłych — *Faculté des Sciences* — poświęcony jest studjom matematycznym, fizycznym, przyrodniczym, naukom stosowanym, czyli technicznym i wydaje następujące dyplomy i tytuły państwowe: świadectwo studjów fizycznych, chemicznych i przyrodniczych P. C. N.*) (niezbędne dla osób pragnących wstąpić na Wydział Medyczny), świadectwa Wyższych Studjów Nauk Ścisłych — *Certificats d'Études Supérieures de Sciences*, — Licencjat Nauk Ścisłych — *Licence ès Sciences*, — Dyplom Wyższych Studjów Nauk Ścisłych — *Diplôme d'Études Supérieures de Sciences*, — Doktorat Nauk Ścisłych — *Doctorat ès*

*) Program studjów P. C. N. ma być w najbliższej przyszłości zmodernizowany: Nauki przyrodnicze (botanika, zoologia) będą zastąpione biologją.

Sciences — i t. zw. tytuł naukowy Inżynier-Doktor — Ingénieur-Docteur.

Świadectwo studjów fizycznych, chemicznych i przyrodniczych — P. C. N., dostępne jest dla posiadaczy francuskich lub polskich świadectw dojrzałości, względnie równoważnych świadectw szkolnych oraz dla studentów, którzy złożyli specjalny egzamin (examen d'équivalence).

Studja P. C. N. trwają 1 rok, po ukończeniu których składa się egzamin ustny i piśmienny. Czesne: 4 inskrypcje i prace praktyczne fr. 460, koszty egzaminu wynoszą fr. 85.

Świadectwa Wyższych Studjów Nauk Ścisłych (Certificats d'études supérieures de sciences). Ilość wydawanych świadectw jest różna i zależna od Uniwersytetu. Przyjmowani są studenci, którym przyznana została równoważność matury „équivalence de baccalauréat“, lub na podstawie egzaminu specjalnego, przewidzianego w Rozp. z dn. 5 stycznia 1912 r. Studja trwają 1 rok. Koszty studjów: 4 inskrypcje à fr. 70. Opłaty prac praktycznych (laboratoryjne) zależne są od obranych przedmiotów. Koszty egzaminacyjne fr. 35 za pierwszy certyfikat i fr. 30 za każdy następny.

Licencjat Nauk Ścisłych (Licence ès - Sciences). Udzielany jest studentom, którzy otrzymali 3 świadectwa Wyższych Studjów Nauk Ścisłych. Dyplom ten wydawany jest jednocześnie z trzecim certyfikatem. Opłaty: za pierwszy certyfikat fr. 35, za następny — 30 fr. i za trzeci — fr. 70.

Dyplom Wyższych Studjów Nauk Ścisłych (Diplôme d'Etudes Supérieures de Sciences). Studja dla otrzymania wymienionego dyplomu trwają 1 rok i usankcjonowane są dyplomami ze wzmianką trojakiego rodzaju: 1) Nauk matematycznych, 2) Fizycznych i 3) Przyrodniczych.

Doktorat Nauk Ścisłych (Doctorat ès Sciences).

Dyplom D-ra Nauk Ścisłych może być z następującą wzmianką: 1) Nauk matematycznych, 2) fizycznych i 3) przyrodniczych. Do wymienionych dyplomów dopuszczani są posiadacze licencjatów. Osoby, posiadające licencjaty zagraniczne, muszą się starać o uzyskanie równoważności posiadanego licencjatu. Z przedłożenia licencjatu zwolnione są osoby posiadające dyplomy: D-r a M e d y c y n y i F a r m a c e u c i (1-szej klasy), które starają się

o uzyskanie dyplomów Doktora Nauk Ścisłych (nauk fizycznych lub przyrodniczych), lecz muszą wykazać się posiadaniem dwóch certyfikatów wyższych studjów: fizyki ogólnej i chemii ogólnej (dotyczy Nauk Fizycznych) i 2-ch certyfikatów Wyższych studjów: zoologii, fizjologii lub botaniki i geologii lub mineralogii (dotyczy Nauk Przyrodniczych). Kandydaci na D-ra Nauk Ścisłych są obowiązani do obrony 2-ch tez, z których jedna jest do wyboru kandydata, druga podana przez Fakultet. Koszty egzaminu (prócz normalnych opłat za imatrykulację, laboratorjach etc. — fr. 145.

Tytuł Inżyniera - Doktora.

Wymieniony tytuł ustanowiony dekretem z dn. 30 kwietnia 1923 r., nie nadaje posiadaczom tychże żadnego przywileju, przywiązanego do stopnia Doktora Nauk Ścisłych. Jest to tytuł naukowy ustanowiony dla popierania oryginalnych badań naukowych w dziedzinie wiedzy ścisłej.

Przyjmowani są absolwenci szkół technicznych i stosowanych, posiadający najwyższy dyplom nadawany przez poszczególne Uczelnie, przedstawieni przez Radę Szkolną, ewent. przez Dyrektora Szkoły. Pozatem przyjmowani są Inżynierowie Instytutów uniwersyteckich — przedstawieni przez Dyrektora, lub Radę Instytutu. Studja trwają 4 semestry. Dyplom wydany jest po obrobie oryginalnej tezy przed Komisją składającą się z 3-ch Profesorów Wydziału.

Istnieje specjalna lista Szkół, których absolwenci dopuszczani są do ubiegania się o wzmiankowany tytuł.

Kandydaci mogą być upoważnieni do przeprowadzania badań w laboratorium Instytutu lub innego Wyższego Zakładu Naukowego uznanego przez Fakultet, pozostając stale pod kierownictwem naukowem Profesora Fakultetu. Opłaty wynoszą:

4 opłaty semestralne a fr. 60	240 fr.
4 opłaty za bibliotekę a fr. 10	40 „
4 opłaty laboratoryjne a fr. 400	1600 „
1 opłata egzaminacyjna	145 „

Razem fr. 2025

STUDJA LEKARSKIE.

Doktorat Medycyny (Doctorat en Médecine).

Kandydaci do państwowego dyplomu D-ra Medycyny, uprawniającego do odbycia praktyki we Francji, muszą bezwzględnie posiadać francuskie świadectwo dojrzałości, oraz obywatelstwo francuskie (patrz Ustawa, str. 20). Pozatem muszą być w posiadaniu certyfikatu studjów fizycznych, chemicznych i przyrodniczych (P. C. N.), który został wydany przez Wydział Nauk Ścisłych po odbyciu rocznych studjów na tymże Wydziale.

Studja lekarskie, oprócz studjów przygotowawczych (P.C.N.) trwają 5 lat. Studenci mogą uczęszczać przez pierwsze 3 lata do Szkół Przygotowawczych Medycyny i Farmacji (École Préparatoire de Médecine et de Pharmacie), lub zapisać się na Uniwersytet, gdzie jest pełna medycyna (Faculté de Médecine), względnie do Szkoły Pełnych Studjów Lekarskich i Farmaceutycznych (École de Plein Exerice de Médecine et de Pharmacie). Przy przenoszeniu się z Ecole Préparatoire de Médecine et de Pharmacie — na Wydział Lekarski lub do Szkoły Pełnych Studjów Lekarskich i Farmaceutycznych — studja w całości zostają zaliczone.

Dość często studenci wstępują na P. C. N. i pierwsze kilka lat studjów lekarskich odbywają w miejscowościach, gdzie nie ma pełnych Wydziałów lekarskich a następnie przenoszą się na Uniwersytety, z pełnemi Wydziałami lekarskiemi, na których uzupełniają rozpoczęte studja.

Nauczanie na Wydziale Lekarskim obejmuje studja teoretyczne i praktyczne, dokonywane w laboratorjach i klinikach szpitalnych, wyznaczonych przez Wydział.

Plan studjów, który został ustalony dekretem z dn. 10 września 1924 roku przedstawia się następująco:

I rok. Embriologia, anatomja, histologia i semejologia stosowana.

II rok. Fizjologia, fizyka medyczna, chemja medyczna (wraz z chemją patologiczną), bakterjologia, praktyka medycyny ogólnej i kliniki ogólnej.

III rok. Patologia chirurgiczna i medyczna, anatomja pa-

Organizacja

tologiczna, akuszerja, medycyna eksperymentalna i wiadomości o parazytologii.

IV rok. Patologia chirurgiczna, medyczna i ogólna, anatomja chirurgiczno-medyczna i medycyna chirurgiczna.

V rok. Higjena, medycyna sądowa i deontologia, terapia (wraz z hydrologją) i farmakologia.

W zasadzie praktyka musi być odbywana w Szkole Medycznej, lub na Wydziale Medycznym, lecz podczas 5 roku studjów może ona być odbyta w zakładach innych miejscowości, w kraju lub zagranicą, po otrzymaniu zezwolenia od Dziekana Wydziału.

Z końcem każdego roku studenci składają egzaminy teoretyczne i praktyczne. Dyplom Doktora Medycyny (Docteur en Médecine) otrzymuje się po odbyciu 5-letnich studjów lekarskich, napisaniu i obronie tezy. Studenci, którzy otrzymali certyfikat P. C. N. i zostali dopuszczeni do ubiegania się o powyższy certyfikat na podstawie równoważności matury (équivalence de baccalauréat) zostają przyjęci na Wydział Lekarski bez specjalnych trudności, lecz uzyskany Dyplom D-ra Medycyny nie uprawnia ich do odbywania praktyki we Francji.

Na Wydziałach Medycznych Uniw. we Francji rozróżniamy 3 rodzaje wykonywania praktyki podczas odbywania studjów, a mianowicie:

Stażyści (stagiaires) — praktyka szpitalna, obowiązująca każdego studenta,

Eksterniści — studenci, którzy dokonali 4-ch inskrypcyj i złożyli specjalny egzamin konkursowy dla eksternistów.

Interniści — studenci, którzy dokonali 8 inskrypcyj i złożyli specjalny egzamin konkursowy.

Eksterniści otrzymują wynagrodzenie za praktykę, natomiast interniści, oprócz wynagrodzenia, otrzymują całkowite utrzymanie przy szpitalach.

Studenci Wydziałów Lekarskich dokonywują 20 inskrypcyj. Pierwsza inskrypcja, danego roku akademickiego, winna być dokonana najpóźniej 15 listopada, za wyjątkiem wypadków przewidzianych w § 2 Art. 9, Dekr. z 21 lipca 1897 r. Opłata za każdą inskrypcję łącznie z opłatą za bibliotekę i prace praktyczne wynosi 105 fr. Opłaty za egzaminy roczne: za pierwszy rok 65 fr., za następne po 55 fr.

CHIRURGJA DENTYSTYCZNA.

Studja dentystyczne trwają w całej Francji 5 lat: 2 lata praktyki (stage) i 3 lata studjów (scolarité). Studja dentystyczne odbywane są na Wydziałach lub w Szkołach Medycznych, względnie na Wolnych Wyższych Uczelniach Dentystycznych.

Na pierwszy rok praktyki (stage) przyjmowani są studenci, mający, conajmniej 16 lat ukończonych i posiadający świadectwo dojrzałości, lub francuskie świadectwo t. zw. B.P.S. (Brevet Primaire Supérieur) i in. Dyplom państwowy, uprawniający do odbycia praktyki we Francji, udzielany jest tylko tym studentom, którzy zostali przyjęci na podstawie matury francuskiej, i posiadają lub uzyskali obywatelstwo francuskie. (p. str. 20).

Po ukończeniu dwuletniej praktyki studenci składają egzamin z przerobionego materiału. Dwuletnie studja praktyczne (stage), poprzedzające studja dentystyczne, składają się głównie z następujących przedmiotów: wiadomości o anatomji, fizjologii bakterjologii i semejologii medycznej, aseptyki i antyseptyki, anatomji zębów, odontologii, higieny jamy ustnej, dentystyki chirurgicznej i protezy.

Studenci, chcący otrzymać Dyplom Chirurga Dentysty muszą złożyć egzaminy pod koniec każdego roku studjów teoretycznych (scolarité).

Studenci Wydziału Medycznego, którzy dokonali 12 inskrypcyj i przerobili przepisową praktykę dentystyczną, są zwolnieni z pierwszego egzaminu.

Cudzoziemcy, którzy zostali przyjęci na podstawie równoważności matury otrzymują Dyplom Chirurga Dentysty, nie uprawniający do odbywania praktyki we Francji. Dyplomy te cudzoziemcy mogą uzyskać tylko na niektórych Wydziałach Medycznych, gdzie istnieją studja dentystyczne (**Bordeaux, Lille, Nancy i Strasbourg**). Wolne Szkoły Dentystyczne, dyplomów Chirurga Dentysty, dla użytku cudzoziemców nie wydawają. Cudzoziemcy przyjmowani są do tych Szkół jedynie w charakterze słuchaczy wolnych i otrzymują po ukończeniu **D y p l o m S z k o ł y**.

STUDJA FARMACEUTYCZNE.

Studja farmaceutyczne we Francji trwają 5 lat (1 rok praktyki w pracowni aptekarskiej i 4 lata studjów), po ukończeniu których otrzymuje się „Diplôme de Pharmacien“ (państwowy Dyplom Farmaceuty).

Na pierwszy rok studjów Wydziału Farmaceutycznego (Faculté de Pharmacie), Wydziału Mieszanego Medycyny i Farmacji (Faculté Mixte de Médecine et de Pharmacie), Szkoły Pełnych Studjów Medycyny i Farmacji (Ecole de Plein Exercice de Médecine et de Pharmacie) względnie Szkoły Przygotowawczej Medycyny i Farmacji (École Préparatoire de Médecine et de Pharmacie) przyjmowani są kandydaci na podstawie francuskiego świadectwa dojrzałości.

Cudzoziemcy, którzy zostali przyjęci na podstawie równoważności matury otrzymują Dyplom Farmaceuty, nie uprawniający do odbywania praktyki we Francji (p. str. 20). Studja i egzaminy są identyczne; jedynie na Wydziale Farmaceutycznym w Strasbourgu, studja dla otrzymania uniwersyteckiego Dyplomu Farmaceuty trwają 4 lata.

Nauczanie na Wydziale Farmaceutycznym wraz z pracami praktycznymi oparte jest na następujących przedmiotach: chemja ogólna, organiczna, analityczna i biologiczna, fizyka, botanika, zoologja, farmacja chemiczna i galeniczna, materiały medyczne, toksykologja, kryptogramja, mikrobiologja, higjena, hydrologja i wiadomości o geologji, prawodawstwo i deontologja farmaceutyczna.

Pierwszy egzamin ma miejsce po odbyciu rocznej praktyki. W następnych trzech latach odbywają się egzaminy pod koniec każdego roku akademickiego i 3 egzaminy t. zw. „probatoires“ mają miejsce pod koniec studjów. Czesne wynosi:

4 inskrypcje trymestralne łącznie z biblioteką i pracami laboratoryjnymi à fr. 125	500 fr.
egzamin roczny fr.	50 „

Wyższy Dyplom Farmaceuty (Diplôme Supérieur de Pharmacien).

Ubiegać się o wymieniony dyplom mają prawo Farmaceuci, posiadający Licencjaty Nauk Fizycznych lub Przyrodniczych. W razie braku wymienionych Licencjatów, Farmaceuci mogą również uzyskać prawo ubiegania się o wym. dyplom, po uprzednim udowodnieniu, że przerobili uzupełniający rok studjów na Wydziale i złożyli z wynikiem zadawalniającym egzamin piśmien-ny, ustny i praktyczny. Dyplom wydany jest po obronie tezy. Oplaty wynoszą:

4 inskrypcje trymestralne łącznie z biblioteką	
i pracami laboratoryjnymi fr.	500
egzamin i teza fr.	170

A K U S Z E R J A.

Dyplom Akuszerki.

Studia akuszerskie we Francji, które trwają 2 lata, odbywa-
ne są na jednym z Wydziałów lub Szkół Farmaceutycznych, wzglę-
dnie w Szkole Akuszerki (Maternité).

Przyjmowane są kandydatki, mające co najmniej 19 lat, po-
siadające odpowiednie świadectwa, lub na podstawie świadectwa
uzyskanego na mocy specjalnego egzaminu, przewidzianego De-
kretem z dn. 9 stycznia 1917 roku, którego program został ustalo-
ny Rozp. z dn. 11 stycznia 1917 r.

Studia, jak wyżej wspomniano, trwają 2 lata i usankcjono-
wane są Dyplomem Akuszerki (Diplôme de Sage-Femme).

Oplaty wynoszą: 55 fr. za egzamin pierwszego roku i 80 fr.
za egzamin drugiego roku.

WYCHOWANIE FIZYCZNE.

Na niektórych Uniwersytetach przy Wydziałach Medycznych
założone zostały Instytuty Wychowania Fizycznego, będące ośrod-
kami specjalizacji dla studentów medycyny, oraz centrum przygo-
towania kandydatów do stanowisk nauczycielskich gimnastyki
i zastosowania najnowszych metod nauczania gimnastyki. Studja
trwają 1—2 semestry. Nauczanie obejmuje: anatomję i fizjo-
logję w zastosowaniu do wychowania fizycznego, higienę, psy-
chologję, oraz ćwiczenia praktyczne. Studja usankcjonowane są
świadectwem Wyższych Studjów Wychowania Fizycznego, które

Organizacja

jest dostępne dla kandydatów posiadających francuskie lub polskie świadectwo dojrzałości, francuskie świadectwo t. zw. B.P.S., oraz inne świadectwa równoważne.

Studenci Medycyny otrzymują Świadectwo Wyższych Studiów Medycznych Wychowania Fizycznego.

STUDJA HUMANISTYCZNE.

Wydziały Humanistyczne we Francji obejmują: Nauki filozoficzne (psychologja, logika, moralność, socjologja) Filologję (języki martwe i żywe) Literaturę (starożytne, nowoczesne, francuskie i obce). Specjalny nacisk jednakże kładą Fakultety na języki wogóle, a na język i literaturę francuską w szczególności. Ilość oraz rodzaj studiów poświęconych językom obcym pozostają w ścisłej zależności od znaczenia poszczególnych Fakultetów i ich położenia geograficznego. I tak na fakultetach położonych na Południowo - Zachodzie Francji, w pobliżu Hiszpanji, wykładane są języki: hiszpański i portugalski, nauczanie języka włoskiego jest lokalizowane na Fakultetach Południowo-Wschodniej Francji, arabski, annamiński w Algerze itd. Niektóre Fakultety posiadają języki niemiecki i angielski, inne — języki słowiańskie, semickie, skandynawskie, chiński, japoński itd.

Wydziały Humanistyczne przygotowują do zawodów nauczycielskich i wydają następujące dyplomy i tytuły państwowe.

1) **Certificat d'études supérieures (świadectwo wyższych studiów).** Istnieją 2 kategorie certyfikatów: certyfikaty wyższych studiów licencjatu, do których przygotowują wszystkie fakultety (listę tych certyfikatów przytaczamy niżej) oraz certyfikaty wolnych studiów wyższych, których ilość i rodzaj różni się na każdym Fakulciecie. Każdy certyfikat można uzyskać po semestrze studiów, bez różnicy narodowości i dyplomów posiadanych, ale żaden student nie może uzyskać w tych warunkach więcej niż 3 certyfikaty. Zapisy przyjmowane są przez cały rok, t. j. poza terminem normalnych inskrypcyj.

Oplaty wynoszą: inskrypcja i opłata biblioteczna frs 80
opłata za egzamin frs. 35

2) *Licence ès-Lettres*—Magisterjum nauk humanistycznych.

Kandydaci winni posiadać maturę francuską lub równoważną, dokonać 4 inskrypcyj semestralnych i wykazać się 4 świadectwami wyższych studjów. Posiadacze dyplomów: Magisterjum Prawa, Doktoratu Medycyny, Dyplomu Farmaceuty, świadectwa wyższych studjów nauk ścisłych i świadectwa ukończenia École du Louvre, École Nationale des Chartes i innych wyższych szkół tej kategorii są zwolnieni z jednego certyfikatu, ale nie są zwolnieni z opłaty.

Studentom, którzy studjowali na Uniwersytecie zagranicznym, mogą być zaliczone ich studja poprzednie, ale zalicza się im najwyżej dwa semestry — 2 certyfikaty. Jeden, conajmniej, certyfikat musi być uzyskany na Fakultecie francuskim. Opłaty dla licencjata wynoszą:

4 inskrypcje semestralne à 60 fr.	240
4 opłaty biblioteczne à 20 fr.	80
4 opłaty seminaryjne à 40 fr.	160
3 pierwsze certyfikaty à 25 fr.	75
4-ty certyfikat	65

Grupy licencjatów są następujące:

A. **Filozofja:** historia ogólna filozofji, psychologja, logika i filozofja ogólna, moralność i socjologja.

B. **Literatura:** studja greckie, studja łacińskie, literatura francuska, gramatyka i filologja.

C. **Historja:** historia starożytna, historia średniowieczna, historia nowożytna i nowoczesna, geografja.

D. **Języki żywe:** studja literackie klasyczne, literatura obca, filologja, studja praktyczne.

3) **Dyplom wyższych studjów humanistycznych.** Posiada jedną z poniższych specjalności: Filozofja, Historia i Geografja. Języki klasyczne, Języki i literatury obce — żywe.

Kandydaci powinni być tylko zaimatrykulowani. Egzamin polega na dyskusji publicznej napisanego memorjału na temat zatwierdzony przez Fakultet i na interogacji tekstów.

Doctorat ès Lettres. — Doktorat Nauk Humanistycznych.

Do doktoratu przyjmowani są kandydaci wszystkich narodowości, którzy posiadają *licencié ès lettres* lub tytuł równoważny. Egzamin polega na obronie 2-ch tez drukowanych. Pierwsza w języku francuskim, a II-ga w języku francuskim, lub w klasycznym, ewentualnie nowoczesnym, wykładanym na danym Wydziale. Opłaty egzam. wynoszą 145 fr.

**KURSY JĘZYKA FRANCUSKIEGO DLA CUDZOZIEMCÓW
ORAZ KURSY WAKACYJNE.**

Na każdym Wydziale Humanistycznym organizowane są specjalne kursy języka francuskiego dla cudzoziemców, które umożliwiają praktyczne poznanie i opanowanie języka francuskiego jakoteż dają jednocześnie zasób wiadomości cywilizacji francuskiej. Kursy wakacyjne dają powyższe nauczanie w tempie przyspieszonym i w sposób bardziej praktyczny. Urządzane są również specjalne wycieczki, koncerty, uprawiane są sporty i t. d. Studentom czynione są wszelkie możliwe ulgi kolejowe, pobytowe etc.

UCZELNIE POZAUNIWERSYTECKIE.

Obok Uniwersytetów i przyłączonych do nich Instytutów i Szkół, istnieją we Francji liczne Wyższe Uczelnie Państwowe, utrzymywane i kierowane przez poszczególne zainteresowane Ministerstwa oraz specjalna kategoria Wyższych Szkół t. zw. **Wolnych** — „*Établissements Libres d'Enseignement Supérieur*“. Uczelnie te zostały objęte w niniejszym przewodniku w specjalnym rozdziale: **S z k o ł y P o z a u n i w e r s y t e c k i e.**

Wyższe Szkoły Państwowe.

Szkoły te przeznaczone są przeważnie dla przygotowania wyższych urzędników i inżynierów państwowych. Prawie każde Ministerstwo, zainteresowane w przygotowaniu dla swojej administracji kadr wyższego personelu urzędniczego i fachowego, zarządza całym szeregiem Wyższych Uczelni specjalnych, które przyjmują również cudzoziemców w ograniczonej ilości i na warunkach specjalnych. I tak: Ministerstwu Robót Publicznych

podlegają Szkoły Dróg i Mostów, Szkoły Górnicze; Ministerstwu Kolonij podlegają Szkoły Kolonjalne; Ministerstwu Rolnictwa, prócz Szkół Agronomicznych, podlegają również Szkoły Medycyny Weterynaryjnej.

Obywatele francuscy, kończący te szkoły mają zapewnione stanowiska w służbie państwowej, bądź zajmują wysokie stanowiska w handlu i przemyśle.

Ze względu na zrozumiały wielki napływ kandydatów prawie na wszystkich tych uczelniach obowiązuje egzamin konkursowy. Cudzoziemcy przyjmowani są w bardzo ograniczonej ilości, przeważnie w drodze oddzielnego konkursu — klasyfikowani są między sobą w ramach ilości wyznaczonych dla nich miejsc. Składają prawie identyczny egzamin co francuzi, zwolnieni są często z egzaminu z języka francuskiego. Prawie wszystkie uczelnie z nielicznymi wyjątkami przyjmują cudzoziemców jedynie w charakterze t. zw. „wolnych słuchaczy zagranicznych“ (*élève libre à titre étranger*), którzy otrzymują również dyplom ukończenia (inżyniera i t. p.), niedający jednak jego posiadaczowi tych samych prerogatyw, co dyplom państwowy.*)

*) Na uniwersyteckich Wydziałach rozróżnialiśmy 2 rodzaje dyplomów: państwowe i naukowe. Dyplomy Inżynierów należą do grupy drugiej i uprawniają do używania tytułu Inżyniera i wykonywania praktyki prywatnej. Nie dają natomiast prawa do objęcia stanowiska technicznego w administracji państwowej lub komunalnej, przyjęcia na państwowe stanowiska inżynierskie zależne jest we Francji bądź od ukończenia Państwowych Wyższych Szkół Specjalnych (*Ecoles Nationales...*) bądź od złożenia odpowiedniego państwowego egzaminu konkursowego; przyczem dopuszczenie do większości egzaminów konkursowych nie jest uzależnione od posiadania dyplomu Inżyniera, a tylko w nielicznych wypadkach warunkiem dopuszczenia do konkursu na stanowisko państwowego inżyniera jest posiadanie Dyplomu Licencjata, lub Inżyniera pczęszczólnych Szkół.

Dla naszej młodzieży obserwacje te o tyle tylko mają znaczenie praktyczne, o ile dana osoba zamierza osiedlić i naturalizować się we Francji.

Uczelnie Wolne.

Wolne Wyższe Zakłady we Francji (Etablissements Libres d'Enseignement Supérieur) osiągnęły, dzięki dobrodziejstwu wolności nauczania, wysoki rozwój naukowy. Mogły utworzyć dowolne nauczanie i kursy specjalne, nieistniejące na Uczelniach Państwowych. Uczelnie te istnieją na mocy Ustawy z dn. 12.VII 1875 r. W myśl tej Ustawy stawiany im jest cały szereg warunków, a między innymi wymaga się, aby na czele każdego Wolnego Wyższego Zakładu stała t. zw. Rada Administracyjna, składająca się, conajmniej, z 3 członków, którzy reprezentują Uczelnię wobec Akademii. Pozatem są one obowiązane przedstawiać corocznie Władzom Akademii listę profesorów i program nauczania, przyczem dostępne są każdorazowo kontroli delegatów Min. Ośw. Publ.

Niejednokrotnie Wolne Wyższe Zakłady Naukowe przyjmują nazwę Wolnego Fakultetu: Prawa, Nauk ścisłych, Humanistyk, a nawet Medycyny, jeżeli posiadają wymaganą ilość profesorów—doktorów, odpowiednie laboratoria, biblioteki i t. d. Nie mają jednak prawa wydawania tych samych dyplomów i tytułów państwowych co uniwersytety.

SZKOŁY TECHNICZNE.

Francja posiada jedną z najbardziej rozwiniętych w Europie sieci szkolnictwa technicznego. Wyższe Szkoły Techniczne we Francji nie mają jednolitego charakteru ani pod względem poziomu nauczania, ani wartości dyplomu, pomimo, że wydają one, prawie wszystkie dyplomy Inżyniera.

Jak już zaznaczyliśmy (patrz Uniwersytety str. 18) naszym Politechnikom odpowiadają Instytuty Techniczne przy Wydziałach Nauk Ścisłych we Francji. Obok tych Instytutów istnieje cały szereg Instytutów (państwowych i prywatnych), które są najstarszemi francuskimi szkołami technicznymi. Można je podzielić skolei na dwie grupy: do jednej t. zw. **Prémiér degré** (Pierwszego stopnia) należą Uczelnie równorzędne co do poziomu i programu z Instytutami uniwersyteckimi, lub Uczelnie o specjalnie wysokim poziomie nauczania, jak Ecole Sup. d'Electricité, Ecole Centrale, Ecole Supérieure du Génie Rural,

które przyjmują kandydatów posiadających już wykształcenie inżynierskie lub matematyczno-fizyczne. Drugą grupę t. zw. **Second Degré** (drugiego stopnia) stanowią Uczelnie o poziomie niższym, niż nasze Politechniki i odpowiadają mniej więcej Technikom niemieckim. Są to Uczelnie, które się zajmują bardziej stroną praktyczną nauczania i kształcą techników specjalistów.

Przyjmowani są kandydaci na podstawie świadectw lub egzaminu wstępnego z matematyki, fizyki itp. przedmiotów w zakresie niższym, niż program naszych pełnych gimnazjów (6—7 klas). Kurs tych Uczelni trwa naogół 2—3 lata.

Niektóre szkoły wykazują tak rozbieżną organizację, że nie dają się zaliczyć bezpośrednio do jednej z powyższych grup, które mają na celu ułatwić czytelnikowi polskiemu, przywykłemu do organizacji Wyższych szkół krajowych, stworzenie sobie możliwie dokładnego kryterjum o szkołach francuskich.

Tak np. „Ecole de Chauffage Industrielle” (Szkoła Ogrzewania Centralnego w Paryżu) przyjmuje kandydatów posiadających już dyplom Inżyniera. Kurs tej szkoły trwa zaledwie 6 tygodni, po ukończeniu którego otrzymuje się dyplom Inżyniera Ogrzewnictwa. „Ecole Française de Meunerie” (Szkoła Młynarstwa w Paryżu) przyjmuje kandydatów na podstawie egzaminu z przedmiotów ogólnych oraz Inżynierów. Kurs roczny, — po ukończeniu, którego otrzymuje się Dyplom Inżyniera.

Pojęcie „Nauczanie Techniczne” (Enseignement Technique) ma we Francji szersze znaczenie. Oznacza ono nauczanie zawodowe i techniczne wszelkich gałęzi: technicznych, przemysłowych, a nawet handlowych.

Szkoły Techniczne podlegają specjalnemu Podsekretarjatowi Stanu Nauczania Technicznego (przy Min. Edukacji Narodowej).

Techniczne Szkoły Wolne (ew. prywatne) mogą zostać uznane przez Państwo, drogą dekrety. Państwo może wówczas przyznawać szkole tej kategorii specjalne subwencje i stypendja, ale jednocześnie rezerwuje sobie prawo pewnej ingerencji w sprawach dotyczących nominacji dyrektora i profesorów, programu nauczania i t. d.

Szkoły te są kontrolowane przez inspektorów państwowych, tak samo jak szkoły państwowe.

Egzaminy końcowe odbywają się przed Komisją wyznaczoną przez Władze Rządowe, a dyplomy wydawane, podpisywane przez Ministerstwo, ogłaszane są w Dzienniku Urzędowym.

To samo dotyczy Wyższych Szkół Handlowych.

WYŻSZE SZKOŁY HANDLOWE.

Wyższe Szkoły Handlowe mają za cel kształcenie wyższych urzędników, kierowników dla handlu ogólnego i eksportowego, bankowości, przedsiębiorstw przemysłowych i t. p.

Są to Uczelnie wolne, założone przeważnie przez Izby Handlowe i uznane przez Państwo. Przyjmowani są w charakterze studentów rzeczywistych kandydaci, mający, conajmniej, lat 15 na podstawie egzaminów z następujących przedmiotów: Matematyka (arytmetyka, geometria, algebra), Fizyka i Chemia, Język francuski i Język obcy. Zwolnieni są z tego egzaminu kandydaci-uki, posiadający maturę, świadectwo ukończenia szkoły średniej, — zawodowej lub handlowej i t. p.

Studja trwają normalnie 2 lata. Liczba i rodzaj nauczania w poszczególnych szkołach są bardzo różnorodne i zależą od potrzeb regionalnych miejscowości, w której dana szkoła się znajduje. Jednakże obowiązujące dla wszystkich szkół są przedmioty następujące: nauka o handlu, geografia ekonomiczna technologia przemysłowo-handlowa, prawodawstwo i ekonomja polityczna, języki obce, buchalterja i matematyka finansowa, stenografia, i pisanie na maszynie (daktylografja).

Po ukończeniu studjów i złożeniu egzaminów słuchacze rzeczywiści (francuzi i cudzoziemcy) otrzymują Dyplom Wyższy, podpisany przez Ministra.

ROZDZIAŁ DRUGI

U N I W E R S Y T E T Y

AKADEMJA W PARYŻU

Siedzibą Akademji jest Paryż, miasto, liczące około 5 milionów mieszkańców. Paryż stanowi nie tylko atrakcję życia wielkomiejskiego na większą skalę, ale daje studentowi przede wszystkim nieograniczone możliwości studjów i rozwoju duchowego, dzięki licznym placówkom kulturalnym, muzeom, bibliotekom, odczytom etc.

Życie studenckie jest skoncentrowane w t. zw. Dzielnicy Łacińskiej (Quartier Latin), gdzie znajdują się Uniwersytet i większość wyższych uczelni, muzea, galerie sztuk pięknych, stowarzyszenia akademickie i t. d. Samych muzeów jest w Paryżu około 50, z których najważniejsze, mogące zainteresować studenta polskiego, są:

1) Muzeum Adama Mickiewicza, 6, Quai d'Orléans — część składowa Biblioteki Polskiej w Paryżu. Zbiór kolekcyj, dzieł, autografów i wspomnień etc., dotyczących wieszczą polskiego.

2) Musée des Arts Décoratifs — Palais du Louvre.

3) Cluny — Wiek średni, Renesans, 4) Louvre, 5) Luxembourg, 6) des Invalides — Muzeum Wojenne od czasów Napoleona, działy polskie, 7) Wojna 1914—1918 — 180 tysięcy kolekcji, 8) Pałac Królewski w Wersalu.

Główna biblioteka Uniwersytecka posiada 1.000.000 tomów. Pozatem każdy Wydział i Instytut, posiadają własne biblioteki.

Utrzymanie w Paryżu jest naogół droższe, niż w innych miastach uniwersyteckich. Pokoje prywatne (w hotelach) od 150 fr. dla jednej osoby, od 200 fr. dla 2-ch osób. Obiady w restauracjach dla studentów fr. 3.50 — 5.50.

Cité universitaire. Pokoje komfortowo urządzone fr. 200—300 miesięcznie. Każde Państwo posiada tu własny gmach. Gmachu polskiego dotychczas jeszcze niema, jednak polacy mogą zamieszkiwać w domach innych państw.

Uniwersytet

Bureau de Renseignements Scientifiques przy Sorbonie. Udziela studentom szczegółowych informacji w sprawie mieszkań, życia materialnego, rodzaju studjów w Paryżu etc.

Stowarzyszenia Akademickie:

Association Générale des étudiants de Paris. 13, rue de la Bucherie, posiada Dom Akademicki, gdzie studenci mają do swojej dyspozycji czytelnię pism, bibliotekę, (40.000 tomów) kursy, salę sportową i t. p.

Association générale des étudiantes de Paris, 55, rue St. Jacques. Członkinie mają do swojej dyspozycji sale do pracy, czytelnię pism, bibliotekę, bezpłatną pomoc lekarską i t. p.

Stowarzyszenie Studentów Polskich — przy Instytucie Studjów Słowiańskich, 9, rue Michelet. Ma za cel ułatwiać studentom studia i życie materialne; organizuje odczyty, wieczorki, przyjęcia i t. p.

Pozatem istnieją liczne Stowarzyszenia Akademickie przy poszczególnych Wydziałach Uniwersyteckich.

UNIWERSYTET W PARYŻU

Reputacja i popularność Uniwersytetu Paryskiego są tak powszechne znane, że zbyteczne tu są wszelkie dłuższe opisy. Wystarczy zaznaczyć, że jest on potężny, zarówno pod względem liczebności studentów wszelkich narodowości całego świata, jak i ilości licznych sławnych Instytutów.

Znaczenie i rozwój Uniwersytetu wzrastają z roku na rok. W ubiegłym roku akademickim (1 lipca 1933 roku) liczba studentów Uniwersytetu Paryskiego osiągnęła cyfrę 35.365, — czyli wzrosła o 1500 studentów w stosunku do roku poprzedniego.

Paryż jest nie tylko stolicą świata mody, turystyki i t. p., ale przede wszystkim ośrodkiem wiedzy i kolebką kultury Zachodu. Już w XII wieku liczba szkół w Paryżu, które gromadziły wielką ilość studentów prawie wszystkich krajów Europy, była dość pokaźna. Szkoły te, podlegające początkowo Władzom Kościelnym, wyemancypowały się i zostały zgrupowane w potężną au-

tonomiczną korporację p. n. „Universitas Magistorum et Scholarum Parisensium“. W roku 1257, Profesor Teologii Robert Sorbon, zakłada Kolegium*) p. n. College de Sorbonne, które szcześnie stało się Fakultetem Teologicznym i dzięki wybitnej roli, jaką odegrał ten ostatni w wiekach XV—XVII, nazwa „Sorbona“ stała się synonimem całego Uniwersytetu Paryskiego.

Uniwersytet Paryski obejmuje następujące wydziały: Fakultet Prawny, Fakultet Nauk Ścisłych, Fakultet Medycyny, Fakultet Farmacji, Fakultet Humanistyczny, Wyższe Seminarjum (Ecole Normale Supérieure), oraz Instytuty i Szkoły Specjalne.

WYDZIAŁ PRAWA.

Liczył w 1933 roku 11.255 studentów.

Wydział posiada poza normalnemi studjami, odbywanemi na każdym Wydziale Prawa (p. Studja prawnicze) nauczania specjalne: Historia prawa kanonicznego, Ekonomia społeczno-porównawcza, Historia traktatów, Statystyka i t. p...

Studenci mogą otrzymać na tym Wydziale następujące dyplomy:

DYPLOMY I TYTUŁY PAŃSTWOWE:

Wydział przygotowuje do wszystkich dyplomów i tytułów państwowych (p. Studja prawnicze).

DYPLOMY UNIWERSYTECKIE:

Doktorat uniwersytecki Prawa.

Do wymienionego doktoratu dopuszczeni są wyłącznie cudzoziemcy posiadający 1. licencjat prawa Uniwersytetu francuskiego lub inny dyplom zagraniczny uznany za równoważny; 2. Dwa dyplomy Wyższych studjów prawniczych (p. Studja prawnicze). Egzamin polega na obronie tezy drukowanej. Oplaty tezy i egzaminu wynoszą — 240 fr.

*) Kolegia były na początku jedynie domami i schroniskami dla biednych studentów, które przeobraziły się w wyższe zakłady nauczania. To samo miało miejsce z Kolegium Sorbona, przeznaczonego początkowo do pomieszczenia kilkunastu kandydatów do Doktoratu Teologii.

Certyfikat studjów Administracyjnych i Finansowych.

Przeznaczony dla studentów, mających się poświęcić karierom administracyjnym i finansowym. Studja trwają 2—4 lata. Mogą one być skrócone do 1 roku dla studentów posiadających „baccalauréat en droit“ (p. Studja prawnicze), względnie inny dyplom zagraniczny wyższych studjów prawniczych. Oplata wynosi 200 fr. rocznie.

Pozatem Wydział wydaje cały szereg dyplomów po ukończeniu studjów na Instytutach przyłączonych do tego Wydziału, patrz niżej, Instytuty:

INSTITUT WYŻSZYCH STUDJÓW MIĘDZYNARODOWYCH. INSTITUT DES HAUTES ETUDES INTERNATIONALES.

Ma za cel: przyczynić się do rekonstruowania prawa międzynarodowego w związku z aktualnymi wymaganiami życia państwowego, ściśleń więzy porozumienia i przyjaźni między członkami Ligi Narodów, popularyzowanie znajomości prawa **człowieka** wśród ludności, w prasie, w armji, przygotowanie do karier dyplomatycznych, konsularnych, finansowych etc.

Nauczanie dotyczy wyłącznie Prawa Międzynarodowego. Wykłady prowadzone są przez Profesorów różnych narodowości. Studja trwają normalnie 2 lata, po ukończeniu, których otrzymuje się Dyplom pod pieczęcią Uniwersytetu Paryskiego.

INSTITUT PRAWA PORÓWNAWCZEGO. INSTITUT DE DROIT COMPARÉ.

Studja obejmują prawodawstwo i jurisprudence państw obcych. Studja trwają 1—2 lata. Instytut wydaje: Dyplom (Brevet) tłumaczeń i terminologii prawniczych, Dyplom studjów porównawczych. Ten ostatni otrzymuje się po obronie pracy na temat prawa porównawczego. Oplaty wynoszą:

Dyplom Terminologii	fr. 100
Dyplom Studjów Porównawczych	„ 250

INSTITUT KRYMINOLOGICZNY. INSTITUT DE CRIMINOLOGIE.

Znajduje się pod naukowem kierownictwem Wydziału Prawnego i Wydziału Medycznego. Obejmuje 4 sekcje: 1) Prawo Kryminalne, 2) Nauki wychowawczo - poprawcze, 3) Medycyna sądowa i psychiatria kryminologiczna, 4) Śledztwo naukowe.

Przyjmowani są kandydaci posiadający świadectwo dojrzałości lub inny dyplom Uniwersytetu francuskiego lub zagranicznego, uznany przez Fakultet za wystarczający; zaś kandydaci nieposiadający tych kwalifikacyj — na podstawie egzaminu. Wykłady prowadzone są przez profesorów Wydziału Prawnego, oraz przez wybitne osobistości palestry i administracji. Po ukończeniu studjów otrzymuje się Dyplom Prawa Kryminalnego i Nauk Wychowawczo-Poprawczych. Opłaty wynoszą: Inskrypcja specjalna 200 fr. egzamin 50 fr.

INSTITUT URBANISTYCZNY. INSTITUT D'URBANISME.

Institut Urbanistyczny znajduje się pod kierownictwem naukowem Wydziału Prawnego i Humanistycznego. Nauczanie dotyczy organizacji społecznej, administracyjnej, ekonomicznej i technicznej miast oraz ich ewolucji.

Studja trwają 2 lata, po ukończeniu, których otrzymuje się Dyplom, wydany pod pieczęcią Uniwersytetu.

Przy Instytucie istnieje **Sekcja t. zw. Państwowa Szkoła Administracji** miejskiej, która przygotowuje do wyższych funkcji w administracji miejskiej. Studja na tej Sekcji trwają 2—3 lata. Opłaty wynoszą na Instytucie 350 fr., oraz 100 fr. rocznie w Państwowej Szkole Administracji miejskiej.*)

*) Studja na tej Sekcji można odbywać również drogą korespondencyjną.

**INSTYTUT STATYSTYCZNY.
INSTITUT DE STATISTIQUE.**

Znajduje się pod naukowem kierownictwem Wydziałów: Prawnego, Nauk Ścisłych, Medycznego i Humanistycznego.

Nauczanie obejmuje: metoda statystyczna, teoria fenomenów monetarnych, statystyki ekonomiczne, sanitarne i t. p. Studja dla otrzymania Dyplomu Statystyka trwają 2 semestry. Opłaty wynoszą 60 fr. semestralnie.

WYDZIAŁ NAUK ŚCISŁYCH.

Liczyl w 1933 roku 4603 studentów.

Poza normalnemi studjami, jakie są wykładane na wszystkich Wydziałach Nauk Ścisłych, Fakultet w Paryżu posiada specjalne studja, a mianowicie: Radioaktywność, Awjacja, Aerodynamika, Fizyka globu, Optyka, Chemja stosowana, Biologja doświadczalna Geologja stosowana, Geografja fizyczna i t. p.

Studenci mogą otrzymać na tym Wydziale następujące dyplomy:

DYPLOMY PAŃSTWOWE.

Wydział przygotowuje do wszystkich dyplomów i tytułów państwowych (patrz Nauki Ścisłe).

DYPLOMY UNIWERSYTECKIE:

Doktorat Uniwersytecki Nauk Ścisłych.

Przyjmowani są kandydaci posiadający dyplomy uznane przez Fakultet za wystarczające. Studja trwają 1 rok, ale Fakultet może zaliczyć również odbyte już studja. Pozatem studja mogą być odbyte również na jednym z wyższych zakładów naukowych w Paryżu, ale opłaty imatrykulacyjne i laboratoryjne muszą być uiszczone na Fakultecie. Egzamin polega na obronie tezy, oraz na dyskusji na temat podany przez Fakultet. Opłaty wynoszą: 600—1400 fr.

Pozatem Wydział wydaje dyplomy specjalne, patrz niżej, Instytuty:

INSTITUT CHEMICZNY.
INSTITUT DE CHIMIE.

Kształci na Inżynierów-Chemików. Przyjmowani są kandydaci jedynie w drodze konkursu wstępnego, który ma miejsce w październiku. Świadectwo dojrzałości daje nadwyżkę punktów.

Kandydaci posiadający certyfikat chemji ogólnej, lub fizyki ogólnej, oraz absolwenci Szkół: Ecole-Polytechnique, Centrale, Arts et Métiers i innych przyjmowani są po egzaminie na 2-gi rok. Studja trwają 3 lata, po ukończeniu, których otrzymuje się Dyplom **Inżyniera-Chemika** Uniwersytetu Paryskiego. Czesne wynosi 1875 fr. rocznie.

MIEJSKA SZKOŁA PRZEMYSŁOWA FIZYKI I CHEMJI.
ECOLE MUNICIPALE DE PHYSIQUE ET DE CHIMIE
INDUSTRIELLE.

Kształci na kierowników laboratoriów chemicznych, oraz na Inżynierów dla przemysłów chemicznych i fizycznych. Przyjmowani są tylko francuzi.

INSTITUT AEROTECHNICZNY.
INSTITUT AEROTECHNIQUE A SAINT - CYR.

Posiada laboratorja, poświęcone badaniom naukowym i technicznym aparatów w równowadze i w locie oraz bogatą bibliotekę dzieł i publikacyj z dziedzin Aerotechniki.

Studenci Wydziału Nauk Ścisłych przygotowujący „certificat de technique aeronautique“ wykonywują na tym Instytucie prace doświadczalne.

INSTITUT RADOWY.
INSTITUT DU RADIUM.

Instytut ten powstał przez połączenie Laboratorjum Fizyki ogólnej i Radjo-aktywności, (kierowane przez naszą rodaczkę

Curie - Skłodowską), przy Wydziale Nauk Ścisłych i Laboratorium Radjofizjologii — przy Instytucie Pasteur'a.

Laboratorium radioaktywności zajmuje się badaniami fizyko-chemicznymi ciał radioaktywnych oraz studjami nad promieniami X.

Laboratorium Radjofizjologiczne poświęcone jest studjom działań biologicznych radiacji (promieniowanie).

Do Instytutu Radjowego przyłączona jest Fundacja Curie - Skłodowskiej, faworyzująca rozwój Instytutu Radowego. Fundacja posiada urządzenia radowe, rentgenologiczne i zajmuje się badaniami i leczeniem **Raka**.

Przyjmowane są 2 kategorie studentów, dopuszczanych do prac praktycznych: Licencjaci Nauk Ścisłych i Lekarze. Prace wykonywane w laboratorjach Instytutu mogą służyć jako tezy do doktoratu.

INSTYTUT OPTYCZNY.

INSTITUT D'OPTIQUE THÉORIQUE ET APPLIQUÉE.

Jest zakładem, który podlega Uniwersytetowi Paryskiemu. Celem Instytutu jest rozwój optyki oraz spotęgowanie praktycznych zastosowań tej gałęzi nauki. Posiada on następujące Sekcje:

1) **Wyższa Szkoła Optyczna.** Kształci na Specjalistów Inżynierów-Optyków. Przyjmowani są kandydaci na podstawie egzaminu z programu wyższej matematyki, lub bez egzaminu — jeżeli posiadają Certyfikat matematyki ogólnej (p. Nauki Ścisłe).

Kandydaci zagraniczni przyjmowani są na tych samych warunkach, za odpowiednią rekomendacją. Studja trwają 1 rok, po ukończeniu których, otrzymuje się Dyplom Inżyniera-Optyka. Opłaty wynoszą: 600 fr. za każdy trymestr oraz 350 fr. za egzamin.

2) **Sekcja Laboratoryjna:** — ćwiczenia praktyczne.

3) **Sekcja Zawodowa:** — działanie szkół precyzyjnych.

**INSTYTUT FIZYCZNY GLOBU.
INSTITUT PHYSIQUE DE GLOBE.**

Studja obejmują wykłady teoretyczne i praktyczne Fizyki Globu, przygotowujące do Certyfikatu Fizyki Globu. Pozatem kandydaci do Doktoratu Nauk Fizycznych mogą przeprowadzić odnośne badania naukowe.

INSTYTUT PSYCHOLOGJI — p. Instytuty Wydziału Humanistycznego.

INSTYTUT FONETYCZNY — p. Instytuty Wydz. Humanistycznego.

INSTYTUT STATYSTYCZNY — p. Instytuty Wydziału Prawnego.

WYDZIAŁ MEDYCZNY.

Liczył w 1933 roku 7723 studentów.

Wydział Medycyny w Paryżu jest doskonale wyposażony w liczne kliniki i laboratorja nowoczesne. Jest to jeden z najlepszych i największych Wydziałów medycznych w Europie.

Studenci zagraniczni mają również prawo ubiegać się o stanowiska płatne *eksternistów* i *internistów*, w corocznym konkursie (p. Studja lekarskie).

Fakultet posiada wszystkie nauczania przygotowujące do Doktoratu, oraz liczne nauczania specjalne: medycyna sądowa, radiologja (rentgenologja) i elektrologja medyczna, stomatologja, historja medycyny i chirurgji.

Studenci mogą otrzymać na tym Wydziale następujące dyplomy:

DYPLOMY I STOPNIE PAŃSTWOWE.

Wydział Medycyny przygotowuje do wszystkich dyplomów i stopni państwowych, (patrz Nauki Medyczne).

DYPLOMY UNIWERSYTECKIE.

Doktorat Uniwersytecki Medycyny.

Przyjmowani są kandydaci na podstawie świadectwa dojrzałości. Studja medyczne wraz z rokiem przygotowawczym P. C. N. (patrz Nauki Ścisłe) trwają 6 lat. Dyplom wydany jest po złożeniu egzaminu i obronie tezy. Opłaty za 5 lat studjów medycznych i egzaminów wynoszą ogółem 3750 fr.

Studenci, którzy odbyli studja medyczne zagranicą, mogą otrzymać zaliczenie studjów i egzaminów, celem przygotowania Doktoratu na Uniwersytecie Paryskim.

Dyplom Wyższy Higjeny.

Wymieniony dyplom dostępny jest dla osób posiadających dyplomy D-ra Medycyny Uniwersytetu francuskiego, lub zagranicznego. Studenci 5-go roku medycyny oraz interniści szpitali paryskich mogą również być przyjęci jako aspiranci do tego dyplomu, który zostaje im wydany dopiero po uzyskaniu Doktoratu.

Dyplom Radjologii i Elektrologji (Rentgenologja).

Dostępny dla Lekarzy po odbyciu 2-letniej praktyki (stage) w Zakładach Rentgenologicznych i przedłożeniu pracy z Radjologii. Kandydaci muszą również uzyskać uprzednio na Fakultecie „Certyfikat studjów radjologicznych i radjoterapicznych“.

Dyplom Medyka Kolonjalnego.

patrz niżej: Instytut Medycyny Kolonjalnej.

Dyplom Medyka Sądowego.

patrz niżej: Instytut Medycyny Sądowej i Psychjatrii.

Doktorat Weterynaryjny.

patrz Szkoły Weterynaryjne — Rozdz. III.

Ponadto Wydział wydaje szereg dyplomów specjalnych, jak dyplom malarjologii, serologii, pielęgniarstwa, i t. p. (patrz niżej Instytuty i Szkoły.

INSTYTUTY I SZKOŁY PRZYŁĄCZONE DO WYDZIAŁU MEDYCZNEGO.

INSTYTUT MEDYCYNY KOLONJALNEJ. INSTITUT DE MEDECINE COLONIALE.

Nauczanie teoretyczne i praktyczne chorób tropikalnych. Przyjmowani są lekarze, posiadający tytuł Dra Medycyny Uniwersytetu francuskiego lub zagranicznego oraz studenci 5-go roku medycyny i interniści szpitali.

Wykłady trwają 3 miesiące. Opłaty wynoszą ogółem 850 fr. Po ukończeniu otrzymuje się Dyplom Lekarza Kolonjalnego.

INSTYTUT MEDYCYNY SĄDOWEJ I PSYCHJATRJI. INSTITUT DE MEDECINE LEGALE ET DE PSYCHIATRIE.

Dostępny dla doktorów medycyny. Studja trwają 1 rok, po ukończeniu których otrzymuje się Dyplom Lekarza Sądowego, uprawniający do stanowiska eksperta sądowego. Opłaty wynoszą 720 fr.

INSTYTUT PSYCHJATRJI I PSYCHOLOGJI STOSOWANEJ INSTITUT DE PSYCHIATRIE ET DE PSYCHOLOGIE APPLIQUEE.

Instytut ten znajduje się pod kierownictwem 2-ch Wydziałów: Medycznego i Humanistycznego oraz Collège de France i Ecole Pratique des Hautes Etudes. Nauczanie obejmuje wykłady patologji umysłowej, psychologji patologicznej i profilaktyki. Studja trwają 2 semestry, po ukończeniu których wydaje się specjalny Dyplom osobom, posiadającym tytuł Doktora Medycyny.

Opłaty wynoszą 250 fr. za każdy semestr.

SZKOŁA MALARJOLOGJI.

Utworzona z inicjatywy Komitetu Higjeny przy Lidze Narodów. Kurs 2-miesięczny dla Doktorów Medycyny. Po ukończe-

Uniwersytet

niu otrzymuje się Dyplom Lekarza-Malarjologa Uniwersytetu Paryskiego. Opłaty ogólne (wpisowe i laboratorja) 850 fr.

SZKOŁA SEROLOGJI.

Obejmuje nauczanie serologji stosowanej do leczenia syfilisu. Przyjmowani są lekarze i studenci medycyny. Opłaty wynoszą 750 fr.

INSTYTUT WYCHOWANIA FIZYCZNEGO. INSTITUT D'EDUCATION PHYSIQUE.

Instytut przyjmuje 3 kategorie studentów: 1) Doktorów i studentów medycyny, 2) Kandydatów na Profesorów gimnastyki i 3) Instruktorów sportowych.

Studenci powinni być imatrykulowani na Uniwersytecie Paryskim. Studja trwają 1 rok na każdej sekcji (z wyjątkiem sekcji medycznej). Po ukończeniu otrzymuje się odpowiednie dyplomy ew. świadectwa. Opłaty wynoszą 570 fr.

INSTYTUT KRYMINOLOGICZNY (patrz Instytuty Wydziału Prawnego).

INSTYTUT STATYSTYCZNY (p. Instytuty Wydziału Prawnego).

INSTYTUT FONETYCZNY (patrz Instytuty Wydziału Humanistycznego).

WYDZIAŁ HUMANISTYCZNY.

Liczył w 1933 roku, 9702 studentów.

Poza normalnemi studjami wykładanemi na wszystkich Wydziałach Humanistycznych (patrz Nauki Humanistyczne), Fakultet w Paryżu posiada nauczanie specjalne: psychologia doświadczalna, estetyka i historia sztuki, historia ekonomji społecznej, papyrologia, historia chrystjanizmu, historia rewolucji francuskiej, historia i cywilizacja słowian, cywilizacja wschodnia i t. p.

Języki i filologje starożytne (język i literatura hebrajska, sanskryt), języki żywe: niemiecki, angielski, hiszpański, grecki

nowoczesny, włoski, portugalski, rumuński, rosyjski, języki skandynawskie, arabskie.

Zapisy na Wydziale Humanistycznym przyjmowane są 2 razy do roku, na początku każdego semestru, dla przygotowania Licencjatu Humanistyki. (patrz Studja Humanistyczne).

Pozatem kandydaci mogą być przyjęci drogą **inscription speciale** (przez cały rok szkolny), ale nie mogą otrzymać więcej niż 3 certyfikaty.

Studenci mogą otrzymać na tym Wydziale następujące dyplomy:

DYPLOMY I STOPNIE PAŃSTWOWE.

Wydział przygotowuje do wszystkich dyplomów i stopni państwowych (patrz Nauki Humanistyczne). Wydaje przeszło 50 certyfikatów wyższych studjów.

DYPLOMY UNIWERSYTECKIE.

Doktorat Uniwersytecki Humanistyki.

Wymieniony dyplom dostępny jest dla francuzów i cudzoziemców, posiadających Licencjat Humanistyki lub inne dyplomy i tytuły uznane przez Wydział.

Studja trwają 2 lata, które częściowo mogą być odbyte na innym Uniwersytecie (francuskim lub zagranicznym) lub Wyższym Zakładzie Naukowym w Paryżu.

Egzamin polega na obronie tezy (drukowanej po francusku lub łacinie) i interogacjach, dotyczących przedmiotu tezy. Opłaty wynoszą 500 fr.

Certyfikat Studjów Francuskich.

Przeznaczony dla cudzoziemców zaimatrykulowanych na Wydziale Humanistycznym. Studja trwają 1 rok. Opłaty za egzamin wynoszą 100 fr.

Dyplom Studjów Uniwersyteckich.

Kandydaci winni być zaimatrykulowani na Fakultecie w ciągu 2 lat. Studja obejmują 3 cykle przedmiotów: Filozofja, Literatura i Filologja, Historja i Geografja.

Egzamin polega na obronie memorjału napisanego, oraz na interogacji ustnej. Opłaty egzaminacyjne: 120 fr.

Pozatem Wydział wydaje cały szereg dyplomów specjalnych — patrz niżej: Instytuty.

INSTYTUTY I SZKOŁY PRZYŁĄCZONE DO WYDZIAŁU HUMANISTYCZNEGO.

Instytuty Wydziału Humanistycznego są bardzo liczne. Mają za cel organizowanie specjalnych studjów, dotyczących pewnej gałęzi nauki. Każdy Instytut ma osobną bibliotekę, kolekcję planów, rycin i t. p.

INSTYTUT PSYCHOLOGICZNY.

INSTITUT DE PSYCHOLOGIE A LA SORBONNE.

Przyłączony do Wydziału Humanistycznego i Nauk Ścisłych ma na celu nauczanie psychologii właściwej, stosowanej, psychotechniki. Studja trwają 1 rok, po ukończeniu których otrzymuje się Dyplom Studjów Psychologicznych lub Dyplom Psychotechniki Uniwersyteckiego. Czesne 150 fr. semestralnie. Egzamin 100 fr.

SZKOŁA PRZYGOTOWANIA PROFESORÓW JĘZYKA FRANCUSKIEGO DLA ZAGRANICY.

ECOLE DE PREPARATION DES PROFESSEURS DE FRANÇAIS A L'ÉTRANGER.

Przyjmowani są kandydaci, posiadający świadectwo dojrzałości (bez egzaminu) lub inne świadectwa uznane za równoważne. Studja trwają 1 rok. Opłaty wynoszą ogółem 1180 fr.

INSTYTUT FONETYCZNY

INSTITUT PHONETIQUE ET LE MUSÉE DE LA PAROLE, a' la Sorbonne.

Przyłączony do Wydziału Humanistycznego, Medycyny i Nauk Ścisłych. Studja trwają 1 rok. Dyplom Fonetyki. Czesne wynosi 250 fr. semestralnie.

INSTITUT LINGWISTYCZNY.
INSTITUT LINGUISTIQUE A LA SORBONNE.

Studja trwają 2 semestry, po ukończeniu których otrzymuje się Dyplom Studjów Lingwistycznych. Koszty egzaminu: 100 fr.

INSTITUT STUDJÓW SŁOWIAŃSKICH.
INSTITUT D'ETUDES SLAVES.

Posiada 3 sekcje: polską, czeską i jugosłowiańską. Obejmuje studja nad zagadnieniami krajów słowiańskich i Europy Centralnej.

INSTITUT SZTUKI I ARCHEOLOGJI.
INSTITUT D'ART ET D'ARCHÉOLOGIE.

Dyplom Sztuki i Archeologii dostępny jest dla Licencjatów Humanistyki.

Instytut organizuje letni kurs historii sztuki dla cudzoziemców. Studja na tym kursie trwają 6 tygodni, po ukończeniu, których otrzymuje się Dyplom (Brévet) Sztuki — Sorbony.

INSTITUTY JĘZYKOWE:

Hiszpański, Germański, Skandynawski, Włoski, Rumuński, Neo-Grecki, Sanskryt, Języki semickie, Chiński, Islamski, Cywilizacja angielska i amerykańska, Papyrologja.

INSTITUT HISTORJI NAUK ŚCISŁYCH.

INSTITUT HISTORJI RELIGIJ.

INSTITUT GEOGRAFICZNY i cały szereg innych Instytutów.

INSTITUT JĘZYKA I CYWILIZACJI FRANCUSKIEJ.

Przygotowuje do wyżej wymienionych dyplomów języka francuskiego. Poza tem Instytut organizuje **Kursy Wakacyjne** języka francuskiego dla cudzoziemców od lipca do września, na których mogą oni w szybkim czasie opanować język francuski, dzięki praktycznym metodom nauczania.

WYDZIAŁ FARMACJI.

Liczył w 1933 roku 1751 studentów.

Studenci mogą otrzymać na tym Wydziale następujące dyplomy:

DYPLOMY I STOPNIE PAŃSTWOWE.

Wydział Farmaceutyczny Uniwersytetu w Paryżu przygotowuje do wszystkich dyplomów i stopni państwowych (patrz Studja farmaceutyczne).

DYPLOMY UNIWERSYTECKIE.

Doktorat Uniwersytecki Farmacji.

Przyjmowani są francuzi na podstawie Dyplomu Farmaceuty, oraz cudzoziemcy na podstawie Dyplomu francuskiego lub zagranicznego (uznany przez Wydział za równoważny), którzy uzyskali 2 certyfikaty: 1) farmacji chemicznej i toksylogicznej, 2) farmacji galenicznej i produktów medycznych. Studja trwają 1 rok. Egzamin polega na obronie tezy, dotyczącej oryginalnych badań w laboratorium. Opłaty wynoszą 1400 fr.

Dyplom Uniwersytecki Farmaceuty.

Jest ten sam co Dyplom państwowy, nie daje jednak prawa do wykonywania praktyki we Francji. Studentom mogą być zaliczone studja odbyte zagranicą. Warunki studjów, egzaminów, opłaty są identyczne jak dla dyplomu państwowego. Studja trwają wraz z praktyką (stage) w aptece — 5 lat. Opłaty za wszystkie 5 lat studjów wynoszą fr. 1995.

SZKOŁY POZAUNIWERSYTECKIE W PARYŻU, p. Rozdz. III

AKADEMJA W AIX

Siedzibą Akademji jest Aix-en-Provence, miejscowość okręgu bogatego w pamiątki z epoki rzymskiej. Liczy ona około 30.000 mieszkańców i jest oddalona o 29 kilometrów od Marsylii.

Marsylja, pierwsze miasto portowe Francji, liczy około 600.000 ludności. Klimat Marsylii jest śródziemnomorski. Posia-

da dość dużą ilość bibliotek, a między innemi bibliotekę uniwersytecką, (wszystkich wydziałów), liczącą prawie 300.000 tomów.

Koszty utrzymania w Aix i Marsylii.

Pokoje dla studentów frs. 220—300 miesięcznie.

Pokoje wraz z pełnem utrzymaniem, minimum frs. 500 miesięcznie.

Stowarzyszenia Akademickie.

Og. Stowarzyszenie Studentów w Aix.

Association Générale des Étudiants à Aix-en-Provence, posiada bibliotekę, udziela członkom różnych zniżek do kin, teatrów, magazynów i t. p.

Association Générale des Etudiantes et Anciens Etudiants de Marseille 115, la Canebière posiada własny gmach, gdzie znajduje się czytelnia pism, restauracja studencka, sala gier sportowych, pokoje do pracy, biblioteki, oraz specjalne biuro informacyjno-mieszkaniowe.

Pozatem istnieją tu inne stowarzyszenia: katolickie i t. p.

UNIwersYTET W AIX - MARSEILLE

Obejmuje Wydział Prawa, Wydział Humanistyczny w Aix, Wydział Nauk Ścisłych i Fakultet Mieszany Medycyny i Farmacji (*Faculte Mixte de Médecine et de Pharmacie*) w Marsylii.

WYDZIAŁ PRAWA W AIX.

liczył w 1933 roku 1092 studentów.

Poza normalnemi studjami jakie są odbywane na wszystkich Wydziałach Prawa (patrz Nauki Prawnicze), Wydział Prawa w Aix ma specjalne studia notarialne i przygotowuje również do certyfikatu Nauk Handlowych i Ekonomicznych. Studenci otrzymują na tym Wydziale następujące dyplomy.

DYPLOMY PAŃSTWOWE.

Wydział Prawa w Aix przygotowuje do wszystkich dyplomów i stopni państwowych (patrz Nauki Prawnicze).

CERTYFIKATY UNIWERSYTECKIE.

Certyfikat Prawa Karnego.

Wymieniony certyfikat jest potrzebny osobom, poświęcającym się sądownictwu lub adwokaturze.

Nauczanie obejmuje: 1 kurs prawa karnego specjalnego, 1 kurs praktyki sądowej, 1 kurs praktyki adwokackiej, 1 kurs medycyny chorób umysłowych i 1 kurs medycyny sądowej.

Dla otrzymania wymienionego certyfikatu należy skutecznie zdać 4 inskrypcje trymestralne i złożyć egzamin końcowy. Opłaty wynoszą ogółem 230 fr.

Certyfikat Nauk Administracyjnych i Finansowych.

Nauczanie obejmuje: Prawo administracyjne, Nauki i Prawodawstwo finansowe, Ekonomję Polityczną, Buchalterję, Operacje giełdowe i bankowe, Rejestraturę, Prawo Międzynarodowe Publiczne i Prawo Konstytucyjne. Opłaty ogólne wynoszą 280 fr.

Certyfikat Prawa Handlowego i Ekonomji Politycznej.

Nauczanie obejmuje kurs Prawa Handlowego Specjalnego i Kurs Ekonomji Politycznej Specjalnej.

Opłaty wynoszą:

4 inskrypcje fr.	100
imatrikulacja fr.	20
opłata biblioteczna fr.	10
egzamin fr.	100

Certyfikaty wolne.

Studenci, mający za sobą 5 semestrów studjów na Wydziale, mogą złożyć egzamin, który jest usankcjonowany certyfikatem obranego przedmiotu studjów. Kandydaci do wymienionego certyfikatu winni skutecznie zdać 4 inskrypcje.

O P Ł A T Y:

4 inskrypcje à fr. 25	100
imatrikulacja fr.	20
opłata biblioteczna fr.	10
egzamin fr.	100

Każdy z poniższych certyfikatów Wydziału Prawnego może zastąpić jeden z certyfikatów wymaganych do Licencjatu Humanistyki:

- 1) Historia Prawa Francuskiego
- 2) Prawo Rzymskie
- 3) Prawo Handlowe i Ekonomia Polityczna
- 4) Prawo Publiczne i Nauki Polityczne
- 5) Prawo Karne.

WYDZIAŁ NAUK ŚCISŁYCH W MARSYLJI.

w roku 1933 liczył 774 studentów.

Oprócz studjów normalnych, wykładanych na wszystkich Wydziałach Nauk Ścisłych, Fakultet w Marsylji posiada specjalne kursy fizyki przemysłowej, chemji przemysłowej, elektrochemji, botaniki rolniczej, zoologii rolniczej i paleontologii roślinnej. Studenci otrzymują na tym Wydziale następujące dyplomy:

DYPLOMY I STOPNIE PAŃSTWOWE.

Wydział Nauk Ścisłych w Marsylji przygotowuje do wszystkich dyplomów i stopni państwowych (patrz Nauki Ścisłe). Poza tem Wydział wydaje 13 certyfikatów Wyższych Studjów.

DYPLOMY UNIWERSYTECKIE.

Doktorat Uniwersytecki Nauk Ścisłych.

Przyjmowani są francuzi i cudzoziemcy, posiadający 2 certyfikaty Wyższych Studjów, uzyskane na jednym z Wydziałów Nauk Ścisłych. W razie braku tych certyfikatów, Rada Wydziałowa może dopuścić do inskrypcji na podstawie innych posiadanych świadectw, uznanych za wystarczające. Studja trwają 1 rok. Dyplom wydawany jest po obronie tezy drukowanej. Opłaty wynoszą:

imatrikulacja fr.	60
biblioteka fr.	40
4 opłaty trymestralne a fr. 100 lub 200 (laboratorja)	
egzamin fr.	100

INSTYTUTY PRZY WYDZIALE NAUK ŚCISŁYCH

INSTYTUT MECHANIKI LOTNICZEJ (mechanika fluidów) INSTITUT DE MÉCANIQUE DES FLUIDES.

Obejmuje kursy: teoretyczny, doświadczalny i techniczny z dziedziny aeronautyki. Program studiów obejmuje trzy grupy przedmiotów: Mechanika teoretyczna fluidów (hydro i aerodynamika), Mechanika doświadczalna fluidów i Aerodynamika stosowana do awiacji.

Studia dla maturzystów trwają jeden rok, po ukończeniu których otrzymuje się **certificat de Mécanique des Fluides**, uprawniający licencjatów m. in. do wstąpienia bez konkursu na 2-gi rok Państwowej Wyższej Szkoły Aeronautyki (p. Rozdz. III). Kandydaci nieposiadający matur, a mający przygotowanie matematyczne lub techniczne przyjmowani są na odmiennych warunkach niż maturzyści i otrzymują **Diplôme de Mécanique des Fluides**. Opłaty wynoszą fr. 190.—

WYŻSZY INSTYTUT TECHNICZNY IZBY HANDLOWEJ.

Instytut posiada 3 sekcje: chemiczną, handlową i kolonjalną.

Szkoła Chemiczna. Studja trwają trzy lata. Każdy rok studiów posiada sekcje: A i B, z których pierwsza przeznaczona jest dla studentów przygotowujących się do otrzymania dyplomu Inż. Chemji, a druga — wyłącznie dla otrzymania dyplomu Chemika.

Na sekcję A. przyjmowani są bez egzaminu kandydaci, posiadający świadectwo dojrzałości typu matematyczno - przyrodniczego. Na sekcję B. przyjmowani są kandydaci posiadający świadectwo dojrzałości typu humanistycznego lub inne świadectwa uznane za wystarczające, bądź na podstawie egzaminu wstępnego. Studja usankcjonowane są dyplomem **Chemika** Uniwersytetu w Aix-Marseille. Studenci, którzy otrzymali wymieniony dyplom i wykazali na egzaminach dobre postępy oraz wykonali projekt, otrzymują uniwersytecki dyplom Inżyniera Chemji. Czesne wynosi fr. 1600 rocznie. Pozatem studenci uiszczają na Uniwersytecie następujące opłaty: fr. 60 tytułem imatrykulacji i fr. 40 za bibliotekę.

Sekcje Wyższego Nauczania Handlowego. Podstawowe przed-

mioty tej sekcji obejmują: światowe rynki handlowe, buchalterję, bilansy i finanse handlowe, giełdy i bankowość, transporty, organizację handlu, cło, prawodawstwo handlowe, morskie, przemysłowe i robotnicze (pracy), finanse publiczne, prawo administracyjne dotyczące handlu i przemysłu, życie ekonomiczne narodowe i międzynarodowe.

Sekcja Kolonialna. Wykłady na tej sekcji prowadzone są przez Profesorów różnych Wydziałów Uniwersytetu i obejmują: historję kolonizacji, geografję kolonialną, narody tubylcze (etnografja, obyczaje, cywilizacja), wytwory kolonialne, mineralne, roślinne i zwierzące, ekonomję i prawodawstwo kolonialne, higienę i epidemiologję kolonialną, język arabski.

Wykłady uzupełniane są studjami praktycznemi w miejskim ogrodzie botanicznym i w muzeum kolonialnem Wydziału Nauk Ścisłych.

Po dwuletnich studjach otrzymuje się dyplom **Wyższych Studjów Kolonialnych**..

WYDZIAŁ HUMANISTYCZNY W AIX.

Liczył w r. 1933, 593 studentów.

Oprócz studjów normalnych (patrz Studja Humanistyczne), Wydział Humanistyczny w Aix posiada następujące specjalne kursy: historia Prowancji, język i literatura prowancka, historia religij narodów starożytnego wschodu.

Języki żywe wykładane na Wydziale Humanistycznym w Aix są następujące: angielski, niemiecki i włoski. Studenci otrzymują na tym Wydziale następujące dyplomy:

DYPLOMY I TYTUŁY PAŃSTWOWE.

Wydział Humanistyczny przygotowuje do wszystkich dyplomów i stopni państwowych (patrz studja humanistyczne) oraz wydaje dwa certyfikaty wolne Wyższych studjów: historia Prowancji, język i literatura prowancka.

DYPLOMY UNIWERSYTECKIE.

Doktorat uniwersytecki Humanistyki.

Przy Uniwersytecie został ustanowiony doktorat Uniwersy-

Uniwersytet

tetu w Aix-Marseille ze wzmianką „Lettres“. Przyjmowani są kandydaci, mający licencjat humanistyki lub inne dyplomy, uznane przez Wydział za wystarczające. Studja trwają conajmniej 2 semestry. Po złożeniu egzaminu i obronie tezy otrzymuje się wym. **doktorat**. Oplata za **doktorat** wynosi fr. 100.—

Dyplom studjów francuskich Uniwersytetu w Aix.

Wymieniony dyplom dostępny jest wyłącznie dla cudzoziemców. Studja trwają 2 semestry. Oplaty za egzamin wynoszą fr. 150.—

Kursy Wakacyjne.

Wydział Humanistyczny w Aix-Marseille urządza w miejscowości C a n n e s kursy języka francuskiego dla cudzoziemców. Studja wakacyjne usankcjonowane są następującymi certifikatami:

- 1) Certificat de Langue et Littérature française.
- 2) Certificat de Hautes Etudes de Lettres et Civilisation française.

Oplata za 4 tygodnie wynosi frs. 300, za 6 tygodni frs. 400.—

FAKULTET MIESZANY MEDYCYNY I FARMACJI W MARSYLJI.

Liczył w 1933 roku, 1234 studentów.

Fakultet przygotowuje do wszystkich dyplomów państwowych (patrz studja lekarskie i farmaceutyczne), oraz wydaje następujące dyplomy uniwersyteckie:

Doktorat Uniwersytecki Medycyny...

Przyjmowani są kandydaci na podstawie świad. dojrzałości. Studja medyczne wraz z rokiem przygotowawczym P.C.N. (patrz nauki ścisłe) trwają 6 lat. Dyplom wydany jest po złożeniu egzaminu i obronie tezy. Oplaty za 5 lat studjów medycznych (oprócz P.C.N.) wynoszą fr. 2945.

Dyplom Uniwersytecki Farmaceuty.

Przyjmowani są cudzoziemcy, posiadający świad. dojrzałości. Studja wraz z roczną praktyką (stage) w pracowni aptekarskiej, trwają 5 lat i usankcjonowane są wym. dyplomem.

Doktorat Uniwersytecki Farmacji.

Przyjmowani są cudzoziemcy posiadający dyplom farmaceuty. Studja trwają 1 rok. Dyplom wydany jest po obronie tezy.

INSTYTUTY PRZY WYDZIALE MEDYCYNY I FARMACJI.

INSTYTUT MEDYCYNY I FARMACJI KOLONJALNEJ.

Instytut ten wydaje dyplomy studjów medyczno-kolonjalnych i studjów farmaceutyczno-kolonjalnych. Studja trwają 4 miesiące. Na wymieniony Instytut przyjmowani są:

- 1) Doktorzy medycyny i Farmaceuci 1 klasy.
- 2) Cudzoziemcy, posiadający dyplom D-ra medycyny franc. Uniwersytetu i Farmaceuci 1 klasy.
- 3) Doktorzy i Farmaceuci, posiadający dyplomy zagraniczne, uznane przez Wydział Franc.
- 4) Studenci medycyny, którzy dokonali 16 inskrypcyj, studenci farmacji, którzy dokonali 12 inskrypcyj, i inni.

Oplaty wynoszą fr. 250. Wyżej wymienieni studenci medycyny i Farmacji, są zwolnieni od opłaty imatrikulacyjnej.

INSTYTUT WYCHOWANIA FIZYCZNEGO.

Instytut przyjmuje trzy kategorie kandydatów: Doktorów i studentów medycyny, 2) Kandydatów do profesuraty gimnastyki i 3) Instruktorów sportowych. Pozatem Instytut przygotowuje do Szkoły Normalnej Wychowania Fizycznego w Paryżu.

Studja, oprócz sekcji medycznej, trwają 1 rok. Przyjmowani są również kandydaci, posiadający świadectwa uznane przez Instytut lub na podstawie egzaminu wstępnego. Po ukończeniu studjów otrzymuje się odpowiednie dyplomy, lub świadectwa.

SZKOŁY POZAUNIWERSYTECKIE.

Szkoła Inżynierów w Marsylji (p. Rozdz.III).

Szkoła Elektryczności Przemysłowej w Marsylji
(p. Rozdz. III).

Szkoła Dentystyczna w Marsylji
(p. Rozdz. III).

Wolny Fakultet Prawa oraz Szkoła Notarialna
(p. Rozdz. III).

Wyższa Szkoła Handlowa
(p. Rozdz. III).

AKADEMJA W ALGERZE

Siedzibą Akademji jest Alger, miasto posiadające przeszło 200.000 mieszkańców. Jako miasto portowe ma bezpośrednią, pośpieszną komunikację z Marsylią. Klimat w Algerze jest śródziemnomorski. Alger posiada większą ilość muzeów i bibliotek, a między innymi bibliotekę uniwersytecką, posiadającą około 275.000 tomów, bibliotekę narodową itp.

UNIWERSYTET W ALGERZE

Zaczątkiem Uniwersytetu w Algerze było założenie w roku 1859 Szkoły Przygotowawczej Medycyny i Farmacji, obok której powstały następnie inne Wyższe Zakłady Naukowe, o niepełnych prawach akademickich (bez prawa wydawania stopnia licencji). Ostatecznie w roku 1909 powstałe szkoły zostały przekształcone w pełny Uniwersytet, który posiada aktualnie następujące Wydziały: Fakultet Prawa, Fakultet mieszany Medycyny i Farmacji, Fakultet Nauk Ścisłych i Fakultet Humanistyczny. Obok nauczania normalnego, jakie student może znaleźć na każdym Uniwersytecie francuskim, Uniwersytet w Algerze, uwzględniając specyficzne warunki geograficzne i etnograficzne Algeru, utworzył nauczania specjalne, jak: Prawo i zwyczaje muzułmańskie, Medycyna Kolonialna, Język arabski i cywilizacja muzułmańska, oraz inne.

Studenci mają do swojej dyspozycji:

Ogólne Stowarzyszenie studentów Algeru (*Association générale des étudiants d'Algérie*), które organizuje koncerty, wycieczki, wydaje ulgowe bilety na widowiska i t. p.

WYDZIAŁ PRAWA.

Liczył w roku 1933 — 1286 studentów.

Poza studjami normalnymi, wykładanymi na wszystkich Wydziałach Prawa Uniwersytetów francuskich (patrz Studja Praw-

nicze), Fakultet w Algerze obejmuje następujące studia specjalne: Prawo muzułmańskie i zwyczajowe tubylców, prawodawstwo Algeru, Tunisu i Marokka, Ekonomia i Socjologia Algeru, Prawo francuskie dla tubylców.

Studenci mogą uzyskać na tym Wydziale następujące dyplomy:

DYPLOMY I STOPNIE PAŃSTWOWE:

Wydział Prawa Uniwersytetu w Algerze przygotowuje do wszystkich dyplomów i stopni państwowych, jakie wydawane są na Wydziałach Prawa Uniwersytetów francuskich (patrz Studja Prawnicze). Jest to jedyny Wydział, który wydaje również następujące 2 certyfikaty specjalne:

1) Certyfikat studjów Prawodawstwa algerskiego, Prawa muzułmańskiego i obyczajów tubylczych.

Wymieniony certyfikat dostępny jest wyłącznie dla francuzów i tubylców.

2) Certyfikat Wyższych studjów Prawodawstwa algerskiego, Prawa muzułmańskiego i obyczajów tubylczych.

Wymieniony certyfikat dostępny jest dla kandydatów posiadających Licencjat Prawa lub dla kandydatów posiadających wyż. wym. I-szy certyfikat, którzy prócz tego złożą specjalny, przewidziany egzamin z wynikiem dostatecznym.

DYPLOMY UNIWERSYTECKIE.

Wydział Prawa wydaje tytuły uniwersyteckie, które są usankcjonowaniem odbytych specjalnych studjów administracyjnych lub praktycznych, przygotowując zarazem do objęcia funkcji w administracji Algeru. Nie mają więc żadnego znaczenia dla cudzoziemców:

1) Certyfikat algerskich studjów administracyjnych.

2) Certyfikat wyższych algerskich studjów administracyjnych.

WYDZIAŁ MEDYCyny I FARMACJI.

w roku 1933 liczył 606 studentów.

Poza normalnemi studjami, wykładanemi na wszystkich wydziałach lekarskich Uniwersytetów francuskich (patrz Studja Le-

karskie), Fakultet w Algerze posiada następujące studia specjalne: medycyna sądowa, zatrucia gazami bojowymi, hydrologja i klimatologja. Pozatem Wydział organizuje specjalne publiczne wykłady higjeny socjalnej.

Studenci mogą otrzymać na tym Wydziale następujące dyplomy:

DYPLOMY I STOPNIE PAŃSTWOWE.

Wydział Medycyny i Farmacji w Algerze przygotowuje do wszystkich dyplomów i stopni państwowych (patrz Studja Lekarskie i farmaceutyczne).

DYPLOMY UNIWERSYTECKIE.

Doktorat Uniwersytecki Medycyny.

Wymieniony dyplom dostępny jest dla cudzoziemców, posiadających świadectwo dojrzałości i certyfikat studjów P.C.N. (patrz Nauki Ścisłe). Studja dla otrzymania dyplomu trwają 5 lat (20 inskrypcyj). Oplaty wynoszą fr. 2480 za wszystkie 5 lat studjów.

Doktorat Uniwersytecki Farmacji.

Przyjmowani są francuzi i cudzoziemcy posiadający francuski dyplom Farmaceuty, lub 2 następujące certyfikaty studjów: 1) farmacji chemicznej i toksykologii, 2) farmacji galenicznej i materiałów medycznych. Studja dla otrzymania dyplomu trwają 1 rok, po ukończeniu których należy obronić tezę. Koszty studjów i egzaminów wynoszą łącznie 850 fr.

INSTYTUT HIGJENY I MEDYCYNY KOLONJALNEJ AFRYKI PÓŁNOCNEJ.

Studja teoretyczne, praktyczne i kliniczne tego Instytutu przygotowują w okresie 4-ch miesięcy (od Stycznia do maja) do Dyplomu Higjeny i Dyplomu Medycyny Kolonjalnej Uniwersytetu w Algerze.

Wymienione dyplomy dostępne są dla osób posiadających państwowe lub uniwersyteckie Dyplomy D-ra Medycyny, ewentualnie zagraniczne dyplomy uznane przez Wydział oraz dla studentów Wydziału Medycyny Uniwersytetów francuskich, którzy dokonali 16 inskrypcyj (4 lata). Oplaty za każdy dyplom wynoszą 550 fr., oraz 650 fr. za oba.

WYDZIAŁ NAUK ŚCISŁYCH.

W roku 1933 liczył 276 studentów.

Poza studjami normalnemi, wykładanemi na wszystkich Wydziałach Nauk Ścisłych Uniwersytetów francuskich, Fakultet w Algerze posiada następujące studia specjalne: mechanika stosowana, fizyka przemysłowa, chemia stosowana, botanika stosowana, mineralogia stosowana, zoologia stosowana, botanika rolnicza, geologia stosowana do rolnictwa i przemysłu, eksploatacja kopalń i konstrukcje przemysłowe. Studenci otrzymują na tym Wydziale następujące dyplomy:

DYPLOMY I STOPNIE PAŃSTWOWE.

Wydział Nauk Ścisłych Uniwersytetu w Algerze przygotowuje do wszystkich dyplomów i stopni państwowych (patrz Nauki Ścisłe). Wydział wydaje 14 certyfikatów Wyższych Studjów.

DYPLOMY UNIWERSYTECKIE.

Doktorat Uniwersytecki Nauk Ścisłych.

Przyjmowani są francuzi i cudzoziemcy, posiadający certyfikaty wyższych studjów, uzyskane na jednym z Wydziałów Nauk Ścisłych lub posiadający dyplomy francuskie, względnie zagraniczne, uznane przez Wydział za wystarczające. Studja dla otrzymania wymienionego doktoratu trwają 1 rok. Egzaminy polegają na obronie tezy i interogacjach ustnych. Opłaty wynoszą ogółem 200 fr. oraz 200—400 fr. za laboratorium.

Dyplom Chemika.

Przyjmowani są kandydaci posiadający odpowiednie świadectwa szkolne, uznane przez Wydział za wystarczające. Studja trwają 2 lata po ukończeniu, których otrzymuje się wymieniony dyplom. Opłaty wynoszą 740 fr. za oba lata wraz z opłatą za egzaminy.

Dyplom Geologa - Mineraloga.

Czas trwania studjów, warunki przyjęcia, opłaty, analogicznie jak przy Dyplomie Chemika.

Certyfikat Studjów Elektryczności Przemysłowej.

Przyjmowani są kandydaci posiadający świadectwo dojrzałości lub certyfikat studjów fizycznych, chemicznych i przyrodni-

czych (P.C.N.). Osoby nie posiadające wymienionych świadectw przyjmowani są na kurs przygotowawczy na podstawie egzaminu specjalnego. Studja trwają 1 rok, po ukończeniu których otrzymuje się wymieniony dyplom. Opłaty za studja i egzamin — fr. 370.

WYDZIAŁ HUMANISTYCZNY.

W roku 1933 liczył 472 studentów.

Poza normalnemi studjami, wykładanemi na wszystkich Wydziałach Humanistycznych Uniwersytetów francuskich, Fakultet w Algerze obejmuje również następujące studja specjalne: za-
bytki starożytne Afryki, historia Arabów i cywilizacji muzułmańskiej, archeologia muzułmańska, historia nowoczesna Afryki, geografia Sahary, geografia Afryki, filozofia i historjofilia muzułmańska, literatura arabska i nowo-perska.

Języki żywe wykładane na Wydziale Humanistycznym Uniwersytetu w Algerze są następujące: angielski, arabski, niemiecki, kabilski i dialekty berberyjskie.

Studenci otrzymują na tym Wydziale następujące dyplomy:
DYPLOMY I STOPNIE PAŃSTWOWE.

Wydział Humanistyczny Uniwersytetu w Algerze, oprócz Licencjatu Humanistyki, przygotowuje do wszystkich dyplomów i stopni państwowych (patrz Nauki Humanistyczne). Wydział wydaje 7 certyfikatów wyższych wolnych studjów. Ponadto Wydział wydaje również następujące dyplomy i certyfikaty specjalne:

Świadectwo (brevet) języka arabskiego.*)

Przyjmowani są kandydaci mający co najmniej 17 lat. Studja trwają 1 rok. Egzamin piśmienny i ustny. Opłaty ogólne 130 fr.

Dyplom języka arabskiego.

Te same warunki jak przy świadectwie języka arabskiego.

Dyplom języka berberyjskiego.

Te same warunki jak przy dyplomie języka arabskiego.

*) Świadectwo to można uzyskać również systemem korespondencyjnym, polegającym na przysyłaniu prac swoich do odpowiedniego Fakultetu.

DYPLOMY UNIWERSYTECKIE:**Doktorat Uniwersyteckj Humanistyki.**

Wymieniony dyplom dostępny jest dla francuzów i cudzoziemców, posiadających Licencjat Humanistyki lub inne dyplomy i tytuły uznane przez Wydział za wystarczające. Studja trwają 2 semestry. Dyplom wydawany jest po obronie tezy i interogacyj. Opłaty wynoszą ogółem 200 fr.

Certyfikat studjów francuskich dla studentów zagranicznych.

Wymieniony certyfikat dostępny jest dla cudzoziemców, którzy uczęszczali na Wydział Humanistyczny przez jeden rok akademicki. Czas trwania studjów dla otrzymania wzmiankowanego certyfikatu może być skrócony do 1 semestru. Opłaty ogólne 120 fr.

Dyplom studjów uniwersyteckich.

Wymieniony dyplom dostępny jest dla kandydatów, którzy uczęszczali na Wydział Humanistyczny przez 1 rok akademicki i posiadają certyfikat studjów jęz. franc., wydany przez jeden z Wydziałów Humanistycznych Uniwersytetów we Francji.

Przyjmowani są również kandydaci posiadający dyplomy lub tytuły zagraniczne uznane przez Wydział za wystarczające. Egzaminy ustny i piśmienny (napisanie memorjału). Koszty ogólne 150 fr.

SZKOŁY POZAUNIWERSYTECKIE.

patrz Rozdz. III.

AKADEMJA W BESANÇON

Siedzibą Akademji jest pięknie położone miasto Besançon, liczące około 60.000 mieszkańców. Miejscowość ta jest licznie zwiedzana przez turystów, a w szczególności przez cudzoziemców, którzy przyjeżdżają tu na studja języka i cywilizacji francuskiej. Besançon jest miastem bogatym w pomniki historyczne i stanowi centrum przemysłu zegarmistrzowskiego. Położone jest niedaleko Szwajcarii, i odznacza się zdrowym górskim klimatem. Besançon posiada większą ilość bibliotek, a między innemi bibliotekę uniwersytecką, liczącą około 50.000 tomów, bibliotekę miejską, naj-

Uniwersytet

bogatszą w całej Francji w rękopisy starożytne, bibliotekę popularną, mającą 15.000 tomów. Na specjalną uwagę zasługują liczne muzea, a w szczególności muzeum archeologiczne, muzeum malarstwa i rzeźbiarstwa, muzeum ceramiczne, muzea Jean Gigoux, Victora Hugo i wiele innych.

Koszty utrzymania w Besançon.

Pełne utrzymanie studenta wynosi około 450 fr. miesięcznie.

Stowarzyszenia Akademickie:

Association Générale des Etudiants.

Przy Stowarzyszeniu istnieje Koło dostępne dla studentów zagranicznych. Członkowie Stowarzyszenia korzystają z różnych zniżek do kin, teatrów i t. p. Restauracja spółdzielcza stowarzyszenia wydaje obiady w cenie fr. 4,25.

Comité de Patronage des Etudiants.

Komitet Opiekuńczy dla studentów zagranicznych ma na celu ułatwianie pobytu i udzielanie informacji studentom zagranicznym.

UNIWERSYTET W BESANÇON

Obejmuje Wydział Nauk Ścisłych. Wydział Humanistyczny, Szkołę Przygotowawczą Medycyny i Farmacji, Wolny Fakultet Prawa i kilka Instytutów.

WYDZIAŁ NAUK ŚCISŁYCH.

Liczył w 1933 r., 221 studentów.

Poza normalnymi studjami wykładanymi na Wydziałach Nauk Ścisłych, Fakultet w Besançon obejmuje następujące studia specjalne: chronometrię, chemję stosowaną, botanikę rolniczą, elektrotechnikę przemysłową i fotografię.

Studenci otrzymują na tym Wydziale następujące dyplomy:

DYPLOMY PAŃSTWOWE.

Wydział Nauk Ścisłych przygotowuje do wszystkich dyplomów i stopni państwowych (patrz nauki ścisłe) Wydział wydaje 18 certyfikatów Wyższych studjów.

DYPLOMY UNIWERSYTECKIE.

Doktorat Uniwersytecki Nauk Ścisłych.

Kandydaci do dyplomu odbywają roczne studia na Wydziale i powinni wykazać się posiadaniem dwóch certyfikatów Wyższych Studiów otrzymanych na jednym z Wydziałów Nauk Ścisłych. Poza tem dopuszczeni są do doktoratu kandydaci, posiadający dyplom inż. chemji Uniwersytetu w Besançon, z postępowaniem dość dobrym (*assez bien*) oraz kandydaci, posiadający inne tytuły i dyplomy francuskie lub zagraniczne, uznane przez Wydział za wystarczające. Egzaminy obejmują: referat na temat podany przez Wydział i obronę tezy drukowanej.

Opłaty wynoszą fr. 580—780, w zależności od obranego przedmiotu.

Dyplom Elektryczności przemysłowej.

Przyjmowani są kandydaci bez specjalnych trudności. Studja dla otrzymania wym. dyplomu trwają dwa lata.

Opłaty wynoszą fr. 500 rocznie.

Pozatem Wydział wydaje dyplomy specjalne — patrz niżej: Instytuty.

INSTYTUTY PRZY WYDZIALE NAUK ŚCISŁYCH.

INSTYTUT CHRONOMETRII I MECHANIKI ZEGARMISTRZOWSKIEJ.

Inżynier Budowy Zegarów. Przy Wydziale Nauk Ścisłych Uniwersytetu w Besançon został założony wymieniony Instytut, przygotowujący do dyplomu Inżyniera Budowy Zegarów z jedną z następujących wzmianek: 1) *Ingénieur horloger*, 2) *Ingénieur mécanicien - horloger*. Poza tem wzmiankowany Instytut wydaje **Dyplom Zegarmistrza** (*Brevet de régleur*).

Instytut kierowany jest przez Profesora Wydziału Nauk Ścisłych, powołanego przez Ministra Oświecenia Publicznego i przez asystującą mu Radę Administracyjną.

Kandydaci do dyplomu Inż. Budowy Zegarów powinni być inatrykulowani na Wydziale Nauk Ścisłych Uniwersytetu w Besançon i w zależności od posiadanych świadectw przyjmowani są na jedną z wymienionych sekcji:

1) Section de Théorie (studja trwają dwa lata).

2) Section d'Application (studja trwają 1 rok).

Na pierwszą Sekcję przyjmowani są absolwenci Państwowej Szkoły Zegarmistrzostwa w Besançon (Ecole Nationale d'Horlogerie). Posiadacze świadectw z ukończenia studjów średnich przyjmowani są w poczet studentów wymienionej sekcji po ukończeniu kursu przygotowawczego wzmiankowanej Szkoły Państwowej.

Na drugą Sekcję przyjmowani są kandydaci posiadający dyplomy inż. następujących Szkół: Ecole Nationale des Arts et Manufactures, Ecole des Arts et Métiers, Ecole Navale, Ecole du Génie Maritime, Ecole Supérieure d'Electricité i t. p.

Oplaty fr. 700 rocznie.

Dyplom Zegarmistrza — (Brevet de Régleur). Postanowieniem z dn. 16 maja 1914 r. Rada Uniwersytecka w Besançon ustanowiła wymieniony dyplom dla tych, którzy ze względu na wymagany cenzus naukowy nie mogą uczęszczać na wykłady dla otrzymania dyplomu Inż. Zegarmistrza. Przyjmowani są kandydaci bez specjalnych trudności. Studja trwają normalnie 2 lata.

Oплата wynosi fr. 700 rocznie.

SZKOŁA CHEMICZNA — ÉCOLE DE CHIMIE.

Dyplom Inżyniera Chemika. Przyjmowani są kandydaci posiadający świadectwa uznane przez Dyrektora za wystarczające. Studja dla otrzymania wymienionego dyplomu trwają 3 lata. Oplaty za studja wraz z egzaminami wynoszą ogółem fr. 3380.

INSTYTUT ROLNICZY — INSTITUT AGRICOLE.

Dyplom Agrykultury. Przyjmowani są kandydaci bez specjalnych trudności. Studja dla otrzymania wymienionego dyplomu trwają dwa semestry, podzielone na dwa kolejne lata akademickie. Oplaty za studja wraz z egzaminami wynoszą ogółem fr. 630.

Dyplom Studjów Rolniczych. Przyjmowani są kandydaci bez specjalnych trudności. Studja normalnie dla otrzymania wymienionego dyplomu trwają 1 rok. Do egzaminu końcowego są dopuszczeni kandydaci, którzy uczęszczali regularnie na wykłady i brali udział w pracach praktycznych, przewidzianych i organi-

zowanych przez Instytut. Opłata za studia wraz z egzaminem wynosi fr. 1200.

WYDZIAŁ HUMANISTYCZNY.

W roku 1934 było na tym Wydziale 360 studentów.

Poza studjami normalnemi, jakie są wykładane na Wydziałach Humanistycznych, Fakultet w Besançon posiada specjalne studia pedagogii, psychologii stosowanej do wychowania i t. d.

Języki obce wykładane na Wydziale są następujące: angielski i niemiecki.

Studenci mogą otrzymać na tym Wydziale następujące dyplomy:

DYPLOMY PAŃSTWOWE:

Wydział Humanistyczny Uniwersytetu w Besançon przygotowuje do wszystkich dyplomów i stopni państwowych (patrz Studja Humanistyczne).

DYPLOMY UNIWERSYTECKIE.

Doktorat Uniwersytecki Humanistyki.

Wymieniony dyplom przeznaczony jest dla cudzoziemców i francuzów. Studja dla otrzymania wym. dyplomu trwają normalnie 4 semestry, mogą jednak być skrócone przez Wydział do dwóch.

Francuzi przy imatrikulacji powinni złożyć w Sekretarjacie Wydziału posiadany Licencjat Humanistyki, natomiast cudzoziemcy przyjmowani są na podstawie dyplomów lub tytułów, uznanych przez Wydział za wystarczające.

Egzaminy obejmują: obronę tezy (w języku francuskim lub łacińskim, względnie w innym języku, po otrzymaniu zezwolenia Wydziału) i interogacje.

Opłaty wynoszą 280 fr.

Pozatem Wydział wydaje dyplomy specjalne — patrz niżej — Instytut Języka Francuskiego:

**INSTYTUT JĘZYKA I CYWILIZACJI FRANCUSKIEJ
(DLA STUDENTÓW CUDZOZIEMCÓW).**

Wymieniony Instytut przy Wydziale Humanistycznym Uniwersytetu w Besançon, pod protektoratem Rady Uniwersyteckiej i Komitetu Opiekuńczego dla studentów zagranicznych, organizuje każdego roku roczne studja i kurs wakacyjny języka francuskiego dla cudzoziemców.

Komitet Opiekuńczy, będący pod przewodnictwem J. M. Panna Rektora Uniwersytetu i wspomagany przez Dziekana Wydziału Humanistycznego, otacza troskliwą opieką cudzoziemców, radzi i służy niezbędnymi wskazówkami i stara się, by cudzoziemcy, przebywający na studjach, wynosili jaknajlepsze wrażenia i wspomnienia z pięknego i bogatego w zabytki miasta Besançon.

Z praktyki stwierdzić można, iż polacy, którzy odbywali studja języka francuskiego w Besançon, opanowali w bardzo szybkim tempie znajomość języka francuskiego dzięki specjalnym metodom nauczania.

Dla urozmaicenia studjów urządzone są odczyty, wycieczki itp., pod kierownictwem Profesorów i Członków Komitetu Opiekuńczego, dając tem samem możność zwiedzenia i poznania kultury, zabytków i piękna połudn. wschod. Francji.

Uniwersytet, chcąc przyjść z pomocą studentom zagranicznym, postanowił przyjmować tychże do domu akademickiego (Cité Universitaire), gdzie każdy student może znaleźć komfortowo urządzone pokoje jednoosobowe w cenie fr. 200 miesięcznie i dwuosobowe w cenie fr. 300. Opłata za pokój wraz z pełnem utrzymaniem (3 razy dziennie) wynosi fr. 560.

Studenci, wyjeżdżający po raz pierwszy na studja do Francji, i nieznający języka francuskiego, powinni we własnym interesie wstąpić na wakacyjny kurs języka francuskiego, gdyż następnie daje im to możność owocnego słuchania wykładów i składania egzaminów w przewidzianych terminach.

Certyfikat studjów francuskich.

Przeznaczony dla cudzoziemców, którzy są imatrykulowani na Wydziale Humanistycznym przez 3 miesiące. Egzaminy mają

miejsce w zasadzie pod koniec każdego miesiąca. Opłaty wynoszą 400 fr.

Dyplom języka francuskiego.

Wymieniony dyplom dostępny jest dla cudzoziemców, którzy uczęszczali na wykłady przez pewien okres czasu i pragną otrzymać dyplom, stwierdzający znajomość języka francuskiego. Dyplom, wydany przez Instytut, otrzymuje się po egzaminie. Opłaty za studia wynoszą:

1 miesiąc fr.	200
2 miesiące fr.	300
3 miesiące fr.	350
4 miesiące fr.	400

Dla zaoszczędzenia kosztów podróży Sekretariat Uniwersytetu wydaje cudzoziemcom, przyjeżdżającym na wakacyjny kurs języka francuskiego, zaświadczenia na otrzymanie 50% zniżki na kolejach francuskich. Ulgi te są przyznawane na okres od 25 czerwca do 30 września (termin ważności może być przedłużony do 31 października), osobom mającym poniżej 25 lat.

Pozatem, jak zresztą wyżej wspomniano, urządzone są przy Wydziale Humanistycznym roczne studia języka francuskiego dla cudzoziemców, którzy jednocześnie mogą przygotowywać się do otrzymania różnych certyfikatów Wyższych studiów, Licencjatu Humanistyki i do Doktoratu Uniwersytetu w Besançon.

Egzaminy mają miejsce w marcu i czerwcu i usankcjonowane są dyplomem języka francuskiego (dyplom Uniw.). Opłata za studia jednego semestru (1 listopada — 28 lutego) wynosi fr. 300, za 2 semestry (1 listopad — 30 czerwiec) fr. 500.

SZKOŁA PRZYGOTOWAWCZA MEDYCYNY I FARMACJI. ÉCOLE PRÉPARATOIRE DE MÉDECINE ET DE PHARMACIE.

Liczyła w 1933 roku 92 studentów.

Kandydaci, posiadający świadectwo dojrzałości, mogą po ukończeniu rocznych studiów P.C.N., (patrz Nauki Ścisłe) odbyć w wymienionej Szkole pierwsze 3 lata studiów lekarskich. Pozostałe dwa lata uzupełniają na pełnym Wydziale Medycznym.

Uniwersytet

Studja farmaceutyczne trwają 5 lat (wraz z rokiem praktyki aptekarskiej). Kandydaci w wymienionej Szkole, mogą dokonać tylko 12 inskrypcyj.

Szkola zapewnia również pełne przygotowanie do Dyplomu Akuszerki.

WOLNY FAKULTET PRAWA W BESANÇON. FACULTÉ LIBRE DE DROIT DE BESANÇON.

Wolny Fakultet Prawa w Besançon przyjmuje cudzoziemców na tych samych warunkach, co Wydziały państwowe. Przyjmowani są kandydaci, mający co najmniej 16 lat. Fakultet przygotowuje do egzaminów dla otrzymania dyplomów państwowych i uniwersyteckich. Egzaminy niezbędne dla otrzymania dyplomu lub tytułu odbywają się przed Komisją Egzaminacyjną Wydziału Państwowego.

Po odbyciu studjów na Wolnym Fakultecie Prawa kandydaci na 6 miesięcy przed egzaminem wybierają sobie dowolny Wydział Prawa, przed którym chcą złożyć egzaminy.

AKADEMJA W BORDEAUX

Siedzibą Akademji jest Bordeaux, miejscowość licząca około 275.000 mieszkańców. Bordeaux ma bezpośrednią, pospieszną komunikację kolejową z głównymi miastami Francji, posiada teatry i inne lokale rozrywkowe, bibliotekę miejską, liczącą około 250.000 tomów, bibliotekę uniwersytecką, liczącą około 350.000 tomów, bibliotekę Izby Handlowej itp. oraz wiele muzeów.

Koszty utrzymania w Bordeaux.

Cena pokoi od 150 fr. miesięcznie. Pokoje wraz z pełnem utrzymaniem w pensjonatach prywatnych od 600 fr.

Maison des Étudiants (Dom Akademików).

Pokoje od 110 do 125 fr. miesięcznie.

Maison des Étudiantes (Dom Akademiczek).

Pokoje z pełnem utrzymaniem od 400 do 475 fr. miesięcznie.

Office universitaire de logement et de renseignements, Place Gabriel.

Uniwersyteckie biuro informacyjno-mieszkaniowe udziela wszelkich informacji o wolnych pokojach, kosztach utrzymania itp.

Comité de Patronage des Étudiants Étrangers.

Komitet Opiekuńczy dla Studentów Zagranicznych.

Ma na celu udzielanie studentom zagranicznym moralnej i materialnej opieki.

Stowarzyszenia Akademickie:

Association générale des Étudiants. 14, Cours Pasteur.

Posiada bibliotekę, sale do pracy i zebrań, sale sportowe itp. Do Stowarzyszenia mogą należeć również cudzoziemcy (członkinie i członkowie).

Association générale des Étudiantes. 20, Cours Pasteur.
i wiele innych. (katolickie itp.)

UNIWERSYTET W BORDEAUX

Obejmuje 4 Wydziały (Prawo, Nauki Ścisłe, Hamunistyka i Medycyna) i Instytut Kolonjalny.

WYDZIAŁ PRAWA.

W 1933 roku liczył 1183 studentów.

Poza normalnymi studjami, jakie są odbywane na wszystkich Wydziałach Prawa (patrz Nauki Prawnicze), Fakultet w Bordeaux organizuje wykłady specjalne, przygotowujące do Licencjatu i Doktoratu.

Studenci mogą otrzymać na tym Wydziale następujące dyplomy:

DYPLOMY PAŃSTWOWE.

Wydział Prawa przygotowuje do wszystkich dyplomów i stopni państwowych (patrz Nauki Prawnicze).

DYPLOMY UNIWERSYTECKIE.

Doktorat Uniwersytecki Prawa.

Wymieniony doktorat dostępny jest wyłącznie dla cudzoziemców posiadających Licencjat Prawa lub dyplom równoważny, względnie Certyfikat studjów prawniczych lub ekonomicznych, uznany przez Wydział za wystarczający.

Studja trwają 1 rok. Dyplom wydany jest po złożeniu egzaminu i obronie tezy. Egzamin składa się z przedmiotów wchodzących w zakres nauczania jednego z 4 dyplomów Wyższych Studjów, które są do wyboru kandydata. Kandydaci do dyplomu dokonywują 4 inskrypcyj.

Certyfikat studjów administracyjnych i finansowych.

Przyjmowani są kandydaci posiadający Licencjat Prawa lub „Baccalauréat en Droit“ (patrz Nauki Prawnicze). Wymieniony certyfikat wydawany jest po rocznych studjach i złożeniu egzaminu końcowego. Opłaty wynoszą 150 fr. Egzamin — fr. 100.

INSTYTUT STUDJÓW EKONOMICZNO-SPOŁECZNYCH. INSTITUT D'ÉTUDES ET DE DOCUMENTATION ÉCONOMIQUES ET SOCIALES.

Wymieniony Instytut przyłączony jest do Wydziałów Prawa i Humanistyki.

Wydaje następujący certyfikat:

Certyfikat studjów ekonomicznych.

Studja trwają 1 rok, po ukończeniu których otrzymuje się wymieniony certyfikat. Przyjmowani są kandydaci posiadający świadectwo dojrzałości lub inne świadectwa równoważne oraz posiadacze Dyplomów Wyższych Szkół Handlowych, uznanych przez Radę Administracyjną za wystarczające. Opłaty wynoszą 430 fr.

WYDZIAŁ NAUK ŚCISŁYCH.

Liczył w 1933 roku 657 studentów.

Poza normalnemi studjami, jakie są odbywane na Wydziałach Nauk Ścisłych (patrz Nauki Ścisłe), Fakultet w Bordeaux posiada specjalne studja chemji przemysłowej, chemji fizjologicznej, za-

stosowanej do rolnictwa, anatomji porównawczej, embriologii, enologii, entomologii.

Studenci mogą otrzymać na tym Wydziale następujące dyplomy:

DYPLOMY I STOPNIE PAŃSTWOWE.

Wydział Nauk Ścisłych Uniwersytetu w Bordeaux przygotowuje do wszystkich dyplomów i stopni państwowych (patrz Nauki Ścisłe). Wydział wydaje 15 certyfikatów studjów Wyższych.

DYPLOMY UNIWERSYTECKIE.

Doktorat Uniwersytecki Nauk Ścisłych.

Przyjmowani są kandydaci na podstawie świadectw lub tytułów, uznanych przez Wydział za wystarczające. Studja trwają dwa semestry, lecz w wypadkach wyjątkowych Wydział może zmniejszyć czas trwania studjów. Dyplom przyznawany jest kandydatom po obronie 2-ch tez.

Oplaty wynoszą fr. 200, prócz opłat za laboratorja.

SZKOŁA CHEMJI ZASTOSOWANEJ DO PRZEMYSŁU I ROLNICTWA.

ÉCOLE DE CHIMIE.

Szkoła została założona w roku 1891 i ma na celu przygotowanie młodzieży, pod względem teoretycznym i praktycznym dla przemysłu chemicznego, rolnictwa i handlu.

W poczet słuchaczy przyjmowani są kandydaci, którzy mają co najmniej 16 lat i złożyli egzamin wstępny (mający miejsce w pierwszym tygodniu listopada). Studja normalnie trwają 3 lata i usankcjonowane są dyplomem **Inżyniera-Chemji**. Słuchacze podlegają regulaminowi i dyscyplinie Uniw. Pod koniec każdego semestru Szkoła wysyła rodzicom lub opiekunom studentów listy o postępach w nauce i zachowaniu się.

Oplaty roczne wynoszą fr. 1500.

SZKOŁA RADIOTELEGRAFJI
przy Wydziale Nauk Ścisłych Uniw. w Bordeaux.

ECOLE DE RADIOTÉLEGRAPHIE.

Szkola daje odpowiednie wykształcenie radjotelegraficzne osobom, mającym się poświęcić służbie radjotelegraficznej w marynarce handlowej, identycznej służbie w awjacji, jak również służbie radjotelegraficznej cywilnej i kolonjalnej.

Wymieniona Szkoła przygotowuje do zawodów: Inżyniera-Radjoelektr., t. zw. Pod-inżyniera, Kierownika poczty, Asystenta technicznego itd.

Szkola Radjotelegraficzna obejmuje:

1) **Sekcję Elementarną**, która przygotowuje do zawodu radjotelegrafisty w francuskiej służbie marynarki handlowej. Cudzoziemcy nie są przyjmowani.

2) **Sekcję Średnią**, która łącznie z sekcją elementarną przygotowuje do dyplomu (brevet) elektr.-radjotelegrafisty. Wymieniony dyplom uprawnia posiadacza tegoż do wstąpienia na Sekcję Wyższą. Studja trwają 1 rok. Przyjmowani są słuchacze na podstawie świadectw dojrzałości lub egzaminu wstępnego z zakresu programu szkoły średniej.

Czesne wynosi fr. 1100.

3) **Sekcję Wyższą**, która przygotowuje do **Dyplomu Studiów Technicznych radjotelegrafji lub Inżyniera-radjotelegrafisty.**

Kandydaci posiadający ten ostatni dyplom, przyjmowani są bez egzaminu do Wyższej Szkoły Elektr. (Ecole Supérieure d'Electricité), sekcji radjotelegraficznej i na ostatni rok (Section Spéciale) Instytutu Elektrotechnicznego w Grenoble.

Wymieniona Sekcja przygotowuje również do Certyfikatu Wyższych Studiów Radjotelegraficznych, który zostaje wydany przez Wydział Nauk Ścisłych.

Egzamin wstępny na Sekcję Wyższą obejmuje materiał naukowy, wykładany na Sekcji Średniej. Z powyższego egzaminu zwolnieni są kandydaci, którzy ukończyli Sekcję Średnią i ci, któ-

rzy przedstawia Dyplomy lub Świadectwa uznane przez Dyrektora Szkoły za wystarczające.

Czasne wynosi 1100 fr.

FAKULTET MIESZANY MEDYCyny I FARMACJI.

Poza studjami normalnemi, jakie wykładane są na Wydziałach Mieszanych Medecyny i Farmac. (p. Stud. Medyczne i Farmac.), Fakultet w Bordeaux posiada specjalne kursy medycyny kolonjalnej, medycyny sądowej i kryminologii, protez, i reodukcję (ćwiczenia fizyczne paralityków) oraz nauki specjalizacji (oftalmologia-okulistyka, otorynolaryngologia, ortopedia, rentgenologia).

Studenci mogą otrzymać na tym Fakultecie następujące dyplomy:

Dyplomy państwowe.

Fakultet przygotowuje do wszystkich dyplomów i stopni państwowych (patrz Nauki Medyczne i Farmaceutyczne).

DYPLOMY UNIWERSYTECKIE.

Doktorat Uniwersytecki Medycyny.

Przyjmowani są cudzoziemcy na podstawie świadectw dojrzałości. Studja medyczne wraz z rokiem przygotowawczym P. C. N. (patrz Nauki Ścisłe) trwają 6 lat. Dyplom wydawany jest po złożeniu egzaminów i tezy. Opłata za 5 lat studjów (prócz P. C. N.) wynosi fr. 2845.

Dyplom uniwersytecki Farmaceuty.

Wymieniony dyplom przy Uniwersytecie w Bordeaux został ustanowiony dla cudzoziemców. Studja dla otrzymania dyplomu trwają 5 lat (wraz z roczną praktyką w aptece). Na pierwszy rok (stage) przyjmowani są kandydaci posiadający świadectwo dojrzałości, którym przyznana została równoważność (équivalence de baccalauréat). Opłaty wynoszą fr. 2775.

Doktorat Uniwersytecki Farmacji.

Przyjmowani są Francuzi posiadający Dyplom Farmaceuty i cudzoziemcy, posiadający dwa następujące certyfikaty: 1) farmacji chemicznej i toksykologii, 2) farmacji galenicznej i ma-

Uniwersytet

terji medycznej (matière médicale). Studja trwają 1 rok. Dyplom otrzymuje się po obronie tezy.

Dyplom uniwersytecki Lekarza Kolonialnego.

Wymieniony dyplom przy Uniwersytecie w Bordeaux został ustanowiony dla:

- 1) Doktorów Medycyny — francuzów,
- 2) Doktorów Medycyny — cudzoziemców, posiadających dyplom uniwersytecki D-ra Medycyny,
- 3) Doktorów Medycyny — cudzoziemców, mających dyplomy uznane przez Wydział za równoważne,
- 4) Studentów Medycyny, którzy dokonali conajmniej 16 inskrypcyj.

Zapisy kandydatów do wymienionego dyplomu przyjmowane są od 1 listopada. Studja trwają dwa i pół miesiąca. Dyplom wydany jest po odbyciu egzaminu.

Studenci medycyny, którzy dokonali 16 inskrypcyj, ukończyli wspomniany kurs i złożyli owocnie przewidziane egzaminy, otrzymują dyplom dopiero po otrzymaniu dyplomu D-ra Medycyny.

Oplaty wynoszą fr. 400.

Dyplom uniwersytecki Chirurga-Dentysty.

Przyjmowani są kandydaci posiadający świadectwa dojrzałości, którym przyznana została równoważność (équivalence de baccalauréat). Studja, wraz z dwuletnią praktyką (stage) trwają 5 lat. Po złożeniu przewidzianych egzaminów otrzymuje się wym. Dyplom. Oplaty wynoszą fr. 2975.

Pozatem Wydział Medycyny i Farmacji w Bordeaux przygotowuje do otrzymania Dyplomu Akuszerki (patrz Studja Akuszeryjne).

WYDZIAŁ HUMANISTYCZNY.

W roku 1933 liczył 778 studentów.

Poza normalnymi studjami, wykładanymi na Wydziałach Humanistycznych (patrz Studja Humanistyczne), Fakultet w Bordeaux posiada specjalne studja języków i literatury południowo-zachodniej Francji, archeologii klasycznej i średniowiecznej, historii Bordeaux i południowo-zachodu, studjów hiszpańskich, ge-

ografii kolonialnej itp. Języki żywe wykładane na Wydziale Humanistycznym Uniwersytetu w Bordeaux są następujące: angielski, arabski, niemiecki, hiszpański i włoski. Studenci mogą otrzymać na tym Wydziale następujące dyplomy:

DYPLOMY I STOPNIE PAŃSTWOWE.

Wydział Humanistyczny Uniwersytetu w Bordeaux przygotowuje do wszystkich dyplomów i stopni państwowych (patrz Studja Humanistyczne). Wydział wydaje 18 certyfikatów Wyższych Studjów Wolnych.

DYPLOMY UNIWERSYTECKIE.

Doktorat Uniwersytecki Humanistyki.

Do otrzymania wymienionego dyplomu dopuszczeni są Francuzi i cudzoziemcy posiadający dyplomy, lub tytuły uznane przez Wydział za dostateczne. Dyplom zostaje wydany po obronie tezy i dyskusji na temat podany przez Wydział. Kandydaci powinni być imatrykulowani na Wydziale Humanistycznym przez 2 semestry.

Dyplom Studjów Uniwersyteckich.

Posiada wzmiankę: „filozofja“ lub „filologia“ lub „historja i geografia“.

Wymieniony dyplom jest dostępny dla francuzów i cudzoziemców, którzy uczęszczali na Wydział Humanistyczny co najmniej przez 1 rok akademicki. Dyplom wydany jest po odbyciu egzaminu. Opłata za imatrykulację wynosi fr. 100, egzamin 20 fr.

INSTYTUT KOLONJALNY W BORDEAUX.

INSTITUT COLONIAL DE BORDEAUX.

Uniwersytet w Bordeaux ustanowił dyplom Studjów Kolonialnych. Studja trwają 1 rok. Dyplom otrzymuje się po złożeniu egzaminu. Opłaty wynoszą fr. 250.

Oprócz wymienionych dyplomów Wydział Humanistyczny Uniwersytetu w Bordeaux wydaje **certyfikaty i dyplomy języka i literatury francuskiej**. Kursy te przeznaczone są dla cudzoziemców.

SZKOŁY POZAUNIWERSYTECKIE.

Wyższa Szkoła Handlowo-Przemysłowa — patrz Rozdz. III.

AKADEMJA W CAEN

Siedzibą Akademji jest Caen, miejscowość licząca około 60.000 mieszkańców. Caen posiada wiele bibliotek, a między innemi: bibliotekę uniwersytecką, liczącą około 200.000 tomów, bibliotekę miejską, liczącą około 120.000 tomów.

Miasto jest położone w Normandji i posiada dużo zabytków historycznych.

Koszty utrzymania:

Pokoje od 125 fr. miesięcznie, skromne pełne utrzymanie około 450 fr. miesięcznie.

Maison des Étudiants (Dom Akademików).

Pokoje komfortowe od 140—160 fr. miesięcznie, utrzymanie dzienne — 14 fr.

Comité de Patronage des Étudiants Étrangers.

Komitet Opiekuńczy dla Studentów Zagranicznych.

Udziela informacji studentom zagranicznym o życiu materialnem w Caen, organizacji studjów i t. p.

Stowarzyszenia Akademickie.

Association Générale des Étudiants.

Członkowie mają do dyspozycji czytelnię, bibliotekę, restaurację, salę zebrań i t. p.

Association Générale des Étudiantes.

Członkinie posiadają salę zebrań. Specjalną opieką otaczane są cudzoziemki.

UNIWERSYTET W CAEN

Obejmuje następujące Wydziały: Wydział Prawa, Wydział Nauk Ścisłych, Wydział Humanistyczny, Szkoły Przygotowawcze do Medycyny i Farmacji w Caen i Rouen oraz Szkołę Przygotowawczą do Wyższych Studjów Nauk Ścisłych i Humanistycznych w Rouen.

WYDZIAŁ PRAWA.

W roku 1933 było na tym Wydziale 658 studentów.

Poza normalnemi studjami, jakie są odbywane na wszystkich Wydziałach Prawa (patrz Nauki Prawnicze), Fakultet w Caen organizuje wykłady, przygotowujące do egzaminów, wykłady o wymowie (przygotowanie praktyczne do Adwokatury) i kursy notarialne.

Studenci mogą otrzymać na tym Wydziale następujące dyplomy:

DYPLOMY PAŃSTWOWE.

Wydział Prawa Uniwersytetu w Caen przygotowuje do wszystkich dyplomów i stopni państwowych (patrz Nauki Prawnicze).

DYPLOMY UNIWERSYTECKIE.

Doktorat Uniwersytecki Prawa.

Kandydaci - cudzoziemcy, pragnący otrzymać wspomniany dyplom, powinni być w posiadaniu Licencjatu Prawa lub innych świadectw, uznanych przez Wydział za równoważne. Kandydaci obowiązani są do dokonania 4 inskrypcyj, złożenia egzaminu i obrony tezy. Opłaty wynoszą fr. 480.

Certyfikat studjów Prawa i historii Normandji.

Wymieniony certyfikat wydawany jest kandydatom, którzy odbyli roczne studja i złożyli egzamin. Opłaty wynoszą fr. 200.

Dyplom Wyższych Studjów Historji Prawa Normandzkiego.

Dostępny jest dla kandydatów po obronie specjalnej tezy. Opłaty wynoszą: egzamin fr. 100.

INSTITUT HANDLOWY NORMANDZKI. INSTITUT COMMERCIAL DE NORMANDIE.

Założony został przy Wydziale Prawa w roku 1919. Studja trwają 2 lata i usankcjonowane są dyplomem Nauk Handlowych Uniwersytetu w Caen.

Przyjmowani są kandydaci bez specjalnych trudności. Licencjaci Prawa i Inżynierowie Szkół Państwowych przyjmowani są

bezpośrednio na drugi rok. Studenci Instytutu Technicznego Normandzkiego i Instytutu Chemicznego mogą być uprawnieni do odbywania wymienionych dwuletnich studjów w ciągu jednego roku. Opłaty wynoszą fr. 80.

WYDZIAŁ NAUK ŚCISŁYCH.

W roku 1933 liczył 520 studentów. Studenci mogą otrzymać na tym Wydziale następujące dyplomy:

DYPLOMY PAŃSTWOWE.

Wydział Nauk Ścisłych przygotowuje do wszystkich dyplomów i stopni państwowych (patrz Nauki Ścisłe).

Pozatem wydaje 15 certyfikatów Wyższych Studjów.

DYPLOMY UNIWERSYTECKIE.

Doktorat Uniwersytecki Nauk Ścisłych.

Kandydaci do wymienionego dyplomu powinni przedstawić odpowiednie dyplomy lub świadectwa Wyższych Studjów, uznane przez Wydział za wystarczające. Egzamin dla otrzymania dyplomu jest publiczny i obejmuje obronę tezy.

Pozatem Wydział wydaje specjalne dyplomy, patrz niżej, Instytuty.

INSTYTUT TECHNICZNY NORMANDJI. INSTITUT TECHNIQUE DE NORMANDIE.

Posiada Sekcję Elektro-mechaniczną i Sekcję - budownictwa.

Na pierwszy rok studjów przyjmowani są kandydaci, mający co najmniej 16 lat, posiadający świadectwo dojrzałości, świadectwo ukończenia 8 klas lub na podstawie odpowiednich dokumentów, uznanych przez Dyrektora Instytutu za wystarczające. Pozatem przyjmowani są kandydaci na podstawie egzaminu wstępnego. Na drugi i trzeci rok studjów przyjmowani są bezpośrednio kandydaci, posiadający odpowiednie świadectwa, uznane przez Dyrektora za dostateczne. Studenci wymienionego Instytutu podlegają regulaminowi i dyscyplinie Uniw.

Na Instytucie Technicznym jest tylko jedna sesja egzaminacyjna, która ma miejsce w czerwcu.

Istnieje również Kurs Przygotowawczy, na który przyjmowani są kandydaci bez specjalnych trudności.

Studja dla otrzymania Dyplomu Inżyniera-Elektromechanika lub Inżyniera-Budownictwa (Génie Civil), oprócz Sekcji Przygotowawczej, trwają 3 lata.

Oplaty wynoszą fr. 1180 rocznie.

INSTITUT CHEMII PRZEMYSŁOWEJ. INSTITUT DE CHIMIE INDUSTRIELLE.

Przyjmowani są kandydaci, mający conajmniej 16 lat, posiadający świadectwo dojrzałości lub inne świadectwa uznane przez Instytut za wystarczające. Pozatem przyjmowani są kandydaci na podstawie egzaminu wstępnego, który ma miejsce 3 listopada.

Studja dla otrzymania dyplomu chemika trwają 2 lata, natomiast dla otrzymania dyplomu **Inżyniera-Chemika** — 3 lata.

Oplaty wynoszą fr. 1240 rocznie.

WYDZIAŁ HUMANISTYCZNY.

W roku 1933 liczył 268 studentów.

Oprócz studjów normalnych, wykładanych na Wydziałach Humanistycznych (patrz Studja Humanistyczne), Fakultet w Caen posiada specjalne kursy historii i historii Normandji. Studenci mogą otrzymać na Wydziale następujące dyplomy:

DYPLOMY I STOPNIE PAŃSTWOWE.

Wydział Humanistyczny przygotowuje do wszystkich dyplomów i stopni państwowych (patrz studja humanistyczne). Wydział wydaje 2 certyfikaty wyższych studjów wolnych.

DYPLOMY UNIWERSYTECKIE.

Doktorat Uniwersytecki Humanistyki.

Wymieniony dyplom jest dostępny dla francuzów i cudzoziemców, posiadających licencjat humanistyki lub inne dyplomy

Uniwersytet

uznane przez Wydział za równoważne. Studja dla otrzymania wymienionego dyplomu trwają 1 rok. Opłaty wynoszą fr. 200.

Certyfikat Studjów Francuskich.

Wymieniony certyfikat jest dostępny dla cudzoziemców i francuzów, zamieszkających zagranicą. Do egzaminu końcowego dopuszczeni są kandydaci, którzy byli imatrykulowani i uczęszczali na wykłady conajmniej przez 1 trymestr.

Egzamin ma miejsce w połowie czerwca. Dodatkowy egzamin może mieć miejsce w pierwszej połowie marca. Opłaty: imatrykulacja fr. 60, Biblioteka fr. 40, egzamin fr. 60.

SZKOŁA PRZYGOTOWAWCZA MEDYCYNY I FARMACJI W CAEN.

ÉCOLE PRÉPARATOIRE de MÉDECINE ET DE PHARMACIE

Liczyła w 1933 roku 89 studentów.

Kandydaci, posiadający świadectwo dojrzałości, mogą po ukończeniu rocznych studjów P. C. N. (patrz nauki ścisłe) odbyć w wymienionej Szkole pierwsze 3 lata studjów lekarskich. Pozostałe lata uzupełniają na pełnym Wydziale Medycznym.

Studja farmaceutyczne trwają 5 lat (wraz z rokiem praktyki aptekarskiej). Kandydaci w wymienionej Szkole mogą dokonać tylko 12 inskrypcyj.

Pozatem Szkoła zapewnia pełne przygotowanie do dyplomu Akuszerki.

SZKOŁA PRZYGOTOWAWCZA MEDYCYNY I FARMACJI W ROUEN.

ÉCOLE PRÉPARATOIRE de MÉDECINE ET DE PHARMACIE

Liczyła w 1933 roku 379 studentów.

Warunki przyjęcia i studjów, p. wyżej Szkoła Medycyny i Farmacji w Caen.

**SZKOŁA PRZYGOTOWAWCZA DO WYŻSZYCH STUDIÓW
NAUK ŚCISŁYCH I HUMANISTYCZNYCH W ROUEN.
ÉCOLE PRÉPARATOIRE A L'ENSEIGNEMENT SUPÉRIEUR
DES SCIENCES ET DES LETTRES.**

Szkoła przygotowuje do egzaminów na Wyższe Uczelnie oraz do certyfikatu P. C. N. (patrz nauki ścisłe). Poza tem przy Szkole istnieje Sekcja Chemiczna, dostępna dla francuzów i cudzoziemców, posiadających świadectwa dojrzałości lub inne świadectwa uznane przez Dyrektora za dostateczne. Osoby nieposiadające wymienionych świadectw mogą być przyjęte na podstawie egzaminu wstępnego.

Studja trwają dwa lata i usankcjonowane są dyplomem **Chemia** Uniwersytetu w Caen (patrz Wydz. Nauk Ścisłych Uniw. w Caen).

SZKOŁY POZAUNIWERSYTECKIE:

Instytut Chemiczny w Rouen — p. Rozdz. III.

**Wyższa Szkoła Handlowo-Przemysłowa w Rouen —
p. Rozdz. III.**

Wyższa Szkoła Handlowa w Havre — p. Rozdz. III.

AKADEMJA W CLERMONT - FERRAND

Siedzibą Akademji jest Clermont - Ferrand, miejscowość licząca około 85.000 mieszkańców. Clermont-Ferrand posiada bezpośrednią komunikację kolejową z Paryżem, Lyon'em, Bordeaux i t. d. Miejscowość ta, obfitująca w liczne źródła gorące, jest ośrodkiem turystyki, posiada większą ilość stowarzyszeń sportowych, bibliotek etc. Biblioteka Uniwersytecka posiada około 150.000 tomów oraz 225.000 tez francuskich i zagranicznych.

Koszty utrzymania w Clermont-Ferrand wynoszą minimum fr. 450 miesięcznie.

Cité Universitaire. Dom Akademicki założony w 1933 roku posiada 90 pokoiów komfortowo-urządzonych, w cenie fr. 150 miesięcznie oraz restaurację dla studentów i studentek, czytelnię

Uniwersytet

piśm, salę do pracy, sale sportowe, kort tenisowy etc. Pokój z pełnem utrzymaniem wynosi fr. 525 miesięcznie.

W roku 1934 ma być wykończony dom dla akademikzek.

Comité de Patronage des Étudiants Étrangers. Komitet Opiekuńczy Studentów Zagr. ma na celu udzielanie studentom moralnej i materialnej opieki. Udziela informacji o warunkach utrzymania, organizacji studjów w Clermont etc.

UNIWERSYTET W CLERMONT - FERRAND

Obejmuje Wydział Humanistyki, Wydział Nauk Ścisłych i Szkołę Medycyny i Farmacji.

WYDZIAŁ NAUK ŚCISŁYCH.

Liczył w 1933 roku 340 studentów.

Poza studjami normalnemi, wykładanemi na Wydziałach Nauk Ścisłych, Fakultet w Clermont-Ferrand obejmuje następn. studia specjalne: elektryczność przemysłową, chemję rolniczą, botanikę rolniczą i geologję rolniczą.

Studenci mogą otrzymać na tym Wydziale następujące dyplomy:

DYPLOMY I STOPNIE PAŃSTWOWE.

Wydział Nauk Ścisłych Uniwersytetu w Clermont-Ferrand przygotowuje do wszystkich dyplomów i stopni państwowych (patrz Nauki Ścisłe). Wydział wydaje 16 certyfikatów wyższych studjów oraz specjalny licencjat: **Licence Agricole** (chemja rolnicza, botanika rolnicza, zoologja rolnicza).

DYPLOMY UNIWERSYTECKIE.

Doktorat Uniwersytecki Nauk Ścisłych.

Przyjmowani są kandydaci posiadający dwa certyfikaty wyższych studjów lub na podstawie innych dyplomów i tytułów, uznanych przez Wydział za równoważne. Studja trwają dwa semestry. Po odbyciu studjów należy złożyć egzamin ustny i piśmienny. Dyplom zostaje wydany po obronie tezy.

Dyplom (Brevet) Elektryczności Przemysłowej.

Przyjmowani są kandydaci bez specjalnych trudności. Po ukończeniu studjów odbywa się egzamin, usankcjonowany wymienionym dyplomem.

Dyplom Chemji Rolniczej.

Przyjmowani są kandydaci bez specjalnych trudności. Po ukończeniu studjów na Instytucie niżej wym. odbywa się egzamin, usankcjonowany wzmiankowanym dyplomem.

INSTITUT CHEMJI I TECHNOLOGJI PRZEMYSŁOWEJ. INSTITUT DE CHIMIE ET DE TECHNOLOGIE INDUSTRIELLES.

Instytut kształci Chemików i Inżynierów Chemików dla przemysłu i obejmuje 3 sekcje: Przemysłową; Chemiczną; Studjów Buchalterji, Higjeny i prawodawstwa przemysłowego. Przyjmowani są kandydaci na podstawie świadectwa dojrzałości lub egzaminu wstępnego. Każda Sekcja wydaje specjalny dyplom, a mianowicie: Dyplom **Chemika**, Dyplom **Technologii Przemysłowej** i Świadectwo z ukończenia studjów **buchalteryjnych, higieny i prawodawstwa przemysłowego**. Posiadanie tych trzech dyplomów daje prawo do uzyskania tytułu **Inż. Chemika**. Studja trwają ogółem 3 lata.

Dyplom Chemika. Przyjmowani są kandydaci posiadający świadectwo z ukończenia szkoły średniej lub na podstawie egzaminu wstępnego. Studja trwają 3 lata.

Dyplom Technologa Przemysłowego. Przyjmowani są kandydaci bez specjalnych trudności. Studja trwają trzy lata.

Świadectwo Studjów Buchalteryjnych, Higjeny i Prawodawstwa Przemysłowego. Przyjmowani są kandydaci bez specjalnych trudności. Studja dla otrzymania wymienionego świadectwa trwają 1 rok.

Wynika stąd, że kandydaci ubiegający się o tytuł inżyniera muszą być w posiadaniu świadectwa dojrzałości lub złożyć egzamin wstępny.

Do otrzymania zaś poszczególnych, wyżej wymienionych dyplomów, dopuszczeni są kandydaci bez specjalnych trudności.

WYDZIAŁ HUMANISTYCZNY.

Liczył w 1933 roku 500 studentów.

Poza studjami normalnemi, wykładanemi na Wydziałach Humanistycznych (patrz studja humanistyczne), Fakultet w Clermont posiada studja specjalne geografii regionalnej.

Języki żywe wykładane na Wydziale Humanistycznym Uniwersytetu w Clermont-Ferrand są następujące: angielski, hiszpański, niemiecki, polski, rosyjski i włoski.

Studenci mogą otrzymać na tym Wydziale następujące dyplomy:

DYPLOMY I STOPNIE PAŃSTWOWE.

Wydział przygotowuje do wszystkich dyplomów (patrz studja humanistyczne). Wydział wydaje 6 certyfikatów wolnych wyższych studjów.

DYPLOMY UNIWERSYTECKIE.

Doktorat Uniwersytecki Humanistyki.

Przyjmowani są kandydaci posiadający odpowiednie dyplomy lub tytuły uznane przez Wydział za wystarczające. Studja trwają cztery semestry, z których 2 należy bezwzględnie odbyć na Wydziale Humanistycznym Uniwersytetu w Clermont - Ferrand. Dyplom wydany jest po odbyciu przewidzianych interogacyj i obronie tezy.

Dyplom Uniwersyteckich studjów języka francuskiego.

Przyjmowani są kandydaci bez specjalnych trudności. Studja trwają 1 semestr i usankcjonowane są wymienionym dyplomem.

Pozatem urządzane są specjalne wakacyjne kursy języka francuskiego, na które przyjmowani są cudzoziemcy bez specjalnych trudności. Studja na kursie wakacyjnym trwają od 15 lipca do 31 września. Po odbyciu studjów kandydaci składają egzaminy, które usankcjonowane są specjalnym dyplomem.

**SZKOŁA MEDECYNY I FARMACJI
W CLERMONT-FERRAND.**

**ÉCOLE DE PLEIN EXERCICE DE MÉDECINE
ET DE PHARMACIE.**

Liczyła w 1933 roku, 431 studentów.

Przyjmowani są kandydaci na podstawie świadectwa dojrzałości. Studja medyczne wraz z rokiem przygotowawczym P. C. N. (patrz nauki ścisłe) trwają 6 lat. Kandydaci odbywają w wym. Szkole pełne studja lekarskie, lecz ostateczne egzaminy i obrona tezy dla otrzymania Doktoratu Medycyny mają miejsce na pełnym Fakultecie Medycyny.

Studja farmaceutyczne wraz z roczną praktyką aptekarską trwają 5 lat. Przyjmowani są kandydaci posiadający świadectwa dojrzałości. Ostateczne egzaminy dla otrzymania dyplomu Farmaceuty mają miejsce na Fakultecie Farmacji.

Pozatem Szkoła zapewnia pełne przygotowanie do dyplomu Akuszerki (patrz akuszerja).

Szkoła posiada specjalną klinikę Stomatologiczną, gdzie studenci mogą odbyć dwuletnią praktykę dentystyczną (stage), wymaganą do studjów Chirurgji Dentystycznej.

INSTITUT WYCHOWANIA FIZYCZNEGO.

Instytut przyjmuje: doktorów i studentów medycyny, kandydatów do profesuratu gimnastyki i instruktorów sportowych. Studja trwają 1 rok. Po ukończeniu otrzymuje się odpowiednie dyplomy i świadectwa.

**UCZELNIE POZA UNIWERSYTECKIE
WOLNY FAKULTET PRAWA I SZKOŁA NOTARJALNA
W CLEMONT-FERRAND.**

Zastępuje brakujący Wydział Prawny Uniwersytetu w Clermont. Studja teoretyczne i praktyczne wymienionej Uczelni są przygotowaniem do egzaminów na państwowe Wydziały Prawa dla otrzymania dyplomów: **Certificat de Capacité, Baccalauréat**

Uniwersytet

en Droit, Licence en Droit i Doctorat en Droit.*)

Przy Fakultecie istnieje **Szkoła Notarialna**, uznana przez Państwo. Przyjmowani są kandydaci, posiadający conajmniej 17 lat. Studja trwają 2 lata i usankcjonowane są odpowiednim Dyplomem państwowym.

Egzaminy składa się na Uniwersytecie w Poitiers.

WYŻSZA SZKOŁA HANDLOWA I HOTELARSKA.

p. Rozdz. III.

AKADEMJA W DIJON

Siedzibą Akademji jest Dijon, miasto liczące około 80.000 mieszkańców. Dijon ma bezpośrednią komunikację kolejową z Paryżem, Nancy, Lyon'em i t. d. Dijon posiada dużą ilość bibliotek, a między innymi: bibliotekę uniwersytecką, liczącą 90.000 tomów, 160.000 broszur, pism akademickich, tez francuskich i zagranicznych, bibliotekę miejską, bezpłatną, zawierającą 175.000 tomów. Oprócz wymienionych jest jeszcze wiele innych bibliotek, muzeów i t. p.

Utrzymanie w Dijon wynosi około 450 fr. miesięcznie.

Dom Akademicki. Posiada 30 pokoiów umeblowanych oraz restaurację studencką, która wydaje obiady w cenie 4 fr.

Comité de Patronage. Komitet Opiekuńczy ma na celu udzielanie studentom zagranicznym moralnej i materialnej opieki.

Association Générale des Étudiants. Członkowie Stowarzyszenia mają tu do swojej dyspozycji salę zebrań, czytelnię pism, salę do pracy. Poza tem posiada Stow. specjalne sale dla studentek.

UNIWERSYTET W DIJON

Obejmuje 3 Wydziały (Prawo, Nauki Ścisłe i Humanistyka) i Szkołę Przygotowawczą Medycyny i Farmacji.

*) Prócz kursów normalnych, istniejących na każdym Fakultecie Prawnym, Fakultet w Clermont posiada specjalne nauczanie drogą korespondencyjną.

WYDZIAŁ PRAWA.

Liczył w 1933 roku 715 studentów.

Studenci mogą otrzymać na tym Wydziale następujące dyplomy:

DYPLOMY PAŃSTWOWE.

Wydział Prawa Uniwersytetu w Dijon przygotowuje do wszystkich dyplomów państwowych (patrz Nauki Prawnicze).

DYPLOMY UNIWERSYTECKIE.

Wydział wydaje 12 wolnych certyfikatów wyższych studiów prawniczych, politycznych i ekonomicznych, a mianowicie:

- A) **Sciences juridiques:** 1) Prawo Rzymskie i Historia Prawa, 2) Prawo Cywilne, 3) Prawo Handlowe i Prawodawstwo Przemysłowe, 4) Prawo Kryminalistyczne, 5) Procedura Cywilna.
- B) **Sciences Politiques:** 1) Prawo Konstytucyjne i Prawo Administracyjne Francuskie, 2) Prawo Publiczne Ogólne i Historia Prawa Publicznego, 3) Prawo Międzynarodowe Publiczne i Prywatne, 4) Prawo Kryminalistyczne.
- C) **Sciences Economiques:** 1) Ekonomia Polityczna i Historia Doktryn Ekonomicznych, 2) Prawodawstwo Finansowe i Nauki o Finansach, 3) Prawodawstwo Przemysłowe i Prawo Handlowe.

Przyjmowani są kandydaci posiadający świadectwo dojrzałości lub inne świadectwa uznane przez Wydział za wystarczające. Studja dla otrzymania poszczególnych certyfikatów trwają po 2 semestry. Opłaty za każdy certyfikat wynoszą fr. 250.

Licencjat Uniwersytecki Prawa.

Uniwersytet w Dijon jest jednym z nielicznych Uniwersytetów we Francji (Nancy i Toulouse), który wydaje niniejszy tytuł Uniwersytecki. Kandydaci posiadający 3 certyfikaty należące do jednej z wyżej wymienionych grup otrzymują wzmiankowany Licencjat.

Doktorat Uniwersytecki Prawa.

Wymieniony tytuł może być przyznany po złożeniu egzaminu

z przedmiotów jednego z czterech dyplomów Wyższych Studiów Prawa i po obronie tezy kandydatom, posiadającym państwowy lub uniwersytecki Licencjat Prawa, ewentualnie inne dyplomy uznane przez Wydział za równoważne. Studja dla otrzymania wymienionego dyplomu trwają 2 semestry. Dyplom posiada jedną z następujących wzmianek: **Sciences juridiques, sciences historiques, sciences politiques, sciences économiques**. Opłaty wynoszą fr. 450.

Pozatem Wydział wydaje dyplomy specjalne (patrz niżej Instytut).

**INSTYTUT PRAKTYCZNY PRAWA.
INSTITUT PRATIQUE DE DROIT.**

Ma za cel przygotowanie do magistratury studentów, którzy nabywają praktyczną znajomość prawa. Przyjmowani są kandydaci bez specjalnych trudności, świadectwo dojrzałości nie jest bowiem wymagane. Studja na tym Instytucie przygotowują do uzyskania następujących dyplomów:

Certyfikat Praktycznych studiów Prawa. Student powinien być zaimmatrykulowany na Wydziale Prawnym. Studja oraz Seminarja dla otrzymania wymienionego certyfikatu trwają dwa lata. W końcu każdego roku składa się egzamin piśmienny i ustny.

Certyfikat Nauk Karnych. Nauczanie obejmuje następujące przedmioty: 1) Ogólne Prawo Karne i Prawo Karne Specjalne, 2) Postępowanie Karne, 3) Kryminologia i Nauki Wychowawczo-Poprawcze, 4) Wiadomości o medycynie sądowej i chorobach umysłowych.

Wykłady prowadzone są przez Profesorów Instytutu, Wydziału Prawa, Szkoły Przygotowawczej Medycyny i Farmacji, pod kierownictwem Dziekana Wydziału Prawa. Przyjmowani są studenci Prawa i Medycyny, którzy dokonali 4 inskrypcyj, osoby posiadające dyplomy: **Licencjat Prawa, Dr. Prawa, Dr. Medycyny** lub na podstawie innych dyplomów uznanych przez Wydział za wystarczające. Studja dla otrzymania wymienionego certyfikatu trwają 2 semestry. Certyfikat wydany jest po złożeniu egzaminu, który ma miejsce pod koniec i na początku roku akademickiego.

WYDZIAŁ NAUK ŚCISŁYCH.

Liczył w 1933 roku, 185 studentów.

Studenci mogą otrzymać na tym Wydziale następujące dyplomy:

DYPLOMY I STOPNIE PAŃSTWOWE.

Wydział Nauk Ścisłych przygotowuje do wszystkich dyplomów i stopni państwowych (patrz Nauki Ścisłe). Wydział wydaje 13 certyfikatów wyższych studjów.

DYPLOMY UNIWERSYTECKIE:

Doktorat Uniwersytecki Nauk Ścisłych.

Przyjmowani są kandydaci posiadający 2 certyfikaty Wyższych Studjów, otrzymane na Wydziale Nauk Ścisłych lub inne tytuły, względnie prace naukowe uznane przez Wydział za wystarczające. Studja dla otrzymania wymienionego dyplomu trwają 1 rok. Dyplom wydany jest po złożeniu egzaminu i obronie tezy, z zakresu przeprowadzonych własnych badań. Opłaty wraz z egzaminem wynoszą fr. 500—700.

Dyplom Studjów Rolniczych.

Nauczanie obejmuje wykłady i prace praktyczne z botaniki, zoologii, geologii, chemji, rolnictwa ogólnego i specjalnego, ogrodnictwa, hodowli drzew owocowych, winnictwa, zootechniki (nauka hodowli zwierząt domowych), mechaniki, elektryczności i t. d.

Wymieniony dyplom jest przeznaczony dla nauczycieli Centrum Agronomicznego Uniwersytetu w Dijon.

Dyplom Chemika Przemysłowo-Rolniczego.

Dyplom ten jest usankcjonowaniem odbytych studjów teoretycznych i praktycznych chemji, wykładanej na Wydziale Nauk Ścisłych. Przyjmowani są kandydaci posiadający świadectwa dojrzałości, świadectwa 8-mio klasowe lub inne świadectwa uznane przez Wydział za wystarczające. Studja trwają 2 lata.

WYDZIAŁ HUMANISTYCZNY.

Liczył w 1933 roku 421 studentów.

Poza studjami normalnemi, jakie są odbywane na Wydziałach

Humanistycznych (patrz studja humanistyczne), Fakultet w Dijon posiada specjalne studja Pedagogji ogólnej i praktycznej.

Języki żywe wykładane na tym Wydziale są następujące: niemiecki, angielski, rosyjski, włoski i czeski.

Studenci mogą otrzymać na tym Wydziale następujące dyplomy:

DYPLOMY I STOPNIE PAŃSTWOWE.

Wydział Humanistyczny przygotowuje do wszystkich dyplomów i stopni państwowych (patrz studja humanistyczne). Wydział wydaje 2 certyfikaty wyższych studjów wolnych.

DYPLOMY UNIWERSYTECKIE:

Dokotrat Uniwersytecki Humanistyki.

Przyjmowani są kandydaci posiadający licencjat humanistyczny, inne dyplomy francuskie lub zagraniczne, uznane przez Wydział za wystarczające. Studja dla otrzymania wymienionego dyplomu trwają w zasadzie 4 semestry, lecz mogą one w poszczególnych wypadkach być skrócone, przez Wydział. Egzamin składa się z 2-eh interogacyj z przedmiotów specjalnych, obranych przez kandydata i zatwierdzonych przez Wydział oraz z obrony tezy w francuskim lub w innym języku, zezwolonym przez Wydział. Opłaty wynoszą fr. 400.

Dyplom studjów rosyjskich.

Wymieniony dyplom nosi wzmiankę „*Langue russe*“ (język rosyjski), lub „*Langue et Litterature russes*“ (Język i literatura rosyjska) w zależności od obranych przez kandydata przedmiotów. Przyjmowani są kandydaci bez specjalnych trudności. Studja dla otrzymania wymienionego dyplomu trwają 2 semestry. Opłaty wynoszą fr. 210.

Dyplom studjów włoskich.

Wymieniony dyplom nosi wzmiankę „*Langue et Litterature Italiennes*“. Przyjmowani są kandydaci bez specjalnych trudności. Studja dla otrzymania dyplomu trwają 2 semestry. Opłaty wynoszą fr. 210.

Dyplom (Brevet) języka francuskiego.

Przyjmowani są wyłącznie cudzoziemcy. Studja trwają co najmniej 1 semestr. Kandydaci są immatrykulowani na Wydziale

Humanistycznym. Dyplom wydany jest po złożeniu egzaminu ustnego i piśmiennego. Egzaminy mają miejsce w lutym, czerwcu i listopadzie. Opłaty wynoszą fr. 200.

Dyplom Studjów francuskich.

Przyjmowani są wyłącznie cudzoziemcy bez specjalnych trudności. Studja trwają conajmniej 1 semestr. Dyplom wydany jest po złożeniu przewidzianych egzaminów. Opłaty wynoszą fr. 225.

WAKACYJNY KURS JĘZYKA FRANCUSKIEGO.

W tem miejscu należy zaznaczyć, że przy Wydziale Humanistycznym Uniwersytetu w Dijon znajduje się również specjalny, wakacyjny kurs języka francuskiego dla studentów zagranicznych. Cudzoziemcy dość szybko opanowują tu wykładany materiał. Dzięki intensywnej pracy Komitetu Opiekuńczego (Comité de Patronage) cudzoziemcy, między którymi Polacy zajmują pokaźną ilość, znajdują gorące przyjęcie wśród miejscowych mieszkańców. Ten sam Komiteć podaje cudzoziemcom adresy tanich mieszkań, hoteli i dokłada wszelkich starań, aby studenci obco-krajowcy byli odpowiednio zainstalowani.

SZKOŁA PRZYGOTOWAWCZA MEDECYNY I FARMACJI W DIJON.

ECOLE PRÉPARATOIRE de MÉDECINE ET DE PHARMACIE.

Liczyła w 1933 roku 95 studentów.

Kandydaci, posiadający świadectwa dojrzałości mogą po ukończeniu rocznych studjów P. C. N. (patrz nauki ścisłe) odbyć w wymienionej Szkole pierwsze 3 lata studjów medycznych. Pozostałe lata uzupełniają na pełnym Wydziale Medycznym.

Studja farmaceutyczne trwają 5 lat (wraz z rokiem praktyki aptekarskiej). Kandydaci w wymienionej Szkole mogą dokonać tylko 12 inskrypcyj.

Pozatem Szkoła zapewnia pełne przygotowanie do dyplomu Akuszerki.

SZKOŁY POZAUNIWERSYTECKIE.

Szkoła Notarialna w Dijon, p. Rozdz. III.

Wyższa Szkoła Handlowa w Dijon, p. Rozdz. III.

AKADEMJA W GRENOBLE

Siedzibą Akademji jest miasto Grenoble, liczące około 80.000 mieszkańców, położone w południowej Francji, okolone górami, posiada klimat górski i zdrowy. Jest ono bardzo malownicze, stanowiąc ośrodek turystyki i sportów: rugby, football, ski, alpinizm. Kwitną tu również różne gałęzie przemysłu: rękawicznictwo, papiernictwo, metalurgia, elektrochemia i inne.

Posiada wiele domów rozrywkowych, muzeów i bibliotek, a między innymi: bibliotekę miejską, liczącą 250.000 tomów (rękopisy Stendhala), bibliotekę uniwersytecką, Archiwum Okręgu Isère i t. d.

Utrzymanie w Grenoble, jak we wszystkich miastach Południowej Francji, jest dość tanie. Pokój wraz z pełnem, skromnem utrzymaniem około 400—450 fr. miesięcznie.

Foyer de l'Etudiante — Ognisko Akademiczek. Posiada restaurację oraz pokoje umeblowane. Przyjmuje około 60 pensjonariuszek — bez różnicy narodowości i religji.

Comité de Patronage des Étrangers.

Komitet Opiekunów ma na celu udzielanie studentom zagranicznym moralnej i materialnej opieki. Posiada specjalne biblioteki, czytelnie pism, organizuje wycieczki krajoznawcze i t.p.

Stowarzyszenia Akademickie.

Association Générale des Etudiants. Ma do dyspozycji swoich członków 2 sale zebrania, czytelnie pism francuskich i zagranicznych, bibliotekę (1500 tomów), sekcję sportową, która zajmuje się szerzeniem wśród studentów wszelkich sportów (rugby, ski, tenis, sporty zimowe, fechtunek itp.).

Stowarzyszenie Absolwentów Instytutu Handlowego w Grenoble, zajmuje się wyszukiwaniem pracy dla absolwentów tego Instytutu.

Stowarzyszenie Inżynierów i Absolwentów Instytutu Politechnicznego, — cel: jak wyżej.

UNIWERSYTET W GRENOBLE

Posiada Wydziały: Prawa, Nauk Ścisłych i Humanistyki, Szkołę Medycyny i Farmacji, wiele Instytutów i Szkół przyłączonych do Uniwersytetu, oraz Szkołę Przygotowawczą Studiów Wyższych Nauk Ścisłych i Humanistycznych w Chambéry.

WYDZIAŁ PRAWA.

W roku 1933 liczył 669 studentów.

Studenci mogą otrzymać na tym Wydziale następujące dyplomy:

DYPLOMY PAŃSTWOWE.

Wydział Prawa przygotowuje do wszystkich dyplomów i stopni państwowych, (patrz Nauki Prawnicze).

DYPLOMY UNIWERSYTECKIE.

Doktorat Uniwersytecki Prawa.

Studenci zagraniczni, pragnący otrzymać tytuł Dra Uniwersytetu w Grenoble, (ze wzmianką „Prawo“), winni być w posiadaniu Licencjatu Prawa Francuskiego lub zagranicznego, uznanego przez Wydział za równoważny. Są oni obowiązani do rocznych studiów, złożenia egzaminu i obrony tezy, stosownie do regulaminu (załącznik Uchwały z dn. 18 sierpnia 1928 r.).

Tytuł „Docteur de l'Université de Grenoble, mention „Droit“, ustanowiony został uchwałą ministerjalną z dn. 16 marca 1900 r. i jest dostępny wyłącznie dla cudzoziemców. Opłaty wynoszą fr. 500.

Certyfikat Studiów Politycznych i Administracyjnych, dostępny jest dla D-ra Praw, lub D-ra Nauk politycz-

nych Uniwersytetów zagranicznych, dla studentów, którzy mają niezbędne świadectwa by być zapisanym na Wydział oraz dla francuzów i cudzoziemców, którzy otrzymują specjalne zezwolenie Dziekana Wydziału Prawa. Studja trwają, conajmniej 1 rok. Opłata wynosi 140 fr. Poza tem studenci wnoszą również fr. 100 tytułem opłaty imatrykulacyjnej.

Wydział Prawa i Instytut Politechniczny organizują serję wykładów pod nazwą: „*Enseignement juridique de la Houille Blanche*”. (Siła wody górskiej), które obejmują problemy Prawa Handlowego, Prawa Administracyjnego, Ekonomji Politycznej, Prawodawstwa Fiskalnego i Buchalterji, dla wytwórczości energii elektrycznej. Wymienione Wykłady są bardziej odpowiednie dla Inżynierów Instytutu Elektrotechnicznego w Grenoble, lecz przyjmowani są również studenci Wydziału Prawa, studenci Instytutu Handlowego i inni. Studja trwają conajmniej 1 rok i wzmiankowane świadectwo ukończenia studjów może być wydane jedynie po złożeniu egzaminu z następujących przedmiotów:

- 1) Prawo administracyjne, 2) Prawo Spółek handlowych.
- 3) Prawodawstwo finansowe, 4) Ekonomja Polityczna,
- 5) Administracja finansowa i handlowa.

Opłaty wynoszą fr. 140. Studenci, którzy są zaimatrykulowani na Wydziale Prawa Uniwersytetu w Grenoble, wnoszą tylko fr. 40 tytułem opłaty za egzamin.

INSTYTUT NAUCZANIA HANDLOWEGO. INSTITUT D'ENSEIGNEMENT COMMERCIAL.

Założony w 1912 r.

Przyjmowani są studenci wolni i rzeczywisci, mający conajmniej lat 16. Studenci rzeczywisci muszą przedstawić świadectwa, uznane przez Radę Instytutu za dostateczne lub składają egzamin wstępny, który ma miejsce w lipcu i początkach listopada każdego roku.

Studja trwają 2 lata, w niektórych wypadkach mogą być skrócone do 1 roku, oczywiście dotyczy to studentów, którzy mają już przerobione wyższe studja handlowe w kraju lub zagranicą. Po ukończeniu studjów i złożeniu egzaminu końcowego (dwie

sesje egzaminacyjne — lipiec i listopad) cudzoziemcy otrzymują to samo świadectwo lub dyplom, co francuzi.

Studentom, którzy otrzymali 65% punktów, zostaje przyznany **Dyplom Instytutu Handlowego**, Uniwersytetu w Grenoble, natomiast studentom, otrzymującym poniżej 65%, a co najmniej — 50% maksymalnej ilości punktów, przyznane zostaje **Świadectwo Studjów Inst. Handl.** Uniwersytetu w Grenoble.

Instytut Handlowy w Grenoble wydaje również **Dyplomy Inżyniera Handlowego** (Rozp. Min. z dn. 29 lipca 1929 r.) studentom, którzy złożyli egzaminy końcowe na tymże Instytucie i otrzymali średnią ocenę, co najmniej 15 oraz napisali specjalną pracę (z oceną dobrą).

Czesne dla studentów rzeczywistych wynosi na I-szym i II-im roku:

Oплата imatrykulacyjna i biblioteczna frs. 100

Czesne rocznie frs. 500

Oплата dla studentów upoważnionych do odbycia studjów w ciągu roku jednego, wynosi ogółem fr. 1160.

WYDZIAŁ NAUK ŚCISŁYCH.

W roku 1933 liczył 899 studentów.

Studenci mogą otrzymać na tym Wydziale następujące dyplomy:

DYPLOMY PAŃSTWOWE.

Wydział Nauk Ścisłych Uniwersytetu w Grenoble przygotowuje do wszystkich dyplomów i stopni państwowych (patrz Nauki Ścisłe). Wydaje 15 certyfikatów studjów wyższych.

DYPLOMY UNIWERSYTECKIE.

Doktorat Uniwersytecki Nauk Ścisłych.

Przyjmowani są kandydaci posiadający jeden lub więcej certyfikatów wyższych studjów, otrzymanych na jednym z Wydziałów Nauk Ścisłych, lub tytuły naukowe lub też świadectwa uznane przez Wydział za równoważne. Studja trwają 1 rok. Egzamin polega na publicznej obronie tezy w zakresie przeprowadzonych osobistych badań nad materiałem podanym przez Wydział.

Teza winna być drukowana przed jej obroną.

Oplaty wynoszą ogółem fr. 1180.

Pozatem Wydział wydaje dyplomy specjalne, patrz niżej:
Instytuty.

INSTITUT POLYTECHNICZNY.
INSTITUT POLYTECHNIQUE.

Obejmuje: Instytut Elektrochemiczny, Szkołę Inżynierów
Hydraulików i Francuską Szkołę Papiernictwa.

INSTITUT ELEKTROTECHNICZNY.

Posiada 3 sekcje:

a) **Wyższa Sekcja Normalna**, na której studja trwają 2 lata i przyjmowani są studenci na podstawie egzaminu wstępnego lub odpowiednich świadectw wyższych studjów, uznanych za odpowiednie. Po ukończeniu studjów otrzymuje się **Dyplom Inżyniera-Elektryka** lub **Świadectwo Studjów Elektrotechnicznych** w zależności od uzyskanych stopni na egzaminie ostatecznym.

b) **Wyższa Sekcja Specjalna**, na której studja trwają 1 rok (dwa semestry) od 3 listopada do 1 lipca. Jest to sekcja specjalizacji, przeznaczona dla Inżynierów wyższych szkół technicznych francuskich i zagranicznych, dla absolwentów „Ecoles d'Arts et Metiers“. Po złożeniu egzaminu końcowego otrzymuje się **ten sam dyplom**, co na Wyższej Sekcji Normalnej.

c) **Sekcja Przygotowawcza**. Studja na niniejszej sekcji są przygotowaniem dla wstępujących na Wyższą Sekcję Normalną. Uczęszczana ona jest przeważnie przez cudzoziemców, a posiadacze polskich matur lub świadectw równoważnych, przyjmowani są na tę sekcję bez specjalnych trudności. Osoby nieposiadające świadectw dojrzałości lub równoważnych, mogą być przyjęte na Sekcję Przygotowawczą wyłącznie na podstawie egzaminu wstępnego, który ma miejsce w Paryżu i Grenoble w początkach lipca, lub dnia 4 listopada i w dni następne. (Ten ostatni odbywa się wyłącznie w Grenoble).

Egzamin obejmuje następujące przedmioty: matematyka, mechanika, fizyka, elektryczność, chemia i rysunki.

Czesne, płatne w trzech ratach (listopad, luty i marzec) wynosi rocznie:

Sekcja Wyższa fr.	1600
Sekcja Specjalna fr.	2000
Sekcja Przygotowawcza fr.	1400

FRANCUSKA SZKOŁA PAPIERNICTWA. ECOLE FRANÇAISE DE PAPETERIE.

Została założona w roku 1908, przy poparciu Syndykatu Papierniczego i Kantonowego we Francji. Celem Uczelni jest przygotowanie wykwalifikowanego wyższego personelu dla przemysłu papierniczego.

Studja papiernicze trwają 2 lata i usankcjonowane są **Dyplomem Inżyniera Papiernictwa**, lub **Świadectwem Studiów Papiernictwa** w zależności od uzyskanych ocen na egzaminie końcowym.

Warunki przyjęcia są identyczne z warunkami na Instytucie Elektr. Posiadacze polskich świadectw dojrzałości są **przyjmowani** na kurs Przygotowawczy i studja swoje odbywają na tym kursie wraz z studentami, mającymi poświęcić się studjom elektrotechnicznym.

Z powyższego wynika, że studenci, którzy zostali przyjęci na Kurs Przygotowawczy, muszą poświęcić dla otrzymania Dyplomu Inżyniera - Papiernictwa 3 lata studiów.

Opłaty roczne (oprócz Sekcji Przygotowawczej), w Szkole Papiernictwa wynoszą fr. 1750. Pozatem opłata za dyplom wynosi fr. 100.

Uwzględniając wszelkie inne dodatki uniwersyteckie, jak np. kaucja laboratoryjna, koszty administracyjne itp., opłata roczna wynosi około 2.000 fr.

SZKOŁA INŻYNIERÓW HYDRAULIKÓW. ECOLE D'INGÉNIEURS HYDRAULICIENS.

Podobna organizacja i identyczne warunki przyjęcia jak na Instytucie Elektrotechnicznym. Studja trwają również wraz

z Kursem Przygotowawczym 3 lata, po ukończeniu których otrzymuje się **Dyplom Inżyniera-Hydraulika**. Opłaty wynoszą:

na Sekcji Wyższej Normalnej fr.	rocznie 2000
na Sekcji Wyższej Specjalnej fr.	2500
na Sekcji Przygotowawczej fr.	1400

INSTITUT ELECTROCHEMICHY
I ELECTROMETALLURGIQUE.
INSTITUT D'ELECTROCHIMIE ET
D'ELECTROMETALLURGIE.

Jedyny Instytut we Francji tej specjalności ma na celu przygotowywanie Inżynierów dla przemysłu elektrochemicznego i elektrometalurgicznego.

Instytut posiada 3 następujące sekcje:

1) **Sekcja Wyższa**, na której studia trwają 2 lata. Po ukończeniu otrzymuje się dyplom **Inżyniera Elektrochemji, i Elektrometalurgji** Uniwersytetu w Grenoble.

2) **Sekcja Specjalna**, na której studia trwają 1 rok. Dyplom **ten sam** co na Sekcji Wyższej.

3) **Sekcja Przygotowawcza**, na której studia trwają 1 rok jest przygotowaniem do studiów Sekcji Wyższej.

W tem miejscu należy wyjaśnić, że Kurs Przygotowawczy tak na Instytucie Elektrotechnicznym, jak na Instytucie Papiernictwa, stanowi zasadniczo pierwszy rok wyższych studiów, a Wyższa Sekcja Normalna jest dalszym etapem rozpoczętych studiów na Kursie Przygotowawczym.

Warunki przyjęcia na Sekcję Przygotowawczą tego Instytutu są analogiczne do warunków przyjęcia na Sekcję Przygotowawczą Instytutu Politechnicznego.

Studenci Wyższej Sekcji rekrutują się z:

- 1) studentów Sekcji Przygotowawczej, którzy zdali w lipcu egzamin końcowy.
- 2) Licencjatów Nauk Fizycznych (matematyka ogólna, fizyka ogólna, chemja ogólna), którzy są przyjmowani bez egzaminu.

- 3) studentów, którzy złożyli egzamin wstępny, mający miejsce 3 listopada.

Do Egzaminu wstępnego dopuszczone są osoby, mające przerobione studia, uznane przez Dyrektora Instytutu za wystarczające jak również studenci Sekcji Przygotowawczej, którzy nie przystąpili lub nie zostali dopuszczeni w lipcu do egzaminu.

Zapisy do egzaminu trwają do 15 października.

Na Sekcję Specjalną przyjmowani są:

- 1) posiadacze dyplomów szkół: Normale, Polytechnique, Mines, Centrale, Navale, Arts et Métiers.
- 2) posiadacze dyplomu Inżyniera Chemii i certyfikatu Wyższych Studiów fizyki ogólnej i elektryczności przemysłowej.
- 3) posiadacze dyplomów Inżyniera-Elekt., i świadectwa wyższych studiów chemii ogólnej.

Czesne wraz z innymi opłatami na I-szym i II-gim roku Wyższej Sekcji wynosi rocznie po fr. 2250.

Opłaty na Wyższej Sekcji Specjalnej wynoszą fr. 2750.

Opłaty na Sekcji Przygotowawczej wynoszą fr. 1850.

WYDZIAŁ HUMANISTYCZNY.

W roku 1933 liczył 1037 studentów.

Oprócz studiów normalnych, wykładanych na Wydziałach Humanistycznych (patrz Studja Humanistyczne), Fakultet w Grenoble posiada specjalne studia geografii alpejskiej, fonetyki itd.

Języki żywe wykładane na Wydziale są: niemiecki, angielski, włoski, języki słowiańskie i skandynawskie.

Studenci mogą otrzymać na tym Wydziale następujące dyplomy:

DYPLOMY I STOPNIE PAŃSTWOWE.

Wydział Humanistyczny przygotowuje do wszystkich dyplomów państwowych (patrz Studja Humanistyczne). Wydaje 4 certyfikaty Wyższych Studiów wolnych, a mianowicie: geografia alpejska, studia średniowieczne francuskie, fonetyka, gramatyka i filologia francuska nowoczesna.

DYPLOMY UNIWERSYTECKIE.

Doktorat Uniwersytecki Humanistyki.

Wymieniony dyplom jest dostępny dla francuzów i cudzoziemców, posiadających Licencjat Humanistyki lub tytuły naukowe uznane przez Wydział za równoważne. Studja trwają 4 semestry, z których 2 należy bezwzględnie odbyć na Wydziale Humanistycznym Uniwersytetu w Grenoble. Dyplom wydany jest po odbyciu przewidzianych interogacyj i obronie tezy. Opłaty: 200 fr.

Dyplomy studjów języka francuskiego:

1) **Dyplom Wyższych Studjów Fonetyki francuskiej.** Dostępny jest dla francuzów i cudzoziemców. Studja trwają co najmniej 2 semestry. Przy imatrykulacji nie są wymagane świadectwa szkolne.

2) **Dyplom Uzdolnienia do Nauczania Francuskiego zagranicą.** Dostępny dla francuzów i cudzoziemców (Uchw. Min. z dn. 19.VII—1930).

3) **Dyplom Wyższych Studjów Języka i Literatury Francuskiej.** Dostępny dla cudzoziemców. Studja trwają 2 semestry. Uczęszczanie na kursy wakacyjne, trwające 3 miesiące, zaliczone zostaje jako jeden semestr.

4) **Certyfikat Studjów Francuskich.** Dostępny dla cudzoziemców. Studja trwają 1 semestr. Ukończenie kursów wakacyjnych usankcjonowane jest wymienionym certyfikatem.

5) **Świadectwo Studjów Fonetyki Francuskiej.** Podobne warunki jak przy Certyfikacie studjów francuskich (Nr. 4).

SZKOŁA PRZYGOTOWAWCZA MEDYCyny I FARMACJI W GRENOBLE.

ECOLE PRÉPARATOIRE DE MÉDECINE ET DE PHARMACIE.

Liczyła w 1933. roku 105 studentów.

Kandydaci posiadający świadectwo dojrzałości mogą po ukończeniu rocznych studjów P.C.N. (patrz Nauki ścisłe) odbyć w wymienionej Szkole pierwsze 3 lata studjów medycznych. Pozostałe lata uzupełniają na pełnym Wydziale medycznym.

Studja Farmaceutyczne trwają 5 lat (wraz z rokiem praktyki aptekarskiej). Kandydaci mogą dokonać w wymienionej Szkole 12 inskrypcyj trymestralnych.

Pozatem Szkoła zapewnia pełne przygotowanie do Dyplomu Akuszerki.

SZKOŁA PRZYGOTOWAWCZA WYŻSZEGO NAUCZANIA
NAUK ŚCISŁYCH I HUMANISTYKI W CHAMBERY.
ECOLE PREPARATOIRE A L'ENSEIGNEMENT
SUPÉRIEUR DES SCIENCES ET DES LETTRES
DE CHAMBERY.

Posiada Sekcję Przygotowawczą do Instytutu Politechnicznego w Grenoble oraz studja wakacyjne dla cudzoziemców.

AKADEMJA W LILLE

Siedzibą Akademji jest Lille, miasto uniwersyteckie, posiadające wiele szkół technicznych. Lille liczy około 200.000 mieszkańców, posiada wiele lokali rozrywkowych, muzeów i bibliotek, a między innymi bibliotekę uniwersytecką, liczącą 500.000 tomów, bibliotekę miejską — 100.000 tomów.

Warunki utrzymania. Skromne utrzymanie w Lille wynosi około 400 fr. miesięcznie. Studenci zamieszkują tu prywatnie lub w domach akademickich, gdzie pokój wraz z pierwszym śniadaniem kosztuje 230 fr. miesięcznie.

Office des Étudiants Etrangers. Biuro Studentów Zagranicznych udziela studentom zagr. wszelkich informacji dotyczących studjów, warunków utrzymania, adresów pokoiów do wynajęcia, pensjonatów etc. Posiada specjalną bibliotekę książek francuskich i urządza wycieczki miejscowe i pozamiejscowe.

Stowarzyszenia Akademickie:

Association Générale des Étudiants. Stowarzyszenie Ogólne Studentów posiada do dyspozycji swoich członków dom akademicki, który został otwarty w roku 1930. Dom Akademiczek obej-

Uniwersytet

niuje 100 umeblowanych pokoiów, salę do pracy, salę zebrań, restaurację itp. Pokój wraz z I-szem śniadaniem kosztuje 230 fr. miesięcznie. Pokój z pełnem utrzymaniem — 530 fr. miesięcznie. Obiad w restauracji akademickiej — fr. 4.75.

Union des Étudiants de l'Etat. Państwowy Związek Studentów posiada do dyspozycji swoich członków dom Akademicki (200 pokoiów), posiadający bibliotekę, salę do pracy, gier i zebrań, specjalną salę do szermierki, restaurację. Pozatem członkowie związku korzystają ze zniżek w kinach, teatrach, magazynach itd.

UNIWERSYTET W LILLE

Obejmuje 4 Wydziały. (Prawo, Medycyna i Farmacja, Nauki Ścisłe i Humanistyka) i Szkołę Przygotowawczą Medycyny i Farmacji w Amiens.

W Y D Z I A Ł P R A W A.

Liczył w 1933 roku 1201 studentów.

Poza studjami normalnemi, wykładanemi na wszystkich Wydziałach Prawa (patrz Studja Prawnicze), Fakultet w Lille posiada następujące studja specjalne: sprawy ekonomiczne dotyczące okręgu Półn., ubezpieczenia, nauki wychowawczo-poprawcze, medycynę mentalną i karną. Pozatem Wydział organizuje seminarja (nieobowiązkowe), przygotowujące do Licencjatu i Doktoratu.

Studenci mogą otrzymać na tym Wydziale następujące dyplomy:

DYPLOMY I STOPNIE PAŃSTWOWE:

Wydział przygotowuje do wszystkich dyplomów i stopni państwowych (patrz Nauki Prawnicze).

DYPLOMY UNIWERSYTECKIE:

Doktorat Uniwersytecki Prawa.

Przyjmowani są kandydaci posiadający odpowiednie dyplo-

my, uznane przez Wydział za wystarczające. Studja, dla otrzymania dyplomu, trwają 1 rok. Dyplom posiada jedną z następujących wzmianek: **Nauki historyczne, Nauki prawnicze, Nauki polityczne i administracyjne, Nauki ekonomiczne i finansowe.**

Polacy, posiadający certyfikat Prawa francuskiego Uniwersytetu w **Warszawie**, bądź wymieniony certyfikat i Licencjat Prawa innego Uniwersytetu **polskiego**, przygotowujący się do otrzymania Doktoratu ze wzmianką „**Nauk Prawniczych**“, odbywają studja przez 1 semestr. Tytuł Doktora przyznany jest kandydatom, którzy złożyli przewidziane egzaminy i obronili tezę. Opłaty wynoszą ogółem fr. 800.

Certyfikat studjów administracyjno-departamentalnych i komunalnych.

Wydział Prawa Uniwersytetu w Lille organizuje od roku akademickiego 1930/31 serję wykładów poświęconych studjom administracji departamentalnej i komunalnej. Studja trwają 2 lata. Wymieniony certyfikat wydany jest po złożeniu przewidzianych egzaminów.

INSTYTUT HANDLOWY INSTITUT COMMERCIAL.

Studja na Instytucie Handlowym przy Wydziale Prawa Uniwersytetu w Lille, trwają normalnie 1 rok i usankcjonowane są **Dyplomem Inżyniera — Handlu**. Kandydaci nie posiadający odpowiedniego wykształcenia, któreby im umożliwiło owocne słuchanie wykładów, mogą być przyjęci na **K u r s P r z y g o t o w a w c z y**, organizowany przy tymże Instytucie. Opłata dla studentów, roku normalnego, wynosi fr. 1500, natomiast dla studentów Kursu Przygotowawczego — fr. 500.

WYDZIAŁ NAUK ŚCISŁYCH.

Liczył w 1933 roku 1000 studentów.

Poza studjami normalnymi, wykładanymi na Wydziałach Nauk Ścisłych, Fakultet w Lille posiada nauki specjalne, obejmujące następujące przedmioty: mechanika stosowana, radjotelegrafia,

Uniwersytet

elektr., przemysłowa, chemja stosowana, paleontologia węglowa, geologia stratygraficzna, litologia i nauka o florze i faunie z epoki węglowej, geografia fizyczna i hydrologja.

Studenci mogą otrzymać na tym Wydziale następujące dyplomy:

DYPLOMY I STOPNIE PAŃSTWOWE:

Wydział przygotowuje do wszystkich dyplomów i stopni państwowych (patrz Nauki Ścisłe). Wydział wydaje 19 certyfikatów Wyższych Studjów.

DYPLOMY UNIWERSYTECKIE:

Doktorat Uniwersytecki Nauk Ścisłych.

Przyjmowani są kandydaci, posiadający 2 certyfikaty Wyższych Studjów. Cudzoziemcy mogą być przyjęci również na podstawie innych dyplomów, uznanych przez Wydział za równoważne. Dyplom wydany jest po obronie tezy, stosownie do przepisów dla uzyskania doktoratu państwowego. Oplaty wynoszą ogółem fr. 1300.

Wydział Nauk Ścisłych w Lille wydaje również dyplomy i certyfikaty studjów chemji rolniczej, mechaniki lotniczej itp.

INSTYTUT ELEKTRO-MECHANICZNY.

INSTITUT ÉLECTRO-MECANIQUE.

Powyższy Instytut jest szkołą specjalizacji dla młodych Inżynierów - Mechaników. Studja usankcjonowane Dyplomem **Inżyniera-Elektro-Mechanika**, trwają:

Od 16 listopada do 1 marca (studja teoretyczne i prace laboratoryjne),

Od 1 marca do 1 maja (praktyka w centralach okręgowych).

Oplaty wynoszą ogółem fr. 500.

INSTYTUT CHEMJI STOSOWANEJ.

INSTITUT DE CHIMIE APPLIQUÉE.

Instytut przygotowuje w ciągu 3 lat do dyplomu **Inżyniera**

Chemji Uniwersytetu w Lille. Wymieniony Instytut posiada Sekcję Normalną i Specjalną.

Na **Sekcję Normalną** przyjmowani są kandydaci na podstawie egzaminu lub posiadacze świadectw dojrzałości.

Na **Sekcję Specjalną** przyjmowani są Inżynierowie dyplomowani. Posiadacze Licencjatu Nauk Fizycznych t. zw. „G r a n d e s E c o l e s“ mogą również być przyjęci na tę Sekcję w zależności od ilości wolnych miejsc.

Studja trwają 1 rok. Inżynierowie Instytutu mogą się przygotowywać w laboratorjach Instytutu do Dyplomu Inżyniera-Doktora, lub do Doktoratu Nauk Ścisłych.

Oplaty wynoszą ogółem fr. 1900 rocznie.

INSTYTUT MECHANIKI LOTNICZEJ (FLUIDÓW). INSTITUT DE MECANIQUE DES FLUIDES.

Instytut ten przygotowuje do Certyfikatu Wyższych Studjów mechaniki lotniczej i do Certyfikatu Wyższych Studjów aerodynamiki i hydrodynamiki wyższej.

Posiadacze Licencjatu Nauk Ścisłych, zawierający certyfikat wyższych studjów mechaniki lotniczej, przyjmowani są do „Ecole Nationale Supérieure d'Aeronautique“ (patrz Rozdz. III), bezpośrednio na 2-gi rok studjów.

Studenci 3-go roku Sekcji Specjalnej Instytutu Przemysłowego Półn. Francji, w Lille, którzy uzyskali certyfikat wyższych studjów mechaniki lotniczej, otrzymują specjalny Dyplom Inżyniera ze wzmianką „Mechanika i Aeronautyka“.

WYDZIAŁ MIESZANY MEDYCYNY I FARMACJI.

Liczył w 1933 roku 1021 studentów.

Poza studjami normalnemi, wykładanemi na Wydziałach Medycyny i Farmacji (patrz Studja Lekarskie), Fakultet w Lille posiada specjalne studja chirurgji dentystycznej. Studenci mogą otrzymać na tym Wydziale następujące dyplomy:

DYPLOMY I STOPNIE PAŃSTWOWE.

Wydział przygotowuje do wszystkich dyplomów i stopni państwowych (patrz Studja Lekarskie).

DYPLOMY UNIWERSYTECKIE.

Doktorat Uniwersytecki Medycyny.

Przyjmowani są kandydaci na podstawie świadectwa dojrzałości. Studja medyczne wraz z rokiem przygotowawczym P.C.N. (patrz Nauki Ścisłe) trwają 6 lat. Dyplom wydany jest po złożeniu egzaminu i obronie tezy.

Oplaty są te same, co przy dyplomie państwowym i wynoszą ogółem 2945 fr.

Dyplom Uniwersytecki Farmaceuty...

Przyjmowani są cudzoziemcy, posiadający świadectwo dojrzałości. Studja wraz z roczną praktyką (stage) w pracowni aptekarskiej trwają 5 lat i usankcjonowane są wym. dyplomem.

Doktorat Uniwersytecki Farmacji.

Przyjmowani są cudzoziemcy posiadający dyplom Farmaceuty. Studja trwają 1 rok. Dyplom wydany jest po obronie tezy. Oplaty wynoszą ogółem fr. 1480.

Dyplom Chirurgę Dentysty...

Przyjmowani są cudzoziemcy posiadający świadectwo dojrzałości, którym została przyznana równoważność (equivalence de baccalauréat). Studja trwają 5 lat (2 lata stage i 3 lata studjów).

Dyplom ten nie uprawnia cudzoziemców do wykonywania praktyki na terenie Francji (p. str. 20).

Oplaty za egzamin, inskrypcję, bibliotekę i prace praktyczne wynoszą ogółem fr. 3575. Poza tem słuchacze, którzy odbywają dwuletnią praktykę (stage) na Wydziale Lekarskim Uniwersytetu w Lille, wpłacają również fr. 1800 tytułem imatrykulacji, opłat bibliotecznych i inskrypcyj trymestralnych.

SZKOŁA PRZYGOTOWAWCZA MEDYCYNY I FARMACJI W AMIENS.

ECOLE PRÉPARATOIRE DE MÉDECINE ET DE PHARMACIE.

Kandydaci posiadający świadectwo dojrzałości, mogą po ukończeniu rocznych studjów P.C.N. (patrz Nauki Ścisłe) odbyć

w wymienionej Szkole pierwsze 3 lata studjów lekarskich. Pozostałe 2 lata studjów uzupełniają na pełnym Wydziale Medycznym.

Studja farmaceutyczne trwają 5 lat (wraz z rokiem praktyki aptekarskiej). Kandydaci w wymienionej szkole mogą dokonać tylko 12 inskrypcyj.

WYDZIAŁ HUMANISTYCZNY.

Liczył w 1933 roku 901 studentów.

Poza normalnemi studjami, jakie są wykładane na wszystkich Wydziałach Humanistycznych (patrz Studja Humanistyczne), Fakultet w Lille posiada specjalne studja: historii, religij, epigrafiki, paleografji itd.

Języki żywe wykładane na Wydziale Humanistycznym Uniwersytetu w Lille są: angielski, niemiecki i rosyjski.

Studenci mogą otrzymać na tym Wydziale następujące dyplomy:

DYPLOMY PAŃSTWOWE.

Wydział przygotowuje do wszystkich dyplomów i stopni państwowych (patrz Nauki Humanistyczne), oraz wydaje odpowiednie wolne certyfikaty Wyższych Studjów.

DYPLOMY UNIWERSYTECKIE.

Doktorat Uniwersytecki Humanistyki.

Przyjmowani są kandydaci posiadający Licencjat Humanistyki lub inne dyplomy lub tytuły uznane przez Wydział za wystarczające. Studja trwają 4 semestry. Dyplom wydany jest po odbyciu przewidzianych interogacyj i obronie tezy. Opłaty wynoszą fr. 560.

Dyplom Studjów rosyjskich.

Przyjmowani są cudzoziemcy bez specjalnych trudności. Studja trwają 1 rok. Dyplom wydany jest po złożeniu egzaminów. Opłaty fr. 100.

Dyplom Studjów Francuskich.

Przyjmowani są kandydaci bez specjalnych trudności. Studja trwają co najmniej 1 semestr. Opłata za egzamin fr. 50.

Dyplom Wyższy dla nauczania języka i literatury francuskiej zagranicą.

Dyplom dostępny jest dla studentów, którzy uczęszczali przez dwa semestry na specjalne wykłady Wydziału Humanistycznego Uniwersytetu w Lille. Opłata za egzamin wynosi fr. 75.

Dyplom Wyższych Studjów Fonetyki Francuskiej.

Przyjmowani są kandydaci bez specjalnych trudności. Studja trwają 2 semestry. Dyplom wydany jest po złożeniu egzaminu. Opłata za egzamin wynosi fr. 60.

KURSY WAKACYJNE, JĘZYKA FRANCUSKIEGO.

Wydział organizuje w Boulogne-sur-Mer i w Dunkerque wakacyjne kursy języka francuskiego dla cudzoziemców, którzy przyjmowani są bez specjalnych trudności. Studja trwają 3 miesiące i usankcjonowane są odpowiednim dyplomem.

Pozatem Wydział Humanistyczny wydaje **Świadectwo Wyższych Studjów** osobom, które uczęszczały przez 1 rok na wykłady jednego lub kilku profesorów i brały udział w pracach i ćwiczeniach praktycznych, oraz złożyły piśmienną pracę, stwierdzającą odbyte przez nich studja.

SZKOŁY POZAUNIWERSYTECKIE.

Fakultety Katolickie w Lille, patrz Rozdz. III.

Wyższa Szkoła Handlowo-Przemysłowa, patrz Rozdz. III.

Wyższa żeńska Szkoła Handlowa, patrz Rozdz. III.

Instytut Przemysłowy Północnej Francji, p. Rozdz. III.

AKADEMJA W LYON

Siedzibą Akademji jest Lyon, miejscowość posiadająca około 600.000 mieszkańców. Miasto Lyon, położone w pobliżu zagłębia węglowego i metalurgicznego w Saint-Etienne, jest ośrodkiem handlowym okręgu poświęconego przemysłowi tekstylnemu, a w szczególności gałęzi jedwabniczej.

Lyon posiada bezpośrednią komunikację kolejową z Italją, Szwajcarią, Paryżem, Marsylją, Strasburgiem, Bordeaux i t. d., oraz większą ilość muzeów i bibliotek, a między innemi bibliote-

kę uniwersytecką, mającą 350.000 tomów, bibliotekę miejską, mającą około 300.000 tomów i wiele innych.

Utrzymanie w Lyon jest cokolwiek droższe niż w innych miastach. Skromne utrzymanie wynosi około 500 fr. miesięcznie.

Domy Akademickie:

Maison des Etudiants. 8, rue Jeanne Koehler. Dom Akademicki posiada pokoje komfortowe w cenie 100—145 fr. miesięcznie za pojedynczy pokój i 180—200 za pokój dla 2-ch osób. Studenci mają tu do dyspozycji salę zebrań, salę pracy, duży ogród z kortem tenisowym i t.p.

Maison des Etudiantes. Dom akademikzek może pomieścić 72 pensjonariuszek. Pozatem, znajdują się tu do dyspozycji wszystkich członkiń Stowarzyszeń Akademickich: restauracja (obiady 5—6 fr.), biblioteka, sala pracy.

....**Comité de Patronage des Etudiants Français et Étrangers.** Komitet Opiekuńczy dla studentów francuzów i cudzoziemców ma na celu udzielanie studentom moralnej i materjalnej opieki.

Stowarzyszenia Akademickie:

Association Générale des Étudiants. Posiada do dyspozycji swoich członków lokal z salami: do zebrań, pracy, gier sportowych, czytelnię pism, restaurację kooperatywną (6 fr. obiad). Członkom udzielane są zniżki do kin, teatrów i t.p.

Association Générale des Étudiantes de Lyon. Stowarzyszenie to ma ten sam cel, co powyższe. Ofiaruje swym członkiniom salę zebrań i pracy z biblioteką, pomoc lekarską, służbę informacyjną, dotyczącą studjów, znalezienia pracy i t.p.

Pozatem istnieje cały szereg innych stowarzyszeń poszczególnych Wydziałów Uniwersytetów, oraz **Unja ogólna Stowarzyszeń Studentów i Studentek w Lyonie.**

UNIWERSYTET W LYON

Posiada 4 następujące Wydziały: Wydział Prawa, Wydział Nauk Ścisłych, Wydział Mieszany Medycyny i Farmacji, i Wydział Humanistyczny.

WYDZIAŁ PRAWA.

Liczył w 1933 roku 1246 studentów.

Poza studjami normalnemi, wykładanemi na wszystkich Wydziałach Prawa Uniwersytetów francuskich, Fakultet w Lyonie obejmuje następujące studia specjalne: epigrafika prawnicza, nauki wychowawczo-poprawcze, medycyna sądowa, technika policyjna i prawo handlowe praktyczne. Pozatem Wydział urządza specjalne seminarja (nieobowiązkowe) przygotowujące do Licencjatu i Doktoratu.

Student może otrzymać na tym Wydziale następujące dyplomy:

Dyplomy i stopnie państwowe:

Wydział Prawa Uniwersytetu w Lyon przygotowuje do wszystkich dyplomów i stopni państwowych (patrz Studja Prawnicze).

DYPLOMY UNIWERSYTECKIE.

Doktorat Uniwersytecki Prawa.

Przyjmowani są kandydaci posiadający licencjat Prawa lub inne dyplomy uznane przez Wydział za wystarczające. Studja trwają 1 rok. Dyplom wydany jest po złożeniu egzaminu i obronie tezy w języku francuskim, wydrukowanej w 80 egzemplarzach. Opłaty wynoszą ogółem fr. 620.

Certyfikat Nauk Karnych.

Przeznaczony jest dla osób poświęcających się sądownictwu lub adwokaturze.

Nauczanie obejmuje: 1) Prawo Karne ogólne i specjalne, 2) Postępowanie karne, 3) Nauki wychowawczo-poprawcze, 4) medycyna mentalna, medycyna sądowa, oraz prace praktyczne.

Kandydaci winni być imatrykulowani na Wydziale Prawa. Studja trwają 2 semestry, po ukończeniu których składa się egzamin piśmienny (praca) i ustny. Opłaty wynoszą ogółem 230 fr.

Pozatem Wydział wydaje dyplomy specjalne, patrz niżej Instytuty.

INSTYTUT PRAKTYCZNY PRAWA.

Wydaje dyplom po rocznych studjach, które obejmują wykłady o charakterze praktycznym, (ćwiczenia wymowy, zwiedzanie więzień, demonstrowanie sposobów używanych przy poszukiwaniu kryminalistów i t.p.). Opłaty wynoszą ogółem 250 fr.

INSTYTUT PRAWA PORÓWNAWCZEGO.

Studja na tym Instytucie obejmują prawodawstwo i jurysprudencję państw obcych.

Studja trwają normalnie 2 lata. Po zdaniu egzaminu otrzymuje się **Dyplom Studjów Porównawczych Prawa**. Opłaty wynoszą 100 fr.

WYDZIAŁ NAUK ŚCISŁYCH.

liczył w 1933 roku 1085 studentów.

Poza studjami normalnemi, wykładanemi na wszystkich Wydziałach Nauk Ścisłych (patrz Nauki Ścisłe), Fakultet w Lyon obejmuje następujące studja specjalne: fizyka przemysłowa, chemia przemysłowa, geologia agronomiczna, hodowla jedwabników, farbowanie, druk, wyrób perfum i antropologia.

Student może otrzymać na tym Wydziale następujące dyplomy:

DYPLOMY I STOPNIE PAŃSTWOWE.

Wydział Nauk Ścisłych Uniwersytetu w Lyon przygotowuje do wszystkich dyplomów i stopni państwowych (patrz Nauki Ścisłe). Wydział wydaje 20 certyfikatów Wyższych Studjów Nauk Ścisłych.

DYPLOMY UNIWERSYTECKIE.

Doktorat Uniwersytecki Nauk Ścisłych.

Przyjmowani są kand. posiadający Certyfikat Wyższych Studjów Nauk Ścisłych, lub inne tytuły naukowe francuskie lub zagraniczne, uznane przez Wydział za wystarczające. Studja, dla otrzymania wymienionego dyplomu, trwają 1 rok. Dyplom wydany jest po odbyciu interogacyj, egzaminu praktycznego i obronie tezy.

Dyplom studjów psycho-fizjologicznych.

Wymieniony dyplom dostępny jest dla osób, które ucze-
szczają przez jeden rok na wykłady psycho-fizjologiczne i brały
udział w przepisowych pracach praktycznych.

Pozatem Wydział wydaje szereg dyplomów specjalnych,
patrz niżej: Instytuty.

**SZKOŁA CHEMJI PRZEMYSŁOWEJ.
ECOLE DE CHIMIE INDUSTRIELLE.**

Wymieniona Szkoła przyjmuje kandydatów wyłącznie na
podstawie egzaminu wstępnego, który ma miejsce 20 lipca i 3
listopada. Kształci Inżynierów Chemików i dyrektorów - specja-
listów dla przemysłu chemicznego.

Studja dla otrzymania Dyplomu **Inżyniera-Chemika** trwają
3 lata. Kandydaci do dyplomu muszą uzyskać również Świadc-
two Wyższych Studjów Chemji Przemysłowej.

**FRANCUSKA SZKOŁA GARBARSKA.
ECOLE FRANÇAISE DE TANNERIE.**

Jest to wolny zakład, uznany przez Państwo i przyłączony
do Szkoły Chemji Przemysłowej. Ma na celu przygotowanie Inży-
nierów, kierowników i dyrektorów dla przemysłu garbarskiego.
Przyjmowani są w charakterze słuchaczy rzeczywistych kandy-
daci, którzy złożyli pomyślnie egzamin wstępny. Pozatem przyj-
mowani są słuchacze wolni. Studja, które trwają 3 lata, usank-
cjonowane są Dyplomem **Inżyniera Chemji Garbarstwa**.

**INSTYTUT NAUK FINANSOWYCH i ASEKURACYJNYCH.
INSTITUT DE SCIENCE FINANCIERE ET D'ASSURANCES.**

Przyjmowani są kandydaci na podstawie świadectwa dojrza-
łości. Studja, które odbywają się na Wydziale Prawnym i Nauk
Ścisłych, trwają 2 lata. Po ukończeniu otrzymuje się **Dyplom
Aktuarjusza** (actuaire). Oplaty wynoszą ogółem 1300 fr. za
oba lata studjów i egzaminy.

LYONSKA SZKOŁA CENTRALNA. ECOLE CENTRALE LYONNAISE.

Szkoła ma za cel przygotowanie Inżynierów i Dyrektorów fabryk. Na podstawie układu w roku 1929 między Szkołą a Uniwersytetem w Lyonie, szkoła ta przygotowuje do dyplomów wydawanych pod pieczęcią Uniwersytetu. Studenci są załmatrykulowani na Wydziale Nauk Ścisłych. Szkoła Centralna posiada 3 sekcje.

Studja na tej Uczelni trwają 3 lata, po ukończeniu których otrzymuje się uniwersytecki **Dyplom Inżyniera** (ustanowiony dekretem Ministerjalnym z dn. 31.V. — 30), z jedną z 3-ch następujących specjalności: **budownictwo** (constructions civiles), **elektryczność**, **mechanika ogólna**.

Pierwsze dwa lata studjów są wspólne dla wszystkich trzech kierunków, a specjalizacja następuje na 3-cim roku studjów.

Na pierwszy rok przyjmowani są kandydaci na podstawie egzaminu wstępnego.

Przy Szkole istnieje roczny Kurs Przygotowawczy, który przygotowuje do egzaminu wstępnego na 1 rok normalny.

Po ukończeniu Kursu Przygotowawczego otrzymuje się uniwersytecki certyfikat Studjów matematycznych, fizycznych i chemicznych (M. P. C.), wymagany do Licencjatu Nauk Ścisłych.

Inżynierowie Lyonskiej Szkoły Centralnej przyjmowani są bez egzaminu do Ecole Sup. d'Electricité w Paryżu i do Ecole Sup. d'Aeronautique. Pozatem przyjmowani są na 4 rok Sekcji Specjalnej **Jedwabnictwa** w Lyon, gdzie po rocznych studjach otrzymują **Dyplom Inżyniera Tkacza**.

INSTYTUT WYŻSZYCH STUDJÓW FIZYKI PRZEMYSŁOWEJ.

Funkcjonuje pod kierownictwem Ecole Centrale Lyonnaise, przygotowując do 3-ch dyplomów uniwersyteckich: certyfikat i brevet studjów elektroteczniczych oraz Certyfikat mechaniki stosowanej.

WYDZIAŁ MIESZANY MEDYCYNY I FARMACJI.

liczył w 1933 roku 1954 studentów.

Poza normalnemi studjami lekarskimi, wykładanemi na Wydziałach Mieszanych Medycyny i Farmacji, (patrz Studja Lekarskie), Fakultet w Lyon posiada wiele Instytutów przygotowujących do różnych dyplomów i certyfikatów uniwersyteckich.

Studenci mogą otrzymać na tym Wydziale następujące dyplomy:

DYPLOMY PAŃSTWOWE:

Wydział Medycyny i Farmacji Uniwersytetu w Lyon przygotowuje do wszystkich dyplomów i stopni państwowych (patrz Studja Lekarskie i Farmaceutyczne).

DYPLOMY UNIWERSYTECKIE.

Doktorat Uniwersytecki Medycyny.

Przyjmowani są kandydaci na podstawie świadectwa dojrzałości. Studja medyczne wraz z rokiem przygotowawczym P. C. N. (patrz Nauki Ścisłe) trwają 6 lat. Dyplom wydany jest po złożeniu egzaminu i obronie tezy. Opłaty za 5 lat studjów medycznych (oprócz P. C. N.) wynoszą fr. 2480.

Dyplom medyka Rentgenologa.

Wymieniony dyplom wydawany jest lekarzom medycyny, którzy ukończyli dwumiesięczny kurs specjalizacyjny i odbyli 2-letnią praktykę w służbie radiologicznej, wyznaczonej przez Wydział. Studja obejmują: technika rentgenologiczna, radio - djagnostyka i radio-terapia, elektrodjagnostyka, elektroterapia, anatomia patologiczna nowotworów. Opłaty wynoszą fr. 1060.

Dyplom medycyny sądowej i psychiatrii.

Dostępny jest dla posiadaczy dyplomów państwowych lub uniwersyteckich, — D-ra medycyny i dla studentów Wydziału Medycznego, którzy dokonali 17 inskrypcyj. Nauczanie obejmuje: studja medycyny sądowej, psychiatrię medyczno - sądową, antropologję kryminalną. Studja dla otrzymania dyplomu trwają 1 rok. Dyplom wydawany jest po złożeniu przewidzianych egzaminów. Opłaty wynoszą ogółem 500 fr.

Doktorat Uniwersytecki Farmacji.

Przyjmowani są cudzoziemcy posiadający Dyplom Farma-

ceuty. Studja trwają 1 rok. Dyplom wydany jest po obronie tezy. Opłaty wynoszą 1380 fr.

Dyplom Studjów Farmaceutycznych.

Przyjmowani są cudzoziemcy posiadający świadectwo dojrzałości. Studja wraz z roczną praktyką (stage) w pracowni aptekarskiej trwają 5 lat i usankcjonowane są wymienionym dyplomem. Opłaty za cały czas studjów wynoszą ogółem fr. 2775.

Wyższy Dyplom Studjów Farmaceutycznych. (1 klasa).

Przyjmowani są cudzoziemcy posiadający uniwersytecki Dyplom Farmaceuty oraz kandydaci posiadający państwowe Dyplomy Farmaceuty. Czas trwania studjów i egzaminy są te same co dla państwowego Wyższego Dyplomu Farmaceuty. (1 klasy). Opłaty za jeden rok studjów, egzamin i tezę wynoszą łącznie 670 fr.

Certyfikat Bakterjologii.

Wymieniony certyfikat dostępny jest dla francuzów i cudzoziemców, którzy odbyli specjalne studja w przeciągu jednego trymestru od 15 stycznia do 10 marca. Certyfikat wydawany jest po złożeniu przewidzianych egzaminów. Opłaty wynoszą fr. 450.

Certyfikat Studjów Higjeny.

Przyjmowani są francuzi i cudzoziemcy posiadający Dyplomy Wyższych Studjów Uniwersytetu francuskiego. Osoby, które wzmiankowanych dyplomów nie posiadają, mogą być przyjmowane za specjalnem zezwoleniem Wydziału. Studenci Wydziału Medycznego, którzy nie odbyli 4-go egzaminu, doktorskiego nie mogą przystąpić do egzaminu dla otrzymania wymienionego certyfikatu. Studja trwają dwa lata.

Dyplom higjeny.

Dostępny jest dla osób, posiadających certyfikaty: higjeny i mikrobiologii, a którzy, po ukończeniu specjalnych studjów, trwających od 1 marca do 30 czerwca, złożyli przewidziane egzaminy. Opłaty wynoszą 550 fr.

INSTYTUT HYDROLOGJI TERAPEUTYCZNEJ I KLIMATOLOGJI.

**INSTITUT D'HYDROLOGIE THERAPEUTIQUE
ET CLIMATOLOGIE.**

Przeznaczony dla lekarzy, farmaceutów, studentów ostatniego roku medycyny lub farmacji. Studja trwają 1 trymestr, po ukończeniu których otrzymuje się Certyfikat Instytutu.

INSTYTUT WYCHOWANIA FIZYCZNEGO.

Instytut przyjmuje 3 kategorie kandydatów: 1) Doktorów i studentów medycyny, 2) Kandydatów do profesuraty gimnastyki, 3) Instruktorów sportowych. Studja oprócz sekcji medycznej trwają 1 rok. Przyjmowani są kandydaci posiadający świadectwa uznane przez Instytut lub na podstawie egzaminu wstępnego. Po ukończeniu studjów otrzymuje się odpowiednie dyplomy lub świadectwa.

WYDZIAŁ HUMANISTYCZNY.

Liczył w 1933 roku 775 studentów.

Poza normalnemi studjami, wykładanemi na wszystkich Wydziałach Humanistycznych (patrz Nauki Humanistyczne), Fakultet w Lyon posiada większą ilość studjów specjalnych, a mianowicie: nauka wychowania i pedagogja, prawodawstwo nauczania elementarnego, psychotechnika, rozwój sił fizycznych u dzieci, wychowanie macierzyńskie, egiptologja, zabytki narodowe, historia i geografja kolonialna, geografja okręgowa i lokalna, historia m. Lyon i okręgu lyońskiego, fonetyka eksperymentalna, sankrycki i gramatyka porównawcza, epigrafika grecka, paleografja grecka, paleografja łacińska i francuska, epigrafika łacińska, dyplomatyka, literatury nowoczesne porównawcze, literatura amerykańska i cywilizacja Dalekiego Wschodu.

Języki żywe, wykładane na Wydziale Humanistycznym Uniwersytetu w Lyon są: angielski, chiński, niemiecki, rosyjski i włoski.

Studenci mogą otrzymać na tym Wydziale następujące dyplomy:

DYPLOMY I STOPNIE PAŃSTWOWE.

Wydział Humanistyczny Uniwersytetu w Lyon przygotowuje do wszystkich dyplomów i stopni państwowych (patrz Nauki Humanistyczne). Pozatem wydaje większą ilość wolnych certyfikatów wyższych studjów.

DYPLOMY UNIWERSYTECKIE.

Doktorat Uniwersytecki Humanistyki.

Przyjmowani są kandydaci posiadający Licencjat Nauk Humanistycznych, lub inne dyplomy uznane przez Wydział za wystarczające. Studja dla otrzymania wymienionego dyplomu trwają 2 lata. Dyplom wydany jest po odbyciu interogacyj i obronie tezy. Oplaty wynoszą fr. 660.

Dyplom Wyższych Studjów Pedagogicznych.

Przyjmowani są kandydaci posiadający Licencjat Nauk Humanistycznych lub inne dyplomy zagraniczne, uznane przez Wydział za równoważne oraz nauczyciele szkół powszechnych. Studja trwają 2 lata (1 rok dla nauczycieli). Dyplom wydawany jest po odbyciu interogacyj i obronie tezy. Oplaty za 2 lata studjów wynoszą 220 fr.

Dyplom chińskich studjów.

Dostępny jest dla kandydatów, którzy uczęszczali przez 1 rok na seminarja języka chińskiego, angielskiego i geografji kolo-njalnej, wykładanych na Wydziale. Dyplom wydawany jest po złożeniu przewidzianych egzaminów. Oplaty — fr. 125.

Dyplom włoskich studjów.

Dostępny jest dla kandydatów, którzy uczęszczali na wykłady specjalne, przez 1 rok. Dyplom wydawany jest po złożeniu przewidzianych egzaminów. Oplaty wynoszą fr. 125.

SZKOŁY POZAUNIWERSYTECKIE.

Fakultety Katolickie, w Lyonie, patrz Rozdz. III.

Szkoła Notarialna w Lyonie, patrz Rozdz. III.

Wyższa Szkoła Handlowa i Tkacka, w Lyonie, p. Rozdz. III

AKADEMJA W MONTPELLIER

Siedzibą Akademji jest Montpellier, miejscowość posiadająca około 90.000 mieszkańców. Montpellier położone w bogatym okręgu winogrodniczym, kilka klm. od morza Śródziemnomorskiego, posiada bezpośrednią pospieszną komunikację kolejową z Bordeaux, Lyonem, Marsylją, Paryżem i Hiszpanją — większą ilość muzeów i bibliotek, między którymi dość pokaźne miejsce zajmuje biblioteka uniwersytecka i miejska.

Utrzymanie w Montpellier wynosi około 450 fr. miesięcznie.

Comité de Patronage des Etudiants Étrangers. Komitet Opiekuńczy Studentów Zagranicznych w Montpellier udziela studentom zagr. wszelkich informacji, dotyczących miejscowych warunków materialnych i naukowych, zawiadamia kompetentne Władze zagraniczne o studjach odbywanych przez ich obywateli i rodziców studentów o postępach tych ostatnich w nauce.

Komitet posiada specjalny dom dla cudzoziemców, zaopatrzony w bibliotekę, czytelnię, sale do pracy etc.

Foyer de l'Étudiant et Foyer de l'Étudiante. Ognisko dla studentów, oraz ognisko dla studentek posiadają restaurację, sale zebrania, bibliotekę, tereny sportowe etc.

Poza wymienionemi — posiada Montpellier większą ilość Stowarzyszeń Akademickich.

UNIWERSYTET W MONTPELLIER

jest jednym z nielicznych Uniwersytetów francuskich, posiadających 5 następujących Wydziałów: Wydział Prawa, Nauk Ścisłych, Medycyny, Farmacji i Humanistyki oraz wiele Instytutów.

WYDZIAŁ PRAWA.

Liczył w 1933 roku 1014 studentów.

Poza studjami normalnemi, wykładanemi na Wydziałach

Prawa (patrz Nauki Prawnicze), Fakultet w Montpellier prowadzi specjalne studja notarialne, wychowawczo-poprawcze itd.

Studenci mogą otrzymać na tym Wydziale następujące dyplomy:

DYPLOMY PAŃSTWOWE.

Wydział przygotowuje do wszystkich dyplomów i stopni państwowych (patrz Nauki Prawnicze).

DYPLOMY UNIWERSYTECKIE.

Doktorat Uniwersytecki Prawa.

Przyjmowani są kandydaci posiadający Licencjat Prawa lub inne dyplomy francuskie, czy też zagraniczne, uznane przez Wydział za wystarczające. Studja dla otrzymania wym. dyplomu trwają 1 rok.

Dyplom Studjów Karnych.

Przyjmowani są kandydaci posiadający dyplom *bachelier en Droit* (patrz Nauki Prawnicze) i studenci Wydziału Lekarskiego, którzy uskuteczniłi 16 inskrypcyj. Nauczanie obejmuje niektóre przedmioty wykładane na Wydziale Prawa (prawo kryminalne, postępowanie karne, nauki wychowawczo-poprawcze) i na Wydziale Medycyny (medycyna sądowa i psychiatria). Studja dla otrzymania wymienionego dyplomu trwają 2 semestry.

Dyplom Studjów Administracyjnych i Finansowych.

Warunki i czas trwania studjów jak wyżej.

Dyplom Studjów Praktycznych Prawa i Prawodawstwa.

Warunki i czas trwania studjów — patrz wyżej.

Dyplom Studjów Ekonomji i Prawodawstwa Winogrodniczego.

Warunki i czas trwania studjów — patrz wyżej.

WYDZIAŁ NAUK ŚCISŁYCH.

Liczył w 1933 roku 781 studentów.

Poza studjami normalnemi, wykładanemi na Wydziałach Nauk Ścisłych (patrz Nauki Ścisłe), Fakultet w Montpellier posiada specjalne studja chemji mineralnej stosowanej i nauki o winach.

Pozatem Wydział posiada wiele laboratoriów i Instytutów,

Uniwersytet

z których na wyróżnienie zasługuje **Instytut Botaniczny**, koncentrujący studia botaniczne Wydziałów: Medycznego, Farmaceutycznego i Nauk Ścisłych.

Studenci mogą otrzymać na tym Wydziale następujące dyplomy:

DYPLOMY I STOPNIE PAŃSTWOWE.

Wydział Nauk Ścisłych Uniwersytetu w Montpellier przygotowuje do wszystkich dyplomów i stopni państwowych (patrz Nauki Ścisłe). Wydział wydaje 16 certyfikatów Wyższych Studiów.

DYPLOMY UNIWERSYTECKIE.

Doktorat Uniwersytecki Nauk Ścisłych.

Przyjmowani są kandydaci posiadający trzy certyfikaty Wyższych Studiów Nauk Ścisłych i kandydaci posiadający inne dyplomy lub tytuły uznane przez Wydział za równoważne. Studja trwają 4 semestry. Dyplom wydawany jest po odbyciu interogacji i obronie tezy.

Dyplom Inżyniera Chemika.

Przyjmowani są kandydaci posiadający 3 certyfikaty Wyższych Studiów Chemicznych. Studja trwają 1 semestr.

Dyplom (brevet) studiów Elektrotechnicznych.

Przyjmowani są kandydaci posiadający świadectwa uznane przez Wydział za wystarczające. Studja trwają 2 semestry.

WYDZIAŁ MEDYCZNY.

Liczył w 1933 roku 1154 studentów.

Studenci mogą otrzymać na tym Wydziale następujące dyplomy:

DYPLOMY I STOPNIE PAŃSTWOWE.

Wydział Medyczny Uniwersytetu w Montpellier przygotowuje do wszystkich dyplomów i stopni państwowych (patrz Studja Lekarskie).

DYPLOMY UNIWERSYTECKIE.

Doktorat Uniwersytecki Medycyny.

Przyjmowani są kandydaci na podstawie świadectwa dojrza-

łości. Studja medyczne wraz z rokiem przygotowawczym P.C.N. (patrz Nauki Ścisłe) trwają 6 lat. Dyplom wydawany jest po złożeniu egzaminu i obronie tezy.

Dyplom Higieny.

Przyjmowani są kandydaci posiadający dyplomy lekarskie, farmaceutyczne, i inni, posiadający wyższe wykształcenie uznane przez Wydział za wystarczające. Studja trwają 1 semestr letni.

Certyfikat Studjów Sanitarnych.

Przyjmowani są kandydaci posiadający ogólne wykształcenie uznane przez Wydział za wystarczające. Studja trwają 1 semestr letni.

WYDZIAŁ FARMACEUTYCZNY.

Liczył w 1933 roku 283 studentów.

Studenci mogą otrzymać na tym Wydziale następujące dyplomy:

DYPLOMY I STOPNIE PAŃSTWOWE.

Wydział Farmaceutyczny Uniwersytetu w Montpellier przygotowuje do państwowego **Dyplomu Farmaceuty**, (patrz Studja Farmaceutyczne).

DYPLOMY UNIWERSYTECKIE.

Doktorat Uniwersytecki Farmacji.

Przyjmowani są: 1) francuzi posiadający Dyplom Farmaceuty, 2) cudzoziemcy posiadający świadectwo dojrzałości, uznane za równoważne z francuskim. Studja dla francuzów trwają - rok, dla cudzoziemców — 4 lata. Dyplom wydany jest francuzom po obronie tezy, cudzoziemcom — po złożeniu 2-ch egzaminów i obronie tezy.

WYDZIAŁ HUMANISTYCZNY.

Liczył w 1933 roku 642 studentów.

Poza studjami normalnemi, wykładanemi na wszystkich Wydziałach Humanistycznych (patrz Nauki Humanistyczne), Fakultet w Montpellier posiada specjalne studja archeologii, romanistyki, gramatyki porównawczej, historii chrześcijaństwa i td.

Uniwersytet

Języki wykładane na Wydziale Humanistycznym Uniwersytetu w Montpellier są: angielski, hiszpański, niemiecki i włoski.

Studenci mogą otrzymać na tym Wydziale następujące dyplomy:

DYPLOMY I STOPNIE PAŃSTWOWE.

Wydział Humanistyczny Uniwersytetu w Montpellier przygotowuje do wszystkich dyplomów i stopni państwowych (patrz Studja Humanistyczne). Wydział wydaje 11 certyfikatów wolnych wyższych studjów.

DYPLOMY UNIWERSYTECKIE.

Doktorat Uniwersytecki Prawa.

Przyjmowani są kandydaci posiadający odpowiednie dyplomy lub tytuły uznane przez Wydział za wystarczające. Studja trwają 2 semestry. Dyplom wydawany jest po obronie tezy i dyskusji na temat podany przez Wydział.

Dyplom studjów francuskich.

Przyjmowani są wyłącznie cudzoziemcy bez specjalnych trudności. Studja trwają 2 semestry i po złożeniu przewidzianych egzaminów otrzymuje się wspomniany dyplom. Pozatem Wydział wydaje również **certyfikat elementarny studjów języka francuskiego**. Na ten kurs przyjmowani są wyłącznie cudzoziemcy.

SZKOŁY POZAUNIWERSYTECKIE.

Wolny Fakultet Teologii Protestanckiej w Montpellier, p. Rozdz. III.

Wyższa Szkoła Handlowa w Montpellier, p. Rozdz. III.

AKADEMJA W NANCY

Siedzibą Akademji jest Nancy, stolica Lotaryngji, miasto liczące ok. 120.000 mieszk., położone w pobliżu Wogezów. Odnacza się ono łagodnym klimatem, podobnym do naszego. Miasto posiada piękne i liczne pamiątki historyczne, pomniki z w. XVIII, a m. in. pomnik króla Stan. Leszczyńskiego, który był księciem Lotaryngji.

Nancy jest ośrodkiem turystyki, posiada stację termiczną i dogodne połączenia z pobliskimi sławnymi zdrojowiskami w Wogezach: Gérardmer, Vittel, Bains-les-Bains itp. Niedaleko Nancy znajdują się również Verdun, Grand-Couronné — najslawniejsze pola bitwy z czasu Wojny Europejskiej.

Nancy posiada b. rozwinięte przemysły: metalurgiczny, browniczy, chemiczny, tekstylny, mleczarski etc... Posiada wiele lokali rozrywkowych, muzeów i bibliotek. Biblioteki uniwersyteckie liczą przeszło 250.000 tomów.

Utrzymanie w Nancy jest stosunkowo niedrogie. Pokoje umeblowane począwszy od 80 fr. miesięcznie. Pensjonaty (pokój z pełnem utrzymaniem) pocz. od 500 fr.

Adresy tanich mieszkań, restauracyj i tp. studenci mogą otrzymać w biurze specjalnego Komitetu uniwersyteckiego: **Comité de Patronage des Étudiants étrangers** — udziela wszelkich informacji studentom zagran. Oddaje cenne usługi studentom pod względem moralnym i materialnym, ustala między nimi ścisły kontakt, organizuje wycieczki krajoznawcze itp.

Office de Renseignements des Étudiants — udziela wszelkich informacji, dotyczących zainstalowania się studentów na miejscu, organizacji studentów w Nancy itp.

Cité Universitaire, w Chateau de Monbois. Wzorowy Dom Akademicki, znajdujący się w dużym parku, oddaje do dyspozycji studentów pokoje komfortowe w cenie 120—150 fr. Przy „Cité“ znajduje się również restauracja studencka, gdzie studenci mogą otrzymać posiłek w cenie 3 fr.

Foyer des Étudiants (Ognisko akademickie) 16, Cours Léopold. Posiada pokoje z ogrzewaniem centralnem w cenie od 100 fr. miesięcznie, bibliotekę, czytelnię pism, salę do pracy, salę gier, restaurację (5—6 fr. posiłek).

Pozatem istnieją w Nancy liczne restauracje studenckie, wydające obiady w cenie 3—4 fr.

Stowarzyszenia akademickie.

Association Générale des Étudiants. — Ogólne Stowarzyszenie Akademików rozporządza własnym gmachem, w którym studenci znajdują salę do pracy, czytelnię pism, bibliotekę (6000

Uniwersytet

tomów), salę gier sportowych etc., oraz restaurację uniwersytecką (posiłki od 4 fr.). Studentki mają tu do swej dyspozycji specjalne pokoje do pracy, herbaciarnię, osobną restaurację, salę koncertową itp.

Ogólne Stowarzyszenie Studentów żydów. Posiada restaurację (3—4 fr. posiłek), salę gier sportowych, salę zebrań i tp.

Groupement des Étudiants Catholiques. — Wynajmuje pokoje wraz z pełnem utrzymaniem w cenie 400—600 fr. mies. Pokoje do pracy, sala gimnastyczna, kaplica i tp.

Association des Étudiants catholiques. — Pełne utrzymanie 400—600 fr.

UNIWERSYTET W NANCY

Uniwersytet w Nancy, powstały na miejscu starodawnego Uniwersytetu lotaryńskiego (w Pont et Mousson), ukonstytuował się w drugiej połowie XIX wieku i stał się jednym z najpoważniejszych Uniwersyteatów francuskich. Wśród jego 3874 studentów (31 lipca 1933 r.) polacy, dzięki nadzwyczaj dogodnym warunkom studjów i utrzymania, stanowią bardzo znaczny odsetek.

Uniwersytet w Nancy jest jednym z nielicznych Uniwersyteatów francuskich, który posiada wszystkie pięć Fakultetów: Prawo, Medycyna, Farmacja, Nauki Ścisłe i Humanistyka.

WYDZIAŁ PRAWA.

W roku 1933 na Wydziale tym było 770 studentów.

Prócz normalnych studjów, istniejących na wszystkich Wydziałach Prawa (patrz Nauki Prawnicze), Wydział Prawny w Nancy posiada studia specjalne: Kursy i pro-seminarja: Notarjatu, procedury cywilnej, handlowej i karnej, Instytucyj administracyjno-prawniczych, Kursy i wykłady Jurysprudencji i seminarja aktualnych zagadnień polityczno-ekonomicznych.

Studenci mogą na tym Wydziale otrzymać następujące dyplomy:

DYPLOMY I TYTUŁY PAŃSTWOWE:

Wydział Prawa przygotowuje do wszystkich dyplomów i tytułów Państwowych (patrz Nauki Prawnicze).

DYPLOMY UNIWERSYTECKIE.

Wydział wydaje prócz państwowych Certyfikatów Wyższych studjów Prawa, 8 wóych certyfikatów, a mianowicie:

1. Prawo Rzymskie i Historia Prawa Rzymskiego.
2. Prawo Cywilne francuskie.
3. Prawo handlowe i Prawodawstwo przemysłowe.
4. Prawo karne i śledztwo kryminalne.
5. Prawo publiczne ogólne.
6. Prawo międzynarodowe publiczne i prywatne.
7. Ekonomia polityczna i prawodawstwo finansowe.
8. Historia Prawa francuskiego i prywatnego.

Opłaty: Imatrykulacja i biblioteka	100 fr. rocznie
Za każdy Certyfikat	100 fr.

Licencjat Uniwersytecki Prawa.

Uniwersytet w Nancy jest jednym z nielicznych Uniwersytetów we Francji (Toulouse, Dijon), który wydaje niniejszy tytuł uniwersytecki. Kandydaci posiadający 3 z pośród wymienionych certyfikatów (2-gi certyfikat obowiązkowy) otrzymują licencjat bez dodatkowych egzaminów.

Doktorat Uniwersytecki Prawa.

Przyjmowani są kandydaci posiadający licencjat prawa lub dyplom zagraniczny, uznany przez Wydział za równoważny lub przynajmniej 2 certyfikaty Prawa Uniwersytetu w Nancy. Studja trwają co najmniej 2 semestry. Dyplom, opatrzony jedną z następujących specjalności: **Prawo prywatne — Prawo publiczne — Nauki ekonomiczne**, wydawany jest po złożeniu egzaminu i obronie tezy. Opłaty wynoszą ogółem 700 fr.

**INSTITUT HANDLOWY
INSTITUT COMMERCIAL**

Instytut jest Akademią Wyższych Studjów Handlowych, o charakterze zarazem teoretycznym i praktycznym. Studja

dla abiturjentów Wyższych Szkół Handlowych (Écoles Sup. de Commerce), Inżynierów, Licencjatów Prawa i tp. trwają 1 rok. Inni kandydaci przyjmowani są na 1-roczy kurs **przygotowawczy**. Po ukończeniu otrzymuje się dyplom **Inżyniera Handlowego (Ingénieur Commercial)** lub dyplom **Wyższych Studiów Handlowych**, w zależności od wyniku egzaminu. Czesne wynosi 1220 fr.

Posiadacze dyplomów Inżyniera Handlowego przyjmowani są do Doktoratu Prawa Uniwersytetu w Nancy (mention Sciences Economiques).

INSTYTUT NAUK POLITYCZNYCH. INSTITUT DES SCIENCES POLITIQUES.

Założony został w roku 1929 ma za cel przygotowanie studentów do stanowisk politycznych, dyplomatycznych, administracyjnych i do wielkich przedsiębiorstw prywatnych. Przyjmowani są kandydaci posiadający już wyższe wykształcenie (Licencjat: Prawa, Nauk Ścisłych, Humanistyki i tp. lub równoważny dyplom zagraniczny). Studja trwają 2 lata, po ukończeniu których otrzymuje się **Dyplom Wyższych Studiów Nauk Politycznych** lub po obronie tezy — **Doktorat Uniwersytecki Nauk Politycznych**. Opłaty wynoszą 480 fr. rocznie. Opłaty za egzaminy i dyplom, wynoszą 200 fr. Doktorat (egzamin i dyplom) 200 fr.

WYDZIAŁ NAUK ŚCISŁYCH

Liczył w 1933 roku 988 studentów.

Posiada dzięki licznym fundacjom oraz poparciu przemysłu regionalnego, bogato wyposażone laboratorja i pracownie, za pomocą których student, obok wiedzy ściśle teoretycznej, osiąga dużą specjalizację praktyczną i techniczną.

Studenci mogą otrzymać na tym Wydziale następujące dyplomy:

DYPLOMY I STOPNIE PAŃSTWOWE:

Wydział Nauk Ścisłych przygotowuje do wszystkich dyplomów i stopni państwowych (patrz Nauki Ścisłe). Wydaje ogółem

22 certyfikaty wyższych studjów, z których najbardziej zasługują na uwagę, jako specjalne: chemja przemysłowa, chemja rolnicza, chemja farbiarska, mechanika stosowana, elektrotechnika, elektrochemja, geologja stosowana, botanika rolnicza i zoologja rolnicza.
DYPLOMY UNIWERSYTECKIE.

Doktorat Uniwersytecki Nauk Ścisłych.

Kandydat powinien posiadać dyplom uznany przez Wydział za wystarczający. Egzamin polega na obronie tezy, opracowanej i wydrukowanej przez kandydata. Teza, której temat podlega za-
twierdzeniu Dziekana, przedstawia rezultat badań, dokonanych w laboratorjach Fakultetu. Opłata wynosi fr. 100 za egzamin. Pozatem dochodzą opłaty za laboratorja.

Wydział wydaje również cały szereg dyplomów specjalnych, patrz niżej: Instytuty.

INSTYTUTY TECHNICZNE.

Przy Wydziale Nauk Ścisłych istnieje cały szereg Instytutów Technicznych o bardzo wysokim poziomie naukowym i praktycznym. Są to jedne z najlepszych we Francji, a dyplomy Inżynierów przez nie wydawane są powszechnie znane i cenione.

INSTYTUT CHEMICZNY. INSTITUT CHIMIQUE.

Założony został w roku 1892. Dwie trzecie miejsc zarezerwowanych jest dla posiadaczy świadectw dojrzałości, inni zaś przyjmowani są na podstawie egzaminu wstępnego. Dla cudzoziemców przewidziane są pewne ułatwienia.

Studja i ćwiczenia praktyczne poświęcone są specjalnie barwnikom, farbiarstwu, drukowaniu materiałów, elektrochemji, fabrykacji szkła itp.

Studja trwają 3 lata, po ukończeniu których otrzymuje się Dyplom **Inżyniera-Chemika** Uniwersytetu w Nancy. Czesne wynosi 2000 fr. rocznie.

INSTITUT ÉLECTROTECHNIQUE ET DE MÉCANIQUE
APPLIQUÉE.
INSTYTUT ELEKTROTECHNIKI I MECHANIKI
STOSOWANEJ.

Założony został w roku 1900. Studja trwają 3 lata. Na pierwszy rok przyjmowani są kandydaci na podstawie konkursu wstępnego z programu wyższej matematyki.

Przy Instytucie istnieje Roczny Kurs Przygotowawczy, do którego przyjmuje się kandydatów z pełnym średnim wykształceniem.

Po ukończeniu studjów otrzymuje się Dyplom **Inżyniera Elektrotechnika** lub **Mechanika**. Czesne (ustalone w roku 1934) wynosi:

Kurs Przygotowawczy: fr.	1200
Pierwszy i drugi rok po fr.	2000
trzeci rok fr.	3000

WYŻSZA SZKOŁA METALURGJI I PRZEM. GÓRNICZEGO
ÉCOLE SUPÉRIEURE DE LA METALLURGIE ET DE
L'INDUSTRIE DES MINES.

Warunki przyjęcia są bardzo utrudnione, gdyż Szkoła dysponuje tylko 30—35 miejscami. W pierwszym rzędzie przyjmowani są abiturjenci Wyższych Francuskich Szkół Technicznych. Studja trwają 3 lata, po ukończeniu których otrzymuje się Dyplom **Inżyniera Metalurgji i Przemysłu Górniczego** Uniwersytetu w Nancy. Cudzoziemcy przyjmowani są zazwyczaj jako t. zw. wolni słuchacze zagraniczni na podstawie egzaminu wstępnego i otrzymują t. zw. Dyplom **Inżyniera** „à titre étranger”. Czesne wynosi 1200 fr. rocznie.

INSTITUT AGRICOLE ET COLONIAL.
INSTYTUT AGRONOMICZNY I KOLONJALNY.

Studja poświęcone są w znacznym stopniu agrykulturze krajów kolonialnych. Bardzo popularny wśród młodzieży, pragnącej

osiedlić się w Palestynie, Syrii itp. Posiada Sekcje Rolniczą i Kolonjalną. Po 2 latach studjów otrzymuje się **Dyplom Agromoma**, lub **Dyplom Inżyniera**.

Dla studentów nieposiadających matury istnieje specjalny roczny Kurs Przygotowawczy. Czesne na Instytucie Agronomicznym wynosi 1000 fr. rocznie.

INSTITUT GEOLOGI STOSOWANEJ.
INSTITUT DE GEOLOGIE APPLIQUEE.

Przeznaczony jest dla osób posiadających wyższe wykształcenie, nprz. Inżynierów, Licencjatów Nauk Ścisłych itd. Studja trwają 1 rok. Dyplom **Inżyniera-Geologa** wydawany jest po 1 roku studjów. Czesne: 1400 fr.

SZKOŁA MLECZARSTWA.
ÉCOLE DE LAITERIE.

Kształci specjalistów dla przemysłu mleczarskiego i fabryk serów. Czas trwania studjów — 6 miesięcy, po ukończeniu których otrzymuje się Dyplom **Wyższych Studjów Mleczarstwa**. Czesne: 400 fr.

SZKOŁA PIWOWARSTWA.
ÉCOLE DE BRASSERIE.

Czas trwania studjów — 1 rok. Po ukończeniu otrzymuje się Dyplom **Inżyniera-Piwowara** (Ingénieur Brasseur). Przyjmowani są kandydaci na podstawie dyplomów uznanych za wystarczające, po odbyciu rocznej praktyki (stage) w browarze. Czesne: 1100 fr.

WYDZIAŁ MEDYCZNY.

Liczył w 1933 roku 1181 studentów.

Wydział jest doskonale wyposażony w liczne laboratorja i kliniki, w których istnieje 21 miejsc dla internów i 30 miejsc

Uniwersytet

dla eksternów. Stanowiska te są płatne (eksternista otrzymuje około 3000 fr. rocznie, internista — 3800 fr. rocznie) i dostępne również dla cudzoziemców.

Studenci mogą otrzymać na tym Wydziale następujące dyplomy:

DYPLOMY I. STOPNIE PAŃSTWOWE.

Wydział przygotowuje do wszystkich dyplomów i stopni państwowych (patrz Studja Lekarskie).

DYPLOMY UNIWERSYTECKIE.

Doktorat Uniwersytecki Medycyny.

Przyjmowani są kandydaci na podstawie świadectwa dojrzałości. Studja medyczne wraz z rokiem przygotowawczym P. C. N. (patrz Nauki Ścisłe) trwają 6 lat. Dyplom wydawany jest po złożeniu egzaminu i obronie tezy. Warunki studjów i egzaminów są identyczne jak dla otrzymania dyplomów państwowych. Opłaty za 5 lat studjów lekarskich wynoszą 2300 fr.

Dyplom Medycyny Sądowej.

Przeznaczony dla lekarzy po rocznych studjach (medycyna sądowa, toksykologia, psychjatrja). Opłaty wynoszą ogółem 700 fr.

Dyplom Higjany i Bakterjologii.

Warunki, czas trwania studjów i opłaty — jak wyżej.

Dyplom Hydrologji.

Przeznaczony dla lekarzy, studentów medycyny, farmaceutów, inżynierów i innych osób, interesujących się naukowo hydrologją i klimatologją. Studja trwają 1 rok. Opłaty wynoszą fr. 500.

Zaświadczenia specjalnych studjów medycznych.

Studja specjalne: chirurgja, ginekologja, ortopedja, okulistyka, dermatologja i syfiliografja, rentgenologja itp. Warunki: roczna praktyka (stage) w klinice i praca z obranej specjalności. Opłaty ogólne: 700 fr.

Świadectwo (ewentualnie Dyplom Doktora) Nauk Biologicznych.

Studenci zagraniczni mogą otrzymać po 1 roku studjów wym. świadectwo, z jedną z następujących specjalności: anatomja, fizjologja, mikrobiologja. Świadectwo to uprawnia do uzyskania

Doktoratu Nauk Biologicznych, po obronie tezy. Opłaty wynoszą ogółem 500 fr.

INSTITUT DENTYSTYCZNY. — INSTITUT DENTAIRE.

Dyplom Chirurga Dentysty. Przyjmowani są cudzoziemcy posiadający świadectwo dojrzałości, którym została przyznana równoważność (équivalence). Studja trwają 5 lat (2 lata stage i 3 lata studjów). Dyplom ten, jak wiadomo, nie uprawnia cudzoziemców do wykonywania praktyki we Francji. (patrz str. 20). Opłaty za 5 lat wynoszą ogółem — 2695 fr.

INSTITUT WYCHOWANIA FIZYCZNEGO.

Przeznaczony jest dla doktorów i studentów medycyny (16 inskrypcyj) oraz dla osób pragnących zostać profesorami gimnastyki. Studja trwają 2 semestry, po ukończeniu których otrzymuje się **Dyplom Instruktora Wychowania Fizycznego**, lub **Dyplom Specjalnych Studjów Medycznych Wychowania Fizycznego i Sportowego** (dla medyków).

WYDZIAŁ FARMACJI.

Liczył w 1933 roku 336 studentów.

Prócz studjów normalnych i prac laboratoryjnych, istniejących na wszystkich Wydziałach Farmacji, Fakultet w Nancy posiada specjalne Laboratorium Farmacji Przemysłowej, gdzie studenci zapoznawają się z metodami fabrykacji produktów farmaceutycznych, z odnośnemi maszynami etc.

Studenci mogą otrzymać na tym Wydziale następujące dyplomy:

DYPLOMY I STOPNIE PAŃSTWOWE.

Fakultet przygotowuje do wszystkich dyplomów i stopni państwowych (patrz Studja Farmaceutyczne).

DYPLOMY UNIWERSYTECKIE:

Dyplom Farmaceuty (dla użytku cudzoziemców)

Wymaga identycznych studjów, co **Dyplom państwowy**, nie daje jednak prawa do wykonywania praktyki we

Francji. Studenci przyjmowani są na podstawie matury i odbywają 4 lata studjów i 1 rok praktyki (stage) w aptece. Kandydaci, którzy wykażą się odpowiednią praktyką w swoim kraju, mogą być zwolnieni ze „stage'u“. Oplaty za wszystkie 5 lat studjów wynoszą ogółem 2775 fr.

Doktorat Uniwersytecki Farmacji.

Przyjmowani są kandydaci, posiadający Dyplom Farmaceuty lub następujące 2 certyfikaty: 1) farmacji chemicznej i toksykologii, 2) farmacji galenicznej. Cudzoziemcy przyjmowani są na podstawie równoważnych dyplomów zagranicznych. Studja trwają 1 rok. Egzamin polega na obronie tezy, dotyczącej badań oryginalnych w laboratorium. Oplaty wynoszą 1250 fr.

Certificat de Microbiologie. (świadcstwo bakterjologii).

Dostępne jest dla wszelkich kategorii studentów. Studja wraz z praktyką w laboratorium trwają 2 lata. Oplaty wynoszą 1350 fr.

WYDZIAŁ HUMANISTYCZNY.

Liczył w 1933 roku 599 studentów.

Oprócz studjów normalnych (patrz studja humanistyczne) Wydział Humanistyczny organizuje specjalne nauczanie: historia gwar lotaryńskich, historia Wschodu Francji, archeologia prehistoryczna, języki obce — niemiecki, angielski.

Studenci mogą otrzymać na tym Wydziale następujące dyplomy:

DYPLOMY I STOPNIE PAŃSTWOWE.

Wydział przygotowuje do wszystkich dyplomów i stopni państwowych (patrz Studja Humanistyczne). Wydział wydaje 23 certyfikaty wyższych studjów.

Koszty poszczególnych certyfikatów wynoszą 25—35 fr. Koszty studjów i egzaminu dla uzyskania Licencjatu wynoszą 140 fr.

DYPLOMY UNIWERSYTECKIE.

Doktorat Uniwersytecki Humanistyki.

Kandydaci powinni posiadać odpowiednie dyplomy lub świa-

dektwa. Dyplom wydawany jest po 1 roku studjów na Wydziale i obronie tezy. Opłaty za studja i egzaminy wynoszą 200 fr.

STUDJA JĘZYKA FRANCUSKIEGO DLA CUDZOZIEMCÓW.

INSTYTUT JĘZYKA FRANCUSKIEGO.

Ma za cel dać studentom zagranicznym nauczanie praktyczne języka francuskiego oraz zaznajomienie ich z cywilizacją francuską. Poza tem Instytut organizuje podczas wakacyj specjalne Kursy Wakacyjne Języka Francuskiego (od lipca do października), na których, dzięki praktycznym metodom nauczania, licznym wycieczkom krajoznawczym itp. można w szybkim czasie opanować język. Opłaty za te Kursy wynoszą 180 fr. miesięcznie.

Świadectwo Studjów Francuskich. Przeznaczone dla studentów zagranicznych, którzy uczęszczali przynajmniej przez 1 semestr na Wydział Humanistyczny. Koszt egzaminu wynosi 100 fr.

Wyższy Dyplom Studjów Francuskich. Przeznaczony dla cudzoziemców, pragnących być profesorami języka francuskiego zagranicą. Studja trwają 1 rok. Egzamin polega na tłumaczeniu tekstu obcego (polskiego, czeskiego etc.) oraz na interogacji z literatury i historii francuskiej. Opłaty wynoszą: 100 fr. za imatrykulację, 40 fr. za egzamin.

SZKOŁY POZAUNIWERSYTECKIE.

Państwowa Szkoła Leśna w Nancy, p. Rozdz. III.

Wyższa Szkoła Handlowa i Przemysłowa w Nancy, p. Rozdz. III.

Wyższa Szkoła Przędzalnictwa i Tkactwa w Epinal, p. Rozdz. III.

AKADEMJA W POITIERS

Siedzibą Akademji jest Poitiers, miejscowość posiadająca około 40.000 mieszkańców, bogata w pomniki sztuki rzymskiej i Renesansu. Klimat w Poitiers jest łagodny i bardzo zdrowy. Miasto posiada dużo pamiątek historycznych, kilka większych

Uniwersytet

bibliotek, a m. inn. bibliotekę uniwersytecką o 200.000 tomach, bibliotekę miejską, o 100.000 tomach itd.

Utrzymanie w Poitiers jest o wiele tańsze, aniżeli w innych miastach Francji. Pokoje umeblowane od 100 fr. miesięcznie. Pokój wraz z pełnem utrzymaniem od 400 fr. mies.

Stowarzyszenia akademickie:

Association Générale des Étudiants de l'Université de Poitiers. Ma do dyspozycji członków: salę zebrań, czytelnię pism, salę gier sportowych, restaurację (5.50 fr. obiad). Stowarzyszenie organizuje wycieczki, udziela zniżek do kin, teatrów etc...

Le Foyer de l'Étudiante. — Ognisko Akademickie. Posiada salę koncertową, czytelnię pism, salę zebrań. Ognisko organizuje zebrania, odczyty, tańce, wycieczki krajoznawcze itp.

UNIWERSYTET W POITIERS

Założony w r. 1431, ustalony na nowych zasadach w r. 1896, obejmuje: Wydział Prawa (i Wyższą Szkołę Prawa w Limoges), Wydział Nauk Ścisłych, Wydział Humanistyczny, 2 Szkoły Przygotowawcze Medycyny i Farmacji w Poitiers i Limoges oraz Pełną Szkołę Medycyny i Farmacji w Tours.

WYDZIAŁ PRAWA.

W roku 1933 liczył 577 studentów.

Studenci mogą otrzymać na tym Wydziale wyłącznie dyplomy Państwowe. Fakultet nie wydaje żadnych dyplomów uniwersyteckich.

DYPLOMY PAŃSTWOWE.

Wydział Prawa przygotowuje do wszystkich dyplomów i stopni państwowych (patrz Nauki Prawnicze).

WYŻSZA SZKOŁA PRAWA W LIMOGES.

ECOLE SUPÉRIEURE DE DROIT DE LIMOGES.

Były Wolny Fakultet Prawny, przyłączony dekretem z dn.

23/3 1927 do Fakultetu Prawnego w Poitiers. Obejmuje identyczne nauczanie Prawa jak na wszystkich innych Wydziałach Prawnych.

WYDZIAŁ NAUK ŚCISŁYCH.

W roku 1933 liczył 275 studentów.

Poza studjami normalnemi, wykładanemi na Wydziałach Nauk Ścisłych, Wydział ten posiada nauczania specjalne Elektryczności przemysłowej i Chemji rolniczej.

Studenci mogą otrzymać na tym Wydziale następujące dyplomy:

DYPLOMY I STOPNIE PAŃSTWOWE.

Wydział przygotowuje do wszystkich dyplomów i stopni państwowych (patrz Nauki Ścisłe) i uprawniony jest do wydawania 14 certyfikatów Wyższych studjów.

DYPLOMY UNIWERSYTECKIE:

Dyplom elektryka (Brevet d'électricien).

Studja dla otrzymania wymienionego dyplomu przeznaczone są dla kandydatów, nieposiadających odpowiednich świadectw szkolnych, celem odbywania Wyższych studjów elektrotechnicznych. Wymieniony dyplom ułatwia wstęp do specjalnych Wyższych szkół elektrotechnicznych. Studja trwają dwa lata. Imatrykulacja roczna wynosi 100 fr. Pozatem kandydaci powinni brać udział w ćwiczeniach praktycznych i wpłacać trimestralnie po fr. 60. Opłata za egzamin wynosi fr. 50.

Dyplom Chemika - Rolniczego.

Studja dla otrzymania wymienionego dyplomu trwają 1 rok, a kandydaci przyjmowani są bez specjalnych trudności. Każdy student powinien się zaimatrykulować i brać udział w pracach praktycznych. Kandydaci posiadający **Certyfikat P. C. N.** zwolnieni są z ćwiczeń praktycznych i interogacji z chemji ogólnej. Opłaty wynoszą ogółem 390 fr.

Dyplom Inżyniera-chemika.

Studja dla otrzymania wymienionego dyplomu trwają 4 lata. Żaden stopień uniwersytecki przy zapisie nie jest zasadniczo wymagany. Kandydaci nieposiadający matur są przyjmowani na

Uniwersytet

podstawie egzaminu z matematyki. Podczas pierwszych 3-ch lat studiów kandydaci winni być imatrykulowani (100 fr. rocznie) i brać udział w ćwiczeniach praktycznych. Opłaty wynoszą:

I-szy rok	4	opłaty po 50 fr.
II i III-ci rok:		
chemja ogólna	4	„ „ 50 fr.
chemja rolnicza	4	„ „ 50 fr.
elektryczność przemysłowa	4	„ „ 50 fr.

W czwartym roku studiów, studenci odbywają praktykę (stage) w powiatowym (departemental) laboratorium analiz przy Wydziale Nauk Ścisłych. Opłaty za czwarty rok wynoszą ogółem: 350 fr. Egzaminy odbywają się w lipcu i listopadzie każdego roku. Kandydaci, którzy otrzymali średnią ocenę pow. 12 p. otrzymują dyplom **Inżyniera**.

Posiadacze dyplomów licencjatu Nauk Ścisłych (chemja ogólna, chemja rolnicza, lub chemja stosowana) przyjmowani są bezpośrednio na czwarty rok — stage.

WYDZIAŁ HUMANISTYCZNY

liczył w 1933 roku 717 studentów.

Poza normalnemi studjami, jakie są odbywane na wszystkich innych Wydziałach Humanistycznych, Wydział ten posiada również studia historii i literatury prowincji Poitou i prowincji Zachodnich.

Języki żywe wykładane na tym Wydziale są następujące: angielski, hiszpański i niemiecki.

Studenci mogą na tym Wydziale otrzymać następujące dyplomy:

DYPLOMY I STOPNIE PAŃSTWOWE.

Wydział Humanistyczny w Poitiers przygotowuje do wszystkich dyplomów i stopni państwowych (patrz Nauki Humanistyczne). Wydział wydaje pozatem cztery wolne Certyfikaty wyższych studiów.

DYPLOMY UNIWERSYTECKIE.

Doktorat uniwersytecki Humanistyki.

Przyjmowani są cudzoziemcy na podstawie odpowiednich dyplomów lub tytułów, uznanych przez Wydział za wystarczające. Studja trwają 1 rok. Po złożeniu egzaminu i obronie tezy (wydrukowanej w 80 egzemplarzach), napisanej w języku francuskim, łacińskim, względnie w innym języku, dozwolonym przez Wydział, otrzymuje się wymieniony dyplom. Opłaty wynoszą:

Imatrykulacja	100 fr.
Egzamin	150 fr.

STUDJA JĘZYKA FRANCUSKIEGO.

Świadectwo uzdolnienia do nauczania języka francuskiego zagranicą. Powyższy Certyfikat dostępny jest dla francuzów i cudzoziemców. Przyjmowani są kandydaci, posiadający świadectwo dojrzałości lub inne równoznaczne. Studja trwają 1 rok i po złożeniu przewidzianych egzaminów, które mają miejsce w lipcu i listopadzie, otrzymuje się powyższe **Świadectwo profesoratu języka francuskiego.**

Koszty egzaminu wynoszą 100 fr.

Certyfikat Studjów francuskich. Studja języka francuskiego dla cudzoziemców. Przyjmowani są kandydaci bez specjalnych trudności. Studja trwają dwa semestry, po ukończeniu których składa się egzamin z praktycznej znajomości języka.

Opłata za egzamin wynosi 50 fr.

Pozatem Wydział Humanistyczny Uniwersytetu posiada specjalne Instytuty językowe w Tours i La Rochelle, które organizują kursy specjalne dla cudzoziemców. (Patrz niżej Instytuty).

INSTYTUT STUDJÓW FRANCUSKICH W TOURS. INSTITUT D'ÉTUDES FRANÇAISES DE TOURAINE À TOURS.

Nauczanie języka francuskiego w ciągu całego roku szkolnego oraz specjalne **KURSY WAKACYJNE** dla cudzoziemców.

Tours jest najczystszy z całej Francji ośrodkiem języka

Uniwersytet

francuskiego, zarówno pod względem akcentu jak i wymowy. Instytut przygotowuje do dyplomu języka francuskiego Uniwersytetu w Poitiers.

INSTYTUT STUDJÓW FRANCUSKICH W LA ROCHELLE.
Posiada **KURS WAKACYJNY** języka francuskiego dla cudzoziemców. Przygotowuje do dyplomu języka francuskiego Uniwersytetu w Poitiers.

SZKOŁA PRZYGOTOWAWCZA MEDYCYNY I FARMACJI W POITIERS.

ECOLE PRÉPARATOIRE DE MÉDECINE ET DE PHARMACIE A POITIERS.

W roku 1933 było w tej Szkole 62 studentów.

Kandydaci posiadający świadectwo dojrzałości mogą po ukończeniu rocznych studjów P. C. N. (patrz Nauki Ścisłe) odbyć w wymienionej Szkole pierwsze 3 lata studjów lekarskich i złożyć odpowiednie egzaminy. Opłaty za 3 lata studjów i za egzaminy wynoszą ogółem 1435 fr.

Studja farmaceutyczne trwają 5 lat (wraz z rokiem praktyki aptekarskiej). Kandydaci mogą dokonać w wymienionej Szkole tylko 12 inskrypcyj. Opłaty wynoszą:

1-szy rok	ogółem	575 fr.
-----------	--------	---------

2-gi i 3-ci	„	po 550 fr.
-------------	---	------------

Pozatem Szkoła wydaje dyplom **Akuszerki.**

SZKOŁA PRZYGOTOWAWCZA MEDYCYNY I FARMACJI W LIMOGES.

Liczyła 1933 roku 177 studentów.

Identyczna organizacja i warunki studjów jak w Poitiers.

PEŁNA SZKOŁA MEDYCYNY I FARMACJI W TOURS. **ÉCOLE DE PLEIN EXERCICE DE MÉDECINE ET DE PHARMACIE A TOURS.**

Liczyła w 1933 roku 481 studentów.

Przyjmowani są kandydaci na podstawie świadectwa dojrza-

łości. Studja medyczne wraz z rokiem przygotowawczym P.C.N. (patrz Nauki Ścisłe) trwają 6 lat. Studenci odbywają w wym. Szkole pełne studja lekarskie, lecz ostateczne egzaminy i obrona tezy mają miejsce na pełnym Fakultecie Medycyny.

Studja farmaceutyczne wraz z roczną praktyką aptekarską trwają pięć lat. Przyjmowani są kandydaci posiadający świadectwa dojrzałości. Ostateczne egzaminy mają również miejsce na Fakultecie Farmacji... Opłaty są analogiczne do powyżej wymienionych.

AKADEMJA W RENNES

Siedzibą Akademji jest Rennes — stolica historycznej Bretonji. Rennes posiada około 85.000 mieszkańców, wiele bibliotek, a między innymi bibliotekę uniwersytecką, bogatą w dzieła celtyckie, liczącą 240.000 tomów i broszur, bibliotekę miejską, archiwum, muzea itp.

Stowarzyszenia Akademickie.

Association Générale des Étudiants. Ogólne Stowarzyszenie Akademików i Akademiczek posiada bibliotekę, salę do pracy, restaurację. Dąży do ułatwiania życia materialnego studentom.

Comité des Étudiants Étrangers. Komitet dla Studentów Zagranicznych udziela bliższych informacji studentom zagranicznym o warunkach życia w Rennes. Posiada do ich dyspozycji bibliotekę, czytelnię pism, salę pracy itp.

UNIWERSYTET W RENNES

Obejmuje 3 Wydziały (Prawo, Nauki Ścisłe i Humanistykę), dwie pełne Szkoły Medycyny i Farmacji w Rennes i Nantes, jedną Szkołę Przygotowawczą Medycyny i Farmacji w Angers i wiele Instytutów Wyższych Studjów w Nantes.

WYDZIAŁ PRAWA.

Liczył w 1933 roku 763 studentów.

Poza normalnemi studjami, wykładanemi na wszystkich Wy-

Uniwersytet

działach Prawa, Fakultet w Rennes posiada specjalne studia Prawa morskiego, Prawodawstwa i Ekonomji Kolonjalnej, Historji Prawa Zwyczajowego i Ustaw Bretońskich. Wydział organizuje również specjalne seminarja (nieobowiązkowe) przygotowawcze do Licencjatu i Doktoratu.

Studenci mogą otrzymać na tym Wydziale wyłącznie dyplomy państwowe.

DYPLOMY I STOPNIE PAŃSTWOWE.

Wydział Prawa Uniwersytetu w Rennes przygotowuje do wszystkich dyplomów i stopni państwowych (patrz Nauki Prawnicze).

INSTYTUT HANDLOWY (p. Instytut Politechniczny w Rennes).

WYDZIAŁ NAUK ŚCISŁYCH.

W roku 1933 liczył 520 studentów.

Poza studjami normalnemi, wykładanemi na Wydziałach Nauk Ścisłych (patrz Nauki Ścisłe), Fakultet w Rennes obejmuje nast. studia specjalne: fizyka stosowana (mechanika, termodynamika i elektrotechnika), chemja stosowana do przemysłu, geologia przemysłowa, chemja przemysłowa, chemja stosowana do rolnictwa, zoologia stosowana do rolnictwa i przemysłu, botanika stosowana do rolnictwa i przemysłu.

Studenci mogą otrzymać na tym Wydziale następujące dyplomy:

DYPLOMY I STOPNIE PAŃSTWOWE.

Wydział Nauk Ścisłych Uniwersytetu w Rennes przygotowuje do wszystkich dyplomów i stopni państwowych (patrz Nauki Ścisłe). Wydział wydaje 20 certyfikatów Wyższych Studjów.

DYPLOMY UNIWERSYTECKIE:

Certyfikat Studjów matematycznych, fizycznych i chemicznych (M. P. C.).

Studia dla otrzymania wymienionego dyplomu trwają 1 rok. Przyjmowani są posiadacze świadectw dojrzałości, i inni kandydaci na podstawie egzaminu z matematyki, chemji i fizyki.

Dyplom Nauk Chemicznych i Przyrodniczych stosowanych do rolnictwa.

Wymieniony dyplom wydawany jest studentom posiadającym 3 certyfikaty Wyższych Studiów (Chemji, Zoologii i Botaniki stosowanej do rolnictwa).

Pozatem Wydział wydaje dyplomy specjalne, patrz niżej: Instytuty.

**INSTITUT POLITECHNICZNY BRETAGNI W RENNES.
INSTITUT POLYTECHNIQUE DE BRETAGNE A RENNES.**

Obejmuje Instytut Handlowy i Instytut Chemiczny.

**INSTITUT HANDLOWY.
INSTITUT D'ENSEIGNEMENT COMMERCIAL.**

Przylączony jest do Wydziału Prawnego. Studja są bezpłatne i trwają 1—2 lata. Po złożeniu egzaminu otrzymuje się Dyplom. Oplata za Dyplom wynosi 20 fr.

**INSTITUT CHEMICZNY.
INSTITUT DE CHIMIE.**

Kształci Inżynierów Chemików oraz Chemików specjalistów do samodzielnego prowadzenia fabryk, laboratoriów itp. Na pierwszy rok studiów przyjmowani są kandydaci, mający co najmniej 16 lat, na podstawie egzaminu wstępnego z matematyki, fizyki i chemji. Z wymienionego egzaminu zwolnieni są kandydaci posiadający świadectwo dojrzałości i kandydaci posiadający dyplomy: „Écoles d'Arts et Métiers“, Państwowych Szkół Rolniczych, lub Wyższych Szkół Handlowych.

Instytut wydaje następujące dyplomy:

Dyplom Chemika Uniwersytetu w Rennes.

Dostępny jest dla studentów, którzy uzyskali następujące 3 certyfikaty: 1) Chemja ogólna, 2) chemja stosowana do przemysłu, 3) chemja stosowana do rolnictwa lub fizyka stosowana. Studja trwają 2 lata.

Dyplom Inżyniera Chemika Uniwersytetu w Rennes.

Studja trwają 3 lata. Dyplom otrzymuje się po złożeniu egzaminu końcowego.

**ZACHODNI INSTYTUT POLITECHNICZNY W NANTES.
INSTITUT POLITECHNIQUE DE L'OUEST A NANTES.**

Wymieniony Instytut przyłączony jest do Wydziału Nauk Ścisłych Uniwersytetu w Rennes. Posiada większą ilość szkół i sekcji, a mianowicie:

Ecole Supérieure d'Ingénieurs Physiciens (Wyższa Szkoła Inżynierów Fizyków).

Ecole Supérieure des Constructions Navales (Wyższa Szkoła Budowy Okrętów).

Section des Recherches (Sekcja Badań Naukowych).

W tem miejscu zajmujemy się wyłącznie Wyższą Szkołą Budowy Okrętów, będącą przedmiotem wielkiego zainteresowania młodzieży, pragnącej poświęcić się studjom budowy okrętów.

Studja usankcjonowane dyplomem Inżyniera Budowy Okrętów, trwają 3—4 lata w zależności od posiadanych świadectw szkolnych lub złożonego egzaminu wstępnego.

Na pierwszy rok studjów (Kurs Przygotowawczy) przyjmowani są bez egzaminu kandydaci, posiadający świadectwo dojrzałości typu matematyczno-przyrodn. Inni przyjmowani są na podstawie egzaminu wstępnego.

Na ostatni rok studjów dla otrzymania wzmiankowanego dyplomu, przyjmowani są bezpośrednio Inżynierowie dyplomowani Państwowych Wyższych Szkół Sztuki i Rzemiosł. (Ecoles Nationales d'Arts et Métiers).

Egzamin wstępny na pierwszy rok studjów ma miejsce w drugiej połowie października. Egzamin wstępny na drugi rok studjów ma miejsce w drugiej połowie lipca lub w ostatni poniedziałek miesiąca września.

WYDZIAŁ HUMANISTYCZNY.

W roku 1933 liczył 410 studentów.

Poza normalnemi studjami, wykładanemi na Wydziałach

Humanistycznych, Fakultet w Rennes posiada specjalne studia języka i literatury celtyckiej, filologii romańskiej, psychologii patologicznej.

Języki żywe wykładane na Wydziale Humanistycznym Uniwersytetu w Rennes są następujące: angielski, hiszpański, niemiecki i portugalski.

Student może otrzymać na tym Wydziale następujące dyplomy:

DYPLOMY I STOPNIE PAŃSTWOWE.

Wydział Humanistyczny przygotowuje do wszystkich dyplomów i stopni państwowych (patrz Studia Humanistyczne), oraz wydaje 7 certyfikatów Wyższych Studiów.

DYPLOMY UNIWERSYTECKIE.

Doktorat Uniwersytecki Humanistyki.

Studia dla otrzymania wymienionego dyplomu trwają 2 semestry. Przyjmowani są cudzoziemcy, posiadający dyplomy lub tytuły uznane przez Wydział za wystarczające.

Egzamin piśmienny polega na napisaniu tezy (wydrukowanej w 80 egzemplarzach) jeszcze nigdzie nie publikowanej, która obejmuje jeden z następujących przedmiotów: filozofja, filologja, lingwistyka, literatura, historia, geografia, literatura obca. Teza powinna być zredagowana w języku francuskim.

Egzamin ustny obejmuje obronę tezy i odpowiedź na 3 pytania z jednego lub kilku specjalnych przedmiotów (do wyboru kandydata), wykładanych na Wydziale.

Dyplom Studiów Celtyckich.

Dostępny jest dla studentów, którzy są imatrikulowani na Wydziale Humanistycznym Uniwersytetu w Rennes przez jeden rok.

Wyższy Dyplom Studiów Celtyckich.

Dostępny jest dla studentów, którzy są imatrikulowani na Wydziale Humanistycznym przez 2 lata.

Dyplom Języka Francuskiego.

Dostępny jest dla cudzoziemców, którzy odbyli studia przez jeden trymestr i złożyli egzamin.

Dyplom Języka i Literatury Francuskiej.

Dostępny jest dla cudzoziemców, którzy odbyli studia przez 2 trymestry i złożyli egzamin.

**MIEJSKI INSTYTUT WYŻSZEGO NAUCZANIA
HUMANISTYKI W NANTES.**

Przyłączony do Fakultetu Humanistycznego w Rennes.

Posiada Kursy przygotowawcze do egzaminów uniwersyteckich i Wyższych Szkół francuskich oraz specjalne kursy języka francuskiego dla cudzoziemców.

COLLEGE DE SAINT - SERVAN SUR MER.

Uniwersytet w Rennes zorganizował tu specjalne kursy wakacyjne języka francuskiego dla cudzoziemców. Dla urozmaicenia studjów urządzone są odczyty, wycieczki itp., pod kierownictwem Profesorów, dając tem samem możność zwiedzenia i poznania kultury Bretanii.

Studentom wyjeżdżającym po raz pierwszy na studia do Francji, zaleca się wstąpienie na wakacyjny kurs języka francuskiego, gdyż daje im to następnie możność owocnego słuchania wykładów i składania egzaminów w przewidzianych terminach.

SZKOŁA MEDYCyny I FARMACJI W RENNES.

**ÉCOLE DE PLEIN EXERCICE DE MEDECINE
ET DE PHARMACIE DE RENNES.**

Liczyła w 1933 roku 475 studentów.

Przyjmowani są kandydaci na podstawie świadectwa dojrzałości. Studja medyczne wraz z rokiem przygotowawczym P.C.N. (patrz Nauki Ścisłe) trwają 6 lat.

Kandydaci odbywają w wymienionej Szkole pełne studja lekarskie, lecz ostateczne egzaminy i obrona tezy dla otrzymania Doktoratu Medycyny mają miejsce na pełnym Fakultecie Medycyny.

Studja farmaceutyczne, wraz z roczną praktyką aptekarską, trwają 5 lat. Przyjmowani są kandydaci posiadający świadectwa dojrzałości. Ostateczne egzaminy dla otrzymania Dyplomu Farmaceuty mają miejsce na Fakultecie Farmacji.

**SZKOŁA MEDYCYNY I FARMACJI W NANTES.
ECOLE DE PLEIN EXERCICE DE MÉDECINE
ET DE PHARMACIE DE NANTES.**

Liczyła w 1933 roku 761 studentów.

Identyczna organizacja studiów i warunków jak w Rennes.

**SZKOŁA PRZYGOTOWAWCZA MEDYCYNY I FARMACJI
W ANGERS.**

**ECOLE PRÉPARATOIRE DE MÉDECINE ET DE
PHARMACIE D'ANGERS.**

W roku 1933 liczyła 248 studentów.

Kandydaci, posiadający świadectwo dojrzałości, mogą, po ukończeniu rocznych studiów P. C. N. (patrz Nauki Ścisłe) odbyć w wymienionej Szkole pierwsze 3 lata studiów lekarskich. Pozostałe lata uzupełniają na pełnym Wydziale Medycznym.

Studja farmaceutyczne trwają 5 lat (wraz z rokiem praktyki aptekarskiej). Kandydaci w wymienionej Szkole mogą dokonać tylko 12 inskrypcyj.

Pozatem Szkoła zapewnia pełne przygotowanie do Dyplomu Akuszerki.

**INSTYTUT REGIONALNY WYCHOWANIA FIZYCZNEGO.
INSTITUT REGIONAL D'ÉDUCATION PHYSIQUE
DE L'ACADEMIE DE RENNES.**

Pod kontrolą naukową Szkoły Medycyny i Farmacji w Rennes został założony Dekretem z dn. 12 września 1929 r. i ma na celu:

A. Nauczanie teoretyczne i praktyczne, konieczne dla kierowania wychowaniem fizycznym. Wymienione nauczanie dotyczy:

- 1) nauczycieli i nauczycielek, którzy zajmują się w szkołach wychowaniem fizycznym,
- 2) młodzieży, poświęcającej się specjalnie studjom wychowania fizycznego i gimnastyce,

- 3) studentów medycyny i doktorów medycyny, pragnących w wychowaniu fizycznym nabyć niezbędne wiadomości, by w praktyce lekarskiej służyć radami i pomocą w tej materji.

B. Utworzenie ośrodka studjów naukowych, odnośnych do wychowania fizycznego. Po ukończeniu otrzymuje się odpowiedni dyplom.

SZKOŁY POŻAUNIWERSYTECKIE.

Wolny Fakultet Prawa w Nantes, patrz Rozdz. III.

Szkoła Notarialna w Angers, patrz Rozdz. III.

Fakultety Katolickie w Angers, patrz Rozdz. III.

AKADEMJA W STRASBOURG'U

Siedzibą Akademji jest Strasbourg, stolica Alzacji, miasto liczące około 170.000 mieszkańców. Strasbourg położony niedaleko Wogezów, jest centrum dróg kolejowych, dążących z Europy Wsch. ku Zachodniej i Północnej ku Południowej. Posiada wiele pięknych pomników, teatrów, bibliotek (biblioteka uniwersytecka i regionalna liczą około 1.500.000 tomów) i muzea: muzeum alzackie, muzeum historyczne, muzeum zoologiczne itd.

Srednie utrzymanie studenta w Strasbourg'u wynosi około fr. 500 miesięcznie.

Bureau de Renseignements pour les Étudiants Étrangers. Biuro informacyjne dla studentów zagranicznych udziela wszelkich informacji dotyczących studjów na Uniwersytecie i środków utrzymania w Strasbourg'u.

Foyer Universitaire. Ognisko Uniwersyteckie posiada 4 sale do pracy (trzy dla studentów — 1 dla studentek), 150 pokoiówumeblowanych dla studentów i restaurację akademicką.

Salle de lecture de l'Université. Uniwersytecka czytelnia pism dostępna jest dla wszystkich cudzoziemców.

Association Générale des Étudiants. Ogólne Stowarzyszenie Studentów posiada bibliotekę, urządza odczyty, zabawy itp. W poczet członków przyjmowani są studenci i studentki. Członkowie korzystają ze zniżek w teatrach, kinach itp.

Pozatem istnieje w Strasbourg'u większa ilość innych Stowarzyszeń i Kół akademickich.

UNIWERSYTET W STRASBOURG'U

Jest to jedyny Uniwersytet we Francji posiadający 7 Fakultetów, a mian.: Fakultet Teologii Katolickiej, Fakultet Teologii Protestantckiej, Fakultet Prawa i Nauk Politycznych, Fakultet Nauk Ścisłych, Fakultet Medycyny, Fakultet Farmacji, Fakultet Humanistyki.

FAKULTET TEOLOGJI KATOLICKIEJ.

Liczył w 1933 roku 272 studentów.

Nauczanie na Wydziale Teologii Katolickiej obejmuje: Teologję dogmatyczną, Teologję etyczną, Nauki Biblijne (Stary i Nowy Testament), Historję Kościoła, Prawo Kanoniczne, Archeologję chrześcijańską, Historję Liturgji i Filozofję.

Studenci mogą otrzymać na tym Wydziale następujące dyplomy:

Baccalauréat en Théologie.

Przyjmowani są kandydaci posiadający świadectwa dojrzałości lub inne świadectwa uznane za równoważne. Studja dla otrzymania wymienionego dyplomu trwają 3 lata.

Licencjat Teologii.

Wymieniony dyplom dostępny jest dla kandydatów, posiadających poprzedni dyplom, którzy uzupełnili dodatkowo roczne studja.

Doktorat Teologii.

Przyjmowani są kandydaci posiadający poprzedni dyplom. Studja dla otrzymania wymienionego dyplomu trwają 1 rok. Dyplom wydawany jest po obronie tezy.

INSTYTUT PRAWA KANONICZNEGO.

Wykłady na wymienionym Instytucie przy Wydziale Teologii Katolickiej prowadzone są przez Profesorów Wydziału Teologicz-

nego i Wydziału Prawnego. Instytut przygotowuje do następujących certyfikatów i dyplomów.

Certyfikat Prawa Kanonicznego. Studja dla otrzymania wymienionego certyfikatu trwają 1 rok. Certyfikat wydawany jest po złożeniu przewidzianych egzaminów.

Dyplom studjów wyższych Prawa Kanonicznego. Przyjmowani są kandydaci posiadający poprzedni certyfikat. Studja trwają 1 rok. Dyplom wydawany jest po złożeniu przewidzianych egzaminów.

Doktorat Uniwersytecki Prawa Kanonicznego. Przyjmowani są kandydaci posiadający poprzedni dyplom. Dyplom wydawany jest po obronie tezy.

WYDZIAŁ TEOLOGJI PROTESTANCKIEJ.

Liczył w 1933 roku 87 studentów.

Nauczanie na Wydziale Teologii Protestanckiej obejmuje: Historję religij, Historję polityczną i religijną Żydów, Język hebrajski, Stary Testament, Historję chrześcijaństwa, Nowy Testament, Filozofję religijną, Teologję Praktyczną, Etykę i Muzykologję.

Wydział przygotowuje do następujących trzech stopni państwowych:

Baccalauréat Teologii. Wymieniony dyplom otrzymują posiadacze świadectw dojrzałości po czterech latach studjów i posiadacze licencjatu humanistyki lub licencjatu prawa, po trzech latach studjów. Pozatem przyjmowani są cudzoziemcy, posiadający zagraniczne dyplomy, uznane przez Wydział za równoważne.

Licencjat Teologii.

Przyjmowani są kandydaci, posiadający wyżej wymieniony dyplom lub inne dyplomy zagraniczne uznane przez Wydział za równoważne. Studja dla otrzymania wymienionego dyplomu trwają 1 rok. Dyplom wydawany jest po złożeniu przewidzianych egzaminów i obronie tezy.

Doktorat Teologii.

Przyjmowani są kandydaci, posiadający wyżej wymieniony dyplom lub inne dyplomy zagraniczne uznane przez Wydział za

równoważne. Studja dla otrzymania wymienionego dyplomu trwają 1 rok. Dyplom wydawany jest po złożeniu przewidzianych egzaminów i obronie tezy.

Doktorat Teologii.

Przyjmowani są kandydaci, posiadający wyżej wymieniony dyplom lub inne dyplomy równoważne. Studja trwają 1 rok. Dyplom wydawany jest po obronie tezy.

DYPLOMY UNIWERSYTECKIE.

Doktorat Uniwersytecki Teologii.

Przyjmowani są kandydaci, posiadający odpowiednie świadectwa uznane przez Wydział za wystarczające lub na podstawie specjalnych egzaminów. Dyplom wydawany jest po obronie tezy.

Certyfikat studjów religijnych.

Przyjmowani są kandydaci bez specjalnych trudności. Studja dla otrzymania wymienionego certyfikatu trwają dwa lata.

Certyfikat wyższych studjów religijnych.

Przyjmowani są kandydaci posiadający świadectwo dojrzałości lub na podstawie egzaminu wstępnego. Studja dla otrzymania wymienionego certyfikatu trwają dwa lata.

WYDZIAŁ PRAWA I NAUK POLITYCZNYCH.

Liczył w 1933 roku 694 studentów.

Poza normalnemi studjami, wykładanemi na Wydziałach Prawa (patrz studja prawnicze), Fakultet w Strasbourgu organizuje specjalne seminarja, mające na celu przygotowanie studentów do egzaminów. Uczęszczanie na wspomniane seminarja nie jest obowiązkowe.

Studenci mogą otrzymać na tym Wydziale następujące dyplomy:

DYPLOMY I STOPNIE PAŃSTWOWE:

Wydział Prawa Uniwersytetu w Strasbourg'u przygotowuje do wszystkich dyplomów i stopni państwowych (patrz nauki prawnicze).

DYPLOMY UNIWERSYTECKIE:

Doktorat Uniwersytecki Prawa.

Wymieniony doktorat nauk prawnych, lub nauk politycznych i ekonomicznych dostępny jest dla kandydatów, posiadających odpowiednie dyplomy wyższych studiów, uznane przez Wydział za wystarczające. Studja dla otrzymania Doktoratu Nauk prawnych trwają 1 rok, zaś dla otrzymania Doktoratu nauk politycznych i ekonomicznych — 2 lata. Dyplom wydawany jest po złożeniu przewidzianych egzaminów i obronie tezy.

INSTYTUT PRAWA PORÓWNAWCZEGO I EKONOMJI PORÓWNAWCZEJ.

Wymieniony Instytut posiada następujące trzy sekcje: 1) **Germanistyczną**, 2) **Luxemburską**, 3) **Państw słowiańskich i bałkańskich**. Sekcja Germanistyczna przeznaczona jest przeważnie dla francuzów pragnących poświęcić się karierze prawniczej w Alzacji i Lotaryngji. Sekcja Luxemburska przeznaczona jest dla obywateli Księstwa Luxembourg. Sekcja Państw słowiańskich i bałkańskich przeznaczona jest dla francuzów i cudzoziemców, i obejmuje wykłady prawa Rzeczypospolitej Polskiej i Republiki Czechosłowackiej.

WYDZIAŁ NAUK ŚCISŁYCH.

Liczył w 1933 roku 618 studentów.

Studenci mogą otrzymać na tym Wydziale następujące dyplomy:

DYPLOMY I STOPNIE PAŃSTWOWE.

Wydział Nauk Ścisłych Uniwersytetu w Strassbourgu przygotowuje do wszystkich dyplomów i stopni państwowych (patrz nauki ścisłe). Wydział wydaje 18 certyfikatów wyższych studiów.

DYPLOMY UNIWERSYTECKIE.

Doktorat Uniwersytecki Nauk ścisłych.

Przyjmowani są kandydaci, posiadający trzy certyfikaty wyższych studiów lub na podstawie innych dyplomów uznanych

przez wydział za równoważne. Studja dla otrzymania wymienionego dyplomu trwają dwa semestry (w wyjątkowych wypadkach studja mogą być skrócone). Dyplom wydawany jest po złożeniu przewidzianych egzaminów i obronie tezy.

INSTYTUT CHEMICZNY.

Nauczanie teoretyczne i praktyczne na tym Instytucie przygotowuje do certyfikatów wyższych studjów i dyplomu Inżyniera Chemika. Ilość miejsc na Instytucie jest ograniczona i przyjmowani są kandydaci posiadający świadectwo dojrzałości. Studja dla otrzymania dyplomu **Inż. Chemika** trwają 6 semestrów.

Certyfikat Uniwersytecki wyższych studjów matematyki, fizyki i chemji.

Przyjmowani są kandydaci bez specjalnych trudności. Studja dla otrzymania wymienionego certyfikatu trwają 2 semestry.

INSTYTUT FIZYCZNY GLOBU.

W poczet słuchaczy przyjmowani są kandydaci, posiadający świadectwo dojrzałości lub inne świadectwa uznane przez Dyrektora za równoważne. Studja trwają 4 semestry i usankcjonowane są dyplomem **Inżyniera-Geofizyka**.

PAŃSTWOWA WYŻSZA SZKOŁA NAFTY I PŁYNÓW PALNYCH.

Wymieniona Szkoła przyłączona do Wydziału Nauk Ścisłych Uniwersytetu w Strasbourg'u, pod względem administracyjnym podlega Ministerstwu dla Handlu i Przemysłu. Na Sekcję Geologiczną przyjmowani są kandydaci posiadający dyplom inżyniera-geologa lub licencjat Nauk Ścisłych z certyfikatem geologii. Studja trwają 1 lub 2 semestry, w zależności od posiadanych dyplomów.

Na **Sekcję Eksploatacyjną** przyjmowani są kand. posiadający dyplomy inżyniera Wyższych Szkół Państwowych lub uniwersyteckich Instytutów Mechaniki lub Elektryczności. Studja trwają 1 rok.

Na **Sekcję Chemiczną** przyjmowani są kandydaci posiadający dyplomy Inżyniera Chemji lub licencjat nauk ścisłych z dwoma

Uniwersytet

certyfikatami wyższych studiów chemicznych. Studja trwają 1 lub 2 lata, w zależności od posiadanych dyplomów.

Po ukończeniu studiów, otrzymuje się specjalne dyplomy.

INSTYTUT GEOLOGICZNY.

W poczet słuchaczy Instytutu przyjmowani są kandydaci, posiadający certyfikat uniwersytecki wyższych studiów matematycznych, fizycznych i chemicznych, i posiadacze innych świadectw uzn. przez Dyrektora za równoważne. Studja trwają 4 semestry i usankcjonowane są dyplomem **Inżyniera-Geologa**.

WYDZIAŁ MEDYCZNY.

Liczył w 1933 roku 764 studentów.

Studenci mogą otrzymać na tym Wydziale następujące dyplomy.

DYPLOMY PAŃSTWOWE.

Wydział Medyczny Uniwersytetu w Strasburgu przygotowuje do wszystkich dyplomów i stopni państwowych (patrz nauki lekarskie).

DYPLOMY UNIWERSYTECKIE.

Doktorat Uniwersytecki Medycyny.

Przyjmowani są kandydaci posiadający świadectwo dojrzałości. Studja medyczne wraz z rokiem przygotowawczym P. C. N. (patrz nauki ścisłe) trwają 6 lat. Dyplom wydawany jest po złożeniu egzaminów i obronie tezy.

Przy Wydziale Medycznym znajdują się **Szkoły Pielęgniarstwa i Fizycznego Rozwoju Dzieci**, które przygotowują do otrzymania dyplomu pielęgniarki (dwa lata studiów) i certyfikatu studiów wychowania fizycznego dzieci (1 rok studiów).

Wydział przygotowuje również do certyfikatu wyższych studiów wychowania fizycznego.

Dyplom Chirurga Dentysty.

Przyjmowani są kandydaci posiadający świadectwo dojrzałości. Studja dla otrzymania wymienionego dyplomu trwają

ogółem 5 lat. Wydział posiada specjalną klinikę dentystyczną i stomatologiczną.

INSTYTUT MEDYCYNY SĄDOWEJ I PSYCHJATRJI.

Przyjmowani są kandydaci posiadający dyplomy D-ra Medecyny. Pozatem przyjmowani są studenci Wydziału Prawa, którzy mają się poświęcić adwokaturze. Studja dla doktorów medecyny trwają dwa lata i usankcjonowane są dyplomem **Medyka-Sądowego**.

WYDZIAŁ FARMACEUTYCZNY.

Liczył w 1933 roku 288 studentów.

Studenci mogą otrzymać na tym Wydziale następujące dyplomy:

DYPLOMY I STOPNIE PAŃSTWOWE.

Wydział Farmaceutyczny przygotowuje do wszystkich dyplomów i stopni państwowych (patrz Nauki Farmaceutyczne).

DYPLOMY UNIWERSYTECKIE.

Dyplom Uniwersytecki Farmacji.

Przyjmowani są kandydaci posiadający świadectwo dojrzałości. Studja dla otrzymania wymienionego dyplomu trwają ogółem 4 lata. Dyplom wydawany jest po złożeniu przewidzianych egzaminów.

Doktorat Uniwersytecki Farmacji.

Przyjmowani są kandydaci posiadający francuski dyplom farmaceuty lub inne dyplomy zagraniczne, uznane przez Wydział za równoważne. Studja trwają normalnie 1 rok. Dyplom wydawany jest po przeprowadzeniu badań oryginalnych pod kierownictwem profesora Wydz. i obronie tezy.

Certyfikat Mikrobiologii i Parazytologii (bakterjologia).

Przyjmowani są kandydaci posiadający francuski dyplom farmaceuty lub inne dyplomy zagraniczne, uznane przez Wydział za równoważne. Studja trwają 2 semestry.

WYDZIAŁ HUMANISTYCZNY.

Liczył w 1933 roku 742 studentów.

Poza normalnemi studjami, wykładanemi na wszystkich Wydziałach Humanistycznych (patrz nauki humanistyczne), Fa-

Uniwersytet

kultet w Strasburgu posiada studia specjalne: pedagogja, orientalistyka (egiptologja, arabski i turecki, sanskrycki, armeński i perski, asyrologja i hebrajski), lingwistyka ogólna i gramatyka porównawcza itd.

Języki wykładane na Wydziale Humanistycznym są: angielski, hiszpański, niemiecki, włoski, języki słowiańskie i orientalne. Studenci mogą otrzymać na tym Wydziale nast. dyplomy:

DYPLOMY I STOPNIE PAŃSTWOWE.

Wydział Humanistyczny Uniwersytetu w Strasburgu przygotowuje do wszystkich dyplomów i stopni państwowych (patrz Studja Humanistyczne). Wydział wydaje 28 certyfikatów wyższych studjów wolnych.

DYPLOMY UNIWERSYTECKIE.

Doktorat Uniwersytecki Humanistyki.

Przyjmowani są kandydaci posiadający licencjat humanistyki lub inne dyplomy uznane przez Wydział za wystarczające. Studja dla otrzymania wymienionego dyplomu trwają normalnie 1 rok. Dyplom wydawany jest po obronie tezy i dyskusji na temat podany przez Fakultet.

INSTYTUT STUDJÓW FRANCUSKICH.

W poczet słuchaczy wymienionego Instytutu przyjmowani są kandydaci mający co najmniej 17 lat i posiadający odpowiednie świadectwa uznane przez Dyrektora za wystarczające. Czas trwania studjów w zależności od dyplomu.

KURSY WAKACYJNE.

Wykłady na kursie wakacyjnym trwają trzy miesiące (lipiec, sierpień i wrzesień). Przyjmowani są kandydaci obojga płci, mający co najmniej 17 lat. Kurs wakacyjny obejmuje dwie serie: A) język, literatura i cywilizacja francuska, B) język i literatura niemiecka. Kandydaci mogą uczęszczać jednocześnie na serie A i B. Studja usankcjonowane są następującymi certyfikatami:

a) *certificat d'assiduité*, b) certyfikat nowoczesnych studjów

francuskich, c) certyfikat studjów niemieckich, d) dyplom wyższych studjów francuskich.

SZKOŁY POZAUNIWERSYTECKIE.

Instytut Wyższego Nauczania Handlowego w Strasburgu, — p. Rozdz. III.

Wyższa Szkoła Handlowa w Mulhouse, — p. Rozdz. III.

Państwowa Szkoła Techniczna w Strasburgu, — p. Rozdz. III.

Wyższa Szkoła Przędzalnictwa, Tkactwa i Odzieżarstwa w Mulhouse, — p. Rozdz. III.

Wyższa Szkoła Chemiczna w Mulhouse, p. Rozdz. III.

AKADEMJA W TULUZIE

Siedzibą Akademji jest Tuluza, miejscowość posiadająca około 200.000 mieszkańców, zabytki z epoki rzymskiej, gotyckiej i Renesansu, wiele muzeów, teatrów i bibliotek, a między innymi: bibliotekę miejską, mającą 213.000 tomów i bibliotekę uniwersytecką, posiadającą około 400.000 tomów.

Tuluza, położona w pobliżu Pirenejów, posiada klimat nadzwyczaj łagodny. Ogólna średnia temperatura wynosi 18° C. Tuluza jest miastem sportowem, skutkiem czego skupia się tu większa ilość stowarzyszeń i klubów sportowych.

Warunki utrzymania. Skromne utrzymanie studenta w Tuluzie jest naogół niedrogie, — wynosi fr. 400—450 miesięcznie.

Domy Akademickie.

Maison des Etudiants. 29, rue de Poitiers. Dom studentów został założony w 1924 roku, posiada restaurację (dla studentów i studentek) etc.

Maison des Étudiantes. 56, rue du Taur. Dom studentek został założony przez Komitet Opiekuńczy w roku 1920. Posiada 40 pokojów umeblowanych, restaurację, dwie sale do pracy, zebrań etc.

Office de l'Université. Biuro Uniwersyteckie ma na celu udzielanie studentom wszelkich informacji, dotyczących ich życia intelektualnego i materialnego.

Comité de Patronage des Étudiants. Komitet Opiekuńczy dla Studentów ułatwia studentom zainstalowanie się na miejscu,

Uniwersytet

udziela im pomocy, informuje rodziny lub opiekunów studentów o wszelkich sprawach, dotyczących tych ostatnich etc.

Comité Universitaire franco-étranger. Komitet uniwersytecki francusko-zagraniczny ma na celu ułatwianie stosunków pomiędzy francuzami a cudzoziemcami.

Stowarzyszenia Akademickie.

Association générale des étudiants. Ogólne Stowarzyszenie Studentów posiada czytelnię pism, bibliotekę, restaurację etc. W poczet członków przyjmowani są studenci i studentki. Członkowie korzystają ze zniżek w kinach, teatrach, magazynach itp.

UNIWERSYTET W TULUZIE

Obejmuje następujące Wydziały: Wydział Prawa, Nauk Ścisłych, Humanistyki, Medycyny i Farmacji, oraz większą ilość Instytutów, podlegających poszczególnym Wydziałom.

WYDZIAŁ PRAWA.

Liczył w 1933 roku 1262 studentów.

Poza normalnemi studjami, jakie są odbywane na wszystkich Wydziałach Prawa (patrz Nauki Prawnicze), Fakultet w Tuluzie posiada specjalne studia: Nauki wychowawczo-poprawcze, Prawo karne, Choroby umysłowe i nauki medyczno-sądowe.

Studenci mogą otrzymać na tym Wydziale następujące dyplomy:

DYPLOMY I STOPNIE PAŃSTWOWE.

Wydział Prawa Uniwersytetu w Tuluzie przygotowuje do wszystkich dyplomów i stopni państwowych (patrz Nauki Prawnicze).

DYPLOMY UNIWERSYTECKIE.

Wydział wydaje 12 wolnych certyfikatów Wyższych Studjów: prawniczych, politycznych, ekonomicznych i historycznych, a mianowicie:

A. *Sciences juridiques.* 1) Prawo cywilne francuskie i postę-

powanie cywilne, 2) Prawo handlowe i morskie, 3) Prawo kryminalistyczne, międzynarodowe, prywatne i prawodawstwo cywilne porównawcze.

B. Sciences politiques. 1) Prawo administracyjne i konstytucyjne, 2) Prawo publiczne ogólne i historia prawa publicznego, 3) Prawo międzynarodowe publiczne i prawo międzynarodowe prywatne.

C. Sciences économiques. 1) Ekonomia polityczna, 2) Nauki i prawodawstwo finansowe, ekonomia i prawodawstwo przemysłowe, 3) Ekonomia i prawodawstwo kolonialne, historia doktryn ekonomicznych.

D. Sciences historiques. 1) Prawo rzymskie, 2) Historia prawa publicznego, 3) Historia prawa prywatnego.

Przyjmowani są kandydaci posiadający świadectwo dojrzałości lub inne świadectwa uznane przez Wydział za równoważne. Studja dla otrzymania trzech certyfikatów, niezbędnych dla uzyskania licencjatu, trwają 5 trymestrów.

Licencjat Uniwersytecki Prawa.

Uniwersytet w Tuluzie jest jednym z nielicznych Uniwersytetów we Francji (Dijon, Nancy), który wydaje niniejszy tytuł uniwersytecki. Kandydaci, posiadający 3 certyfikaty, należące do jednej z wymienionych grup, otrzymują wzmiankowany licencjat.

Doktorat Uniwersytecki Prawa.

Przyjmowani są kandydaci posiadający licencjat prawa Uniwersytetu francuskiego lub zagranicznego, uzn. przez Wydział za równoważny. Studja dla otrzymania dyplomu trwają 1 rok. Dyplom wydawany jest po złożeniu egzaminu ustnego i obronie tezy w zakresie nauk prawnych, politycznych, ekonomicznych lub historycznych. Opłaty wynoszą ogółem fr. 450.

Certyfikat studjów nauk karnych.

Studja dla otrzymania wymienionego certyfikatu obejmują: 1) Prawo karne ogólne, 2) Postępowanie karne, 3) Prawo karne specjalne, 4) Nauki wychowawczo-poprawcze, 5) Podstawy medycyny sądowej, 6) Podstawy medycyny mentalnej. Kandydaci do wymienionych certyfikatów mogą asystować przy ekspertyzach, autopsjach itp.

W poczet kandydatów przyjmowani są studenci medycyny i prawa, oraz adwokaci i lekarze, którzy się zaimmatrykułują stosownie do przepisów uniwersyteckich. Studja trwają 2 semestry. Oplaty wynoszą ogółem fr. 275.

Certyfikat studjów administracyjnych i finansowych.

Studja wykładane dla otrzymania wymienionego certyfikatu, mają na celu uzupełnienie wiadomości prawniczych, ekonomicznych i finansowych, dla młodzieży poświęcającej się karierze administracyjnej.

Przyjmowani są kandydaci, którzy odbyli już wyższe studja prawnicze. Studja trwają conajmniej 1 rok. Oplaty wynoszą ogółem fr. 275.

**INSTYTUT TECHNICZNY PRAWA.
INSTITUT TECHNIQUE DE DROIT.**

Instytut obejmuje Szkołę praktyczną prawa i Szkołę notarialną. Szkoła praktyczna prawa przygotowuje do różnych karier prawniczych i administracyjnych. Studja trwają 1 rok. Oplaty ogółem wynoszą fr. 275.

Szkoła Notarialna podlega Ministerstwu Sprawiedliwości i przygotowuje do notariatu. Studja trwają 2 lata.

**INSTYTUT PRAWA PORÓWNAWCZEGO PAŃSTW
ŁACIŃSKICH.
INSTITUT DE DROIT COMPARÉ DES PAYS LATINS.**

Przyjmowani są kandydaci bez specjalnych trudności. Studja trwają dwa lata. Po złożeniu przewidzianych egzaminów otrzymuje się dyplom studjów porównawczych prawa.

**INSTYTUT KRYMINOLOGJI I NAUK KARNYCH.
INSTITUT DE CRIMINOLOGIE ET DES SCIENCES
PÉNALES.**

Instytut ten ma dwojaki cel: 1) rozwój studjów prawa kryminalnego i nauk pomocniczych w tej dziedzinie prawa, za po-

mocą ćwiczeń praktycznych itp., 2) przygotowanie techniczne osób, na stanowiska w dziedzinie kryminalistyki. Instytut posiada salę prac wraz z biblioteką i obejmuje nauczanie, przygotowujące do certyfikatu nauk karnych (patrz wyżej).

WYDZIAŁ NAUK ŚCISŁYCH.

Liczył w 1933 roku 869 studentów.

Poza normalnymi studjami, jakie są odbywane na wszystkich Wydziałach Nauk Ścisłych (patrz Nauki Ścisłe), Fakultet w Tuluzie prowadzi specjalne studia: elektryczności przemysłowej, mechaniki agrarnej, chemii rolniczej i przemysłowej, technologii rolniczej i hydrogeologii.

Studenci mogą otrzymać na tym Wydziale następujące dyplomy:

DYPLOMY I STOPNIE PAŃSTWOWE.

Wydział Nauk Ścisłych w Tuluzie przygotowuje do wszystkich dyplomów państwowych (patrz Nauki Ścisłe). Wydział wydaje 18 certyfikatów wyższych studjów.

DYPLOMY UNIWERSYTECKIE:

Doktorat Uniwersytecki Nauk Ścisłych.

Przyjmowani są cudzoziemcy na podstawie dyplomów lub tytułów uznanych przez Wydział za wystarczające. Studja dla otrzymania dyplomu trwają co najmniej 1 rok. Kandydaci, posiadający odpowiednie tytuły lub stopnie naukowe mogą być dopuszczeni bezpośrednio do doktoratu. W danym wypadku dla otrzymania wzmiankowanego dyplomu należy złożyć egzamin i obronić tezę.

Wydział Nauk Ścisłych Uniwersytetu w Tuluzie wydaje również specjalne dyplomy, patrz niżej, Instytuty.

INSTYTUT CHEMICZNY. — INSTITUT DE CHIMIE.

Uchodzi za jeden z najlepszych Instytutów Chemicznych we Francji. Na pierwszy rok studjów przyjmowani są kandydaci posiadający świadectwa dojrzałości lub na podstawie egzaminu wstępnego. Na drugi rok studjów przyjmowani są posiadacze

Uniwersytet

certyfi katów, chemji ogólnej i chemji stosowanej oraz kandydaci, którzy odbyli roczne studia chemiczne na innych Uczelniach, uznane przez Wydział za równoważne. Studja trwają 3 lata i usankcjonowane są dyplomem **Inżyniera Chemika**. Oplaty ogółem wynoszą fr. 4740.

INSTYTUT ELEKTROTECHNIKI I MECHANIKI STOSOWANEJ W TULUZIE. INSTITUT D'ELECTROTECHNIQUE ET DE MÉCANIQUE APPLIQUÉE.

Przyjmowani są kandydaci posiadający świadectwo dojrzałości lub na podstawie egzaminu wstępnego. Studja trwają 3 lata, po ukończeniu których otrzymuje się Dyplom **Inżyniera Elektryka** lub **Inżyniera-Mechanika**. Pierwsze dwa lata studjów są wspólne dla elektryków i mechaników, natomiast 3-ci rok jest rokiem specjalizacji.

Bezpośrednio na drugi lub trzeci rok przyjmowani są kandydaci, którzy posiadają odpowiednie dokumenty, uznane przez Dyrektora Instytutu za wystarczające. Oplaty wynoszą ogółem fr. 5140.

INSTYTUT MECHANIKI LOTNICZEJ (FLUIDÓW). INSTITUT DE MÉCANIQUE DES FLUIDES.

Przyjmowani są kandydaci, którzy otrzymali pełne przygotowanie do uzyskania Dyplomu Inżyniera-Mechanika w Tuluzie.

Studja trwają 1 rok i usankcjonowane są dyplomem **Inżyniera-Mechanika**, ze wzmianką: „*Mécanique des Fluides*“. Oplaty wynoszą 290 fr.

INSTYTUT ROLNICZY. INSTITUT AGRICOLE.

Instytut Rolniczy poświęcony jest wyższym studjom agronomicznym i przygotowuje do zawodu agronoma.

Na pierwszy rok studjów przyjmowani są kandydaci, posiadający świadectwo dojrzałości, świadectwo z ukończenia 8-iu klas

lub inne świadectwa uznane za wystarczające. Pozatem przyjmowani są kandydaci na podstawie egzaminu wstępnego.

Studja trwają 3 lata i usankcjonowane są Dyplomem **Inżyniera-Agronoma**. Oplaty wynoszą fr. 2880.

INSTITUT HYDROBIOLOGJI I HODOWLI RYB.
INSTITUT D'HYDROBIOLOGIE ET DE PISCICULTURE.

Studja dla otrzymania **Dyplomu Hydrobiologii i Hodowli ryb** trwają 2 lata. Na pierwszy rok studjów przyjmowani są kandydaci, posiadający tytulony wydane przez Instytuty agronomiczne, państwowe Szkoły Rolnicze, Instytuty Agronomiczne przy Uniwersytetach francuskich i tp. Pozatem przyjmowani są posiadacze świadectw dojrzałości lub innych uznanych świadectw, bądź na podstawie egzaminu wstępnego. Oplaty wynoszą fr. 2160.

WYDZIAŁ MIESZANY MEDYCYNY I FARMACJI.
FACULTÉ MIXTE DE MÉDECINE ET DE PHARMACIE.

Liczył w 1933 roku 1241 studentów.

Studenci mogą otrzymać na tym Wydziale następujące dyplomy:

DYPLOMY PAŃSTWOWE:

Wydział Medycyny i Farmacji w Tuluzie przygotowuje do wszystkich dyplomów państwowych (patrz Studja Medyczne).

DYPLOMY UNIWERSYTECKIE:

Doktorat Uniwersytecki Medycyny.

Przyjmowani są kandydaci na podstawie świadectwa dojrzałości. Studja medyczne wraz z rokiem przygotowawczym P. C. N. (patrz Nauki Ścisłe) trwają 6 lat. Dyplom wydawany jest po złożeniu egzaminu i obronie tezy. Oplaty za 5 lat studjów medycznych (oprócz P. C. N.) wynoszą fr. 2790.

Doktorat Uniwersytecki Farmacji.

Przyjmowani są cudzoziemcy posiadający Dyplom Farma-

ceuty. Studja trwają 1 rok. Dyplom wydawany jest po obronie tezy. Opłaty wynoszą fr. 1430.

Dyplom Uniwersytecki Farmaceuty.

Przyjmowani są cudzoziemcy posiadający świadectwo dojrzałości. Studja wraz z roczną praktyką (stage) w pracowni aptekarskiej trwają 5 lat i usankcjonowane są wymienionym Dyplomem. Opłaty za 5 lat studjów wynoszą ogółem fr. 2775.

Dyplom Medycyny Sądowej.

Do wymienionego dyplomu dopuszczeni są posiadacze dyplomów D-ra Medycyny i studenci 5-go roku Wydziału Medycznego. Studja wraz z wszelkimi opłatami: fr. 320.

Certyfikat studjów hydrologji terapeutycznej i medycznej.

Do wymienionego dyplomu dopuszczani są studenci 4-go roku Medycyny i Lekarze. Opłaty za studja wynoszą ogółem fr. 390.

Certyfikat studjów hydrologicznych.

Przyjmowani są studenci 4-go roku farmacji, farmaceuci, kandydaci mający 2 certyfikaty Wyższych Studjów Nauk Ścisłych, studenci Instytutów Technicznych przy Uniwersytecie w Tuluzie, mający przerobione 2 lata studjów, Inżynierowie górnictwa, chemji itd. Studja trwają 1 semestr. Opłaty wynoszą ogółem fr. 390.

Dyplom serologji i profilaktyki wenerycznej.

Przyjmowani są Doktorzy Medycyny i studenci Wydziału Medycznego po dokonaniu 20 inskrypcyj trymestralnych. Studja trwają 1 rok. Opłaty wynoszą ogółem fr. 340.

INSTITUT WYCHOWANIA FIZYCZNEGO.

INSTITUT D'ÉDUCATION PHYSIQUE.

Wymieniony Instytut jest specjalizacją dla studentów Wydziału Medycznego, przygotowuje również odpowiednich nauczycieli gimnastyki.

WYDZIAŁ HUMANISTYCZNY.

Liczył w 1933 roku 925 studentów.

Poza studjami normalnemi wykładanemi na Wydziałach

Humanistyki (patrz Studja Humanistyczne), Fakultet w Tuluzie posiada następujące studja specjalne: psychologję patologiczną, archeologję prahistoryczną, etc.

Języki żywe wykładane na Wydziale Humanistycznym są: angielski, hiszpański i niemiecki.

Studenci mogą otrzymać na tym Wydziale następujące dyplomy:

DYPLOMY I STOPNIE PAŃSTWOWE:

Wydział przygotowuje do wszystkich dyplomów i stopni państwowych (patrz Studja Humanistyczne). Wydział wydaje 6 wolnych certyfikatów Wyższych studjów.

DYPLOMY UNIWERSYTECKIE:

Doktorat Uniwersytecki Humanistyki.

Przyjmowani są kandydaci posiadający Licencjat Humanistyki lub inne dyplomy uznane przez Wydział za wystarczające. Studja dla otrzymania dyplomu trwają 2 semestry. Dyplom wydawany jest po złożeniu przewidzianego egzaminu i obronie tezy w języku francuskim.

Teza może być zredagowana w języku angielskim, francuskim, hiszpańskim, łacińskim lub niemieckim.

Cudzoziemcy, którzy byli przyjęci do doktoryzacji bez Licencjatu, muszą być w posiadaniu **Dyplomu Profesora** języka francuskiego, uzyskanego na Wydziale Humanistycznym w Tuluzie
Certyfikat studjów uniwersyteckich.

Przyjmowani są kandydaci bez specjalnych trudności. Studja trwają 1 rok. Certyfikat wydawany jest po złożeniu przewidzianych egzaminów.

INSTYTUT NORMALNY STUDJÓW FRANCUSKICH.

INSTITUT NORMAL D'ÉTUDES FRANÇAISES.

Instytut ten jest również przeznaczony dla przygotowania profesorów języka francuskiego zagranicą. Studenci mogą jednocześnie uczęszczać na kurs języka hiszpańskiego. Instytut wydaje absolwentom następujące dyplomy:

Certyfikat studjów francuskich. Przyjmowani są kandydaci

Uniwersytet

bez specjalnych trudności. Studja trwają 1 semestr. Certyfikat wydawany jest po złożeniu egzaminów.

Dyplom nauczania języka francuskiego zagranicą. Przyjmowani są kandydaci bez specjalnych trudności. Studja trwają 2 semestry. Dyplom wydawany jest po złożeniu egzaminów.

Dyplom nauczania języka hiszpańskiego. Warunki przyjęcia, czas trwania studjów itp. (patrz poprzedni dyplom).

Pozatem Wydział Humanistyczny Uniwersytetu w Tuluzie urządza specjalne wakacyjne kursy języka francuskiego dla cudzoziemców. Po ukończeniu studjów otrzymuje się odpowiednie certyfikaty lub Dyplomy.

SZKOŁY POZAUNIWERSYTECKIE.

Instytut Katolicki w Tuluzie, — p. Rozdz. III.

Wyższa Szkoła Handlowa w Tuluzie, — p. Rozdz. III.

Państwowa Szkoła Weterynaryjna w Tuluzie, — p. Rozdz. III.

Szkoła Notarjalna w Tuluzie, — p. Rozdz. III.

ROZDZIAŁ TRZECI

SZKOŁY POZAUNIWERSYTECKIE

PAŃSTWOWA SZKOŁA ARCHIWALNA W PARYŻU.
ECOLE NATIONALE DES CHARTES.

Szkoła ta ma na celu przygotowanie archiwistów, paleografów i kształcenie personelu zawodowego dla archiwów i bibliotek publicznych. Cudzoziemcy posiadający świadectwa dojrzałości przyjmowani są, jako t. zw. „słuchacze zagraniczni (à titre étranger). Studja trwają 3 lata i usankcjonowane są dyplomem **Archiwisty-Paleografa**.

PAŃSTWOWA WYŻSZA SZKOŁA ŻYWYCH JĘZYKÓW
ORJENTALNYCH W PARYŻU.
ECOLE NATIONALE DES LANGUES ORIENTALES
VIVANTES.

Nauczanie w wymienionej szkole obejmuje języki żywe Europy, Wsch., Azji, Oceanji, Afryki i przygotowuje przeważnie do licznych karier dyplomatycznych, eksportowych, tłumaczy przysięgłych itp. Przyjmowani są cudzoziemcy, mający co najmniej 16 lat, posiadający świadectwo dojrzałości lub na podstawie egzaminu wstępnego. Studja normalnie trwają 3 lata i usankcjonowane są dyplomem Szkoły.

KOLEGJUM FRANCJI. — COLLÈGE DE FRANCE.
W PARYŻU.

Zostało założone przez Króla Franciszka I. w 1530 roku. Kolegium to nie jest Szkołą w pełnem znaczeniu tego słowa, bowiem nie posiada ono stałych katedr, nie wydaje dyplomów itd. Każdy profesor nie jest zależny od programu nauczania, gdyż takowy nie istnieje, lecz materiał naukowy, mający być przedmiotem wykładu, jest wybierany dowolnie przez profesora. Collège de France daje w ten sposób możność wybitnym

Francja

uczonym zaznajomienia słuchaczy z ich badaniami, odkryciami naukowymi, stanowiąc trybunę myśli i postępu.

Ostatnio został również powołany do Collège twórca teorii względności, b. Prof. Uniwersytetu w Berlinie, Prof. **Albert Einstein**.

Pod kierownictwem naukowem Collège znajdują się liczne wyższe zakłady naukowe, laboratorja itp. w Paryżu, a m. innemi Instytut Hydrologji i Klimatologii w Paryżu.

Studja na Kolegium są bezpłatne i dostępne dla wszystkich osób, jednak bez specjalnego pozwolenia profesora, słuchacze nie mogą korzystać z laboratorjów.

SZKOŁA PRAKTYCZNA WYŻSZYCH STUDJÓW PRZY SORBONIE.

ÉCOLE PRATIQUE DES HAUTES ÉTUDES.

Została założona w 1868 roku, celem praktycznego pogłębienia nauk teoretycznych. Szkoła posiada 5 następujących sekcij: 1) Sekcja Nauk Matematycznych, 2) Sekcja Nauk Fizyko-Chemicznych, 3) Sekcja Nauk Przyrodniczych, 4) Sekcja Nauk Historycznych i Filologicznych, 5) Sekcja Nauk Religijnych.

Studja są bezpłatne i dostępne dla wszystkich. Kandydaci pierwszych trzech sekcij, pragnący otrzymać po odbyciu 2 letnich studjów (studja normalnie trwają 3 lata) t. zw. tytuł **studenta dyplomowanego**, muszą mieć odbytą roczną praktykę.

WYŻSZE ZAKŁADY TEOLOGICZNE.

INSTYTUT KATOLICKI W PARYŻU. INSTITUT CATHOLIQUE DE PARIS.

Instytut Katolicki w Paryżu jest wolnym, wyższym zakładem naukowym, który został utworzony na mocy Ustawy z dn. 12/7 1875 r. Arcybiskup Paryski jest kanclerzem Instytutu katolickiego oraz asystowany jest stałą komisją kardynałów i arcybiskupów okręgu uniwersyteckiego, tworzących Radę Wyższą, która stanowi najwyższą Władzę Instytutu. Rada ta mianuje

t. zw. Administratorów, Rektora, Pro-Rektora, Sekretarza generalnego, Dziekanów i Profesorów.

Rada Administracyjna, składająca się z 3-ch administratorów, reprezentuje Instytut wobec Władz Akademii w myśl Ust. z 1875 r. i zarządza majątkiem Szkoły. Na czele Instytutu stoi Rektor, asystowany przez Pro-Rektora.

Instytut posiada następujące Fakultety i Szkoły:

Fakultet Teologiczny, Fakultet Prawa Kanonicznego, Fakultet Filozoficzny, Wolna Szkoła Języków Wschodnich, Instytut Studiów Społecznych i międzynarodowych — które wydawają tytuły uznane przez stolicę (Apostolską, auditorat (matura), lektorat (magister-jum-licence) i magisterium (doktorat). **Fakultet Prawny, Fakultet Humanistyczny, Fakultet Nauk Ścisłych, Wyższa Szkoła Nauk Ekonomicznych i handlowych** — przygotowują do różnych egzaminów uniwersyteckich (licencjat i doktorat Prawa, Humanistyki i Nauk Ścisłych), składanych obowiązkowo przed komisjami Państwowymi Uniwersytetów. Pozatem Instytut wydaje: 1) **certyfi kat** po 1 roku studiów i po specjalnym egzaminie, 2) **dypłomy wyższego nauczania i pedagogji**, 3) **dypłomy studiów francuskich** dla cudzoziemców.

Instytut przyjmuje studentów posiadających maturę. Koszty wpisu wynoszą od 70 do 100 fr., w zależności od Wydziału.

Na niektórych Wydziałach opłaca się dodatkowo koszty inskrypcyj uniwersyteckich (140 fr. semestralnie).

Studenci wyższej szkoły nauk ekonomicznych i handlowych opłacają 2400 fr. rocznie.

WOLNY FAKULTET TEOLOGJI PROTESTANCKIEJ W PARYŻU.

FACULTE LIBRE DE THEOLOGIE PROTESTANTE.

Ma za cel rozwój nauk teologicznych, oraz przygotowanie pastorów dla kościołów protestanckich. Posiada bogatą bibliotekę składającą się z 40.000 tomów.

Studja trwają ogółem 4 lata.

Fakultet wydaje tytuły: bakałarza, licencjata oraz doktora teologii.

Francja

Studenci powinni być zaиматрыкуловани. Do imatrykulacji należy przedłożyć: akt urodzenia, maturę oraz rekomendację pastora rejonu, gdzie zamieszkuje dany kandydat.

Pozatem Fakultet przyjmuje również wolnych słuchaczy.

Imatrykulacja wraz z opłatą biblioteczną wynosi 30 fr. rocznie (10 fr. za IV rok). Inskrypcja fr. 120.

INSTYTUT TEOLOGJI ORTODOKSYJNEJ W PARYŻU. INSTITUT DE THEOLOGIE ORTODOXE.

Instytut przyjmuje studentów rzeczywistych oraz słuchaczy wolnych którzy mają ukończone średnie studia.

Rektorem Instytutu jest Arcybiskup, Metropolita rosyjskich kościołów ortodoksyjnych (cerkwi prawosławnych).

Studia na Instytucie trwają 3 lata.

FRANCUSKA SZKOŁA RABINACKA W PARYŻU. ECOLE RABBINIQUE DE FRANCE.

Szkoła ta poświęcona studjom judaizmu ma na celu przygotowanie rabinów.

Przyjmowani są kandydaci posiadający świadectwo dojrzałości typu humanistycznego.

Inni mogą być upoważnieni do uczęszczania na niektóre kursy (biblia, historia i literatura żydowska, pedagogja, liturgia, służba społeczna i t. d.).

Studia są bezpłatne.

FAKULTETY KATOLICKIE W LILLE. FACULTÉS CATHOLIQUES A LILLE.

Fakultety katolickie w Lille stanowią wolny wyższy zakład naukowy, do którego przyjmowani są studenci obojga płci bez różnicy narodowości. Studenci tej Uczelni mają do swej dyspozycji 3 domy rodzinne, znajdujące się pod kierownictwem Władz duchownych. Dla studentek istnieją również specjalne domy. Studenci obcokrajowcy otaczani są specjalną opieką. Katolicki

komitet przyjacielski organizuje dla nich zebrania, konferencje, wycieczki krajoznawcze, nawiązuje kontakt z życiem religijnem, społecznem i przemysłowem, miasta.

Fakultety Katolickie w Lille obejmują prawie wszystkie Wydziały i Szkoły, znajdujące się na pełnym poziomie francuskich Uniwersytetów państwowych. Nie mają jednak prawa, w myśl Ustawy o szkołach wolnych, do noszenia nazwy Uniwersytetu. Jest to największa wszechnica katolicka we Francji, która obejmuje następujące Fakultety i Szkoły:

Fakultet Teologiczny.

Kandydaci przyjmowani są bez jakichkolwiek dyplomów i egzaminów. Koszty imatrykulacji, identyczne zresztą na wszystkich wydziałach, wynoszą frs. 30.

Fakultet Prawny.

Przygotowuje do dyplomów licencjatu i doktoratu Prawa.

Szkoła Nauk Społeczno-Politycznych.

Studja dla uzyskania dyplomu Szkoły trwają 2 lata (3 lata dla otrzymania dyplomu wyższego).

Szkoła Wyższych Studjów Handlowych Północnej Francji.

Studja dla uzyskania wyższego dyplomu tej szkoły trwają 3 lata. (2 lata dla otrzymania certyfikatu). Przyjmowani są kandydaci na podstawie świadectw ukończenia szkoły średniej lub egzaminu wstępnego.

Fakultet Medycyny i Farmacji oraz Szkoła Akuszerska.

Fakultet przygotowuje do dyplomu Doktora medycyny i dyplomu Farmaceuty. Kandydaci winni posiadać świadectwo dojrzałości. Warunki przyjęcia, program studjów, opłaty, egzaminy i tp., identyczne jak na państwowych Wydziałach uniwersyteckich.

Fakultet Humanistyczny.

Warunki przyjęcia, opłaty i td. identyczne jak na Wydziałach uniwersyteckich.

Sekcja Dziennikarska.

Przylączona do Wydziału Prawnego i Humanistycznego. Studja trwają 2 — 3 lata. Przyjmowani są kandydaci posiadający średnie wykształcenie lub na podstawie egzaminu wstępnego.

Fakultet Nauk Ścisłych.

Francja

Warunki przyjęcia, opłaty, dyplomy i td., identyczne jak na Wydziałach uniwersyteckich.

Szkoła Wyższych Studiów Przemysłowych.

Jest to wyższa szkoła techniczna, mająca za cel przygotowywanie inżynierów różnych specjalności. Posiada sekcje: cywilną (budowlaną), elektryczną i chemiczną. Studja dla uzyskania dyplomu **inżyniera** trwają 3 lata. Przyjmowani są kandydaci na podstawie świadectwa dojrzałości typu matemat.-przyrod. lub na podstawie egzaminu wstępnego. Przy Szkole istnieje specjalny kurs Przygotowawczy.

Wyższa Szkoła Kierownictwa Przedsiębiorstw.

Studja trwają 1—2 lata. Przyjmowani są kandydaci posiadający wyższe wykształcenie prawnicze lub techniczne. Opłaty wynoszą 2000 fr. rocznie.

FAKULTETY KATOLICKIE W LYONIE.

FACULTÉS CATHOLIQUES DE LYON.

Podobna organizacja jak Fakultety Katolickie w Lille. Wszechnica posiada bogate biblioteki i laboratorium nowoczesnie urządzone. Obejmuje następujące Fakultety:

Fakultet Teologiczny.

Przeznaczony dla duchownych, którzy ukończyli seminarjum duchowne i przygotowują się do egzaminów kanonicznych. Fakultet przyjmuje również słuchaczy wolnych.

Fakultet Prawny.

Przygotowuje do wszystkich dyplomów wydawanych przez Fakultety uniwersyteckie. Ponadto posiada kurs praktyczny Prawa handlowego i przemysłowego.

Fakultet Humanistyczny.

Przygotowuje do licencjatu filozofji, literatury i historii.

Fakultet Nauk Ścisłych

Przygotowuje do certyfikatów wyższych studiów i licencjatu nauk ścisłych, wydawanych przez Fakultety państwowe. Do Fakultetu przyłączony jest **Instytut Chemji Przemysłowej**, który przyjmuje studentów na podstawie egzaminu konkursowego. Czesne wynosi rocznie 1200 fr.

**FAKULTETY KATOLICKIE ZACHODNIE W ANGERS.
FACULTÉS CATHOLIQUES DE L'OUEST.**

Podobna organizacja jak wyżej. Obejmuje następujące Wydziały:

Fakultet Teologiczny.

Studja trwają 2 lata, trzeci rok przygotowuje do **Doktoratu Teologii**. Przeznaczony dla duchownych, którzy ukończyli seminarjum duchowne. Słuchacze wolni dopuszczeni są do uczęszczania na specjalne kursy historii i języków semickich.

Fakultet Prawny.

Przygotowuje do wszystkich dyplomów wydawanych przez Fakultety państwowe.

Fakultet Nauk Ścisłych.

Przygotowuje do wszelkich dyplomów wydawanych przez Fakultety Państwowe. (P. C. N., Licencję, Doctorat).

Fakultet Humanistyczny.

Przygotowuje do licencjatów: filozofji, historii, literatury i języków obcych (angielski, niemiecki).

Wyższa Szkoła Handlowa.

Kandydaci winni mieć 15 lat ukończonych i posiadać za sobą studja średnie (co najmniej 6 klas). Studja trwają 2 lata. Wydaje dyplom **studjów handlowych**.

Przy szkole tej istnieje **Sekcja Przemysłowa**, kształcąca przyszłych przemysłowców, kierowników i td. Identyczne warunki przyjęcia, studjów jak na Wyższej Szkole Handlowej.

Wyższa Szkoła Agronomiczna.

Warunki przyjęcia: świadectwo dojrzałości lub egzamin wstępny. Czas trwania studjów 3 lata. Dyplom **Inżyniera-Agronoma**.

**INSTYTUT KATOLICKI W TULUZIE.
INSTITUT CATHOLIQUE DE TOULOUSE.**

Posiada następujące Wydziały:

- 1) **Fakultet Kanoniczny Teologii**
- 2) **Fakultet Kanoniczny Filozofji**
- 3) **Fakultet Prawa Kanonicznego**

Francja

- 4) **Wolny Fakultet Humanistyczny**
- 5) **Wyższa Szkoła Nauk Ścisłych**
- 6) **Wyższa Szkoła Agronomiczna.**

Instytut przyjmuje osoby płci obojga bez różnicy narodowości na wszystkie Wydziały, z wyjątkiem wydziałów kanonicznych; Teologii, Prawa i Filozofji, na które przyjmowani są jedynie abiturjenci seminarjów duchownych. Fakultety Kanoniczne przygotowują do Doktoratów.

Wyższa Szkoła Agronomiczna.

Przyjmuje jedynie internów. Liczba miejsc wynosi 40. Maturzyści zwolnieni są z egzaminu wstępnego. Studja trwają 3 lata. Opłata wraz z utrzymaniem wynosi 4000 fr. rocznie. Świadectwo **studjów agronomicznych** lub dyplom **Inżyniera** wydawany jest po odpowiednim egzaminie przez Tow. Rolników we Francji.

WOLNY FAKULTET TEOLOGJI PROTESTANCKIEJ W MONTEPELLIER.

FAKULTÉ LIBRE DE THÉOLOGIE PROTESTANTE À MONTEPELLIER.

Założony w r. 1598 w Montauban. Czas trwania studjów: 1 rok przygotowawczy i 3 lata Teologii. Wydaje następujące dyplomy: **Auditorat** (Baccalauréat), **Lektorat** (licence) oraz **Doktorat Teologii**. Fakultet posiada bibliotekę, składającą się z 31 tys. tomów. Studenci mają również wstęp do biblioteki uniwersyteckiej. Przyjmowani są słuchacze rzeczywiści (maturzyści) i wolni bez różnicy narodowości.

NAUKI PRAWNO-SPOŁECZNE, EKONOMICZNE I HANDLOWE.

SZKOŁA WYŻSZYCH STUDJÓW SPOŁECZNYCH W PARYŻU

ÉCOLE DES HAUTES ETUDES SOCIALES — PARIS.

Wolny wyższy zakład naukowy, założony w roku 1900 przygotowuje do życia publicznego. Składa się z 3-ch Szkół: **Szkoła**

Spółeczna (École Sociale), **Szkoła Wyższych Studiów Międzynarodowych** (École des Hautes Etudes Internationales), **Szkoła Dziennikarska** (École de Journalisme).

Każda z tych Szkół wydaje specjalny Dyplom. Posiadacze 2-ch dyplomów (jeden obowiązkowo ze Szkoły Społecznej) mogą uzyskać bez dodatkowych egzaminów: — **Dyplom Wyższej Szkoły Nauk Społecznych.**

Szkoła Społeczna.

Szkoła ta ma za cel syntetyczne nauczanie nauk społecznych, wykładanych na Uniwersytecie lub innych szkołach wolnych oraz niezależne studia nad wszystkimi aktualnymi zagadnieniami społecznymi, ekonomicznymi i politycznymi. Czesne wynosi 300 fr. rocznie. Po roku otrzymuje się **świadeztwo** (5 egzaminów), zaś po 2 latach studiów **dyplom** Szkoły. Kandydaci do dyplomu Szkoły (2 lata studiów i napisanie tezy) winni posiadać maturę lub **świadeztwo** uznane przez Dyrektora za wystarczające. Nieposiadający tych kwalifikacyj mogą uzyskać jedynie **certyfikat** — po 1 roku studiów.*)

Czesne wynosi 300 fr. rocznie.

SZKOŁA WYŻSZYCH STUDIÓW MIĘDZYNARODOWYCH W PARYŻU.

ÉCOLE DES HAUTES ETUDES INTERNATIONALES.

Założona została w 1924 r. i przeznaczona jest dla osób interesujących się aktualnymi zagadnieniami politycznymi, a zwłaszcza kwestjami polityki zagranicznej. Program studiów dotyczy życia, dążeń i potrzeb różnych państw współczesnych oraz zagadnień przyszłości. Warunki przyjęcia oraz czas trwania studiów jak w Szkole Społecznej. Po ukończeniu **dyplom** Szkoły. Czesne wynosi 600 fr. rocznie.

*) Studja na tej sekcji mogą również być odbywane drogą korespondencji. Studenci otrzymują skrypta, opracowane przez *Ecole Universelle par correspondance*, ale winni składać egzamin na miejscu w siedzibie szkoły. Otrzymują ten sam dyplom.

Francja

SZKOŁA DZIENNIKARSKA W PARYŻU. ÉCOLE DE JOURNALISME.

Założona została w 1899 r. i jest wyższą szkołą zawodową. Przygotowuje studentów pod względem teoretycznym jak i praktycznym do zawodu dziennikarskiego. Przystosowuje stale swoje metody i program nauczania do potrzeb i postępu prasy. O znaczeniu i popularności Szkoły Dziennikarskiej dowodzi jej pokaźna ilość studentów, która osiągnęła w ostatnim roku szkolnym około 120 studentów rzeczywistych oraz licznych słuchaczy wolnych.

Przyjmowani są kandydaci bez specjalnych trudności. Czas trwania studjów wymagany dla uzyskania dyplomu szkoły dziennikarskiej wynosi 2 lata. Kandydaci mogą również ubiegać się o zredukowanie czasu trwania studjów do 1 roku. Podanie o redukcję winno być wniesione przed 1 marca.

WOLNA SZKOŁA NAUK POLITYCZNYCH W PARYŻU. ÉCOLE LIBRE DES SCIENCES POLITIQUES.

Wolny wyższy zakład naukowy założony w 1871 r., odgrywa dużą rolę w życiu politycznem Francji. Szkoła wydała już niejednego wybitnego męża stanu. Ma za cel przygotowanie do życia publicznego i do karier następujących: Dyplomacja i konsulaty, Rada Stanu, Administracja państwowa, Izba Obrachunkowa, kariery finansowe, przemysłowe, handlowe, kolonjalne i t. d. Program nauczania obejmuje 2 lata studjów, które mogą być również rozłożone, w wypadkach specjalnych, na 3 lata. (Studenci mogą być jednocześnie zapisani na Wydziale Prawnym Uniwersytetu Paryskiego i ubiegać się o dyplom licencjatu Prawa). Szkoła posiada 5 sekcyj:

- 1) sekcja dyplomatyczna
- 2) sekcja administracyjna
- 3) sekcja ekonomiczno-finansowa (skarbowość, finanse prywatne).
- 4) sekcja ekonomiczno-społeczna (sekcja społeczna)
- 5) sekcja ogólna (prawo publiczne i historia).

Ta ostatnia przeznaczona jest dla osób chcących otrzymać

Szkoły Pozauniwersyteckie

wysoką kulturę społeczną, a w szczególności dla osób, mających się poświęcić życiu publicznemu.

W charakterze słuchaczy rzeczywistych lub wolnych przyjmowani są kandydaci, mający co najmniej lat 17, po przychylniej decyzji Rady Szkolnej. Cudzoziemcy przyjmowani są na identycznych warunkach co francuzi, **po złożeniu egzaminu ze znajomości języka francuskiego**. Studja usankcjonowane są dyplomem Szkoły. Czesne wynosi 1500 fr. rocznie.

SZKOŁA PRAWODAWSTWA ZAWODOWEGO, FINANSOWEGO I KOLONJALNEGO W PARYŻU ÉCOLE DE LÉGISLATION PROFESSIONNELLE, FINANCIÈRE ET COLONIALE.

Wolny Zakład Naukowy założony w 1905 r., subwencjonowany przez Państwo, znajduje się pod kierownictwem Paryskiej Izby Handlowej. Szkoła ma za cel przygotowanie do karier bankowych, handlowych, ubezpieczeniowych i transportowych. Dyplom Szkoły cieszy się wysokim uznaniem w wielkich Towarzystwach i administracjach prywatnych. Przyjmowani są kandydaci, mający co najmniej lat 17, bez specjalnych trudności. Studja trwają 2 lata.

KOLEGIUM (Instytut) WOLNYCH NAUK SPOŁECZNYCH W PARYŻU. COLLEGE LIBRE DES SCIENCES SOCIALES.

Założone w r. 1895. Przedmiot (program) nauczania stanowią studja doktryn społecznych. Kursy podzielone są na 5 sekcyj:

- 1) *studja historyczne*
- 2) *teoria i metodyka*
- 3) *technologia*
- 4) *higiena społeczna*
- 5) *estetyka*

Przyjmowani są kandydaci bez różnicy wieku, tytułu i narodowości. Studja dla otrzymania dyplomu trwają 2 lata które mogą być skrócone dla studentów obcokrajowców. Czesne wynosi 50 fr.

Francja

WYŻSZA SZKOŁA NAUCZANIA FINANSOWEGO. ÉCOLE SUPÉRIEURE D'ENSEIGNEMENT FINANCIER.

Założona w roku 1921, popierana i subwencionowana przez Państwo, Bank Francuski, Magistrat, Instytucje Kredytowe itd., ma za cel przygotowanie urzędników bankowych i studentów do wyższych funkcji bankowych. Wykłady mają miejsce w godzinach **wieczorowych**. Szkoła wydaje po egzaminach odpowiednie **świadcstwo** lub **Dyplom**.

SZKOŁY POLITECHNICZNE NOTARJATU, PRAWA, PROCEDURY I UBEZPIECZEŃ. ÉCOLES POLYTECHNIQUES DE NOTARIAT, DE DROIT, DE PROCÉDURE ET D'ASSURANCES.

Wykłady mają miejsce w godzinach wieczornych od 20 — 22 g. w gmachu Sądu. Posiada 3 sekcje:

1) *Szkoła Politechniczna Notarjatu*, uznana przez Państwo od r. 1905. Przygotowuje w ciągu 2 lat do zawodu notariusza. Nie ma więc, praktycznego znaczenia dla studenta polskiego.

2) *Szkoła Politechniczna Prawa i Procedury*. Studja praktyczne Prawa i Procedury w ogólności.

3) *Szkoła Politechniczna Ubezpieczeń (asekuracyj)*. Studja trwają 2 lata, obejmują wszelkie gałęzie asekuracyj. Studja usankcjonowane są specjalnym dyplomem Szkoły.

Oplata szkolna na wszystkich sekcjach, wynosi 20 fr. Studja mogą również być odbywane drogą korespondencji.

Uw. Wykłady odbywane *drogą korespondencji* obejmują identyczny materiał naukowy jaki wykładany jest na miejscu.

SZKOŁA STOSOWANA PRZY CENTRUM (PRZYSPOSOBIENIA DO INTERESÓW HANDLOWYCH W PARYŻU. ÉCOLE D'APPLICATION DU CENTRE DE PRÉPARATION AUX AFFAIRES.

Zakład wyższego nauczania zawodowego, uznany przez Państwo. Szkoła założona została i kierowana jest przez Paryską Izbę Handlową, celem przysposobienia pod względem praktycznym do kierownictwa wielkich przedsiębiorstw handlowych i przemysłowych, elitę ludzi, posiadających już szeroką kulturę handlową lub wieloletnie doświadczenie w **interesach handlowych**.

Koncepcja Szkoły zupełnie nowa w Europie. Centrum pozostaje w ścisłym kontakcie naukowym z podobną organizacją w Ameryce: „Graduate School of Business Administration“ Uniwersytetu w Harvardzie.

Studja trwają 1 rok. Czesne wynosi 3000 fr. Przy złożeniu podania o przyjęcie należy wpłacić wpisowe w sumie 250 fr.

SZKOŁA WYŻSZYCH STUDJÓW HANDLOWYCH W PARYŻU ÉCOLE DES HAUTES ETUDES COMMERCIALES.

Wolny Wyższy zakład, uznany przez Państwo. Szkoła została założona w 1881 r. i uznana jest za jedną z najlepszych Akademii Handlowych we Francji. Obejmuje Sekcję Normalną i t. zw. Aneksy.

Kurs Normalny.

Przeznaczony dla osób posiadających pełne średnie wykształcenie i pragnących otrzymać stanowiska kierownicze w przemyśle i handlu. Przyjmowani są kandydaci, francuzi i cudzoziemcy, mający co najmniej lat 17, jedynie w drodze konkursowego egzaminu. Świadectwo dojrzałości daje majorację 20 punktów. Studja trwające 2 lata, usankcjonowane są **dyplomem** Szkoły (H. E. C.) wydanym przez Podsekretarza Stanu Ministerstwa Oświaty. Dyrekcja i Stowarzyszenie Absolwentów zajmują się b. aktywnie i owocnie lokowaniem nowych abiturjentów na intratnych stanowiskach.

A n e k s y :

1) Akademia handlowa dla studentów zagranicznych.

Powstała w roku 1921. Przyjmowani są kandydaci obco-krajowcy, mający co najmniej lat 17, na podstawie świadectwa dojrzałości lub egzaminu wstępnego. Studja, rozłożone na 2 cykle wykładów trwają 1 rok i usankcjonowane są **dyplomem** (certyfikat) **Wyższych Studjów Handlowych**. Dyplom uprawnia również posiadacza do wstąpienia bezpośrednio na II rok **kursu normalnego** po złożeniu egzaminu.

2) Kursy specjalne nauk handlowych i administracyjnych dla inżynierów, zarządzających, przemysłowców i handlowców.

Francja

Mają za cel dać inżynierom i innym, nieposiadającym wyższego wykształcenia handlowego, szerszy zasób wiadomości z ekonomji, prawa handlowego i administracji, potrzebnych do umiejętnego kierowania przedsiębiorstwami handlowymi i przemysłowymi.

ŻEŃSKA SZKOŁA WYŻSZEGO NAUCZANIA HANDLOWEGO W PARYŻU.

ÉCOLE DE HAUTE ENSEIGNEMENT COMMERCIAL POUR LES JEUNES — FILLES.

Wyższa Szkoła zawodowa (2 stopnia) uznana przez Państwo. Założona została w roku 1916 i zaliczona w roku 1924 w poczet Zakładów Naukowych, znajdujących się pod zarządem (kuratela) Izby Handlowej w Paryżu. Przygotowuje kandydatki do wyższych stanowisk handlowych, przemysłowych i bankowych, kształci wykwalifikowane sekretarki, księgowe i tp.

Przyjmowane są kandydatki bez różnicy narodowości w drodze konkursu, na podstawie świadectwa ukończenia szkoły średniej (I część matury wystarczająca). W braku wymaganych świadectw kandydatki muszą złożyć egzamin specjalny. Studja trwają 2 lata. Dyplom podpisany przez Ministra Oświecenia Publicznego. Czesne 1650 fr. rocznie.

WYŻSZA SZKOŁA HANDLOWA W PARYŻU.

ÉCOLE SUPÉRIEURE DE COMMERCE.

Uznana przez Państwo. Szkoła istnieje przeszło 130 lat. Posiada następujące sekcje: ogólno-handlową, kolonjalną i hote-larską. Na pierwszy rok w drodze konkursu przyjmowani są kandydaci obojga płci, mający co najmniej 16 lat. Maturzyści, abiturjenci średnich szkół handlowych itp., otrzymują majorację (nadwyżkę) punktów, w stosunku do innych kandydatów. Przy Szkole istnieje kurs przygotowujący do konkursu oraz internat. Studja trwają 2 lata. Organizacja studjów, dyplomy itp., p. Wyż. Szk. Handl.

WYŻSZA SZKOŁA HANDLOWA W MARSYLJI.
ÉCOLE SUPÉRIEURE DE COMMERCE A MARSEILLE.

Uznana przez Państwo. Posiada następujące sekcje: handlową, przemysłową i kolonjalną. Przy Szkole istnieje kurs przygotowawczy, gdzie przyjmowani są kandydaci, mający co najmniej lat 15. Warunki przyjęcia, czas trwania studjów, dyplomy itd. p. Wyż. Szk. Handlowe.

WYŻSZA SZKOŁA HANDLOWA I PRZEMYSŁOWA
W BORDEAUX.
ÉCOLE SUPÉRIEURE DE COMMERCE ET D'INDUSTRIE
DE BORDEAUX.

Wymieniona Szkoła posiada 2 sekcje: 1) Handel i Kolonje, 2) Mechanika i Elektryczność. Na pierwszej sekcji bardzo szeroko uwzględnione są studia morskie i kolonjalne (prawodawstwo, higiena kolonjalna, uzbrojenie morskie, rolnictwo kolonjalne itp.). Warunki przyjęcia, czas trwania studjów, dyplomy i tp. patrz Wyż. Szk. Handl.

WYŻSZA SZKOŁA HANDLOWA I PRZEMYSŁOWA
W ROUEN.
ÉCOLE SUPÉRIEURE DE COMMERCE ET D'INDUSTRIE
DE ROUEN.

Wymieniona Szkoła posiada Kurs Przygotowawczy i Kurs Normalny. Na Kurs Przygotowawczy przyjmowani są kandydaci posiadający świadectwa szkoły powszechnej. Na Kurs Normalny przyjmowani są kandydaci, mający co najmniej 16 lat. Kandydaci posiadający lat 17 przyjmowani są po złożeniu egzaminu na drugi rok studjów, po ukończeniu których mogą otrzymać świadectwo ukończenia studjów handlowych. Warunki przyjęcia, dyplomy i czas trwania studjów, patrz Wyż. Szk. Handl.

Francja

WYŻSZA SZKOŁA HANDLOWA W HAVRZE. ÉCOLE SUPÉRIEURE DE COMMERCE DU HAVRE.

Nauczanie na tej Uczelni obejmuje w szerokim zakresie studia handlu morskiego (import, eksport, cło, giełda, bankowość, prawodawstwo i ubezpieczenia morskie, uzbrojenia morskie, administracja portów handlowych, języki obce: angielski, hiszpański i niemiecki). Warunki przyjęcia, czas trwania studiów, dyplomy i tp. patrz Wyż. Szk. Handl.

WYŻSZA SZKOŁA HANDLOWA W CLERMONT - FERRAND. ÉCOLE SUPERIEURE DE COMMERCE DE CLERMONT-FERRAND.

Przy Szkole istnieje kurs przygotowawczy. Warunki przyjęcia, czas trwania studiów i dyplomy, patrz Wyż. Szk. Handl.

WYŻSZA SZKOŁA HOTELARSKA. ÉCOLE SUPÉRIEURE HOTELIÈRE DE CLERMONT-FERRAND.

Przylączona do Wyższej Szkoły Handlowej, ma na celu przygotowanie kierowniczego personelu dla hoteli. Studja teoretyczne i praktyczne, które trwają 2 lata, uzupełnione są obowiązkowo praktyką w wielkich hotelach, w miejscowościach kuracyjnych — od maja do września. Warunki przyjęcia i dyplomy są te same co na Wyższej Szkole Handlowej. Kandydaci posiadający świadectwo praktyki hotelowej przyjmowani są bez egzaminu.

WYŻSZA SZKOŁA HANDLOWA I PRZEMYSŁOWA OKRĘGU PÓŁNOCNEGO W LILLE. ÉCOLE SUPERIEURE DE COMMERCE ET D'INDUSTRIE DE LA REGION DU NORD DE LILLE.

Studja normalnie trwają 2 lata i podzielone są na 2 sekcje: Handlowo-Bankową i Handlowo-Przemysłową. Studenci sekcji Handlowo-przemysłowej mają do swojej dyspozycji, na drugim

roku studiów, kursy specjalizacji przedsiębiorstwa i tkactwa, materiałów barwiących, farbiarstwa i apretury itp. Warunki przyjęcia, czas trwania studiów i dyplomy patrz Wyż. Szk. Handl.

ŻEŃSKA WYŻSZA SZKOŁA HANDLOWA.
ÉCOLE SUPÉRIEURE DE COMMERCE DE JEUNES FILLES.
à la Madeleine — lez-Lille.

Uznana przez Państwo. Przyjmowane są kandydatki, mające co najmniej 16 lat. Szkoła posiada kurs przygotowawczy. Główne przedmioty wykładane na wymienionej Uczelni są: język francuski, języki obce, matematyka, buchalterja, stenografia i daktylografja, rysunki, ekonomja polityczna i handlowa, prawodawstwo. Studja trwają 2 lata i usankcjonowane są **Dyplomem** lub **świadcstwem** Studiów, w zależności od ilości uzyskanych punktów.

WYŻSZA SZKOŁA HANDLOWA W MONTPELLIER.
ÉCOLE SUPÉRIEURE DE COMMERCE DE MONTPELLIER.

Wymieniona Szkoła przyjmuje kandydatów obojga płci, mających co najmniej 15 lat. Studja normalnie trwają 2 lata. Przy Szkole istnieje Kurs Przygotowawczy. Warunki przyjęcia, dyplomy itd., patrz Wyż. Szk. Handl.

WYŻSZA SZKOŁA HANDLOWA W NANCY.
ÉCOLE SUPÉRIEURE DE COMMERCE DE NANCY.

Uznana przez Państwo. Posiada 3 następujące sekcje: Handlowo-Bankową, Handlowo-Przemysłową, Kolonialną. Przyjmowani są kandydaci, posiadający świadectwo dojrzałości lub świadectwo średniej szkoły handlowej lub zawodowej. Studenci, mający świadectwo dojrzałości mogą jednocześnie przygotowywać się do **Licencjatu Prawa** Uniwersytetu w Nancy. Warunki przyjęcia, czas trwania studiów i dyplomy, patrz Wyż. Szk. Handl.

WYŻSZA SZKOŁA HANDLOWA W LYONIE
ÉCOLE SUPÉRIEURE DE COMMERCE DE LYON.

Została założona pod patronatem Izby Handlowej w roku 1872, uznana przez Rząd w roku 1890, posiada sekcję handlową i sekcję jedwabniczą.

Sekcja handlowa ma na celu przygotowanie pod względem teoretycznym i praktycznym do różnych zawodów handlowych, dotyczących produkcji i potrzeb ekonomicznych m. Lyon i okęgów sąsiednich. Przyjmowani są kandydaci, mający conajmniej 16 lat na podstawie egzaminu wstępnego. Studja normalnie trwają 2 lata i usankcjonowane są **dyplomem** lub **certyfikatem** ukończenia wyższych studjów handlowych, w zależności od ilości uzyskanych punktów. Czesne dla cudzoziemców wynosi fr. 2450 rocznie, płatne w trzech ratach trymestralnych.

Sekcja jedwabnicza: ma na celu przygotowanie odpowiednich sił fachowych dla handlu i fabrykacji materiałów jedwabniczych, lnianych lub bawełnianych. Posiada następujące trzy oddziały:

- A. **Kurs normalny**, na którym studja trwają 2 lata, daje pełne przygotowanie techniczne i handlowe.
- B. **Kurs specjalny**, na którym studja trwają 1 rok, i obejmuje teorię i praktykę tkactwa.
- C. **Kurs specjalny**, studja trwają 1 rok, przygotowuje absolwentów „Ecole Centrale Lyonnaise“ do **dypłomu Inżyniera-Tkacza**.

Na pierwszy rok studjów Nauczania Normalnego przyjmowani są kandydaci, mający conajmniej 16 lat, na podstawie egzaminu wstępnego. Osoby posiadające świadectwo dojrzałości, odbywają również egzamin wstępny, lecz z racji posiadania matury otrzymują dodatkowo 30 punktów. Po ukończeniu studjów i złożeniu przewidzianych egzaminów otrzymuje się **dypłom** lub **świadectwo** ukończenia w zależności od ilości punktów. Czesne dla cudzoziemców wynosi 4560 fr. rocznie, płatne semestralnie.

Poza wymienionemi studjami, Szkoła posiada również **Sekcję Handlu Kolonialnego**, której celem jest przygotowanie do różnych zawodów kolonialnych, w dziedzinie handlu, bankowości i administracji.

INSTITUT WYŻSZEGO NAUCZANIA HANDLOWEGO
W STRASBURGU.
INSTITUT D'ENSEIGNEMENT COMMERCIAL SUPERIEUR
DE STRASBOURG.

Uznany przez Państwo. Studja teoretyczne i praktyczne na tym Instytucie mają na celu kształcenie kierowników przedsiębiorstw handlowych i przemysłowych oraz uzupełnienie wiadomości technicznych osób, będących stale w kontakcie ze światem handlowym (Inżynierowie, Radcy Handlowi, Konsulowie itp.). Instytut przygotowuje do zawodów administracyjnych, konsularnych, kolonialnych, dyplomatycznych i do Profesoratu nauczania handlowego. Kursy specjalne: język angielski, niemiecki, włoski, języki słowiańskie i orjentalne, Prawo Handlowe Niemieckie, Prawodawstwo rzeczne i morskie, Kolonizacja, Organizacja, Psychologia itp. Przyjmowani są kandydaci, mający conajmniej 17 lat, imatrykulowani na Uniwersytecie, gdzie mogą składać egzaminy. Kandydaci powinni posiadać świadectwo dojrzałości lub świadectwo równoważne albo złożyć egzamin wstępny. Czas trwania studjów, dyplom itp., patrz Wyż. Szk. Handl.

WYŻSZA SZKOŁA HANDLOWA W MULHOUSE.
ÉCOLE SUPÉRIEURE DE COMMERCE DE MULHOUSE.

Uznana przez Państwo. Przy Szkole istnieje roczny kurs przygotowawczy. Organizuje również podczas wakacyj specjalny kurs wakacyjny, przygotowujący do egzaminu wstępnego. Studja trwają normalnie 2 lata. Warunki przyjęcia, dyplomy, patrz Wyż. Szk. Handl.

WYŻSZA SZKOŁA HANDLOWA W TULUZIE.
ÉCOLE SUPÉRIEURE DE COMMERCE A TOULOUSE.

Uznana przez Państwo. Posiada sekcję Elementarną (3 lata studjów), na której wykładane są przedmioty ogólne i handlowe oraz Sekcję Normalną (2 lata studjów), na której wykładane są wyłącznie przedmioty handlowe. Na I, II i III rok studjów Sekcji Elementarnej przyjmowani są kandydaci, mający conajmniej lat 13, 14 i 15.

Warunki przyjęcia i dyplomy Sekcji Normalnej (patrz Wyż. Szk. Handl.

WYŻSZA SZKOŁA HANDLOWA W DIJON.
ÉCOLE SUPÉRIEURE DE COMMERCE DE DIJON.

Uznana przez Państwo. Cudzoziemcy przyjmowani są na tych samych warunkach co francuzi i mogą korzystać z specjalnie dla nich organizowanego kursu języka francuskiego i korespondencji handlowej. Czas trwania studjów, dyplomy i t. p. patrz Wyż. Szk. Handl.

WYŻSZA SZKOŁA HANDLOWO-PRZEMYSŁOWA
W NANTES.
ÉCOLE SUPÉRIEURE DE COMMERCE ET D'INDUSTRIE.

Wymieniona Szkoła posiada następujące 3 sekcje: 1) handlowo-przemysłową, 2) handlowo-bankową, 3) kolonjalną. Pierwszy rok studjów jest wspólny dla wszystkich trzech sekcji. Przy szkole istnieje kurs przygotowawczy. Czas trwania studjów, warunki przyjęcia, dyplomy i t. p., patrz Wyż. Szk. Handl.

WYŻSZA SZKOŁA HANDLOWA W ALGERZE.
ÉCOLE SUPÉRIEURE DE COMMERCE.

Cudzoziemcy przyjmowani są na tych samych warunkach co francuzi. Nauczanie obejmuje następujące studia specjalne: enologję (nauki o winach), uzbrojenia morskie i t. p. Czas trwania studjów, warunki przyjęcia, dyplomy i t. p., patrz Wyż. Szk. Handl.

WOLNY FAKULTET PRAWA W MARSYLJI.
FACULTE LIBRE DE DROIT DE MARSEILLE.

Przygotowuje posiadaczy świadectw dojrzałości lub świadectw równoważnych do Dyplomu **Licencjatu Prawa** i świadectwa **Znajomości Prawa**. Egzamininy odbywane są na Wydziale Prawa Uniwersytetu w Aix-Marseille.

Pozatem studia Prawa Handlowego, Przemysłowego i Mor-

skiego są dostępne także dla tych, którzy wymienionych świadectw nie posiadają.

WOLNY FAKULTET PRAWA W BESANÇON.
FACULTE LIBRE DE DROIT DE BESANÇON.
patrz Akademia w Besançon.

WOLNY FAKULTET PRAWA W CLERMONT-FERRAND
I SZKOŁA NOTARJALNA.
FACULTE LIBRE DE DROIT DE CLERMONT-FERRAND
ET ECOLE DE NOTARIAT.

Patrz Akademia w Clermont-Ferrand,

SZKOŁA NOTARJALNA W DIJON.

Uznana przez Państwo. Przyjmowani są kandydaci powyżej 17 lat. Studja trwają 2 lata, po ukończeniu których otrzymuje się Dyplom.

SZKOŁA NOTARJALNA W LYONIE.

Uznana przez Państwo. Studja trwają 2 lata, po ukończeniu których otrzymuje się Dyplom.

WOLNA WYŻSZA SZKOŁA PRAWA W NANTES.
ÉCOLE LIBRE DE DROIT.

Studja na wymienionej Uczelni przygotowują do egzaminów na Państwowe Wydziały Prawa dla otrzymania odpowiednich dyplomów. Pozatem studja są również przeznaczone dla kupców, przemysłowców, marynarzy i t. p., którym wiadomości prawnicze są niezbędne dla wykonywania swoich zawodów.

Wykłady z prawa handlowego i morskiego, ekonomji politycznej i prawodawstwa przemysłowego prowadzone są wieczorami i są bezpłatne dla wszystkich.

STUDJA AGRONOMICZNO - KOLONJALNE, OGRODNICZE I WETERYNARYJNE.

**PAŃSTWOWY INSTYTUT AGRONOMICZNY W PARYŻU.
INSTITUT NATIONAL AGRONOMIQUE.**

Jest wyższą Szkołą Agronomiczną, podlegającą Ministerstwu Rolnictwa, kształci inżynierów agronomów wyspecjalizowanych w różnych kierunkach: (administracja prywatna i państwowa stacyj agronomicznych, leśnictwo, meljoracja, przemysłowa eksploatacja tytoniu, chemia i przemysły rolnicze, inżynieria rolnicza i t. p.). Przyjmowani są kandydaci obojga płci powyżej lat 17, na podstawie egzaminu konkursowego (egzamin piśmienny i ustny z przedmiotów matematyczno-fizycznych i języka obcego). Żaden dyplom (matura i t. p.) nie jest wymagany, jednakże posiadanie niektórych dyplomów lub tytułów daje nadwyżkę punktów. Podanie o dopuszczenie do egzaminu należy składać przed 1 maja.

Specjalna sekcja przeznaczona jest dla **studentów obcokrajowców**. Składają ten sam egzamin konkursowy co francuzi, z wyjątkiem egzaminu piśmienenego, klasyfikowani są oddzielnie (i między sobą). Aby być przyjętym — należy uzyskać co najmniej minimalną ilość punktów, otrzymanych przez kandydatów francuskich.

Wolni słuchacze przyjmowani są bez egzaminu. Studja trwają 2 lata. Dyplom **Inżyniera - Agronoma** (średnia 14 punktów), lub **świadcstwo** studjów (średnia 13 p.). Czesne 1200 fr. rocznie. (słuchacze wolni — 600 fr.). Abiturjenci mogą dodatkowo się specjalizować w jednej z wielkich szkół specjalnych lub na specjalnych sekcjach doświadczalnych Instytutu.

WYŻSZA SZKOŁA INŻYNIERJI ROLNICZEJ W PARYŻU. ÉCOLE DU GÉNIE RURAL A PARIS.

Wyższa Szkoła Specjalizacji, podlega Ministerstwu Rolnictwa. Przygotowuje na stanowiska państwowe Inżynierów Rolniczych (Génie Rural). W charakterze studentów rzeczywistych przyjmowani są kandydaci posiadający już wyższe wykształcenie,

a mianowicie: dyplomowani przez „Institut national agronomique“ (konkurs wstępny, i t.d.).

Cudzoziemcy przyjmowani są jedynie jako t. zw. **sluchacze wolni zagraniczni**, i mogą podporządkowując się tym samym przepisom co Francuzi, uzyskać dyplom **Inżyniera cywilnego Rolnictwa**. Czas trwania studjów wynosi 25 miesięcy. Czesne dla słuchaczy wolnych 1200 fr. rocznie.

PAŃSTWOWY INSTYTUT AGRONOMJI KOLONJALNEJ W
PARYŻU. (NOGENT SUR MARNE)

INSTITUT NATIONAL D'AGRONOMIE COLONIALE.

Podlega Ministerstwu Kolonij. Przyjmowani są kandydaci posiadający już wyższe wykształcenie agronomiczne i pragnący specjalizować się w rolnictwie kolonjalnem. Instytut posiada sekcje : Agronomiczną (Agronomique) i Rolnictwa (Agricole). Instytut przyjmuje słuchaczy wolnych, słuchaczy rzeczywistych, i wolnych słuchaczy zagranicznych (éleves à titre étranger). Cudzoziemcy przyjmowani są na jedną z powyższych sekcji na podstawie dyplomów wyższych szkół agronomicznych, uznanych za wystarczające. Studja trwają 1 rok i usankcjonowane są Dyplomem **Inżyniera Agronomji Kolonjalnej** (sekcja agronomiczna), lub dyplomem **Inżyniera Agrykultury Kolonjalnej** (sekcja rolnicza).

SZKOŁA KOLONJALNA W PARYŻU.

ECOLE COLONIALE DE PARIS.

Podlega Ministerstwu Kolonij. Przygotowuje do pełnienia funkcji w administracji i magistraturze kolonjalnej. W charakterze słuchaczy rzeczywistych i wolnych przyjmowani są wyłącznie francuzi.

PAŃSTWOWE SZKOŁY AGRONOMICZNE W GRIGNON,
MONTPELLIER I RENNES.

Szkoły powyższe podlegają Ministerstwu Rolnictwa i przeznaczone są dla osób płci **męskiej**, pragnących stać się w przyszłości

Francja

kierownikami posiadłości ziemskich. W charakterze słuchaczy rzeczywistych przyjmowani są kandydaci, (francuzi i cudzoziemcy), mający lat 17, wyłącznie w drodze konkursu. Posiadanie niektórych dyplomów (matura etc.) i tytułów daje pewną nadwyżkę punktów. Cudzoziemcy mogą również być dopuszczeni bez egzaminu w charakterze t. zw. **wolnych słuchaczy eksternów** na prośbę skierowaną do Ministerstwa Rolnictwa i popartą przez ich przedstawiciela dyplomatycznego. Poddani są temu samemu regulaminowi co słuchacze rzeczywisci i składają te same egzaminy.

Szkoły powyższe, pomimo jednolitości programu nauczania, są specjalizowane w pewnych kierunkach np. Szkoła w Montpellier jest najlepiej przystosowana dla studjów **kultury winnic, hodowli drzew oliwnych i jedwabników.**

Studja trwają 2 lata i usankcjonowane są Dyplomem **Inżyniera Agronoma** (agricole), który otrzymują jedynie słuchacze rzeczywisci. Cudzoziemcy przyjęci w charakterze wolnych słuchaczy eksternów, mogą otrzymać świadectwo stwierdzające, że **otrzymaliby dyplom Inżyniera, gdyby byli przyjęci w charakterze słuchaczy rzeczywistych.**

(Wolni słuchacze nie otrzymują żadnych świadectw).

Czesne wynosi 900 fr. rocznie dla eksternów, dla słuchaczy wolnych — 600 fr.

INSTYTUT ROLNICZY W ALGERZE. INSTITUT AGRIGOLE D'ALGÉRIE.

Szkoła wyższego nauczania agronomicznego przeznaczona, przede wszystkim dla osób, pragnących praktykować w krajach Afryki Północnej (Alger, Marokko) i Basenu Śródziemnomorskiego (Palestyna, Syria i t.p.), kształci fachowych kierowników eksploatacji rolniczej i wyższych techników dla przedsiębiorstw handlowo-przemysłowych. Szkoła posiada pierwszorzędny materiał naukowy, bogate laboratorium, ogrody botaniczne i fermy, gdzie studenci otrzymują praktyczne wykształcenie.

Szkoła przyjmuje w charakterze słuchaczy rzeczywistych kandydatów (bez różnicy narodowości) powyżej lat 17, na pod-

stawie egzaminu. Kandydaci przyjęci do państwowych Szkół Agronomicznych lub posiadający świadectwo dojrzałości, przyjmowani są bez egzaminu. Liczba miejsc jest ograniczona, wobec czego zaleca się wcześniejsze składanie podań. Studja trwają 2 lata i usankcjonowane są Dyplomem **Inżyniera Instytutu** lub **Dyplomem Instytutu**, w zależności od wyniku egzaminów końcowych.

WYŻSZA SZKOŁA AGRONOMICZNA W ANGERS.
Patrz Fakultety Katolickie, Rozdz. III.

WYŻSZA SZKOŁA AGRONOMICZNA W TULUZIE.
Patrz Instytut Katolicki, Rozdz. III.

KOLONJALNA SZKOŁA ROLNICZA W TUNISIE.
ECOLE COLONIALE D'AGRICULTURE.

Podlega Ministerstwu Spraw Zagranicznych. Podobną organizacja studjów i poziom nauczania jak w Ecoles Nationales d'Agriculture. Identyczne warunki przyjęcia i sankcje (Dyplom Inżyniera).

INSTYTUT ROLNICZY W BEAUVAIS (OISE).

Wolny Wyższy Zakład, pod protektoratem Instytutu Katolickiego w Paryżu. Warunki przyjęcia: 16 lat, egzamin wstępny (piśmienny). Maturzyści otrzymują nadwyżkę 10 punktów. Studenci są obowiązkowo zainstalowani w internacie Szkoły. Opłata ogólna (z utrzymaniem) 4000 fr. rocznie. Studja trwają 3 lata. Dyplom Inżyniera Agronoma otrzymuje się po obronie tezy.

PAŃSTWOWA SZKOŁA OGRODNICZA W WERSALU.
ECOLE NATIONALE D'HORTICULTURE.

Podlega Ministerstwu Rolnictwa. Kształci kierowników hodowli kwiatów, dyrektorów ogrodów botanicznych, profesorów ogrodnictwa, architektów - pejzażystów (kierowników kultury).

Francja

wania ogrodów), ogrodników specjalistów, zarządzających i t.d. Przyjmowani są jako słuchacze rzeczywiści, kandydaci (franc. i cudz.) w wieku lat 16—26, wyłącznie na podstawie egzaminu konkursowego. Posiadacze świadectw dojrzałości lub innych uznanych dyplomów, otrzymują pewną nadwyżkę punktów. Cudzoziemcy przyjmowani są na tych samych warunkach, co francuzi.

Studja trwają 3 lata, po ukończeniu których otrzymuje się **Dyplom Wyższego Nauczania Ogrodnictwa lub Świadectwo Studiów**, w zależności od wyniku egzaminu.

Ponadto Szkoła dopuszcza do uczęszczania na wykłady, wolnych słuchaczy płci obojga. Studja są bezpłatne.

PAŃSTWOWA SZKOŁA LEŚNA I HYDROGRAFICZNA W NANCY.

ECOLE NATIONALE DES EAUX ET FORÊTS.

Wyższa Szkoła Specjalizacji podlega Ministerstwu Rolnictwa. Kształci kadry wyższych urzędników państwowej administracji leśnej. (Wody i lasy). Studenci rzeczywiści, płci obojga, rekrutowani są w drodze konkursu, spośród dyplomowanych przez „Institut National Agronomique w Paryżu“. Słuchacze wolni przyjmowani są bez różnicy wieku i bez egzaminu. Cudzoziemcy przyjmowani są jako t. zw. studenci wolni (élèves libres) na podstawie egzaminu wstępnego, (zwolnieni są z egzaminu z języka francuskiego) i mogą otrzymać, po złożeniu tych samych egzaminów końcowych, co studenci zwyczajni, **Dyplom Cywilnego Inżyniera Leśnictwa** (Diplôme d'Ingénieur Civil des Eaux et Forêts).

PAŃSTWOWA SZKOŁA PRZEMYSŁÓW ROLNICZYCH W DOUAI.

ECOLE NATIONALE DES INDUSTRIES AGRICOLES.

Wyższa Szkoła Zawodowa podlega Ministerstwu Rolnictwa. Kształci pod względem teoretycznym i praktycznym specjalistów dla browarów, dystylarni, cukrowni i przemysłów pokrewnych, jak młeczarstwo, młynarstwo, i t. p.

Szkoła przyjmuje w charakterze studentów rzeczywistych,

kandydatów mających ukończonych 17 lat, na podstawie egzaminu wstępnego. Zwolnieni z egzaminu są kandydaci posiadający następujące dyplomy: świadectwo dojrzałości, świadectwo P. C. N., dyplomy Szkół: École d'Arts et Métiers i dyplom École Centrale. Cudzoziemcy przyjmowani są na tych samych warunkach co francuzi. Prośba o przyjęcie powinna być skierowana do Ministerstwa Rolnictwa za pośrednictwem ich przedstawiciela dyplomatycznego. Egzaminy wstępne mogą być składane w Algierze, Bordeaux, Lyon, Nancy, Paryżu, Rennes i Tuluzie.

Studja trwają 2 lata i usankcjonowane są dyplomem Szkoły. Absolwenci są bardzo poszukiwani przez przemysłowców z racji ich wiadomości praktycznych i specjalnych.

Czesne wynosi 900 fr. rocznie.

PAŃSTWOWA ŻEŃSKA SZKOŁA AGRONOMICZNA
W COETLOGEN - RENNES.

ECOLE NATIONALE D'AGRICULTURE POUR
JEUNES - FILLES.

Przyjmowane są kandydatki powyżej 16 lat, na podstawie egzaminu wstępnego. Z egzaminu zwolnione są kandydatki, posiadające świadectwo dojrzałości, francuskie świadectwo „brevet supérieur élémentaire” (B. P. S.). Studja trwają 1 rok.

Section normale supérieure d'enseignement agricole et ménager.

Wyższa Sekcja Seminaryjna Nauczania Agronomicznego i Gospodarczego ma za cel kształcenie nauczycielek, przeznaczonych dla szkół rolniczych i gospodarczych. Przyjmowane są kandydatki posiadające dyplom Państwowej Żeńskiej Szkoły Agronomicznej (lub dyplom równoważny), albo świadectwo ukończenia studjów średnich. Cudzoziemki przyjmowane są w ograniczonej ilości. Podanie winno być skierowane do Ministerstwa Rolnictwa.

SZKOŁY POLITECHNICZNE

SZKOŁA POLITECHNICZNA W PARYŻU. ECOLE POLYTECHNIQUE DE PARIS.

Podlega Ministerstwu Wojny*). Ma na celu kształcenie oficerów artylerji, inżynierji saperskiej, aeronautyki, Inżynierów państwowych (górnictwo, drogi i mosty, inżynierja morska, pyrotechnika, radjotelegrafia) i kandydatów do Szkół Specjalizacji (Ecoles d'application), do objęcia stanowisk w administracji państwowej, lub prywatnej leśnictwa, marynarki i t.p.

Zasadniczo wszelkie możliwe kariery państwowe lub prywatne są dostępne dla abiturjentów tej Szkoły.

Szkole tej, cieszącej się wszechświatową sławą należy poświęcić parę specjalnych uwag:

Założona została w r. 1794 i wydała już przeszło 24.000 abiturjentów. Między innymi ukończyli tę szkołę: marszałkowie Joffre, Foch, Fayolle etc. Ustrój Szkoły jest ściśle militarny. Studenci są umundurowani, zamieszkują w Internacie Szkoły i otrzymują, prócz nauczania ogólnego, również wyszkolenie wojskowe. Bardzo wielu abiturjentów znajduje zatrudnienie w przem. prywatnym, gdzie odgrywają często wybitną rolę. Przyjmowani są kandydaci w granicach wieku 17—20 lat, posiadający I część matury francuskiej (baccalauréat), w drodze egzaminu konkursowego, (egzamin y piśmienne obejmują: zadanie matematyczne z algebry, trygonometriji, geometrii analitycznej i mechaniki, zadanie z fizyki i chemji, rysunek odręczny, rysunek graficzny,

*) Istnieje we Francji cały szereg innych wyższych Szkół o charakterze wybitnie wojskowym, gdzie wstęp dla cudzoziemców z nielicznymi wyjątkami jest zamknięty. Szkoły te dla ogółu studentów polskich nie mają praktycznego znaczenia gdyż przyjmowani są jedynie oficerowie, skierowani przez Min. Spraw Wojskowych. Wymieniamy najważniejsze:

Ecole spéciale Militaire - Saint - Cyr, Ecole Du Service de Santé Militaire - Lyon, Ecole D'Application Du Génie - Versailles, Centre d'Etudes d'Aéronautique - Versailles, Ecole d'Artillerie - Fontainebleau i t. d.

kompozycja francuska, temat w języku obcym. Egzaminy ustne: z matematyki, fizyki, chemji i języka obcego, egzamin z wychowania fizycznego).

Studja wraz z internatem są bezpłatne. Państwo może, jednak w niektórych wypadkach, zażądać zwrotu kosztów w wysokości 14.000 fr. za rok.

Cudzoziemcy przyjmowani są w charakterze słuchaczy wolnych eksternów lub internów. Studja trwają 2 lata.

CENTRALNA SZKOŁA SZTUK I RZEMIOŚL W PARYŻU. ECOLE CENTRALE DES ARTS ET MANUFACTURES.

Założona w 1828 roku podlega Ministerstwu Oświaty, ciesząc się jednocześnie szeroką autonomją pod względem finansowym i prawnocywilnym. Uważana jest za najlepszą Politechnikę w Europie. Ma na celu kształcenie Inżynierów dla wszystkich gałęzi przemysłu i robót publicznych: przemysły mechaniczne, elektryczne, automobilizm i awiacja, hydraulika, konstrukcje morskie, architektura, urbanistyka i higjena, roboty publiczne, konstrukcje metaliczne, ogrzewanie i wentylacja, koleje żelazne i tramwaje, przemysły górnicze, metalurgiczne, chemiczne, tekstylne, agrykultura.

Poziom nauczania na tej uczelni jest bardzo wysoki. Przyjmowani są kandydaci, którzy odbyli już wyższe studja matematyczno - fizyczne lub otrzymali wyższe wykształcenie techniczne. Studenci rzeczywiście przyjmowani są w drodze egzaminu konkursowego, składającego się z 2-ch cyklów. Jedynie kandydaci, którzy zdali pierwszy cykl egzaminów, mogą być dopuszczeni do egzaminu drugiego cyklu, przyczem nie można składać obu cyklów w jednym roku. Konkurs ma miejsce około 15 czerwca, a podanie o dopuszczenie powinno być złożone przed 1-szym kwietnia.

Magistrowie (Licencjasi), posiadający 4 wyższe certyfikaty: rachunku całkowego i różniczkowego, mechaniki racjonalnej, fizyki ogólnej i chemji ogólnej, mogą być przyjęci bez egzaminu, bezpośrednio na II rok studjów.

Cudzoziemcy przyjmowani są na tych samych warunkach,

Francja

co francuzi. w charakterze słuchaczy rzeczywistych lub wolnych. Ci ostatni przyjmowani są bez egzaminu na podstawie odpowiednich świadectw.

Liczba nowoprzyjętych studentów wynosi około 250 oraz około 25 słuchaczy wolnych. Studja trwają 3 lata, po ukończeniu których otrzymuje się **Dyplom Inżyniera**, lub **Świadectwo Uzdolnienia** (certificat de capacité), w zależności od wyniku egzaminu końcowego.

Czesne wynosi 5000 fr. rocznie.

PAŃSTWOWE „KONSERWATORJUM“ SZTUK I RZEMIOSŁ (ZDOBNICTWA I PRZEMYSŁU ARTYST.) W PARYŻU. CONSERVATOIRE NATIONAL DES ARTS ET MÉTIERS.

Szkola podlega Ministerstwu Oświaty. Założona została w roku 1794 uchwałą Konwencji (w gmachu klasztoru St. Martin des Champs), rozrosła się ogromnie i znajduje obecnie pomieszczenie w wielkich nowowypbudowanych gmachach.

Metody nauczania są tu zupełnie inne niż na innych Politechnikach.

Szkola ma za cel nauczanie wiedzy stosowanej do przemysłu, rzemiosł, handlu i rolnictwa przy pomocy wykładów publicznych, i nauczania praktycznego.

Kursy publiczne są bezpłatne i dostępne dla każdego, odbywają się codziennie w godzinach wieczorowych. Żadne dyplomy lub świadectwa nie są wymagane.

Słuchacze pragnący otrzymać w końcu roku, po egzaminie **Świadectwo** roczne „Conservatoire“ winni się zaopatrzyć w kartę obecności na odnośnych wykładach. Posiadacze wszystkich świadectw rocznych, dotyczących określonej grupy przedmiotów, mogą otrzymać po specjalnym egzaminie **Świadectwo Ogólne**.

Nauczanie Praktyczne polega na prelekcjach, manipulacjach, rysunkach i pracach w laboratorjach, uzupełnione jest ponadto sporządzaniem kosztorysów, wycieczkami naukowemi, zwiedzaniem zakładów przemysłowych. Program obejmuje następujące specjalności: Maszynoznawstwo, fizykę przemysłową, aeronautykę, metalurgię i obróbkę metali, mechanikę, elektryczność przemysłową.

wą, przedsiębiorstwo i tkactwo, sztukę stosowaną do rzemiosł. Przyjmowani są kandydaci w ograniczonej ilości na podstawie egzaminu weryfikacyjnego. Po roku studjów i złożeniu egzaminów otrzymuje się **Świadectwo**, a po 2-ach latach **Świadectwo ogólne**.

Pozatem „Conservatoire“ wydaje cały szereg dyplomów:

- 1) **Dyplom inżyniera określonej specjalności,**
- 2) **Dyplom Nauk Ekonomicznych Stosowanych,**
- 3) **Dyplom Chemji Agronomicznej,**
- 4) **Dyplom Higjeny i Fizjologii Pracy,**
- 5) **Świadectwa specjalne (Brevet) z uwagą: metalografia, elektrometalurgia etc.** 3— miesięczne Kursy Radjotelegrafji organizowane są w miesiącach letnich: maj-lipiec — po ukończeniu których otrzymuje się:

- 6) **Świadectwo (Brevet) Radjotelegrafisty.**

„Conservatoire“ posiada bogatą bibliotekę techniczną składającą się z 75.000 tomów oraz muzeum przemysłowe, zawierające 15.000 aparatów i modeli.

INSTITUT TECHNIKI SANITARNEJ I HIGJENY PRZEMYSŁÓW PRZY CONSERVATOIRE NATIONAL DES ARTS
ET MÉTIERS W PARYŻU.

INSTITUT DE TECHNIQUE SANITAIRE ET D'HYGIÈNE
SPECIALE DES INDUSTRIES.

Instytut ten przeznaczony jest dla inżynierów, architektów, lekarzy, konstruktorów i t.d., którzy pragną otrzymać szersze wiadomości z dziedziny techniki sanitarnej (technika sanitarna miast, wsi, kolonij, kostrukcyj fabryk).

Ćwiczenia praktyczne polegają na manipulacjach i demonstracjach aparatów, planów, projektów, a zwiedzaniu instalacyj wzorowych w fabrykach, szpitalach, rzeźniach, basenach i t.d.

W charakterze słuchaczy rzeczywistych przyjmowani są kandydaci bez różnicy narodowości, posiadający dyplom Wyższych Studjów, lub na podstawie egzaminu wstępnego. Studja są bezpłatne. Po ukończeniu otrzymuje się Świadectwo (Brevet) **Technika Sanitarnej C. N. A. M.**

PAŃSTWOWA WYŻSZA SZKOŁA GÓRNICZA W PARYŻU.
ECOLE NATIONALE SUPÉRIEURE DES MINES.

Podlega Ministerstwu Robót Publicznych. Kształci inżynierów Górniczych dla służby Państwowej lub dla przemysłu prywatnego. Przy Szkole istnieje biblioteka składająca się z 220.000 tomów.

Szkola przyjmuje 3 kategorie studentów:

1) Studentów dyplomowanych przez Ecole Polytechnique i przydzielonych do Górnictwa, w granicach wolnych miejsc, na 2-gi rok studjów.

2) Studentów t. zw. „tytularnych“ w wieku 17-21 lat, na podstawie egzaminu konkursowego. Cudzoziemcy przyjmowani są na tych samych warunkach (niema dla nich maksymalnej granicy wieku) po uzyskaniu przychyłnej decyzji z Ministerstwa. Inżynierowie i funkcjonariusze narodowości obcej mogą również być przyjęci za zgodą Ministerstwa bez egzaminów; na prośbę skierowaną przez ich Władze Rządowe.

3) Słuchaczy wolnych, dopuszczonych przez Dyrektora Szkoły, którzy mogą po złożeniu egzaminu z przedmiotów wysłuchanych otrzymać odpowiednie świadectwa.

Studja trwają 3 lata (2 lata dla Abiturjenta Ecole Polytechnique) i usankcjonowane są dyplomem **Inżyniera Cywilnego Górnictwa** (Ingénieur Civil des Mines) wydany przez Ministerstwo Robót Publicznych lub **Świadectwem Studjów**, w zależności od wyniku egzaminów końcowych.

Czesne wynosi 2800 fr. rocznie.

PAŃSTWOWA WYŻSZA SZKOŁA GÓRNICZA W SAINT
ETIENNE.

ECOLE NATIONALE SUPÉRIEURE DES MINES.

Podlega Ministerstwu Robót Publicznych. Ma za cel przygotowanie Inżynierów Cywilnych, zdolnych do kierownictwa kopalń i fabryk metalurgicznych.

Warunki przyjęcia, organizacja i okres studjów, dyplomy wydawane — identycznie jak wyżej.

PAŃSTWOWA SZKOŁA DRÓG I MOSTÓW W PARYŻU.

ECOLE NATIONALE DES PONTS ET CHAUSSEES.

Podlega Ministerstwu Robót Publicznych. Kształci Inżynierów państwowych Dróg i Mostów oraz Inżynierów Cywilnych. Program nauczania obejmuje: konstrukcję i utrzymywanie dróg, drogi żelazne, kanalizację, regulację wód, porty morskie, nawigację rzeczną, wogóle wszystko co dotyczy dróg komunikacyjnych na lądzie i wodzie.

Szkoła przyjmuje 3 kategorie studentów:

1) Studentów (élèves) dyplomowanych przez Ecole Polytechnique, którzy mają być powołani do obsadzenia państwowych stanowisk Dróg i Mostów. Przyjmowani są na 2-gi rok studjów.

2) Studentów „tytułarnych“ w wieku od 17-21 lat na podstawie egzaminu konkursowego, który ma miejsce w końcu maja.

Program egzaminu jest ten sam co na Ecole Polytechnique. 20 wolnych miejsc jest zarezerwowanych dla francuzów i 10 dla cudzoziemców, który winni kierować podania o przyjęcie drogą dyplomatyczną (patrz wyżej).

3) Słuchaczy wolnych, dopuszczonych przez Dyrektora do uczęszczania na niektóre kursy.

Studja trwają 3 lata, po ukończeniu których otrzymuje się dyplom **Inżyniera Konstrukcyj Cywilnych** (budowlanych) lub **Świadectwo Studjów** w zależności od wyniku egzaminów końcowych.

Czesne wynosi 2800 fr.

PAŃSTWOWA WYŻSZA SZKOŁA AERONAUTYKI W PARYŻU.

ECOLE SUPÉRIEURE NATIONALE DE L'AERONAUTIQUE
(E. S. A.).

Ma za cel kształcenie Inżynierów państwowych Aeronautyki oraz Inżynierów Cywilnych dla przemysłu aeronautycznego i różnych gałęzi awjacji. Nauczanie obejmuje przedmioty z dzie-

Francja

dziny techniki przemysłu i eksploatacji lotniczej. Szkoła ułatwia lokowanie swoich abiturjentów.

Przyjmowani są kandydaci bez różnicy narodowości powyżej 17 lat, na podstawie egzaminu konkursowego, z programu wymaganego przy konkursie do **Ecole Polytechnique**. Studja trwają 3 lata (1 rok przygotowawczy i 2 lata specjalizacji), po ukończeniu których otrzymuje się Dyplom **Inżyniera Cywilnego Aeronautyki**.

Kandydaci posiadający Dyplomy Inżynierów „Wielkich Szkół” (*Ecole Polytechnique etc.*) lub Licencjat Nauk Ścisłych, przyjmowani są bez egzaminu bezpośrednio na 1 rok specjalizacji (Uchwała Min. Lotnictwa z dn. 13.VI 1930). Czesne wynosi 3000 fr. rocznie.

WYŻSZA SZKOŁA ELEKTRYCZNOŚCI W PARYŻU — (MALAKOFF).

ECOLE SUPÉRIEURE D'ELECTRICITÉ (E.S.E.) — MALAKOFF.

Wolny Wyższy Zakład Naukowy, (istniejący na podstawie Ustawy z r. 1875) założony w roku 1894 przez Francuskie Towarzystwo Elektryczne.

Jest to Szkoła specjalizacji i ma za cel dać osobom, posiadającym już wyższe wykształcenie naukowe i techniczne — nauczanie teoretyczne i praktyczne elektryczności przemysłowej.

Nauka, trwająca na tej uczelni ogółem 9 miesięcy obejmuje kurs teoretyczny (elektrotechnika ogólna, mierzenia elektryczne, wykłady o problemach specjalnych) i kurs praktyczny (prace laboratoryjne, szkice maszyn, pracownie, zwiedzanie fabryk, praktyka w głównych elektrowniach Paryża i t. d.).

Znaczny rozwój w ostatnich latach umożliwił wybudowanie nowego, obszernego gmachu w roku 1927 w Malakoff, zaopatrzonego w najnowsze urządzenia techniczne.

Przyjmowani są kandydaci na podstawie egzaminu wstępnego. Mogą być zwolnieni całkowicie lub częściowo z egzaminu: Inżynierowie poszczególnych Politechnik francuskich, Licencjaci Nauk Ścisłych, posiadający 2 certyfikaty: fizyki ogólnej i me-

chaniki stosowanej oraz studenci zagraniczni, których dyplomy zostały uznane za wystarczające. Po ukończeniu studiów i zdaniu egzaminów z wynikiem 14 x 20 pkt., otrzymuje się Dyplom Inżyniera E. S. E. Czesne wynosi 5000 fr., prócz kosztów za przyrządy, skrypta i t. p.

Przy Szkole istnieją Sekcje Specjalne:

Sekcja Radjotelegraficzna.

Nauka trwa 8 miesięcy. Przyjmowani są kandydaci w drodze konkursu lub Inżynierowie. Sekcja ta cieszy się wielką popularnością wśród cudzoziemców. Na 52 studentów przyjętych w roku 1932, było 28 cudzoziemców (5 Polaków).

Czesne wynosi 4400 fr., prócz opłat za skrypta (900 fr.)

Sekcja oświetlenia.

Studja teoretyczne i praktyczne na tej sekcji, odpowiadają najnowszym zdobyczom techniki na polu oświetlenia. Studja trwają 4 miesiące.

Opłaty wynoszą ogółem 1200 fr., prócz opłat za skrypta (130 fr.)

SZKOŁA POCZT I TELEGRAFÓW W PARYŻU.
ECOLE DES POSTES ET TÉLÉGRAPHES.

Podlega Ministerstwu Poczty i Telegrafów. Ma na celu kształcenie Inżynierów i Wyższych funkcjonariuszy do administracji poczt i telegrafów. Przyjmowani są w charakterze słuchaczy rzeczywistych, absolwenci Ecole Polytechnique i inni kandydaci na podstawie konkursu. Cudzoziemcy mogą być przyjmowani jedynie w charakterze słuchaczy wolnych, po złożeniu egzaminu. Studja trwają 2 lata.

SZKOŁA SPECJALNA ROBÓT PUBLICZNYCH, BUDOWNICTWA I PRZEMYSŁU W PARYŻU.
ÉCOLE SPÉCIALE DES TRAVAUX PUBLICS DU BATIMENT ET DE L'INDUSTRIE (E.T.P.)

Wolny Wyższy Zakład, założony w roku 1891, uznany przez Państwo (1921). Obejmuje 5 następujących Wyższych Uczelni:

Francja

1) **École Supérieure des Travaux Publics.**

Kształci Inżynierów Robót Publicznych. Dyplom Inżyniera wydawany jest po 2 latach studjów.

2) **École Supérieure du Batiment.**

Dyplom Inżyniera-Architekta wydawany jest po 2 latach studjów.

3) **École Supérieure de Mécanique et d'Electricité.**

Dyplom Inżyniera Mechanika-Elektryka wydawany jest po 2 latach studjów.

4) **École Supérieure de Topographie.**

Dyplom Inżyniera-Geometra wydawany po 2 latach studjów.

5) **École Supérieure du Froid Industriel.**

Kształci Inżynierów i Techników dla przemysłów chłodniczych (konstrukcje aparatów, wytwarzanie sztucznego zuma do użytku: browarów, winiarni, mleczarni, fabryk serów, masła, dla konserwacji mięsa, futer itp.). Przyjmowani są kandydaci posiadający już szersze wiadomości techniczne, inżynierowie i wykwalifikowani technicy. Studja trwają 9 miesięcy, po ukończeniu których otrzymuje się Dyplom **Inżyniera** (ew. Technika) Przemysłów Chłodniczych.

Dyplomy wydawane przez E.T.P. mają charakter oficjalny (podpisane przez Ministra) i uprawniają ich posiadaczy do uzyskania na każdym Uniwersytecie francuskim Dyplomu **Ingenieur-Docteur**.

Szkoła przyjmuje kandydatów na pierwszy rok na podstawie egzaminu wstępnego z programu matematyki wyższej.

Przy szkole istnieją Kursy Przygotowawcze dla osób nieprzygotowanych do wstąpienia na I rok studjów. Kursy Przygotowawcze trwają 1—3 lata w zależności od posiadanych świadectw. (Maturzyści przyjmowani są na 3 rok przygotowawczy z egzaminem).

Studja teoretyczne odbywa się w Paryżu, a ćwiczenia praktyczne w wielkich zakładach Szkoły pod Paryżem (Cachan), które noszą nazwę: „École de plein exercice“.

Pozatem Szkoła posiada nauczanie drogą korespondencyjną o identycznym programie.

Jedynie „Ecole de plein exercice“ uznana jest przez Państwo.

Czesne wynosi 4000 fr. rocznie w Szkołach Wyższych (1500 fr. w Szkole Chłodnictwa) i 2200-3400 na Kursach Przygotowawczych

WYŻSZA SZKOŁA ODLEWNICTWA W PARYŻU.
ÉCOLE SUPÉRIEURE DE FONDERIE.

Wolny Zakład uznany przez Państwo. Przyjmuje kandydatów na podstawie egzaminu wstępnego. Studja teoretyczne i praktyczne trwają 1 rok, po ukończeniu których otrzymuje się Dyplom **Inżyniera Szkoły**.

SZKOŁA OGRZEWANIA PRZEMYSŁOWEGO W PARYŻU.
ÉCOLE DE CHAUFFAGE INDUSTRIEL.

Wolny Zakład Specjalizacji, uznany przez Państwo. Szkoła przeznaczona jest dla Inżynierów, celem przygotowania ich do obsługi aparatów ogrzewania przemysłowego. Studja trwają 5—6 tygodni.

Nauka obejmuje wykłady z termofizyki i termochemii oraz ćwiczenia praktyczne w laboratorjach i fabrykach.

Oplaty wynoszą ogółem 1300 fr.

FRANCUSKA SZKOŁA MŁYNARSKA
ÉCOLE FRANÇAISE DE MEUNERIE.

Szkoła została założona przez Stowarzyszenie Państwowe Młynarstwa Francuskiego pod protektorem Podsekretarjatu Stanu Nauczania Technicznego.

Przyjmowani są kandydaci, poświęcający się młynarstwu lub Inżynierowie i absolwenci wyższych szkół, pragnący specjalizować się w tym kierunku. Studja trwają 1 rok i usankcjonowane są dyplomem **Inżyniera Młynarza**, **Certyfikatem Uzdolnienia Zawodowego**, lub **świadcstwem Szkoły**, w zależności od uzyskanej średniej oceny.

WYŻSZA SZKOŁA TECHNICZNA I HANDLOWA
W PARYŻU.
ÉCOLE SUPÉRIEURE TECHNIQUE ET COMMERCIALE
DE PARIS.

Wyższy Wolny Zakład Naukowy, wpisany do Akademii Paryskiej. Posiada 3 Fakultety, a mianowicie:

A) **Fakultet Nauk Fizyczno-Matematycznych** z kursem rocznym stanowi właściwie pierwszy rok studiów inżynierskich. Warunki przyjęcia: świadectwo ukończenia szkoły średniej ogólnokształcącej (lub technicznej) lub egzamin wstępny. Po ukończeniu — **'Certificat Supérieur de sciences physiques et mathématiques'**, uprawniający do wstąpienia na fakultet techniczny;

B) **Fakultet Techniczny** posiada liczne wydziały i kierunki fachowe:

- 1) **Wydział mechaniczny** z kierunkami: budowy maszyn, budowy samochodów i budowy samolotów.
- 2) **Wydział elektryczny** z kierunkami: ogólnym i radio-
wym.
- 3) **Wydział budowlany** z kierunkami: budowlanym, budowy mostów i inżynierji wodnej.
- 4) **Wydział chemiczno - technologiczny** z kierunkami: chemicznym, hutniczym i technologii chłodnictwa.
- 5) **Wydział górniczy.**
- 6) **Wydział agronomiczny.**

Warunki przyjęcia: ukończenie Fakultetu nauk fizyczno-matematycznych albo równorzędné świadectwo studiów. Kurs trwa 2 lata. Wymagana jest roczna praktyka techniczna. Po ukończeniu — dyplom **Inżyniera** odpowiedniej specjalności.

C) **Fakultet Nauk Handlowych.** Warunki przyjęcia: świadectwo ukończenia szkoły średniej (również handlowej) lub egzamin wstępny. Kurs dwuletni. Wymagana jest półroczna praktyka handlowa przed egzaminem dyplomowym. Po ukończeniu dyplom **Inżyniera handlowego.**

W roku 1934—35 powstaje trzeci kurs dodatkowy, po ukończeniu którego wydaje się dyplom **Inżyniera-organizatora.**

Na pierwszy kurs przyjmuje się również wolnych słuchaczy

nieposiadających świadectwa pełnej szkoły średniej. Wolnemu słuchaczowi, który w czasie swych studjów przedstawi wymienione świadectwo lub zda egzamin wstępny, zalicza się odbyte studia i dopuszcza się go do egzaminu dyplomowego na równi ze studentami.

Szkoła daje możność **studjów korespondencyjnych** również w języku polskim, jednakże egzaminy dyplomowe należy składać osobiście w Szkole. Dla studentów Fakultetu handlowego, nie studjujących w murach szkoły, skrypta korespondencyjne rozłożone są na 3 lata.

Czesne: 1350 fr. rocznie, na kursie dodatkowym dla inżynierów-organizatorów — 2500 fr.

W miesiącach letnich (sierpień-wrzesień) szkoła organizuje kursy wakacyjne języka francuskiego dla cudzoziemców.

PAŃSTWOWE SZKOŁY SZTUK I RZEMIOSŁ.

ÉCOLES NATIONALES DES ARTS ET MÉTIERS.

Szkoły te znajdują się w Paryżu, Aix-en-Provence, Angers, Châlons sur Marne, Lille i Cluny. Mają one na celu przygotowanie szefów warsztatowych, inżynierów i przemysłowców, biegłych w mechanice.

Przyjmowani są kandydaci, mający 16—19 lat i posiadający odpowiednie świadectwa, na podstawie konkursu. Cudzoziemcy przyjmowani są w miarę wolnych miejsc, po złożeniu egzaminu, t. zw. „probatoire“.

Wymienione szkoły (oprócz szkoły w Paryżu) posiadają internaty dostępne dla wszystkich studentów.

Studja trwają 3 lata i usankcjonowane są dyplomem **Inżyniera**, lub dyplomem **Absolwenta Państw. Szkół Sztuk i Rzemiosł**, w zależności od wyniku egzaminu końcowego. Studenci zagraniczni po ukończeniu studjów mogą otrzymać t. zw. „**Certificat de présence**“.

SZKOŁA INŻYNIERYJNA W MARSYLJI uzn. przez Państwo.

ÉCOLE D'INGÉNIEURS DE MARSEILLE.

Szkoła ta założona w 1891 roku pod protektoratem Izby Handlowej w Marsylji ma na celu przygotowanie inżynierów do wszystkich gałęzi przemysłu. Na pierwszy rok studjów przyjmowani są

Francja

kandydaci posiadający świadectwo dojrzałości typu matematyczno-przyrodniczego lub na podstawie egzaminu wstępnego. Studja dla otrzymania dyplomu **inżyniera**, trwają normalnie 3 lata.

Przy szkole istnieje roczny kurs przygotowawczy, na który przyjmowani są bez egzaminu posiadacze świadectw dojrzałości typu humanistycznego. Kandydaci, którzy nie posiadają wzmiankowanych świadectw, mogą być przyjęci po złożeniu egzaminu wstępnego. Egzaminy wstępne mają miejsce: 1 sesja w lipcu, 2 sesja w październiku. Koszty studjów wynoszą: kurs przygotowawczy fr. 2800, I, II, III rok studjów fr. 3500 rocznie.

SZKOŁA ELEKTRYCZNOŚCI PRZEMYSŁOWEJ W MARSYLJI uzn. przez Państwo.

ÉCOLE D'ÉLECTRICITÉ INDUSTRIELLE.

Wymieniona Szkoła posiada 2 oddziały: elementarny i wyższy, na których studja trwają po 3 lata.

Oddział Elementarny posiada wiele sekcij i przygotowuje kandydatów do Oddziału Wyższego i Państwowych Szkół Sztuk i Rzemiosł oraz tworzy wykwalifikowanych monterów, elektrotechników, mechaników automobilowych, samolotowych itp.

Oddział Wyższy przyjmuje kandydatów jedynie na podstawie egzaminu wstępnego. Posiadacze świadectw dojrzałości zwolnieni są z egzaminu piśmiennego. Studja usankcjonowane są dyplomem **inż. elektr.**

INSTYTUT PRZEMYSŁOWY PÓŁN. FRANCJI W LILLE.

uzn. przez Państwo.

INSTITUT INDUSTRIEL DU NORD DE LA FRANCE.

Instytut ten założony w 1872 roku, ma na celu przygotowanie inżynierów dla głównych gałęzi przemysłu okręgu północnego. Studja teoretyczne i praktyczne wykładane są na Instytucie przez profesorów Uniwersytetu w Lille i inżynierów (górnictwa, budowy mostów, dróg itp.).

Instytut położony w jednym z ważnych ośrodków przemysłowych (Lille-Roubaix-Tourecoing-Armentieres) w pobliżu półn. zagłębia węglowego i Pas-de-Calais, daje możność studentom zwie-

dzanie fabryk, mających łączność i zastosowanie do odbywanych studjów na Instytucie.

Na pierwszy rok studjów przyjmowani są kandydaci posiadający świadectwo dojrzałości typu matem. przyrodniczego lub na podstawie egzaminu wstępnego. Na kurs przygotowawczy przyjmowani są kandydaci posiadający świadectwo dojrzałości typu humanistycznego a inni na podstawie egzaminu wstępnego. Na drugi rok studjów przyjmowani są kandydaci posiadający licencjat nauk ścisłych, obejmujący certyfikat wyższych studjów matematyki ogólnej. Studja normalnie, oprócz kursu przygotowawczego, trwają 3 lata i usankcjonowane są dyplomem **inż. chemji, mechaniki, lub elektryczności**, w zależności od obranego kierunku studjów przez kandydata.

**PAŃSTWOWA SZKOŁA TECHNICZNA W STRASBURGU.
ÉCOLE NATIONALE TECHNIQUE.**

Szkoła ta posiada 5 następujących sekcyj: 1) budownictwo (3 lata), 2) roboty publiczne (3 lata), 3) mechanika (4 lata), 4) elektryczność (4 lata), 5) geodezja (2 lata).

Na jedną z pierwszych czterech sekcyj przyjmowani są kandydaci, którzy odbyli odpowiednią praktykę (1 i 2 sekcja — roczna praktyka, 3 i 4 sekcja — dwuletnia praktyka), na podstawie egzaminu wstępnego. Posiadacze świadectw dojrzałości zwolnieni są z egzaminu, jednak muszą być w posiadaniu wzmiankowanych świadectw z odbytej praktyki.

Na Sekcję Geodezyjną bez egzaminu przyjmowani są kandydaci, posiadający świadectwo dojrzałości i świadectwa z odbytej dwuletniej praktyki. Studja na wymienionej uczelni usankcjonowane są dyplomem, **Brevet d'Ingénieur**.

**SZKOŁY 2-GO STOPNIA (ŚREDNIEGO TYPU).
SZKOŁA ELEKTRYCZNOŚCI I MECHANIKI PRZEMYSŁOWEJ W PARYŻU.
ÉCOLE D'ELECTRICITÉ ET DE MECANIQUE
INDUSTRIELLE (ÉCOLE VIOLET).**

Uznana przez Państwo. Kształci w ciągu 3 lat **Inżynierów Elektro-Mechaników**.

Francja

Posiada obszerne laboratorja i pracownie techniczne. Nauczanie poświęcone jest bardziej studjom praktycznym.

Na pierwszy rok studjów przyjmowani są kandydaci posiadający I część matury (6 klas). Przy Szkole istnieją trzy kursy przygotowawcze (roczne) dla osób nieposiadających odpowiedniego wykształcenia, oraz internat. Dyplom Inżyniera Elektro-Mechanika zaopatrzony jest w podpis ministerjalny.

SZKOŁA SPECJALNA MECHANIKI I ELEKTRYCZNOŚCI W PARYŻU.

ÉCOLE SPECIALE DE MÉCANIQUE ET D'ELECTRICITÉ.

Uznana przez Państwo. Kształci w ciągu 2 lat **inżynierów mechaników i elektryków** i zajmuje się specjalnie przygotowaniem abiturjentów swoich do konkursu do École Supérieure d'Electricité.

Na pierwszy rok studjów przyjmowani są kandydaci posiadający pełne średnie wykształcenie.

Dyplom **Inżyniera E. S. M. E.** uzyskany po złożeniu egzaminu przed Komisją Państwową (zaopatrzony w podpis Ministra) uprawnia do wstąpienia na 3 rok Politechnik w Nancy, Toulouse, Grenoble, Caen.

Przy Szkole istnieje Kurs Przygotowawczy.

SZKOŁA BRÉGUET W PARYŻU.

ÉCOLE BRÉGUET.

Uznana przez Państwo. Nauczanie jest bardziej poświęcone studjom praktycznym elektrotechniki i mechaniki.

Studja trwają 3 lata (kurs wyższy), po ukończeniu których otrzymuje się dyplom **Inżyniera-Elektro-Mechanika** (Inżynier-Praktyk).

Na 2-gi rok kursu wyższego przyjmowani są kandydaci, składający egzamin wstępny (matematyka ogólna, mechanika racjonalna, elektryczność ogólna, kreślenie). Na I rok przyjmowani są kandydaci, posiadający wykształcenie w zakresie 6 klas

gimnazjalnych. Przy Szkole istnieje Kurs Przygotowawczy (2 lata) oraz internat.

Czesne wynosi na kursie wyższym 2310—2610 fr.

**SZKOŁA ELEKTRYCZNOŚCI PRZEMYSŁOWEJ W PARYŻU.
ÉCOLE D'ÉLECTRICITÉ INDUSTRIELLE DE PARIS
(ÉCOLE CHARLIAT).**

Uznana przez Państwo. Kształci **Inżynierów Elektr.**

Studja trwają 2 lata. Na pierwszy rok przyjmowani są kandydaci, posiadający ogólno-średnie wykształcenie. Po ukończeniu studjów otrzymuje się Dyplom **Inżyniera-Elektryka**. Przy Szkole istnieje Kurs Przygotowawczy oraz internat.

Czesne wynosi za I rok fr. 1950, za drugi rok fr. 2950.

**TECHNICZNA SZKOŁA AERONAUTYKI I KONSTRUKCYJ
AUTOMOBILI W PARYŻU.
ÉCOLE TECHNIQUE D'AÉRONAUTIQUE ET DE CON-
STRUCTION AUTOMOBILES.**

Kształci techników dla przemysłu budowy aeroplanów i samochodów.

Studja obejmują 1 rok przygotowawczy (studja ogólnomatematyczne) i 1 rok normalny (studja specjalne).

Na 1 rok Przygotowawczy przyjmowani są kandydaci, posiadający wykształcenie średnie (matura lub egzamin wstępny).

Na rok Normalny przyjmowani są kandydaci, którzy ukończyli rok Przygotowawczy lub na podstawie egzaminu wstępnego.

Po ukończeniu otrzymuje się Dyplom „**Ingénieur des Industries Aeronautiques et Automobiles**“.

Abiturjenci otrzymują z łatwością zatrudnienie, dzięki staraniom i stosunkom Profesorów i Stowarzyszenia Absolwentów.

Czesne wynosi na Kursie Przygotowawczym 2000 fr., na Kursie Normalnym 2800 fr.

Inżynierowie E. T. A. C. A. mogą po ukończeniu studjów specjalizować się dodatkowo na Wyższym Kursie Specjalizacji (Cours Supérieur de Perfectionnement), na którym studja trwa-

Francja

ją 1 rok. Oprócz ćwiczeń i prac wykonywanych w siedzibie Uczelni (konstrukcja samolotów, samochodów), studenci odbywają 4 miesięczną praktykę w fabryce.

Oplaty wynoszą 2500 fr. za całkowity kurs.

ŻEŃSKA SZKOŁA NAUCZANIA TECHNICZNEGO W PARYŻU.

ÉCOLE D'ENSEIGNEMENT TECHNIQUE FÉMININ.

Uznana przez Państwo. Szkoła posiada 3 sekcje.

Pierwsza sekcja: **Mechanika, Elektr., Budow.** Przygotowuje do zawodów przemysłowych (kreślarki, kalkulatorki, sekretarki techniczne, pomocnice laborat. i t. p.) Studja trwają 2 lata. Kandydatki, posiadające świadectwo dojrzałości, mogą być przyjęte bezpośrednio na 2gi rok. Po ukończeniu studjów otrzymuje się Dyplom studjów technicznych.

Druga sekcja: **chemja przemysłowa.** Przygotowuje do obejmowania stanowisk w fabrykach: metalurgicznych, wyrobów chemicznych i farmaceutycznych, perfumeryjnych i t. d., oraz w laboratorjach: przemysłowych, medycznych i t. p. Studja trwają 2 lata. Po ukończeniu otrzymuje się Dyplom Chemiczki.

Trzecia sekcja: **Specjalna.** Przygotowuje do dyplomu t. zw. „Sekretarka-medyczna — pomocnica-radjolog. Studja trwają 2 l.

STUDJA CHEMICZNE.

WYŻSZA SZKOŁA CHEMICZNA W MULHOUSE. ÉCOLE SUPÉRIEURE DE CHIMIE.

Szkoła ta ma na celu przygotowanie inżynierów do różnych gałęzi przemysłu chemicznego. Przyjmowani są kandydaci w charakterze studentów rzeczywistych, studentów-praktykantów (stagiaires) i studentów wolnych. W charakterze studentów rzeczywistych przyjmowani są posiadacze świadectw dojrzałości typu matematyczno-przyrodniczego lub na podstawie egzaminu wstępnego, który ma miejsce 30 września.

W charakterze studentów-praktykantów przyjmowani są:

a) inżynierowie-chemicy, pragnący uzupełnić swoje studia. Zapis może być dokonany na okres nie mniejszy, jak 3 miesiące.

b) kandydaci przygotowujący się do egzaminu wstępnego.

Kandydaci, pragnący się zapisać w charakterze studentów-praktykantów, przyjmowani są w każdej porze roku, w miarę wolnych miejsc. Słuchacze wolni przyjmowani są na wykłady teoretyczne.

Studia dla studentów rzeczywistych trwają 7 semestrów i po złożeniu przewidzianych egzaminów otrzymuje się dyplom **inżyniera-chemika**.

Czesne dla cudzoziemców wynosi:

Studentci rzeczywisci fr. 3150 rocznie

Studentci-praktykanci fr. 400 miesięcznie

Pozatem studenci rzeczywisci i studenci-praktykanci wpłacają fr. 500, tytułem kaucji.

W związku z ogólnym kryzysem gospodarczym Administracja Szkoły postanowiła przyznawać studentom zagranicznym stypendja w opłacie czesnego. Stypendja nieprzekraczające w indywidualnych wypadkach sumy w wysokości fr. 1500, przyznawane są studentom, którzy złożyli odpowiednio umotywowane podania.

INSTITUT CHEMICZNY W ROUEN, uzn. przez Państwo.
INSTITUT CHIMIQUE.

Studia teoretyczne uzupełniane są pracami w laboratorjach, zwiedzaniem fabryk i pracami praktycznymi. W bardzo szerokim zakresie uwzględniane są na Instytucie studia: chemja materjałów barwiących, farbiarstwa i drukowania wełny i bawełny.

W zasadzie w charakterze rzeczywistych studentów przyjmowani są kandydaci mający co najmniej 17 lat i posiadający świadectwo dojrzałości typu matematyczno-przyrodniczego. Jeżeli ilość nowowstępujących kandydatów przekracza ilość wolnych miejsc, zarządza się konkurs. W każdym razie 1/5 wolnych miejsc

Francja

Dyrekcja Instytutu przeznacza na egzamin dla osób nieposiadających świadectw dojrzałości lub innych równoważnych.

Studia normalnie trwają 3 lata i usankcjonowane są dyplomem **inżyniera chemika**. Studenci, którzy ukończyli dwuletnie studia otrzymują **certyfikat wyższych studiów chemicznych**.

Studenci Instytutu mogą również przygotować certyfikaty uniwersyteckie wyższych studiów i licencjat nauk ścisłych.

STUDJA WŁÓKIENNICZE.

WYŻSZA SZKOŁA PRZĘDZALNICTWA, TKACTWA
I POŃCZOSZNICTWA W MULHOUSE.

ÉCOLE SUPÉRIEURE DE FILATURE-TISSAGE-
BONNETERIE.

Szkoła ta, będąca pod patronatem Towarzystwa Przemysłowego, została założona w 1861 roku. Ma ona na celu przygotowanie przyszłych kierowników i dyrektorów fabryk wymienionych trzech gałęzi przemysłu tekstylnego. W poczet studentów rzeczywistych (szkoła przyjmuje jedynie stud. rzeczywistych) przyjmowani są kandydaci posiadający świadectwo dojrzałości typu matematyczno-przyrodniczego. Kandydaci, nieposiadający wzmiankowanego świadectwa przyjmowani są na podstawie egzaminu wstępnego, który ma miejsce 3 dni przed początkiem roku akademickiego.

Przy szkole istnieje specjalny kurs wakacyjny (nieobowiązkowy), przeznaczony dla kandydatów, mających przystąpić do egzaminu wstępnego. Studia na kursie wakacyjnym trwają 4 tygodnie i opłata wynosi fr. 250. Opłata egzaminacyjna fr. 50.

Szkoła posiada obecnie wymienione 3 sekcje i ukończenie każdej z nich usankcjonowane jest dyplomem 1-go, lub 2-go stopnia. Kandydaci, którzy otrzymali na dwóch sekcjach dyplomy 1-go stopnia otrzymują dyplom „**Brevet d'Ingénieur Textile**“.

Czesne na każdej sekcji (studia na każdej sekcji trwają normalnie 1 rok) wynosi dla cudzoziemców fr. 6000 rocznie. Dla cudzoziemców, którzy zostali uprawnieni do jednoczesnego odbywania studiów na dwóch sekcjach, chesne wynosi fr. 8.500.

**WYŻSZA SZKOŁA PRZĘDZALNICTWA I TKACTWA
W EPINAL.**

**ÉCOLE SUPÉRIEURE DE FILATURE ET DE TISSAGE
de L'EST**

wraz z Sekcją Tkacko-Jedwabniczą, uzn. przez Państwo

Szkoła ta założona w 1905 roku, w ośrodku przemysłu tkackiego wsch. Francji, administrowana przez Syndykat Bawełniany, ma na celu przygotowanie wykwalifikowanych kierowników dla przemysłu przędzalniczego i tkackiego. Szkoła wyspecjalizowana w kierunku studjów przędzalnictwa, tkactwa bawełnianego, jedwabiu naturalnego i sztucznego, wyposażona jest w nowoczesne urządzenia techniczne i posiada liczne warsztaty tkackie, przędzalnicze itp.

W zasadzie przyjmowani są kandydaci posiadający świadectwo dojrzałości lub na podstawie egzaminu wstępnego. Studja na każdej sekcji trwają 1 rok i usankcjonowane są odpowiednimi dyplomami. Kandydaci, którzy uzyskali na dwóch sekcjach dyplomy 1-go stopnia, otrzymują dyplom „*Brevet d'Ingénieur Textile*“, zaopatrzony w podpisy Min. Ośw. Publ. i Min. Sztuk Pięknych.

Czesne na każdej sekcji (studja na każdej sekcji trwają 1 rok) wynosi dla cudzoziemców fr. 5.500 rocznie. Dla cudzoziemców, którzy zostali uprawnieni do jednoczesnego odbywania studjów na dwóch sekcjach, w ciągu 1 roku, chesne wynosi fr. 8.000.

STUDJA TEKSTYLNE W ROUBAIX, patrz „*École Nationale Supérieure des Arts et Industries Textiles*.” (str. 230).

SZTUKI PIĘKNE I MUZYKA

**PAŃSTWOWA WYŻSZA SZKOŁA SZTUK PIĘKNYCH
W PARYŻU.**

ÉCOLE NATIONALE SUPERIEURE DES BEAUX - ARTS.

Szkoła daje bezpłatne nauczanie w dziedzinie rysunku artystycznego, malarstwa, rzeźby, architektury, grawerstwa i litografii. Podzielona jest na 3 sekcje: 1) Malarstwo, 2) Rzeźba, i 3) Architektura.

Francja

Sekcja **Malarstwa** obejmuje również miedziorytnictwo, drzeworytnictwo, litografię itp. Sekcja **Rzeźbiarstwa** obejmuje grawerowanie medali, szlachetnych kamieni, rzeźbę praktyczną. **Dyplom Architekta** wydawany jest, po egzaminie, studentom Sekcji Architektury. Szkoła, prócz wykładów ustnych i praktycznych, ma do dyspozycji swoich studentów obszerne pracownie, galerie, bogate kolekcje i bibliotekę.

Przyjmowani są kandydaci w wieku od 17—26 lat na podstawie konkursu.

Cudzoziemcy przyjmowani są na tych samych warunkach co francuzi, za rekomendacją ich przedstawiciela dyplomatycznego. Czas trwania studjów nie jest ściśle określony. Studenci mogą ubiegać się o premje, nagrody i różne odznaczenia.

PAŃSTWOWA SZKOŁA SZTUK DEKORACYJNYCH W PARYŻU.

ÉCOLE NATIONALE DES ARTS DÉCORATIFS.

Posiada 2 sekcje: męską i żeńską. Każda z tych sekcji obejmuje 4 oddziały specjalne: rysunek, rzeźba, architektura i dekoracja.

Szkoła przyjmuje kandydatów (od 15—30 lat) i kandydatki (od 15—25 lat) na podstawie egzaminu (rysunek, modelowanie lub kompozycja dekoracyjna). Nauka w Szkole jest bezpłatna. Cudzoziemcy przyjmowani są na tych samych warunkach co francuzi. Okres studjów nie jest ograniczony. Studja trwają 2—3 lata. Po ukończeniu studjów studenci mogą otrzymać **świadcstwa studjów**, premje lub medale.

PAŃSTWOWA WYŻSZA SZKOŁA CERAMICZNA W SEVRES ÉCOLE NATIONALE SUPÉRIEURE DE CÉRAMIQUE.

Upodobniona pod względem organizacji do Écoles Nationales d'Arts et Métiers. Kształci specjalistów dla przemysłów ceramicznych.

Szkoła posiada **Sekcję Normalną** (3 lata) i **Sekcję Przygotawczą** (1 rok).

Na pierwszy rok **Sekcji Normalnej** przyjmowani są kandydaci posiadający ogólno-średnie lub średnio-zawodowe wykształcenie (I część matury, świadectwo szkoły przemysłowej itp.) na podstawie konkursu. Cudzoziemcy powinni przedłożyć odpowiednie świadectwa i wykazać się dostateczną znajomością języka francuskiego.

Sekcja Przygotowawcza przygotowuje kandydatów do konkursu.

Po ukończeniu 3-letniego Kursu Sekcji Normalnej otrzymuje się **Dyplom Inżyniera Ceramiki**.

Sekcja Specjalna. Jest to jednoroczny kurs specjalizacji przeznaczony dla absolwentów „Wielkich Szkół“, pragnących specjalizować się w ceramice. Po ukończeniu tej sekcji otrzymuje się **Świadectwo Wyższych Studiów Ceramicznych**. Opłaty dla cudzoziemców (nauka dla francuzów jest bezpłatna) wynoszą:

Na Sekcji Przygotowawczej i Normalnej fr. 2500 rocznie
(Internat — 3500 fr.)

Na Sekcji Specjalnej fr. 4500
(Internat fr. 5000.)

SZKOŁA SPECJALNA ARCHITEKTURY W PARYŻU. ÉCOLE SPÉCIALE D'ARCHITECTURE.

Uznana przez Państwo, założona została w roku 1865. Ma ona za cel formowanie architektów, którzy otrzymują tu zarazem solidne wykształcenie zawodowe oraz wysoką edukację artystyczną. Nauka trwa 4 lata i obejmuje studia teoretyczne i techniczne, niezbędne dla przygotowania **Architekta Specjalisty** pod względem technicznym oraz studia i prace praktyczne o wyższym poziomie artystycznym.

Na pierwszy rok studiów (klasa IV) przyjmowani są kandydaci obojga płci powyżej lat 16 bez specjalnych trudności.

Na II rok (klasa III) przyjmowani są kandydaci na podstawie egzaminu z kursu klasy IV (matematyka, geometria wykreślna, fizyka, chemia, historia cywiliz.).

Szkoła kładzie wielki nacisk na prace praktyczne i artystyczne studentów, którzy obowiązani są również wykonywać

Francja

projekty podczas wakacyj. **Dyplom Architekta**, podpisany przez Ministra Wychowania Narodowego i ogłoszony w Dzienniku Urzędowym, uzyskuje się w drodze konkursu, po odbyciu regularnych studiów i wykonaniu odpowiednich projektów i prac.

Czesne wynosi 3300 fr. rocznie.

SZKOŁY OKRĘGOWE, MIEJSKIE I PRYWATNE.

Szkoły Okręgowe Architektury w Grenoble, Lille, Lyon, Marseille, Rennes, Rouen, Strasbourg, wzorowane są na Écoles des Beaux Arts w Paryżu pod względem programu, poziomu nauczania, egzaminów i t.p.

Podobne Uczelnie do École Nationale des Arts Décoratifs w Paryżu o identycznej organizacji i warunkach przyjęcia znajdują się: w Limoges, Aubusson, Bourges, Dijon, Nice.

Na specjalną uwagę zasługują następujące Uczelnie:

PAŃSTWOWA WYŻSZA SZKOŁA SZTUK I PRZEMYSŁÓW TEKSTYLNYCH W ROUBAIX.

ÉCOLE NATIONALE SUPÉRIEURE DES ARTS ET INDUSTRIES TEXTILES.

Kształci kierowników fabrykacji, majstrów przędzalniczych i tkackich, kierowników laboratoryjnych, desynatorów tekstylnych i t.p.

Szkoła obejmuje sekcje: tekstylną, architektoniczną, rzeźbiarską i malarsko-dekoracyjną.

Sekcja tekstylna obejmuje: przędzalnictwo, tkactwo i farbiarstwo.

Przyjmowani są kandydaci na podstawie egzaminu wstępnego. Opłaty dla cudzoziemców wynoszą fr. 3500 rocznie. Studja na sekcji tekstylnej trwają 2 lata i usankcjonowane są odpowiednim dyplomem Szkoły.

SZKOŁY MUZYCZNE I DRAMATYCZNE.

PAŃSTWOWE KONSERWATORJUM MUZYKI I DEKLAMACYJ W PARYŻU.

CONSERVATOIRE NATIONAL DE MUSIQUE ET DE DÉCLAMATION.

Nauczanie poświęcone jest studjom kompozycji muzycznej, muzyce wokalne i instrumentalnej, deklamacji dramatycznej i lirycznej oraz tańcom. Ciało profesorskie składa się z 86 profesorów, a liczba studentów wynosi około 800.

Konserwatorium posiada bogatą bibliotekę, składającą się z 20.000 tomów z dziedziny historii muzyki, dramaturgii, literatury dramatycznej itp. oraz bogate muzeum instrumentów muzycznych wszystkich epok i krajów.

Przyjmowani są kandydaci na podstawie egzaminu wstępnego, mającego miejsce od 15 października do 30 listopada. Studja trwają od 3 do 5 lat. Cudzoziemcy przyjmowani są na tych samych warunkach co francuzi i podlegają tym samym obowiązującym przepisom i regulaminowi.

Konserwatorium posiada cały szereg filij w następujących miastach: Boulogne sur Mer, Cambrai, Dijon, Douai, Lille, Lyon, Le Mans, Metz, Montpellier, Nancy, Nantes, Nimes, Orléans, Perpignan, Rennes, Roubaix, St. Etienne, Toulon, Toulouse, Tours, Valenciennes.

Pozatem istnieje szereg konserwatorów państwowych (Écoles Nationales de Musique) w następujących miejscowościach: Abbeville, Aix, Angouleme, Avignon, Bayonne, Bourges, Brest, Caen, Calais, Chambéry, Clermont-Ferrand, Henin-Lietard, Lorient, Moulins, Pau, Saint-Amand-Les-Eaux, Saint-Brieue, Saint-Omer, Sete, Tarbes, Troyes.

PRYWATNE SZKOŁY MUZYCZNE.

SEMINARJUM MUZYCZNE W PARYŻU.

ÉCOLE NORMALE DE MUSIQUE.

Kształci profesorów i nauczycieli muzyki. Przyjmowani są kandydaci w ciągu całego roku szkolnego.

Francja

Pozatem istnieje cały szereg szkół muzycznych, jak:

École Normale de Musique, Paris, 76, rue Cardinet.

École Supérieure de Musique et Déclamation, Paris, 147, Faubourg Poissonnière.

Schola Cantorum, Paris, 269, rue St. Jacques.

i wiele innych podobnych szkół — w Paryżu i innych miejscowościach.

STUDJA WETERYNARYJNE, DENTYSTYCZNE I BAKTERJOLOGICZNE.

WETERYNARJA.

Studja medycyny weterynaryjnej skoncentrowane są w trzech następujących szkołach:

1) **École Nationale Vétérinaire d'Alfort**.

2) „ de Lyon.

3) „ de Toulouse.

Wymienione Szkoły podlegają Ministerstwu Rolnictwa i przygotowują do Dyplomu **Doktora Weterynarji**.

Przyjmowani są kandydaci powyżej 17 lat, posiadający świadectwo dojrzałości lub Dyplom Inżyniera-Agronoma lub Rolniczego (**Écoles Nationales d'Agriculture** w Grignon, Rennes, Montpellier itp.) w drodze konkursu, który ma miejsce 1 sierpnia.

Cudzoziemcy mogą być przyjmowani bez konkursu, lecz muszą uzyskać przychylną decyzję Min. Rolnictwa. Studja trwają 4 lata. Dyplom **Doktora Weterynarji** otrzymuje się po obronie tezy na Fakultecie Medycyny w Lyonie, Paryżu lub Tuluzie. Cudzoziemcy otrzymują Dyplom **naukowy** (**Diplôme de Docteur Vétérinaire au titre étranger**), posiadający tę samą wartość co dyplom państwowy, nieuprawniający jednak do wykonywania praktyki we Francji.

WOLNE SZKOŁY DENTYSTYCZNE.

Uniwersytet Paryski nie posiada Instytutu Dentystycznego. Studja mogą być odbywane w podanych poniżej Wolnych Szkołach Dentystycznych, które przygotowują do egzaminu, składa-

nego na Uniwersytecie celem otrzymania Dyplomu **Państwowego Chirurga Dentysty**. Dyplomu Uniwersyteckiego (jak w Nancy, Lille) Chirurga Dentysty Uniwersytet Paryski nie wydaje.

SZKOŁA DENTYSTYCZNA W PARYŻU.
ÉCOLE DENTAIRE DE PARIS.

Wolny Wyższy Zakład Naukowy, założony w 1879 roku przez Ogólne Stow. Dentystów we Francji, ma na celu przygotowanie do dyplomu **Chirurga Dentysty**, który zostaje wydany przez oddolny Fakultet medyczny. Szkoła posiada następujące sekcje:

1) **Sekcja Protezy**, uznana przez Państwo, ma na celu przygotowanie techników dentystycznych i jest zarazem przygotowaniem praktycznem (stage) niezbędnem dla kandydatów do Dyplomu Chirurga-dentysty. Stage trwa 2 lata, po ukończeniu którego otrzymuje się świadectwo uzdolnienia do wykonywania protez.

2) **Sekcja Odontologiczna i Stomatologiczna**. Obejmuje 3 lata studjów, wymagane do otrzymania Dyplomu Chirurga-Dentysty.

Ogólne warunki przyjęcia dla otrzymania Dyplomu Państwowego Chirurga-Dentysty p. Chirurga-dentystyczna.

Cudzoziemcy przyjmowani są jako t. zw. studenci wolni i otrzymują **Dyplom Szkoły**, nieuprawniający do wykonywania praktyki we Francji. Studja trwają 4 lata, przyczem zalicza się studja poprzednio odbyte.

FRANCUSKA SZKOŁA DENTYSTYCZNA W PARYŻU.
ÉCOLE DENTAIRE FRANÇAISE.

Wolny Wyższy Zakład Naukowy. Ma na celu przygotowanie do Dyplomu **Chirurga-Dentysty**. Wykłady prowadzone są przez Profesorów Wydziału Nauk Ścisłych i Wydziału Medycznego Uniwersytetu Paryskiego.

Szkoła obejmuje 2 sekcje:

- 1) Szkoła Techniczna protezy dentystycznej — 2 lata studjów.
- 2) Szkoła Chirurgji Dentystycznej — 3 lata studjów.

Warunki przyjęcia, organizacja studjów i dyplomy — identyczne jak w École Dentaire de Paris.

SZKOŁA ODONTECHNICZNA W PARYŻU.

ÉCOLE ODONTECHNIQUE DE PARIS.

Wolny Wyższy Zakład Naukowy. Ma na celu przygotowanie do dyplomu **Chirurga-Dentysty**. Obejmuje:

1) **Sekcję Praktyczną** — 2 lata (stage).

2) **Sekcję Chirurgji Dentystycznej** — 3 lata studjów.

Szkoła posiada bogate kliniki, oddział radiograficzny, ambulatorjum bezpłatne, laboratorium katerjologiczne itp. Warunki przyjęcia, organizacja studjów i dyplomy, jak wyżej. Czesne dla cudzoziemców wynosi fr. 1925—2225, w zależności od roku studjów.

**SZKOŁA CHIRURGJI DENTYSTYCZNEJ I STOMATOLOGJI
W PARYŻU.**

**ÉCOLE DE CHIRURGIE DENTAIRE ET DE STOMATOLOGIE
DE PARIS.**

Wolny Wyższy Zakład Naukowy, założony w roku 1927, ma na celu przygotowanie do dyplomu **Chirurga Dentysty**, Wydziału Medycyny Uniwersytetu w Paryżu. Warunki przyjęcia itd. jak wyżej.

FRANCUSKA SZKOŁA STOMATOLOGJI W PARYŻU.

ÉCOLE FRANÇAISE DE STOMATOLOGIE.

Szkoła została założona w roku 1909 i ma na celu specjalizację lekarzy pod względem teoretycznym i technicznym w dziedzinie stomatologii. Nauczanie obejmuje studia teoretyczne, ćwiczenia praktyczne i służbę w klinice stomatologicznej.

Przyjmowani są kandydaci posiadający dyplomy D-ra Medycyny Uniwersytetów francuskich, studenci medycyny, którzy uzyskali odpowiednią ilość inskrypcyj, wymaganą przez Radę Administracyjną, lekarze zagraniczni, posiadający dyplomy uznane za równoważne, studenci zagraniczni, którzy uzyskali odpowiednią ilość inskrypcyj na Fakultecie Medycyny we Francji, na tych samych warunkach co francuzi.

Studia trwają 2 lata. Po złożeniu przewidzianych egzaminów otrzymuje się **Dyplom Szkoły**.

WOLNA SZKOŁA DENTYSTYCZNA W LYONIE.

ÉCOLE DENTAIRE LIBRE DE LYON.

Organizacja studjów, warunki przyjęcia, dyplomy i td. analogiczne do Szkół Dentystycznych w Paryżu.

SZKOŁA DENTYSTYCZNA W MARSYLJI.

ÉCOLE DENTAIRE DE MARSEILLE.

Wolny Zakład Naukowy. Organizacja studjów, warunki przyjęcia, dyplomy i td. analogiczne do Szkół Dentystycznych w Paryżu.

INSTYTUT PASTEUR'A W PARYŻU.

INSTITUT PASTEUR.

Wolny Wyższy Zakład Naukowy. Założony w roku 1888 w związku z epokowym odkryciem Pasteur'a. Instytut ten jest jednocześnie ośrodkiem badań naukowych, zakładem wyższego nauczania, oraz zakładem medycznym.

Instytut obejmuje następujące 3 sekcje:

1) Sekcja Mikrobiologiczna (bakterjologia).

Wymieniona Sekcja obejmuje laboratorja bakterjologii medycznej, wścieklizny (szczepionki ludzi i zwierząt), fizjologii, patologii egzotycznej, tuberkulozy, bakterjologii tropikalnej i t.d.

Kurs bakterjologii ogólnej i specjalnej wraz z pracami praktycznymi, wykładany jest od stycznia do maja każdego roku. Opłaty za studia wynoszą fr. 650.

2) Sekcja Chemji Biologicznej.

Sekcja ta obejmuje laboratorja chemji biologicznej (przy Wydziale Nauk Ścisłych), fermentacyj (dla potrzeb przemysłowych), chemji rolniczej (fizjologia i patologia roślin), chemji terapeutycznej i chemji fizycznej.

3) Sekcja Seroterapii.

Sekcja ta grupuje laboratorja przeznaczone dla przygotowania różnych surowic i posiada w miejscowości „Garche“ stajnię dla zwierząt szczepionych.

Analogiczne Instytuty znajdują się w Lille, Lyon oraz w wielu miejscowościach w Europie i poza Europą.

C Z Ę Ś Ć D R U G A

ROZDZIAŁ PIERWSZY.

B E L G J A

ORGANIZACJA WYŻSZEGO SZKOLNICTWA W BELGJI.

Wyższe szkolnictwo belgijskie osiągnęło b. wysoki rozwój naukowy. Ilość wyższych szkół w Belgji jest stosunkowo b. znaczna. Belgja, licząca zaledwie 7 miljonów mieszkańców, posiada cztery Uniwersytety:

- 1) Wolny Uniwersytet w Brukseli
- 2) Uniwersytet w Leodjum (Liège)
- 3) Uniwersytet w Gandawie
- 4) Uniwersytet Katolicki w Louvain

oraz kilkadziesiąt Wyższych Uczelni i Instytutów specjalnych (państwowych i prywatnych).

Organizacja wyższego szkolnictwa belgijskiego podobna jest do organizacji tegoż szkolnictwa we Francji. I tu Uniwersytet obejmuje poza zasadniczymi 4 Wydziałami (Wydział Filozoficzno-Humanistyczny, Wydział Prawny, Wydział Nauk Ścisłych, Wydział Medyczny) szereg Instytutów technicznych (politechnicznych), zgrupowanych w t. zw. Fakultety Techniczne, oraz liczne Instytuty i Szkoły specjalne przyłączone do poszczególnych Wydziałów.

Uniwersytety belgijskie korzystają z bardzo szerokiej autonomji wewnętrznej. Działalność Uniwersytetu rozciąga się jednak tylko na Wydziały uniwersyteckie i przyłączone do nich Instytuty lub Szkoły specjalne.

Na czele Uniwersytetu stoi Rektor, który w odróżnieniu od stosunków panujących we Francji, nie należy do żadnego ciała administracyjnego. Funkcje administracyjno-finansowe nie należą do jego atrybucyj. Rektor reprezentuje tylko ciało profesorskie i jest Przewodniczącym t. zw. Rady Akademickiej.

Dyplomy wydawane przez Uczelnie belgijskie są również dwojakiego rodzaju: państwowe—grade legal i naukowe—grade scientifique.

Dyplomy państwowe przeznaczone są dla obywateli belgijskich i uprawniają do zajmowania stanowisk w administracji państwowej i do wykonywania w Belgji zawodów: lekarza, far-

Belgia - Organizacja

maceuty, adwokata, notariusza etc. Warunkiem dopuszczenia do dyplomów państwowych jest posiadanie belgijskiego świadectwa studjów średnich.

Dyplomy naukowe przeznaczone są przeważnie dla cudzoziemców, mają tą samą wartość naukową co dyplomy państwowe, ale nie dają posiadaczom powyższych prerogatyw.

Niektóre dyplomy mogą być państwowe i naukowe, inne wyłącznie naukowe, przyczem Uczelnie Wolne (uznane przez Państwo) mają również prawo do wydawania tych samych tytułów co Uniwersytety (np. licencjaty, doktoraty, etc.).

System oraz czas trwania studjów, program egzaminów, dyplomy i tp. zostały ustalone nową ustawą z dn. 21/5 1929 r. Charakterystyczne dla systemu studjów w Belgji jest to, że pierwsze 2 lata studjów na poszczególnych Wydziałach stanowią studia przygotowawcze i usankcjonowane są specjalnym dyplomem t. zw. „Kandydatura“. Np. Kandydatura n. filozoficzno - humanistycznych, Kandydatura Inżyniera i tp.

Jedynie kandydatura n. przyrodniczo-medycznych trwa 3 lata, Kandydatura pedagogji — tylko 1 rok.

Wobec silnie rozwiniętego handlu eksportowego i kolonialnego powstały w Belgji liczne Wyższe Szkoły Handlowe, które przygotowują do zawodów: handlowo-eksportowych, bankowych, kolonialnych, konsularnych i tp. Niektóre z nich, jak Instytut Handlowy w Antwerpii, Instytut „Solvay“ w Brukseli osiągnęły sławę wszechświatową.

Belgia zasobna w silnie rozwinięte przemysły: metalurgiczne, elektryczne, tekstylne, górnicze i tp., posiada liczne Politechniki i Szkoły Techniczne, nieustępujące pod względem poziomu naszym Politechnikom. Na szczególną uwagę zasługuje Instytut Elektrotechniczny — Montefiore — w Leodjum, Wyższa Szkoła Tekstylna w Verviers. Na wszystkich politechnikach belgijskich obowiązuje egzamin wstępny z przedmiotów matematycznych.

Pozatem również niektóre Wydziały państwowych Uniwersytetów, przyjmują studentów na podstawie egzaminu wstępnego z pewnej grupy przedmiotów. I tak: egzamin wstępny do kandydatury nauk fizycznych lub matematycznych, do kandydatury

Inżyniera i do kandydatury nauk fizyczno-chemicznych obejmuje następujące przedmioty:

- 1) język francuski lub flamandzki (dyktando i wypracowanie)
- 2) język łaciński, niemiecki lub inny obcy język
- 3) historia i geografia (główne dane z historii i geografii powszechnej, ze specjalnem uwzględnieniem Belgii)
- 4) arytmetyka
- 5) algebra (do logarytmów włącznie),
- 6) geometria
- 7) trygonometria
- 8) geometria analityczna,
- 9) geometria wykresna
- 10) rysunek geometryczny.

Egzamin wstępny do kandydatury geografii obejmuje: historję, geografję fizyczną, arytmetykę handlową, buchalterję, algebrę i geometrję, język obcy.

Począwszy od roku 1933 cudzoziemcy powinni ponadto składać również egzamin ze znajomości języka francuskiego w Konsulacie Belgijskim (p. wizy belgijskie).

Jedynie Wolny Uniwersytet w Brukseli przyjmuje **na wszystkie Wydziały** studentów, nieposiadających odpowiedniego cenzusu naukowego na podstawie egzaminu wstępnego.

Wykłady, na wszystkich prawie Uczelniach belgijskich, rozpoczynają się w pierwszej połowie października.

Oplaty roczne wynoszą (z wyjątkiem opłat laboratoryjnych) 600 fr.

UNIWERSYTETY.

Każdy Uniwersytet belgijski obejmuje 5 Wydziałów:

- 1) Wydział Filozoficzno-Humanistyczny
- 2) Wydział Prawny
- 3) Wydział Nauk Ścisłych
- 4) Wydział Medyczny (Medycyna, Farmacja i Dentystyka)
- 5) Wydział Techniczny (Politechniki, Szkoły Specjalne).

STUDJA FILOZOFICZNO-HUMANISTYCZNE.

Studja na Wydziale Filozoficzno-Humanistycznym obejmują 5 następujących sekcij: Filozofja, Historja, Filologia klasyczna, Filologia romańska, Filologia germańska.

Pierwsze 2 lata studjów usankcjonowane są Dyplomem (państwowym lub naukowym):

Kandydata Nauk Filozoficzno-Humanistycznych.

Dyplom ten, posiadający wzmiankę określonej specjalności (historja, filologia i tp.) uzyskuje się po złożeniu specjalnych rocznych egzaminów.

Pozatem Wydział wydaje również specjalną **Kandydaturę** przygotowawczą do Doktoratu Prawa i Licencjatu Notariusza. Studenci, ubiegający się o te tytuły, winni więc pierwsze dwa lata studjów odbywać na Wydziale Filozoficzno-Humanistycznym.

Na pierwszy rok Kandydatury Nauk Filozoficzno-Humanistycznych przyjmowane są w charakterze słuchaczy rzeczywistych, osoby posiadające świadectwo dojrzałości.

Magisterjum Filozofji Humanistyki (Licencié en philosophie et lettres).

Z jednym z kierunków uwidoczniomym na Dyplomie Kandydatury. Studja trwają 2 lata i uwarunkowane są złożeniem 2-ich rocznych egzaminów. Dyplom bywa państwowy i naukowy.

Doktorat Filozofji i Humanistyki.

Dyplom ten (państwowy i naukowy) dostępny jest dla Magistrów po 1 roku studjów oraz po obronie dysertacji i tezy, zatwierdzonych przez Jury.

Pozatem niektóre **Instytuty** (Instytut Archeologii, Orientalistyki i tp.) przyłączone do Wydziału Filozoficzno-Humanistycznego wydają specjalne dyplomy naukowe, które czytelnik znajdzie przy opisie poszczególnych Uniwersytetów.

STUDJA PRAWNICZE.

Studja na Wydziale Prawnym poświęcone są naukom prawniczym, notarialnym, administracyjnym, ekonomicznym, społecznym, politycznym etc.

Właściwe studja prawnicze przygotowują do dyplomu (państwowego lub naukowego) **Doktora Praw**.

Przyjmowani są studenci, posiadający Kandydaturę Filozofii i Humanistyki (przygotowawczą do Doktoratu Praw, patrz Studja Filoz.-Human.).

Studja, trwające 3 lata, wymagają złożenia 3-ch egzaminów.

Jednakże nie wszyscy studenci Prawa winni posiadać Kandydaturę Filozoficzno-Humanistyczną. Ci, którzy poświęcają się studjom administracyjnym, społecznym, lub politycznym, mogą być przyjmowani bezpośrednio na pierwszy rok Wydziału Prawnego na podstawie świadectwa dojrzałości lub innych dyplomów uniwersyteckich.

STUDJA NAUK ŚCISŁYCH.

Wydział Nauk Ścisłych obejmuje 2 grupy studjów: nauki matematyczno-fizyczne, nauki przyrodnicze, o następujących specjalnościach:

Nauki matematyczno-fizyczne: nauki matematyczne, n. fizyczne, n. chemiczne, n. fizyczno-chemiczne.

Nauki przyrodnicze: nauki geologiczne i mineralogiczne, n. biologiczne, n. zoologiczne, n. botaniczne, n. geograficzne, n. przyrodniczo-medyczne (przygotowawcze do Doktoratu Medycyny), n. przygotowawcze do studjów technicznych.

Po 2-ch latach studjów i złożeniu egzaminów rocznych otrzymuje się **Dyplom Kandydata**, jednej z wyżej wymienionych specjalności.

W charakterze słuchaczy rzeczywistych przyjmowani są studenci posiadający świadectwo dojrzałości. Niektóre sekcje przyjmują również studentów na podstawie egzaminu wstępnego, a mianowicie sekcje: nauk matematyczno-fizycznych, n. geograficznych, n. fizyczno-chemicznych, n. przygotowawczych do inżynierji. Ta ostatnia przyjmuje studentów wyłącznie na podstawie egzaminu, niezależnie od posiadanych świadectw.

Sekcja nauk przyrodniczo-medycznych, przygotowawcza do Doktoratu Medycyny (i Magisterjum Dentystyki) obejmuje 3 lata studjów, usankcjonowanych odnośną **Kandydaturą**.

Po uzupełnieniu dalszych studjów i złożeniu rocznych egza-

minów, **kandydaci** mogą otrzymać dyplom **Magistra (Licencié)** po 2-ach latach, a dyplom **Doktora** — po 3-ach latach, t. j. po uzyskaniu Licencjatu jeszcze 1 rok studjów (oraz obrona dysertacji i tezy).

Studenci, którzy uzyskali na Wydziale Nauk Ścisłych Kandydaturę nauk przygotowawczych do farmacji i medycyny lub Kandydaturę inżynierji, dalsze studja uzupełniają na Wydziale Medycznym, względnie na Wydziale Technicznym.

Wydział Nauk Ścisłych wydaje też cały szereg specjalnych dyplomów naukowych, np. Doktorat nauk fizyczno-chemicznych, których czas trwania studjów jest krótszy.

STUDJA MEDYCZNE.

Wydział Medyczny poświęcony jest studjom lekarskim, farmaceutycznym i dentystycznym. Wydział wydaje następujące dyplomy:

Doktorat Medycyny.

Studja trwają ogółem 7 lat, a mian. 3 lata dla Kandydatury nauk przyrodniczo-medycznych*) (p. Wydział Nauk Ścisłych) i 4 lata medycyny.

Nauczanie obejmuje studja teoretyczne oraz praktyczne, dokonywane w laboratorjach i klinikach, wyznaczonych przez Wydział. (Klinika medyczna, klinika chirurgiczna, klinika położnicza). Studenci zobowiązani są przynajmniej do jednorocznego stażu, w trakcie studjów, w klinice szpitalnej.

Magisterjum nauk dentystycznych (Licencié en science dentaire).

Studja trwają ogółem 5 lat, t. j. 3 lata dla kandydatury nauk przyrodniczo-medycznych oraz 2 lata na Wydziale medycznym.

Studenci zobowiązani są do uczęszczania na klinikę stomato-

*) Studja dla uzyskania Kandydatury nauk przyrodniczo-medycznych odbywane są wspólnie na Wydziale Nauk Ścisłych i Medycznym. Pierwszy rok i pierwszy egzamin mają miejsce na Wydziale Nauk Ścisłych, pozostałe dwa lata studjów (z wyjątkiem botaniki) oraz egzaminy odbywane są na Wydziale Medycznym.

logiczną i do udziału w pracach praktycznych dentystyki operatorskiej, protezy ustnej i tp.

Dyplom Farmaceuty (Pharmacien).

Studja farmaceutyczne trwają ogółem 5 lat, a mianowicie: 2 lata Kandydatury nauk ścisłych oraz 3 lata na Wydziale Medycznym.

Pierwsze 2 lata farmacji obejmują 2 lata studjów teoretycznych, uzupełnionych ćwiczeniami praktycznymi w laboratorjach, po których składa się 2 egzaminy. W 3-cim roku studenci odbywają staż w aptece i uczęszczają na kurs farmacji praktycznej i deontologii, po ukończeniu którego składają oddzielny egzamin.

Doktor nauk farmaceutycznych.

Jest to tytuł wyłącznie naukowy. Aspirant do tego tytułu winien uczęszczać w ciągu 1 roku do laboratorium uniwersyteckiego dla dokonywania oryginalnych badań naukowych. Dyplom otrzymuje się po obronie dysertacji dotyczącej zagadnień z dziedziny studjów w zakresie Licencjatu Farmacji.

STUDJA POLITECHNICZNE.

Studja politechniczne w Belgji stoją na bardzo wysokim poziomie i cieszą się światową sławą. Zgrupowane są na Wydziałach Technicznych przy Uniwersytetach w postaci specjalnych Szkół lub Instytutów Technicznych.

O światowej renomie belgijskich Politechnik świadczy najwymowniej liczba studentów zagranicznych, wśród których polacy zajmują również pokaźne miejsce.

Wydział Techniczny (Nauk Stosowanych) kształci inżynierów różnych specjalności i wydaje następujące **dyplomy**:

Inżynier górniczy

Inżynier budowniczy (sekcje: lądówka, architektura i tp.)

Inżynier metalurgista

Inżynier chemik

Inżynier elektryk (radio-elekt.)

Inżynier mechanik (aeronaautyka).

Studja dla otrzymania dyplomu Inżyniera trwają 5 lat,

Uniwersytet

a mianowicie: 2 lata Kandydatury dla wszystkich kierunków i 3 lata studjów technicznych.

Na pierwszy rok Kandydatury przyjmowani są studenci wyłącznie na podstawie egzaminu wstępnego.

Dyplom Inżyniera bywa państwowy i naukowy.

WOLNY UNIWERSYTET W BRUKSELI

Uniwersytet w Brukseli został założony w 1834 roku przez grupę osób, którym przyświecał cel założenia wyższego zakładu naukowego, niezależnego od wszelkich czynników politycznych lub religijnych. Zasadą nauczania na Uniwersytecie brukselskim jest wolny egzamin.

Wolny Uniwersytet w Brukseli posiada te same uprawnienia, co Uniwersytety państwowe i wydaje identyczne dyplomy państwowe i naukowe.

Warunki studjów na Uniwersytecie w Brukseli są dla studenta wogóle, a dla studenta zagranicznego w szczególności, bardzo dogodne.

Bruksela, stolica Belgji, miasto liczące około 1.000.000 mieszkańców, posiada liczne pomniki, biblioteki, muzea, wystawy, pałace sztuki i tp., które przyczyniają się w dużej mierze do wzbogacenia wiadomości studenta i do jego rozwoju intelektualnego. Bruksela jest miastem nowoczesnem, posiada piękne okolice i uważana jest za jedno z najzdrowszych miast Europy.

Uniwersytet posiada nowocześnie urządzone gmachy uniwersyteckie, zaopatrzone w najnowsze instalacje techniczne i naukowe. Studenci mają do dyspozycji **Dom Akademicki**, gdzie znajdują się komfortowo urządzone pokoje i gdzie mogą instalować się wraz z pełnem utrzymaniem, po cenach dość przystępnych.

Wolny Uniwersytet w Brukseli obejmuje 5 Wydziałów (Wydział Filozoficzno-Humanistyczny, Wydział Prawny, Wydział Nauk Ścisłych, Wydział Medyczny, Wydział Nauk Stosowanych) oraz liczne Szkoły Specjalne: Szkoła Handlowa (t. zw. Solvay), Szkoła Nauk Politycznych i Społecznych, Szkoła Pedagogiczna i tp.

WYDZIAŁ FILOZOFICZNO-HUMANISTYCZNY.

Obejmuje 5 sekcij, a mianowicie: filozofję, historję, filologję klasyczną, filologję romańską, filologję germańską. Przygotowuje do wszystkich normalnych egzaminów i dyplomów państwowych i naukowych (p. Studja Filozoficzno-Humanistyczne).

Sekcja historii sztuki i archeologii przygotowuje do dyplomów **Kandydata** historii szt. i arch. (2 lata studjów) i **Magistra** hist. szt. i arch. (2 lata dodatkowe dla Kandydatów, 1 rok dla Magistrów filozofji innych specjalności), **Doktorat** hist. szt. i arch. otrzymuje się po obronie dysertacji i tezy po upływie roku od chwili otrzymania dypl. Magistra.

WYDZIAŁ PRAWNY.

Przygotowuje do dyplomów państwowych i naukowych — Doktora Praw, Licencjata Notarjatu i t p. (patrz Studja Praw.).

Uniwersytet w Brukseli jest jedyny w Belgji, który posiada specjalną **Sekcję prawa morskiego**. Bliskość portu morskiego w Antwerpii przyczyniła się do znacznego rozwoju tej sekcji. Wydaje dyplomy **Magistra** i **Doktora** prawa morskiego lub prawodawstwa morskiego.

WYDZIAŁ NAUK ŚCISŁYCH.

Przygotowuje do wszelkich dyplomów państwowych i naukowych (patrz Studja Nauk Ścisłych). Pozatem Wydział wydaje dyplomy czysto-naukowe, a mianowicie:

Licencjat i Doktorat nauk fizjologicznych.

Tytuły te dostępne są dla posiadaczy dyplomu Kandydata nauk biologicznych. Studja trwają 2 lata dla Licencjata i wymagają złożenia 2-ch egzaminów. Egzamin doktorski polega na obronie tezy z oryginalnych badań doświadczalnych, wymagających conajmniej, okresu jednorocznego.

Licencjat i Doktorat przyrody.

Warunki studjów, czas trwania i td. jak wyżej.

Kandydatura, Licencjat oraz Doktorat nauk chemicznych.

Studja dla otrzymania Kandydatury trwają 2 lata i wymagają złożenia 2-ch egzaminów. Studja do Licencjatu trwają rów-

niez 2 lata. Egzamin doktorski polega na obronie tezy, wymagającej jednorocznych badań doświadczalnych.

WYDZIAŁ MEDYCZNY.

Mieści się w nowowypbudowanym gmachu, posiada liczne kliniki oraz szpital uniwersytecki o 350 łózkach.

Wydział obejmuje sekcję medyczną, farmaceutyczną i dentyścyczną. Wydaje wszelkie dyplomy naukowe i państwowe (patrz Studja Medyczne). Poza tem Wydział wydaje dyplomy czystonaukowe: **lekarz-higienista** (1 rok studjów dla doktorów medycyny), **doktor farmacji** (patrz Studja Medyczne), **świadcstwo studjów bakterjologicznych** — 3 lata, **świadcstwo studjów chemji biologicznej** — 3 lata, **świadcstwo łączne studjów chemji biologicznej i bakterjologii** — 4 lata.

WYDZIAŁ NAUK STOSOWANYCH.

ÉCOLE POLYTECHNIQUE. — SZKOŁA POLITECHNICZNA.

Wydział Nauk Stosowanych wydaje następujące dyplomy państwowe i naukowe:

Po upływie pierwszych 2-ch lat: dyplom **Kandydata inżyniera.**

Po upływie 5 lat studjów (wraz z kandydaturą):

dyplom Inżyniera górniczego

dyplom Inżyniera budowniczego

dyplom Inżyniera mechanika i elektryka.

Kandydatura jest wspólna dla wszystkich sekcyj. Na pierwszy rok przyjmowani są studenci, posiadający świadectwo dojrzałości na podstawie egzaminu wstępnego.

Sekcja budownictwa posiada kierunek robót publicznych i kierunek architektury. Sekcja elektro-mechaniczna posiada kierunki: transportowy, radjotechniczny, telekomunikacyjny i elektrochemiczny.

Wydział wydaje również dyplomy naukowe: **Inżynier budowy samolotów**, **inżynier-geolog** po rocznych studjach dodatkowych dla inżynierów powyższych specjalności.

SZKOŁA NAUK POLITYCZNO-SPOŁECZNYCH.

Szkoła posiada 5 sekcyj: 1) sekcja nauk społecznych, 2) sek-

cja nauk politycznych, 3) sekcja nauk ekonomicznych, 4) sekcja ekonomji finansowej, 5) sekcja nauk kolonialnych. Każda z tych sekcij przygotowuje w ciągu 2-ch lat do dyplomu **Magistra**, a w ciągu 4-ch lat do dyplomu **Doktora** określonej specjalności.

SZKOŁA HANDLOWA.

Znana pod nazwą jej fundatora — **Solvay**. — Studja w tej szkole trwają 4 lata i usankcjonowane są dyplomem **Inżyniera handlowego**.

Przyjmowani są studenci wyłącznie na podstawie egzaminu wstępnego.

SZKOŁA PEDAGOGICZNA.

Po 2-ch latach studjów i złożeniu egzaminu otrzymuje się dyplom **Kandydata** nauk pedagogicznych (jednakże studenci i Licencjaci nauk filozoficzno-humanistycznych i nauk ścisłych mogą uzyskać ten dyplom po 1 roku studjów). 3-ci rok studjów przygotowuje do **Magisterjum** nauk pedagogicznych; **Doktorat** nauk pedagogicznych otrzymuje się po 4-ym roku studjów po obronie dysertacji oraz 3-ch tez i prowadzeniu lekcji wzorowej.

UNIWERSYTET W LIÈGE (Leodjum)

Uniwersytet w Liège został założony w 1816 roku przez Wilhelma Holenderskiego i liczył wówczas tylko 250 studentów. Od tego czasu znaczenie oraz rozwój Uniwersytetu wzrosły niepomniernie: Uniwersytet liczy obecnie przeszło 2800 studentów. Studenterja polska jest tu również bardzo licznie reprezentowana (w roku 1933 było 156 studentów).

Warunki studjów w Liège są bardzo dogodne, a utrzymanie b. przystępne. Pokoje od 125 fr. b. Obiady około 5 fr. b.

Liège, miasto liczące około 170.000 mieszkańców jest miastem historycznem, odznaczają się bogactwem pamiątek i monumentów historycznych, posiada liczne muzea i zabytki architektoniczne. Jest obecnie ośrodkiem przemysłowym Belgji (prze-

Uniwersytet

myśl metalurgiczny, elektryczny, huty żelazne, szklane, rusznikarstwo, konstrukcja maszyn, fabryki kauczuku, garbarnie etc.

Liège jest również ośrodkiem intelektualnym, posiada liczne muzea, galerie sztuki, biblioteki, a poza Uniwersytetem, wiele Instytutów i Szkół specjalnych, Konserwatorium muzyczne i tp.. Biblioteka Uniwersytecka liczy około 500.000 tomów.

Uniwersytet w Liège obejmuje następujące Wydziały:

WYDZIAŁ FILOZOFICZNO-HUMANISTYCZNY.

Obejmuje 5 sekcji, a mianowicie: filozofję, historję, filologję klasyczną, filologję romańską, filologję germańską. Przygotowuje do wszystkich normalnych egzaminów i dyplomów państwowych i naukowych (patrz Studja filozoficzno-humanistyczne) Licencjat i Doktoratu.

Do Wydziału przyłączone są następujące Instytuty:

WYŻSZY INSTYTUT HISTORJI SZTUKI I ARCHEOLOGJI.

Instytut ten przygotowuje do dyplomów naukowych **Kandydata** Historji Sztuki i Archeologii (studja trwają 2 lata; przyjmowani są kandydaci na podstawie odpowiednich świadectw lub egzaminu wstępnego), **Magistra** Historji Szt. i Arch. (studja dla Kandydatów trwają 1 rok) i **Doktora** Historji Szt. i Arch. (dyplom ten jest dostępny dla licencjatów po obronie tezy).

WYŻSZY INSTYTUT HISTORJI I LITERATUR WSCHODNICH

Po 1 roku studjów na tym Instytucie i złożeniu egzaminu otrzymuje się **Kandydaturę** (naukową), po dalszych 2 latach — **Magisterjum** (licencjat), w czwartym zaś roku, po obronie tezy uzyskuje się **Doktorat** Historji i Literatur Wschodnich.

WYŻSZY INSTYTUT PEDAGOGICZNY.

Instytut ten przygotowuje w ciągu 4-ch lat do dyplomu naukowego **Doktora** Nauk Pedagogicznych (**Kandydatura** — 2 lata, **Licencjat** — 1 rok dodatk.).

WYDZIAŁ PRAWNY.

Studja na tym Wydziale przygotowują do dyplomów państwo-

wych i naukowych (p. Studja Prawnicze). Pozatem Wydział wydaje następujące dyplomy naukowe:

Licencjat Nauk Politycznych.

Studja wraz z Kandydaturą trwają 3 lata.

Licencjat Nauk Społecznych.

Studja wraz z Kandydaturą trwają 3 lata.

Licencjat Nauk Administracyjnych.

Czas trwania studjów jak wyżej.

Doktorat Nauk Politycznych, Nauk Społecznych, Nauk Administracyjnych.

Dostępny dla Licencjatów po 1 roku studjów i obronie dysertacji i 5-ciu też w zakresie studjów odnośnego Licencjatu.

**ÉCOLE SPÉCIALE DE COMMERCE.
SPECJALNA SZKOŁA HANDLOWA.*)**

Jest to Wyższa Szkoła Handlowa, posiadająca sekcje: handlową, kolonialną, finansową, konsularną. Pierwsze 2 lata studjów są wspólne dla wszystkich sekcji — otrzymuje się dyplom **Licencjata** nauk handlowych. Po 3-im roku studjów, który jest rokiem specjalizacji uzyskuje się dyplom **Licencjata Wyższego** nauk handlowych, n. handlowo-konsularnych n. handlowo-kolonialnych, n. handlowo-finansowych. **Doktorat Nauk Handlowych** dostępny jest dla Licencjatów wyższych po 1 roku studjów.

WYDZIAŁ NAUK ŚCISŁYCH.

Wydział przygotowuje do wszystkich dyplomów państwowych i naukowych (patrz Studja Nauk Ścisłych). Pozatem Wydział wydaje dyplomy czysto naukowe, a mianowicie:

Inżynier-Geolog.

Przyjmowani są Inżynierowie i oficerowie artylerji, saperstwa i tp. Studja trwają 1 rok.

*) Nazwa Szkoły ma być zmieniona na Wyższą Szkołę Nauk Handlowych i Ekonomicznych. Program studjów będzie nieco zmodyfikowany i rozszerzony, a mianowicie: Wyższy Licencjat — 4 lata, Doktorat — 5 lat studjów.

Doktorat nauk fizyczno-chemicznych.

Studja wraz z Kandydaturą trwają 4 lata. (Dla Inżynierów budownictwa, górnictwa — tylko 1 rok.)

Doktorat nauk antropologicznych.

Studja wraz z Kandydaturą trwają 4 lata. (Dla Doktorów nauk zoologicznych, lub geograficznych i Kandydatów n. przyrodn.-medycznych — 1 rok.)

WYDZIAŁ MEDYCZNY.

Wydział obejmuje sekcję medyczną, farmaceutyczną i dentystyczną. Wydaje wszelkie dyplomy naukowe i państwowe (patrz Studja Medyczne) doktora medycyny, farmaceuty, magistra dentystyki.

Pozatem Wydział wydaje dyplomy czysto naukowe: **lekarz-higjenista** (1 rok dla doktorów medycyny), **doktór-farmacji** (patrz Studja Medyczne).

WYDZIAŁ TECHNICZNY.

Wydział kształci na Inżynierów następujących specjalności: górnictwo, konstrukcje cywilne (budownictwo, architektura,ładówka etc.), metalurgia, chemja, mechanika, aeronautyka, elektryczność, radio-elektryczność, przemysły tekstylne.

O warunkach przyjęcia, czasie trwania studjów i dyplomach patrz Studja Politechniczne.

UNIWERSYTET W GANDAWIE (Gand)

Uniwersytet w Gandawie ukonstytuował się w r. 1817. W roku tym studjowało zaledwie 196 studentów. Obecnie uniwersytet ten zajmuje jedno z przodujących miejsc wśród uniwersytetów belgijskich i liczy ok. 1700 studentów.

Początkowo Uniwersytet obejmował jedynie 4 fakultety, ale następnie szereg szkół i instytutów specjalnych został przyłączony do poszczególnych Wydziałów, np.: Instytut Sztuki i Archeo-

logji, Instytut Pedagogiczny — do Wydziału Filozoficznego; Szkoła Inżynierji — do Wydziału Nauk Ścisłych i td.

Uniwersytet w Gandawie obejmuje następujące Wydziały:

WYDZIAŁ FILOZOFICZNO-HUMANISTYCZNY.

Obejmuje 5 sekcij, a mianowicie: filozofję, historję, filologję klasyczną, filologję romańską, filologję germańską. Przygotowuje do wszystkich normalnych egzaminów i dyplomów państwowych i naukowych (patrz studja filozoficzno-humanistyczne).

Wydział prowadzi liczne seminarja praktyczne, przydzielone do poszczególnych sekcij. Ponadto posiada 2 laboratorja, psychologii doświadczalnej oraz fonetyki i dialektologii holenderskiej.

Do Wydziału przyłączone są następujące Instytuty:

WYŻSZY INSTYTUT HISTORJI SZTUKI I ARCHEOLOGJI.

Instytut ten przygotowuje do dyplomów naukowych **Kandydata** historji sztuki i archeologii (2 lata studjów), **licencjata** hist. szt. i arch. (2 lata dodatkowo dla kandydatów) i **Doktora** hist. szt. i arch. (dostępny dla licencjatów po obronie tezy).

WYŻSZY INSTYTUT PEDAGOGICZNY.

Instytut ten przygotowuje w ciągu 4-ch lat do dyplomu naukowego — **Doktora** nauk pedagogicznych. **Kandydatura** — 2 lata, **licencjat** — 3 lata).

WYDZIAŁ PRAWNY.

Studja na tym Wydziale przygotowują do dyplomów państwowych i naukowych (patrz studja prawnicze). Pozatem Wydział wydaje następujące dyplomy naukowe:

Licencjat nauk politycznych — studja wraz z **Kandydaturą** trwają 3 lata.

Licencjat nauk społecznych — czas trwania studjów jak wyżej.

Licencjat nauk administracyjnych — jak wyżej.

Doktorat nauk politycznych, nauk społecznych, nauk administracyjnych — dostępny dla licencjatów po 1 roku studjów i po

Uniwersytet

obronie dysertacji oraz 5 tez w zakresie studiów ośnośnego licencjatu.

SPECJALNA SZKOŁA HANDLOWA.

Jest to Wyższa Szkoła Handlowa, posiadająca sekcje: handlową, kolonjalną, finansową, konsularną. Pierwsze 2 lata są wspólne dla wszystkich sekcji — otrzymuje się dyplom **Licencjata** Nauk handlowych. Po 3-im roku studiów następuje specjalizacja i uzyskuje się dyplom **Licencjata Wyższego** Nauk handlowych, nauk handlowo-konsularnych, nauk handlowo-kolonjalnych, nauk handlowo-financeowych. **Doktorat Nauk Handlowych**, dostępny jest dla Licencjatów Wyższych po 1 roku studiów.

WYDZIAŁ NAUK ŚCISŁYCH.

Wydział przygotowuje do wszystkich dyplomów państwowych i naukowych (patrz studia nauk ścisłych).

Do Wydziału przyłączone są **SZKOŁY TECHNICZNE** Inżynierii cywilnej (Budownictwa), Górnictwa, Sztuk i Rzemiosł (*Écoles Techniques du Génie Civil, des Mines, et des Arts et Manufactures*), które przygotowują do uzyskania dyplomów następujących:

Kandydat Inżyniera (2 lata)

Inżynier budowniczy

Inżynier górniczy

Inżynier konstrukcyj morskich (budowy okrętów)

Inżynier architekt.

WYDZIAŁ MEDYCZNY.

Wydział obejmuje sekcje medyczną, farmaceutyczną i denty-styczną. Wydaje wszelkie dyplomy naukowe i państwowe (patrz studia medyczne), **doktora medycyny, farmaceuty, magistra dentystryki.**

Pozatem Wydział wydaje dyplomy czysto naukowe: **lekarz-higienista (1 rok dla doktorów medycyny), doktor farmacji** (patrz studia medyczne).

Przy Wydziale istnieje również **Instytut Fizykoterapii.**

UNIwersytet KATOLICKI W LOUVAIN

Uniwersytet Katolicki w Louvain jest sukcesorem starodawnego uniwersytetu, założonego w 1425 r., przez papieża Marcina V, odgrywając b. poważną rolę w epoce humanizmu.

Słynny humanista Erazm Roterdański założył tu „Collège des Trois Langues“, na wzór którego powstało następnie Kolegium Francji w Paryżu.

Uniwersytet w Louvain jest wyjątkową uczelnią w Belgji: łączy właściwości i tradycje ubiegłych stuleci z najnowszymi zdobyczami wiedzy współczesnej. Odznacza się licznymi Instytutami i Laboratorjum badań, na których studenci specjalizują się pod kierunkiem profesorów - specjalistów w oryginalnych badaniach i pracach naukowych.

Uniwersytet Katolicki w Louvain jest wolnym zakładem, ale uprawniony jest do wydawania tych samych tytułów i dyplomów państwowych i naukowych co Uniwersytety państwowe.

Na Uniwersytecie uczęszcza rocznie około 4.000 studentów.

Uniwersytet ten jest jedyny w Belgji, który posiada prócz zasadniczych wydziałów również wydział teologii.

WYDZIAŁ TEOLOGJI I PRAWA KANONICZNEGO.

Wydział ten przygotowuje do dyplomów bakałarza, licencjata, doktora i magistra (maitre) teologii; bakałarza, licencjata doktora i magistra prawa kanonicznego.

Po roku studjów otrzymuje się stopień bakałarza, po dalszych dwóch latach — stopień licencjata, a doktorat po dodatkowym roku studjów, obronie dysertacji i 20 tez. Magisterjum uzyskuje się po obronie tez oraz dysertacji zatwierdzonej przez wydział.

Wydział organizuje również specjalne kursy, przygotowujące do stopnia licencjata i doktora języków semickich.

* WYDZIAŁ PRAWNY.

Studja na tym wydziale przygotowują do wszelkich dyplomów państwowych i naukowych (Patrz studja prawnicze).

Pozatem Wydział wydaje następujące doktoraty specjalne: **doktorat specjalny prawa rzymskiego, prawa prywatnego, — nowoczesnego lub prawa karnego.**

SZKOŁA NAUK POLITYCZNYCH I SPOŁECZNYCH.

Wydaje następujące dyplomy: **licencjat** (3 lata wraz z kandydaturą) i **doktorat** nauk polityczno-społecznych, **licencjat i doktorat** nauk polityczno-dyplomatycznych, **licencjat i doktorat** nauk ekonomicznych.

SZKOŁA NAUK KRYMINALNYCH.

Wydaje dyplomy **licencjata i doktora** nauk kryminalnych.

WYŻSZY INSTYTUT HANDLOWY.

Posiada następujące sekcje: handlową, kolonialną, finansową, konsularną. Pierwsze dwa lata studjów są wspólne dla wszystkich sekcij i otrzymuje się dyplom licencjata nauk handlowych. Na trzecim roku studjów następuje specjalizacja i uzyskuje się dyplom **licencjata wyższego** nauk handlowych, nauk handlowo-konsularnych, nauk handlowo-kolonialnych, nauk handlowo-financeowych.

Doktorat nauk handlowych dostępny jest dla licencjatów wyższych po jednym roku studjów.

WYDZIAŁ MEDYCZNY.

Wydział Medyczny posiada sekcje medyczną, farmaceutyczną i dentystyczną. Wydaje wszelkie dyplomy naukowe i państwowe (patrz studja medyczne) **doktora medycyny, farmaceuty i magistra dentystyki.** Pozatem Wydział wydaje dyplomy specjalne: **doktor specjalny wydziału medycznego, ekspert-chemik i doktor farmacji.**

WYDZIAŁ FILOZOFICZNO-HUMANISTYCZNY.

Obejmuje 5 sekcij, a mianowicie: filozofję, historję, filologję klasyczną, filologję romańską, filologję germańską. Przygotowuje do wszystkich normalnych egzaminów i dyplomów **Licencjata i Doktora** (patrz Studja Filozoficzno - Humanistyczne).

Pozatem Wydział wydaje następujące dyplomy specjalne: kan-

dydat, licencjat i doktor n. historycznych; kandydat, licencjat i doktor archeologii i historii sztuki; licencjat i doktor literatur romańskich, holenderskich, angielskich lub niemieckich; licencjat i doktor języków orientalnych.

SZKOŁA PEDAGOGICZNA.

Przyłączona do Wydziału przygotowuje do dyplomów **kandydata, licencjata i doktora** pedagogii i psychologii zastosowanej do wychowania. Studja trwają ogółem 3 lata.

WYŻSZY INSTYTUT FILOZOFICZNY.

Przyłączony również do Wydziału wydaje dyplomy **bakalarza, licencjata, doktora i docenta** filozofji.

WYDZIAŁ NAUK ŚCISŁYCH.

Wydział przygotowuje do wszystkich dyplomów państwowych i naukowych (patrz Studja Nauk Ścisłych). Prócz tego Wydział wydaje dyplomy czysto naukowe: **Kandydat i doktor nauk geograficznych, kandydat i doktor nauk chemicznych.**

Do Wydziału przyłączone są Szkoły Specjalne inżynierji górniczej, budownictwa, sztuk i rzemiosł, architektury i elektryczności, które przygotowują do uzyskania dyplomów następujących:

Inżynier górniczy

- „ **budowniczy**
- „ **metalurgista**
- „ **chemik**
- „ **elektrotechnik**
- „ **mechanik**
- „ **architekt**

INSTYTUT AGRONOMICZNY.

Wydaje dyplomy **Inżyniera agronoma, Inżyniera leśniczego i eksperta chemika rolniczego.**

SZKOŁA PIWOWARSTWA.

Wydaje dyplom **Inżyniera piwowara.**

UCZELNIE POZAUNIWERSYTECKIE

WYŻSZY INSTYTUT HANDLOWY W ANTWERPIJ.

Został założony w 1852 r.

Studja dla otrzymania **Licencjatu** nauk handlowych trwają 2 lata. Posiadacze wymienionego dyplomu mogą odbyć dodatkowo roczne studja specjalizacji i po złożeniu przewidzianych egzaminów otrzymują jeden z następujących dyplomów: **licencjat nauk handlowych i konsularnych**, **licencjat n. handlowych i kolonialnych**, **licencjat n. handlowych i finansowych**, lub **licencjat n. handlowych i morskich**, w zależności od obranego kierunku specjalizacji.

Na pierwszy rok studjów przyjmowani są posiadacze świadectw dojrzałości na podstawie egzaminu wstępnego z buchalterji i arytmetyki handlowej.

Egzamin ten może być odroczony do 15 grudnia danego roku akademickiego. Osoby posiadające świadectwa dojrzałości szkół handlowych przyjmowane są na pierwszy rok studjów bez wspomnianego egzaminu.

ŻEŃSKI WYŻSZY INSTYTUT HANDLOWY W ANTWERPIJ.

Instytut ten uznany przez Rząd ma na celu przygotowanie wyższego personelu żeńskiego dla handlu i tp.

Studja dla otrzymania **Licencjatu** nauk handlowych trwają 2 lata, natomiast dla otrzymania **Licencjatu nauk handlowych i konsularnych**, lub **Licencjatu nauk handlowych i finansowych** — 3 lata.

Na pierwszy rok przyjmowane są kandydatki posiadające świadectwo dojrzałości lub inne świadectwa uznane za równoważne.

Dyplomy wydawane przez Instytut uznane są przez Państwo.

Przy Instytucie istnieje internat dla studentek zagranicznych. Opłata za Internat wynosi fr. 4200 rocznie.

WYŻSZY INSTYTUT HANDLOWY ŚWIĘTEGO IGNACA W ANTWERPII.

Założony w 1901 roku. Program jego studjów odpowiada programowi innych wyższych szkół handlowych w Belgji.

Licencjat Nauk Handlowych — 2 lata studjów.

Trzeci rok stanowi specjalizację w dziedzinach: handlowej, finansowej, konsularnej i morskiej, po ukończeniu których otrzymuje się **Licencjat II stopnia** obranej specjalności.

UNIwersytet KOLONJALNY.

Ma na celu przygotowanie urzędników dla służby państwowej w administracji kolonialnej. Przyjmowani są wyłącznie belgowie i luksemburczycy.

Na wymienionym Uniwersytecie, przy Wydziale Nauk Politycznych i administracyjnych, istnieje **sekcja handlowa**, na którą przyjmowani są cudzoziemcy, posiadający świadectwa dojrzałości.

Studja na tej sekcji trwają 1 rok.

INSTYTUT HANDLOWY ŚWIĘTEGO LUDWIKA W BRUKSELI.

Wolny zakład katolicki, założony w Brukseli w r. 1858.

Instytut obejmuje Fakultet Filozofji i Literatury, Szkołę Nauk Filozoficznych i Religijnych, Wyższą Szkołę Handlową. Kurs Naukowy, przygotowujący do Szkoły Wojskowej i szkół specjalnych przy Uniwersytetach.

SZKOŁA WYŻSZYCH STUDJÓW HANDLOWYCH I KONSU- NYCH W LIEGE.

Założona w roku 1898.

Szkoła ma na celu przygotowanie odpowiednich sił fachowych pod względem teoretycznym i praktycznym dla handlu, przemysłu, finansów, służby konsularnej, kolonjalnej i ubezpieczeniowej.

Dyplom **Licencjata** nauk handlowych obejmuje 2 lata studjów, natomiast 3-ci rok poświęcony jest studjom specjalizacji i usankcjonowany jest **dyplomem Licencjata** nauk handlowych i kolonjalnych, lub nauk handlowych i ubezpieczeniowych, w zależności od specjalizacji obranej przez kandydata.

Na pierwszy rok studjów przyjmowani są posiadacze świadectw dojrzałości, świadectw 8-io klasowych, innych świadectw uznanych przez szkołę za wystarczające, lub na podstawie egzaminu wstępnego.

Przy szkole istnieje Sekcja Przygotowawcza, na którą przyjmowani są posiadacze odpowiednich świadectw uznanych przez Szkołę, lub na podstawie egzaminu wstępnego.

WYŻSZY INSTYTUT HANDLOWY W MONS.

Założony w 1899 roku dla młodzieży belgijskiej, mającej się poświęcić zawodom handlowym.

Wymieniony Instytut przeznaczony jest dla belgów, którzy po ukończeniu studjów pragną rozwijać eksport fabrykatów belgijskich zagranicą, jak również dla cudzoziemców, którzy pragną rozszerzyć i nawiązać stosunki handlowe pomiędzy swojemi krajami a Belgją.

Studja trwają 3 lata i usankcjonowane są dyplomem **Inżyniera handlu**.

Na pierwszy rok przyjmowani są posiadacze świadectw dojrzałości lub świadectw uznanych za równoważne.

WYŻSZA SZKOŁA HANDLOWA I KONSULARNA W MONS.

Studja dla otrzymania **Licencjata** nauk handlowych trwają 2 lata.

Po trzecim roku studjów uzyskuje się **dplom Licencjata stopnia wyższego** (słuchacze 3-go roku mogą sobie obrać dziedzinę studjów kolonialnych). Trzeci rok studjów obejmuje również (nieobowiązkowo) kurs pedagogji, przeznaczony dla osób, mających się poświęcić nauczaniu handlowemu.

PAŃSTWOWY INSTYTUT AGRONOMICZNY W GANDAWIE.

W poczet słuchaczy rzeczywistych przyjmowani są studenci na podstawie świadectw dojrzałości, lub egzaminu wstępnego. Instytut posiada sekcję kolonialną, leśną, ogrodniczą, chemji agronomicznej i wydaje dyplomy: **Magisterjum nauk agronomicznych** — 2 lata studjów. **Inżynier-Agronom** — 4 lata studjów.

PAŃSTWOWY INSTYTUT AGRONOMICZNY W GEMBLoux.

W poczet słuchaczy 1-go roku przyjmowani są studenci na podstawie świadectw dojrzałości, lub egzaminu wstępnego. Instytut przygotowuje do dwóch stopni naukowych:

Magisterjum nauk agronomicznych — 2 lata studjów.

Inżynier-Agronom — 4 lata studjów, obejmujące następujące sekcje: kolonialną, leśną, ogrodniczą, inżynierji rolniczej, inżynierji przemysłów rolniczych, inżynierji chemji rolniczej.

Cudzoziemcy przyjmowani są na tych samych warunkach co belgowie.

PAŃSTWOWA SZKOŁA MEDYCYNY TROPIKALNEJ

Jest szkołą specjalizacji dla lekarzy i farmaceutów, udających się na praktykę do Konga belgijskiego.

Kurs trwający 4 miesiące, obejmuje następujące przedmioty: protozoologia i hematologia z ćwiczeniami praktycznymi,

Belgia

2) entomologia medyczna, 3) patologia egzotyczna, 4) higiena tropikalna, 5) bakterjologia, 6) helmintologia i dermatologia tropikalna.

SZKOŁA MEDYCyny WETERYNARYJNEJ W BRUKSELL.

Obok studjów medyczno-chirurgicznych są w tej Szkole dość szeroko uwzględniane kwestje higieny i hodowli zwierząt domowych.

Szkoła posiada bogate laboratorja, kliniki i szpitale leczenia zwierząt domowych, odpowiadające najnowszym wymogom higieny i techniki.

W poczet słuchaczy rzeczywistych przyjmowani są studenci, posiadający Kandydaturę nauk przyrodniczych Uniw. belg. Cudzoziemcy, posiadający równoważne świadectwa lub dyplomy, przyjmowani są po uzyskaniu przychylnej decyzji Ministerstwa i otrzymują po ukończeniu studjów **dyplom naukowy**. Studja trwają 4 lata.

CENTRALNA SZKOŁA SZTUK I RZEMIOSŁ W AUDERGHEIM-BRUXELLES.

Szkoła ta uznana przez Rząd ma na celu przygotowanie odpowiednich sił kierowniczych dla różnych przemysłów (elektryczny, mechaniczny, metalurgiczny i tp.).

Studja dla otrzymania dyplomu **Inżyniera Techn.** trwają normalnie 3 lata.

Na pierwszy rok przyjmowani są kandydaci na podstawie egzaminu wstępnego.

Przy szkole istnieje Sekcja Przygotowawcza, na której studja trwają 1 rok. Słuchacze są przyjmowani na podstawie egzaminu lub odpowiednich świadectw uznanych za wystarczające.

INSTYTUT POLITECHNICZNY W LIEGE.

Założony w 1899 r., posiada sekcje: przemysłową, cukrowniczą, elektrotechniczną i elektromechaniczną, chemiczno-przemysłową.

Studja na każdej sekcji trwają 3 lata i usankcjonowane są dyplomem **Inżyniera** odnośnej specjalności.

Przy Instytucie istnieje Sekcja Przygotowawcza, przygotowująca do wstąpienia na powyższe sekcje. Przyjmowani są posiadacze świadectw uznanych przez Dyrektora za dostateczne.

SZKOŁA GÓRNICZA I METALURGICZNA W MONS.

(Prowincja Hainaut).

Znana p. n. Fakultetu technicznego w Hainaut, posiada nadzwyczaj bogate instalacje techniczne i laboratorium techniki cieplnej, mechaniki stosowanej, elektrotechniki, mierzeń elektrycznych, metalurgii, fizyki technicznej i in.

Szkoła kładzie specjalny nacisk na nauczanie w kierunku praktycznym. Studja dla otrzymania dyplomu **inżyniera górniczego** lub **inżyniera metalurgisty**, trwają 5 lat (2 lata kandydatury i 3 lata studjów technicznych).

Przy szkole istnieje sekcja **inżynierów-konstruktorów elektromechaników**, na której studja trwają również 5 lat.

Inżynierowie jednej z powyższych specjalności mogą po uzupełniającym rocznym kursie otrzymać dyplom **inżyniera-elektryka** lub **inżyniera-geologa**.

Na pierwszy rok kandydatury przyjmowani są studenci posiadający pełne średnie wykształcenie na podstawie egzaminu wstępnego.

WYŻSZA SZKOŁA TKACKA W VERVIER.

Została założona w r. 1894 i ma na celu przygotowanie inżynierów dla przemysłu tekstylnego. Szkoła posiada kompletne urządzenia dla przędzalnictwa, tkactwa, farbiarstwa, apretury, jak również laboratorium chemiczne, fizyczne i elektrotechniczne.

Studja dla otrzymania dyplomu **Inżyniera** trwają 4 lata.

Na pierwszy rok przyjmowani są posiadacze świadectw dojrzałości, po złożeniu egzaminu weryfikacyjnego.

Przy Szkole istnieje Sekcja Przygotowawcza, na którą przyjmuje się kandydatów na podstawie egzaminu. Studja na Sekcji

Belgia

Przygotowawczej są uzupełnieniem wiadomości z matematyki, niezbędnych dla złożenia egzaminu przy wstąpieniu do Szkoły wyższej.

Oplata za egzamin wynosi fr. 75.

BELGIJSKI INSTYTUT WYŻSZYCH STUDIÓW W BRUKSELI

Belgijski Instytut Wyższych Studiów ma trojaki cel: szerzenie ogólnego nauczania supra-universyteckiego, nauczania przedmiotów niewykładanych na uniwersytetach, rozwój kulturalny ogółu ludności.

Instytut powołuje na niektóre specjalne kursy wybitnych profesorów i uczonych z zagranicy.

Nauczanie podzielone jest na 8 sekcji:

- 1) Nauki matematyczne, mechaniczne i astronomiczne,
- 2) Nauki fizyczne i chemiczne,
- 3) Nauki przyrodnicze,
- 4) Nauki historyczne i filologiczne (dział archeologii i języków orientalnych),
- 5) Nauki społeczne, polityczne, ekonomiczne i prawnicze,
- 6) Nauki filozoficzne: filozofja, etyka, pedagogja,
- 7) Sztuka i literatura,
- 8) Nauka pracy (ergologia).

Ta ostatnia osiągnęła bardzo wysoki rozwój naukowy i obejmuje 4 subsekcje, a mianowicie: a) ergologia ogólna, b) orientacja zawodowa, c) psychotechnika, psychologia przemysłowa i selekcja zawodowa, d) naukowa organizacja pracy.

COLLEGE NOTRE DAME DE LA PAIX W NAMUR.

(Wydział Filozoficzno-Humanistyczny i Wydział Nauk Ścisłych).

Na podstawie ustawy z dnia 25 maja 1929 r., szkoła uprawniona jest do wydawania dyplomu — **kandydata filozofji i humanistyki, kandydata nauk ścisłych** (z wyjątkiem dyplomu kandydata nauk matematycznych i fizycznych), oraz **kandydata nauk przyrodniczo-medycznych.**

SZKOŁA WYŻSZYCH STUDJÓW W GANDAWIE.

Szkoła została założona w r. 1923 celem zorganizowania w Gandawie wyższego nauczania w języku francuskim.

Organizuje ona cały szereg wykładów i kursów specjalnych, nie wchodzących w zakres programów uniwersyteckich. Niektóre jednak sekcje, a mianowicie: Sekcja Nauk Politycznych i Wyższy Instytut Historji Sztuki i Archeologii posiadają identyczny program nauczania, co uniwersytety i wydawają te same dyplomy.

ROZDZIAŁ DRUGI.

I T A L J A

W ostatnim roku akademickim dał się zaobserwować wzmożony wyjazd Polaków na studia do Italji, a w szczególności na studia medyczne.

Zjawisko to należy sobie tłumaczyć dogodnymi warunkami pobytu w Italji, przyznaniem cudzoziemcom 50% zniżki w opłacie chesnego i prawem wykonywania praktyki lekarskiej w Italji po ukończeniu studjów.

Krążą jednak wersje, że wykonywanie praktyki lekarskiej po ukończeniu studjów w Italji nie jest zgodne z rzeczywistością — stwierdzamy, że wersje te pozbawione są wszelkich podstaw, o czem dobitnie świadczy pismo Jego Eks. Pana Ministra Wycho-
wania Narodowego we Włoszech do Centralnego Akademickiego Biura Informacyjnego w Warszawie z dnia 26 sierpnia 1933 r.

Niżej podajemy wypis wspomnianego pisma.

„Komunikuję, że różne zawody mogą być wykonywane w Królestwie przez tych, którzy otrzymawszy dyplomy regularne w Italji są bądź obywatelami włoskimi, bądź obywatelami Państwa, które jest na prawach wzajemności z Italją. Czyniony jest wyjątek dla zawodów lekarskich, które mogą być wykonywane przez cudzoziemców, posiadających dyplomy włoskie”.

Co się zaś tyczy ulg w opłatach chesnego, to w myśl Art. 19 Królewskiego Dekretu z dn. 25 września 1924 roku, oraz art. 16 Król. Dekretu z dnia 27 października 1926 r., — studenci zagraniczni, którzy zgłoszą podanie zaopatrzone w świadectwo obywa-

telstwa należycie ostepłowane i zalegalizowane zwolnieni są z połowy opłat i nadpłat szkolnych, nie będąc zwolnieni ze świadczeń jakiegokolwiek rodzaju.

Te sprzyjające warunki, jak również lokalne warunki pobytu potęgują niewątpliwie emigrację studentów na studia do Italji.

Posiadacze polskich świadectw dojrzałości przyjmowani są na wyższe uczelnie w Italji bez specjalnych trudności, z czego wynika, że polska matura jest uznana za równoważną przez miejscowe Władze Akademickie.

Kandydaci przyjmowani są w charakterze rzeczywistych słuchaczy przy przychylniej decyzji Senatu Akademickiego po wysłuchaniu opinii Fakultetu lub Szkoły kompetentnej.

W tym celu zainteresowani winni dostarczyć:

1) podanie o przyjęcie na Wydział, na który pragną się zapisać.

2) dokumenty dowodzące, że kandydat odbył studia średnie (matura), oraz ewent. dowody studjów odbytych na Uniwersytetach, lub innych wyższych uczelniach.

3) wszelkie inne dowody, lub dokumenty, które kandydat będzie uważał za stosowne podać.

4) metrykę urodzenia.

Wymienione dokumenty muszą również być przetłumaczone urzędowo na język włoski. Dokumenty pod Nr. 2 i 4 muszą być legalizowane przez Królewskie Przedstawicielstwo Dyplomatyczne lub Konsularne zagranicą i winny zawierać adnotację tychże przedstawicielstw, że wym. dokument daje prawo wstępu do Uniwersytetów i wyższych uczelni, odpowiadających uniwersytetom w Italji. Wyjątek stanowią świadectwa studjów pochodzące z Austrii, Węgier i Jugosławji, zaopatrzone stemplem urzędowym tychże państw, a to na mocy konwencji zawartej między Italją a temi państwami.

Podania o przyjęcie do uniwersytetu wraz z załącznikami powinny być przesłane odnośnym Władzom Konsularnym Włoskim, które je kierują za pośrednictwem Ministerstwa Spraw Zagranicznych do Uniwersytetu, w myśl okólnika Ministr. Wychowania Narod. z dn. 12 sierpnia 1932 roku, Nr. 13119.

Italja

Oplata legalizacyjna, w Konsulacie Włoskim, od każdego dokumentu, wynosi zł. 34.

WYŻSZE ZAKŁADY NAUKOWE W ITALJI.

Bari: Uniwersytet (królewski), Szkoła Nauk Handlowych i Ekonomicznych.

Bolonja: Uniwersytet (królewski), Szkoła Sztuk Pięknych, Szkoła Agronomiczna, Szkoła Medycyny Weterynaryjnej, Politechnika, Szkoła Chemji Przemysł.

Cagliari: Uniwersytet (królewski).

Katanja: Uniwersytet (królewski), Szkoła Nauk Handlowych i Ekonomicznych.

Florencja: Uniwersytet (królewski), Szkoła Sztuk Pięknych, Szkoła Nauk Handl. i Ekonomicznych, Szkoła Agronomiczna, Szkoła Muzyczna.

Camerino: Uniwersytet (wolny).

Ferrare: Uniwersytet (wolny).

Genua: Uniwersytet (królewski), Wyższa Szkoła Nauk Handlowych i Ekonomicznych, Politechnika, Szkoła Budowy Okrętów.

Macerata: Uniwersytet (królewski).

Messina: Uniwersytet (królewski), Szkoła Medycyny Weterynaryjnej.

Medjolan: Uniwersytet (królewski), Uniwersytet (wolny), Szkoła Sztuk Pięknych, Szkoła Muzyczna, Szkoła Nauk Handl. i Ekonom., Szkoła Agronomiczna, Szkoła Medycyny Weterynaryjnej, Politechnika.

Modena: Uniwersytet (królewski).

Neapol: Uniwersytet (królewski), Szkoła Sztuk Pięknych, Szkoła Nauk Handlowych i Ekonom., Szkoła Medycyny Weterynaryjnej, Politechnika, Szkoła Budowy Okrętów, Szkoła Nauk Orientalistycznych.

Padwa: Uniwersytet (królewski), Politechnika.

Palermo: Uniwersytet (królewski), Szkoła Sztuk Pięknych, Szkoła Muzyczna, Szkoła Nauk Handl. i Ekonom. (wolna), Politechnika.

- Parma:** Uniwersytet (królewski), Szkoła Muzyczna, Szkoła Medycyny Weterynaryjnej.
- Pawie:** Uniwersytet (królewski).
- Perugia:** Uniwersytet (królewski), Szkoła Agronomiczna, Szkoła Medycyny Weterynaryjnej.
- Pisa:** Uniwersytet (królewski), Szkoła Agronom., Politechnika.
- Rzym:** Uniwersytet (królewski), Szkoła Sztuk Pięknych, Szkoła Muzyczna, Szkoła Nauk Handl. i Ekonom., Politechnika, Szkoła Architektury.
- Sassari:** Uniwersytet (królewski), Szkoła Medycyny Weteryn.
- Siena:** Uniwersytet (królewski).
- Turyn:** Uniwersytet (królewski), Szkoła Muzyczna, Szkoła Nauk Handl. i Ekonom., Szkoła Medycyny Weteryn., Politechnika.
- Urbino:** Uniwersytet (wolny).
- Portici:** Szkoła Agronomiczna.
- Wenecja:** Szkoła Muzyczna, Szkoła Nauk Handlowych i Ekonomicznych, Szkoła Architektury.
- Triest:** Szkoła Nauk Handlowych i Ekonomicznych.

Biorąc pod uwagę, iż sprawa uzyskania świadectwa przyjęcia na uniwersytet w Italji jest poprzedzona procedurą, trwającą dłuższy okres czasu zaleca się rozpoczynać wszelkie kroki, związane z uzyskaniem świad. przyjęcia w terminie możliwie wczesnym, by w konsekwencji nie narazić się na ewent. utratę roku akademickiego.

Królewska Ambasada Włoska w Warszawie, z siedzibą przy ul. Pl. Dąbrowskiego Nr. 6, przyjmuje interesantów codziennie, oprócz niedziel i świąt, od godz. 11 do godz. 13.

Studenci udający się na studia do Włoch nie powinni posiadać włoskich wiz wjazdowych, ponieważ takowe nie są wymagane..

ADRESY URZĘDÓW RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ W ITALJI.

Ambasada w Rzymie: Roma 43, via Ventiquattromaggio.

Konsulat Generalny w Rzymie: Roma, via Solferino Undici.

Konsulat Honorowy we Florencji: Firenze, Lung Arno del Tempio 22.

Austria

Konsulat Honorowy w Katanji: Catania, 7 via Venerio.

Konsulat Generalny w Medjolanie: Milano, 16 via San Paulo.

Konsulat w Trieście: Trieste, Piazza della Borsa 4.

A U S T R J A

Wyższe Uczelnie w Austrii przyjmują posiadaczy polskich świadectw dojrzałości bez specjalnych trudności.

Wobec tego, że cudzoziemcy, spowodu braku wolnych miejsc, przyjmowani są w ograniczonej ilości, pożądane jest, by kandydaci pragnący studjować w Austrii, przesyłali swoje dokumenty (świadectwo dojrzałości i metrykę urodzenia tłumaczone i poświadczone przez tłumacza przysięgłego) do Sekretarjatów odnośnych uczelni w terminie możliwie wczesnym.

WYŻSZE ZAKŁADY NAUKOWE W AUSTRII.

Graz: Uniwersytet i Politechnika.

Insbruck: Uniwersytet.

Leoben: Szkoła Górnicza.

Salzburg: Fakultet Teologii Katolickiej.

Wien: Uniwersytet, Wyższa Szkoła Handlowa, Szkoła Sztuk Pięknych, Szkoła Agronomiczna, Szkoła Weterynaryjna.

W I Z Y .

Konsulat austriacki, z siedzibą w Warszawie przy ul. Koszykowej Nr. 11, wydaje wizy codziennie, oprócz niedziel i świąt, od godz. 11 do 13.

Studenci otrzymują wizy wjazdowe do Austrii bez żadnych trudności, należy tylko przedstawić świadectwo przyjęcia z uczelni austriackiej i paszport zagraniczny. Opłata za wizę austriacką wynosi zł. 22.—

ADRESY URZĘDÓW RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ W AUSTRII.

Poselstwo w Wiedniu: Wien IV, Argentinierstrasse 52/27.

Konsulat w Wiedniu: Wien III, Rennweg 1.

CZECHOSŁOWACJA

Wyższe uczelnie w Czechosłowacji były licznie uczęszczane przez Polaków. Ostatnio emigracja studentów na studia do Czechosłowacji znacznie się zmniejszyła, gdyż Konsulat czechosł., ze względu na przepełnienie na tamtejszych uczelniach, w licznych wypadkach nie udziela wiz wjazdowych na studia.

Posiadacze polskich świadectw dojrzałości przyjmowani są na czeskie uczelnie bez specjalnych trudności.

Celem otrzymania przyjęcia na jeden z wyższych zakładów naukowych w Czechosłowacji, należy przesłać do Sekretariatu danej Uczelni świadectwo dojrzałości i metrykę urodzenia (tłumaczenia urzędowe).

WYŻSZE ZAKŁADY NAUKOWE W CZECHOSŁOWACJI.

Bratislava: Uniwersytet, Konserwatorium wyższe, Fakultet Teologii Lutr.-Słowac.

Brno: Uniwersytet, Wyższa Szkoła Agronomiczna, Wyższa Szkoła Weterynaryj, Konserwatorium muzyczne, Niemiecki Wyższy Instytut Nauczania Technicznego.

Praga: Uniwersytet czeski, Uniwersytet niem., Wyższa Szkoła Handlowa, Narodowe Konserwatorium muzyczne, Szkoła Sztuk Pięknych, Wyższe Szkoły Techniczne (czeska, niemiecka i ukraińska), Fakultet Teologii Ewangelickiej.

Olomuk: Fakultet Teologii Katolickiej.

Přibram: Szkoła Górnicza.

W I Z Y .

Konsulat Czeski z siedzibą w Warszawie przy ul. Koszykowej 18, przyjmuje interesantów, oprócz niedziel i świąt, od godz. 11 do 13.

Wiza wjazdowa do Czechosłowacji na studia jest bezpłatna.

ADRESY URZĘDÓW RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ W CZECHOSŁOWACJI.

Poselstwo w Pradze: Praha 1, Staroměstské Namesti.

Konsulat w Pradze: Praha 1, Příkoc 15.

Hiszpanja

Konsulat w Bratisławie: Bratislava, Gonduliczova 12.

Konsulat w Morawskiej Ostrawie: Moravska-Ostrava 28,
Rzizna cz. 58.

Wicekonsulat w Użhorodzie: Użhorod, Plac Zatkowicza 6.

HISZPANJA

Kandydaci posiadający polskie świadectwa dojrzałości przyjmowani są zasadniczo na wyższe uczelnie hiszpańskie, lecz w pierwszym rzędzie, należy uzyskać w miejscowym Ministerstwie Oświaty (MADRID) równoważność świadectwa dojrzałości.

Wobec tego, że uzyskanie równoważności we wspomnianym Ministerstwie trwa dość długo, pożądanem jest by kandydaci ubiegający się o przyjęcie na wyższą uczelnię hiszpańską, przesyłali swoje dokumenty do Ministerstwa kilka miesięcy przed początkiem roku akademickiego.

Celem uzyskania równoważności matury polskiej należy przesłać do Ministerstwa: 1) świadectwo dojrzałości w oryginale, 2) metrykę urodzenia w oryginale, 3) tłumaczenia urzędowe tychże dokumentów w języku hiszpańskim — legalizowane, 4) podanie z prośbą o przyznanie równoważności matury, zaznaczając jednocześnie jakie studia kandydat zamierza kontynuować.

WYŻSZE UCZELNIE W HISZPANJI.

Barcelona: Uniwersytet, Szkoła Architektury, Handlu i Budownictwa (Génie Civil).

Kadyks: Uniwersytet.

Canaries: Fakultet Prawa.

Kordowa: Szkoła Weterynarii.

Bilbao: Szkoły Architektury, Handlu i Budownictwa (Genie Civil).

Granada: Uniwersytet.

Leon: Szkoła Weterynarii.

Madryd: Uniwersytet, Szkoły: Architektury, Handlu, Budownictwa, Sztuk Pięknych, Muzyki i Nauk Weterynaryjnych.

Murcie: Uniwersytet.

Owiedo: Uniwersytet.

Santiago: Uniwersytet.

Salamanque: Uniwersytet.

Valladolid: Uniwersytet.

Saragossa: Uniwersytet i Szkoła Weterynarii.

Sewilla: Uniwersytet.

Walencja: Uniwersytet, Szkoły: Sztuk Pięknych i Muzyki.

La Laguna: Uniwersytet.

W I Z Y .

Konsulat Hiszpański z siedzibą w Warszawie przy ul. Koszykowej Nr. 6a, wydaje wizeny codziennie, oprócz niedziel i świąt, od godz. 11 do 13.

Studenci otrzymują wizeny wjazdowe do Hiszpanji po przedstawieniu świadectwa przyjęcia z uczelni hiszpańskiej, paszportu zagr. oraz zaświadczenia władz, że zainteresowany udaje się do Hiszpanji w celach naukowych. Oplata za wizę hiszpańską wynosi zł. 26.—

ADRESY URZĘDÓW RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ W HISZPANJI.

Poselstwo w Madrycie: Madrid (Espagne) San Sebastian Oquendo 11.

Konsulat Honorowy w Barcelonie: Barcelona, Rambla de Cataluna 14.

HOLANDJA

Kwestję przyjmowania Polaków na wyższe uczelnie w Holandji należy uważać za nieustabilizowaną, ponieważ znikoma część uczelni holenderskich uznaje polskie świadectwa dojrzałości za równoważne z holenderskimi.

Wszystkie uczelnie holenderskie, nawet państwowe i Uniwer-

Holandja

sytety, przyjmują posiadaczy świadectw dojrzałości gimnazjum Górskiego w Warszawie, bez specjalnych trudności. Wynika z tego, że poziom nauczania w polskich szkołach średnich w zupełności odpowiada wymogom wyższych zakładów naukowych w Holandji.

W Polsce, wszelkie świadectwa dojrzałości wydane przez gimnazja państwowe, czy też gimn prywatne z prawami szkół państwowych, uważane są za jednolite i jedno od drugiego, oprócz typu, niczem się nie różni. Zatem jest ciekawem zjawiskiem, że na niektórych Uniwersytetach i Szkołach Państwowych w Holandji świadectwo dojrzałości gimnazjum im. Górskiego uważane jest za równoważne i uprawnia do odbywania wyższych studiów, natomiast wszelkie inne świadectwa dojrzałości tych praw nie mają.

Niewątpliwie kwestja ta zostanie w przyszłości wyjaśniona.

WYŻSZE UCZELNIE W HOLANDJI.

Amsterdam: Uniwersytet miejski, Uniwersytet wolny, Szkoła Sztuk Pięknych.

Delet: Uniwersytet Studiów Technicznych.

Groningen: Uniwersytet państwowy.

Haga: Akademia Międzynarodowa Prawa Porównawczego,
Akademia Prawa Międzynarodowego.

Leyde: Uniwersytet państwowy.

Nijmegen: Uniwersytet katolicki.

Rotterdam: Wyższa Szkoła Handlowa.

Tilburg: Katolicka Wyższa Szkoła Handlowa.

Utrecht: Uniwersytet państwowy, Uniwersytet Studiów Weterynaryjnych.

Wageningen: Wyższa Szkoła Agronomiczna.

W I Z Y .

Konsulat Holenderski z siedzibą w Warszawie przy ul. Czackiego Nr. 9, przyjmuje interesantów i wydaje wizy codziennie, oprócz niedziel i świąt. Opłata za wizę wynosi zł. 21.50.

**ADRESY URZĘDÓW RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ
W HOLANDJI:**

Poselstwo w Hadze: La Haye, Alexander straat 25.

Konsulat w Rotterdamie: Rotterdam, Diergaardelaan 44a.

Konsulat Honorowy w Amsterdamie: Amsterdam, Heeren-
gracht 495.

Konsulat Honorowy w Dordrecht: Dordrecht, Singel 287.

Konsulat Honorowy w Heerlen: Heerlen, Nobelstraat 29.

JUGOSŁAWJA

Wyższe Uczelnie w Jugosławji przyjmują posiadaczy polskich świadectw dojrzałości bez specjalnych trudności.

Kandydaci, pragnący wstąpić na Wyższą uczelnię w Jugosławji, powinni przesłać do Sekretarjatu uczelni: uwierzytelniony odpis świadectwa dojrzałości wraz z odpowiedniem podaniem.

WYŻSZE ZAKŁADY NAUKOWE W JUGOSŁAWJI.

Belgrad: Uniwersytet.

Lubljana: Uniwersytet.

Zagrzeb: Uniwersytet.

Skoplje: Uniwersytet.

Subotica: Uniwersytet.

W I Z Y .

Konsulat Jugosławiański, z siedzibą w Warszawie przy Al. Ujazdowskiej Nr. 33, wydaje wizy codziennie, oprócz niedziel i świąt od godz. 11 do 13.

Studenci otrzymują wizy wjazdowe do Jugosławji po przedstawieniu paszportu zagr. i świadectwa przyjęcia. Opłata za wizę wynosi zł. 25.—. Opłata za podanie zł. 2.—.

Szwajcaria

ADRESY URZĘDÓW RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ W JUGOSŁAWJI.

Poselstwo w Belgradzie: Belgrad, Krunska 52.

Konsulat Generalny w Zagrzebiu: Zagreb, Haulikowa 8.II.

Konsulat Honorowy w Banja-Luce: Banja-Luka, Princa Pavla 4.

SZWAJCARJA

Wyższe Uczelnie w Szwajcarji przyjmują posiadaczy polskich świadectw dojrzałości bez specjalnych trudności, poza temi wypadkami, gdy przy przyjmowaniu kandydatów jest przewidziany egzamin uzupełniający.

Celem otrzymania świadectwa przyjęcia na jeden z wyższych zakładów naukowych w Szwajcarji, należy przesłać świadectwo dojrzałości i metrykę urodzenia (tłumaczenia urzędowe zalegalizowane w Konsulacie Szwajcarskim) na daną uczelnię.

WYŻSZE ZAKŁADY NAUKOWE W SZWAJCARJI.

Pazylea: Uniwersytet.

Brno: Uniwersytet.

Friburg: Uniwersytet.

Genewa: Uniwersytet, Instytut Wyższych Studiów Międzynarodowych, Konserwatorium Muzyczne.

Lozanna: Uniwersytet.

Neuchatel: Uniwersytet.

St. Gall: Uniwersytet Handlowy.

Zurich: Uniwersytet, Politechnika Związkowa.

Pozatem, Szkoły Wyższych Studiów Handlowych, znajdują się w Genewie, Lozannie, Neuchatel, Fribourg, Bern i Zurich. Wymienione szkoły są przy Uniwersytetach.

W I Z Y .

Konsulat szw. z siedzibą w Warszawie, przy ul. Foksał Nr. 25'

przyjmuje interesantów i wydaje wizy codziennie, oprócz niedziel i świąt, od godz. 10 do 13.

Studenci otrzymują wizy wjazdowe do Szwajcarii po przedstawieniu świadectwa przyjęcia z uczelni szwajcarskiej i paszportu zagr. Opłata za wizę wynosi zł. 8.50.

ADRESY URZĘDÓW RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ W SZWAJCARJI.

Poselstwo w Bernie: Bern (Suisse) Elfenstr. Nr. 20.

GDAŃSK

WYŻSZA SZKOŁA TECHNICZNA W GDAŃSKU. TECHNISCHE HOCHSCHULE ZU DANZIG.

Posiada następujące Wydziały: Elektr.-mechanika, chemia, ładówka, architektura.

Przyjmowani są jedynie posiadacze świadectw dojrzałości.

Studja na wymienionej Uczelni trwają 4—5 lat w zależności od Wydziału i usankcjonowane są dyplomem **Inżyniera**.

Kandydaci ubiegający się o przyjęcie na jeden z Wydziałów Politechniki w Gdańsku, powinni przesłać na adres Sekretariatu następujące dokumenty:

- 1) urzędowe tłumaczenie (na język niemiecki) świadectwa dojrzałości,
- 2) urzędowe tłumaczenie (na język niemiecki) świadectwa moralności,
- 3) urzędowe tłumaczenie (na język niemiecki) świadectwa urodzenia,
- 4) podanie do J. M. Rektora Pol. w Gdańsku (w jęz. niem.),
- 5) życiorys własnoręcznie napisany (w języku niemieckim),
- 6) zobowiązanie ojca lub opiekuna kandydata, że będzie ponosił wszelkie koszty związane ze studjami słuchacza.

Pozatem kandydaci, starający się o przyjęcie w poczet słuchaczy Wydz. Elektr. lub Mechaniki, powinni oprócz wymienio-

Gdańsk.

nich wyżej dokumentów, przesłać również świadectwo półrocznej, nieprzerywanej praktyki fabrycznej w różnych oddziałach (odlewnia, kuźnia, ślusarnia i t. d.).

Pożądanę jest, by osoby zainteresowane przesyłały swoje dokumenty w terminie możliwie wczesnym.

ROZDZIAŁ TRZECI

FORMALNOŚCI ZWIĄZANE Z WYJAZDEM NA STUDJA ZAGRANICĘ

Jak wynika z poprzednich rozdziałów warunki i formalności związane z zapisem na Wyż. Ucz. Zagr. są w każdym kraju i prawie na każdej Uczelni inne.

Zdarzają się często wypadki, że niektórzy kandydaci przez nieumiejętne załatwianie formalności zapisu narażają się na niepowetowane straty, nawet przy wyborze odpowiedniej uczelni, co w rezultacie przypłacają często utratą roku akademickiego.

Osoby zainteresowane, w razie nieosiągnięcia szczegółowych danych, dotyczących zamierzonych studjów i t. p., powinny zwrócić się do osób kompetentnych lub do Akademickich Biur Informacyjnych w Polsce, gdzie mogą otrzymać bezpłatnie wszelkie informacje, związane z wyjazdem na wyższe studia zagranicę.

Biura te, dzięki poparciu Wyższych Zakładów Naukowych Zagr., uzyskują specjalne ulgi i względy dla wszelkich spraw akademickich, dotyczących uznania cenzusu naukowego, zaliczenia odbytych studjów na innych uczelniach, zniżek w opłatach czesnego i t. p.

Dla charakterystyki przytaczamy poniżej wypisy z niektórych listów adresowanych do Centralnego Akademickiego Biura Informacyjnego w Warszawie (Mirowska 3) i do Akademickiego Biura Informacyjnego w Łodzi (Pomorska 40):

1. Uniwersytet w Besançon — z dn. 22 kwietnia 1932 r.

...Mogę Panów zapewnić, iż studenci powierzeni mi przez Panów będą z naszej strony przedmiotem b. troskliwej opieki.

Rektor Uniwersytetu

Przewodniczący: (—)

Paszporty zagraniczne

2. Ecole Supérieure d'Electricité w Paryżu — z dn. 26 maja 1932 r.

...Studenci będą szczególnie dobrze przyjęci, jeśli się powołają na WPP.

Dyrektor E. S. E.

Członek Instytutu (—)

3. Ecole Supérieure Technique et Commerciale w Paryżu — z dn. 14 kwietnia 1934 r.

...Przyjmując pod uwagę opinię Centralnego Akademickiego Biura Informacyjnego, uważamy za możliwe udzielić p. R... zniżki czesnego w wysokości 20%.

Sekretarjat Generalny (—)

4. Ecole Spéciale des Travaux Publics w Paryżu — maj 1932 r.

...Dziękuję Wam bardzo za trud informowania Waszych studentów o naszej Szkole i służymy, naturalnie, wszelkimi informacjami, które byłyby Panom potrzebne po przestudjowaniu załączonych dzieł.

Dyrektor Szkoły (—)

PASZPORTY ZAGRANICZNE.

Studenci, wyjeżdżający zagranicę celem kontynuowania studiów, otrzymują paszporty zagraniczne za zł. 80 (Rozporządzenie Ministra Skarbu w porozumieniu z Ministrem Spraw Wewnętrznych, z dn. 7 maja 1932 r. w sprawie opłat za paszporty na wyjazd zagranicę).

Studenci ubiegający się o paszport zagraniczny powinni złożyć w odpowiednim Starostwie następujące dokumenty:

- 1) dowód osobisty wraz z obywatelstwem polskim,
- 2) poświadczenie zamieszkania,
- 3) uwierzytelnione tłumaczenie na język polski świadectwa przyjęcia z Uczelni zagranicznej, uznanej przez Władze polskie,
- 4) zezwolenie rodziców lub opiekunów na wyjazd zagr. (dotyczy małoletnich),
- 5) kartę rejestracyjną lub książeczkę wojskową, względnie zezwolenie odnośnego D.O.K. (zezwolenie dotyczy oficerów rez.),
- 6) dwie fotografie,

7) odpowiednio wypełniony formularz podaniowy, który jest do nabycia w Starostwie.

Paszporty zagraniczne dla studentów wydawane są na jednorazowe przekroczenie granicy Rz. P. z prawem powrotu do kraju.

Zezwolenie na powtórny wyjazd zagranicę, dla kontynuowania studjów, oraz ewent. przedłużenie terminu ważności paszportu może nastąpić po złożeniu w Starostwie następujących dokumentów:

- 1) posiadany paszport zagraniczny,
- 2) dokument z Uczelni (uwierzytelnione tłumaczenie), stwierdzający, że petent jest słuchaczem danej Uczelni,
- 3) odpowiednio wypełniony formularz podaniowy.

Oplata za przedłużenie ważności paszportu wynosi zł. 80.

Studenci, którzy na wakacje do kraju nie wracają, a ważność ich paszportu wygasa, powinni zgłosić się do najbliższego Urzędu Konsularnego Rz. P., by przedłużyć ważność paszportu zagr. Oplata wynosi zł. 80. Celem otrzymania przedłużenia ważności paszportu należy przedstawić świadectwo stwierdzające, że zainteresowany jest studentem danej Uczelni.

WIZY POBYTOWE DO FRANCJI I BELGII.

Studenci, wyjeżdżający na studia zagranicę, powinni zaopatrzyć posiadany paszport zagraniczny w odpowiednią wizę pobytową.

Warunki udzielania wiz wjazdowych do Francji i Belgii są różnorodne, poniżej omawiamy więc każdy kraj oddzielnie.

Francja. Studenci, wyjeżdżający po raz pierwszy na studia do Francji, powinni zgłosić się do Konsulatu franc. osobiście lub przesłać na adres Konsulatu następujące dokumenty:

- 1) paszport zagraniczny,
- 2) świadectwo przyjęcia (oryginał lub odpis uwierzytelniony),
- 3) świadectwo zamożności rodziców lub opiekunów studenta.
- 4) zobowiązanie rodziców lub opiekunów, że będą utrzymywać słuchacza przez czas trwania jego studjów we Francji (autentyczność podpisu winna być stwierdzona przez rejenta, policję lub inną władzę),

Wizy belgijskie

5) świadectwo dojrzałości (oryginał lub odpis uwierzytelniony),

6) metrykę urodzenia (oryginał, lub odpis uwierzytelniony)..

Opłata za wizę francuską wynosi zł. 40.— Posiadacze Dowodów Międzynarodowej Konfederacji Studentów (C. I. E.) uiszczają za wizę zł. 20.—.

Pozatem studenci, wyjeżdżający po raz pierwszy na studia do Francji, powinni legalizować świadectwo dojrzałości i metrykę urodzenia w Konsulacie franc. Opłaty za legalizację wynoszą:

legalizacja świadectwa dojrzałości zł. 28.80

legalizacja świad. urodzenia (oryginał) zł. 24.—

Studenci, wyjeżdżający po raz drugi na studia do Francji, otrzymują wizy po przedstawieniu w Konsulacie paszportu zagranicznego, świadectwa z Uczelni franc. i „carte d'identité“. Opłata za wizę wynosi zł. 40.—.

Studenci, wracający do kraju na pewien okres czasu, nie dłuższy nad 3 miesiące, mogą przed wyjazdem z Francji zaopatrzyć się w powrotną wizę francuską, wjazdową, w miejscowej „Prefecture de Police“.

Konsulat Francuski w Warszawie mieści się przy ul. Aleja Róż 2, gdzie interesanci są przyjmowani codziennie, oprócz niedziel i świąt, od godz. 9 do 12.

Studenci, wyjeżdżający do Francji przez Niemcy i Belgię, powinni zaopatrzyć się w wizy tranzytowe tychże państw.

Belgia. Studenci, wyjeżdżający na studia do Belgii, powinni zgłosić się do Konsulatu belg., gdzie po wykazaniu się znajomością języka francuskiego, otrzymują wizę pobytową, za uprzednim przedstawieniem następujących dokumentów:

1) paszport zagraniczny,

2) świadectwo przyjęcia wydane przez belgijską uczelnię,

3) świadectwo moralności,

4) świadectwo urzędowego lekarza,

5) zobowiązanie rodziców, lub opiekunów, że będą utrzymywać słuchacza przez czas trwania jego studjów w Belgji (autentyczność podpisu powinna być stwierdzona przez rejenta, policję lub magistrat),

6) 1 fotografia,

7) odpowiednio wypełniony formularz (wydany bezpłatnie przez Konsulat).

Oplata za pobytową wizę belgijską wynosi zł. 20.

Studenci, wyjeżdżający do Belgji, winni się zaopatrzyć w tranzytową wizę niemiecką.

Egzamin z języka francuskiego w Konsulacie belg., ma na celu stwierdzenie, czy posiadane znajomości języka francuskiego, pozwolą zainteresowanemu na owocne słuchanie wykładów.

Pożądanę zatem jest, ażeby studenci, pragnący wyjechać na studia do Belgji, opanowali dostatecznie znajomość języka francuskiego, by nie narazić się, z chwilą posiadania paszportu zagranicznego, na ewentualność nieuzyskania wizy.

Wydział paszportowy Konsulatu Belgijskiego mieści się w Warszawie przy ul. Aleje Ujazdowskie 23; przyjmuje interesantów codziennie, oprócz niedziel i świąt, od godz. 10 do 13.

WIZY NIEMIECKIE TRANZYTOWE.

Wizy tranzytowe na granicy niemieckiej nie są udzielane. Studenci, wyjeżdżający do Belgji i Francji przez Niemcy, powinni **bezwzględnie** zaopatrzyć się w odnośnym Konsulacie w tranzytową wizę niemiecką.

Wobec większej ilości Konsulatów niemieckich w Polsce, podajemy poniżej spis miejscowości należących do poszczególnych Konsulatów.

Do Konsulatu niemieckiego w Warszawie należą następujące województwa: 1) warszawskie, 2) kieleckie—oprócz Będzina i Częstochowy (należące do Konsulatu w Katowicach), 3) lubelskie, 4) białostockie, 5) nowogrodzkie, 6) poleskie, 7) wołyńskie, 8) wileńskie.

Do Generalnego Konsulatu niemieckiego w Poznaniu należy woj. poznańskie.

Do Generalnego Konsulatu niemieckiego w Katowicach należy województwo częstochowskie, Częstochowa i Będzin (należące do woj. kieleckiego), oraz starostwa: Biała, Oświęcim i Chrzanów (należące do wojew. krakowskiego).

Do Konsulatu niemieckiego w Krakowie należą województwa:

Ulgowe przejazdy kolejowe

krakowskie, lwowskie, stanisławowskie i tarnopolskie, oprócz Starostw: Biała, Oświęcim i Chrzanów (należące do Konsulatu w Katowicach).

Do Konsulatu niemieckiego w Łodzi należy województwo łódzkie.

Do Konsulatu niemieckiego w Toruniu należy woj. pomorskie.

Konsulat niemiecki w Warszawie mieści się przy ul. Aleja Ujazdowska Nr. 41 i przyjmuje interesantów od godz. 9 do 11½.

ULGOWE PRZEJAZDY KOLEJOWE.

Osoby, udające się do zagranicznych wyższych uczelni po raz pierwszy (nowowstępujący), jako nie posiadający wymaganych przepisami taryfowemi legitymacyj osobistych (matrykuł) z fotografią, wystawionych przez odnośną władzę szkolną, nie mogą korzystać z ulg na polskich kolejach państwowych.

Akademicy zaś, studjujący na Wyższych Zakładach Naukowych zagranicą, mogą korzystać na polskich kolejach państwowych z ulgi taryfowej (Cz. II, rozdz. D—I taryfy osobowej) na podstawie zaświadczeń, wydawanych im przez miejscowe placówki polskie.

Zaświadczenia takie wydawane są przez Konsulaty po przedstawieniu odnośnego dokumentu z Uczelni.

Akademickie Biura Informacyjne w Polsce, chcąc przyjąć z pomocą studentom wyjeżdżającym na studia zagranicę, organizują każdego roku ulgowe (około 35% zniżki), grupowe przejazdy kolejowe do Francji, Belgii i Włoch.

SKOROWIDZ

CZĘŚĆ PIERWSZA

F R A N C J A

R o z d z i a ł I. — Organizacja Wyższego Szkolnictwa we Francji

	str.
Administracja szkolna	13
Ogólne warunki przyjęcia na Uczelnie franc.	14
Uniwersytety	17
Dyplomy i tytuły	19
Ustawa o wykonywaniu praktyki lekarskiej	20
Imatrykulacja i inskrypcja	23
Różnoważność matury (equivalence de baccalauréat) ..	26
Studja Prawnicze	29
Studja Nauk Ścisłych	30
Studja Lekarskie	33
Chirurgja Dentystyczna	35
Studja Farmaceutyczne	36
Akuszerja	37
Wychowanie Fizyczne	37
Studja Humanistyczne	38
Kursy Języka Francuskiego dla Cudzoziemców	40
Uczelnie Pozauniwersyteckie	40
Szkoły Techniczne	42
Wyższe Szkoły Handlowe	44

R o z d z i a ł II. — Uniwersytety

Akademja w Paryżu	47
Akademja w Aix (Uniwersytet Aix-Marseille)	62
Akademja w Algerze	70
Akademja w Besançon	75
Akademja w Bordeaux	82

	str.
Akademja w Caen	90
Akademja w Clermont-Ferrand	95
Akademja w Dijon	100
Akademja w Grenoble	106
Akademja w Lille	115
Akademja w Lyon	122
Akademja w Montpellier	132
Akademja w Nancy	136
Akademja w Poitiers	147
Akademja w Rennes	153
Akademja w Strasbourg'u	160
Akademja w Tuluzie	169

R o z d z i a ł III. — Szkoły Pozauniwersyteckie

Państwowa Szkoła Archiwalna w Paryżu	181
Państwowa Wyższa Szkoła żywych Języków Orjental- nych w Paryżu	181
Kolegium Francji	181
Szkoła Praktyczna Wyższych Studjów przy Sorbonie ..	182
Wyższe Zakłady Teologiczne	182
Nauki Prawno-Społeczne, Ekonomiczne i Handlowe ..	188
Studja Agronomiczno-Kolonjalne i Ogrodnicze	202
Szkoły Politechniczne	208
Studja Chemiczne	224
Studja Włókiennicze	226
Sztuki Piękne i Muzyka	227
Studja Weterynaryjne, Dentystyczne i Bakteriologiczne	232

C Z Ę Ś Ć D R U G A

R o z d z i a ł I. — BELGJA

Organizacja Wyższego Szkolnictwa w Belgji	239
Uniwersytety	241
Studja Filozoficzno - Humanistyczne	242
Studja Prawnicze	242
Studja Nauk Ścisłych	243
Studja Medyczne	244
Studja Politechniczne	245

	str.
Wolny Uniwersytet w Brukseli	246
Uniwersytet w Liège	249
Uniwersytet w Gandawie	252
Uniwersytet Katolicki w Louvain	255
Uczelnie Pozauniwersyteckie	258

R o z d z i a ł II.

Italja	266
Austrja	270
Czechosłowacja	271
Hiszpanja	272
Holandja	273
Jugosławja	275
Szwajcaria	276
Gdańsk	277

R o z d z i a ł III.

Formalności związane z wyjazdem na studia zagranicę	279
Paszporthy zagraniczne	280
Wizy pobytowe do Francji	281
Wizy pobytowe do Belgji	282
Wizy niemieckie tranzytowe	283
Ulgowe przejazdy kolejowe	284

REPUBLIKA FRANCUSKA

Ministerstwo Wychowania Narodowego

Nauczanie Wyższe.

Instytut Elektrotechniki i Mechaniki Stosowanej Uniwersytetu w Tuluzie

Instytut Elektrotechniki i Mechaniki Stosowanej Uniwersytetu w Tuluzie został założony w 1908 r. Studja normalnie trwają 3 lata.

Pierwszy rok — Matematyka ogólna, Mechanika racjonalna, Fizyka ogólna, Elektryczność ogólna i mierzenia elektryczne, Ćwiczenia praktyczne z fizyki ogólnej. Rysunek przemysłowy.

Drugi rok — Statyka graficzna i Wytrzymałość materiałów, Technologia mechaniczna, Hydraulika ogólna, Fizyka przemysłowa, Maszyny techniczne, Elektrotechnika ogólna, Radjo i telefonja, Prawo przemysłowe, Rysunek przemysłowy, Ćwiczenia praktyczne Elektrotechniki i Mechaniki stosowanej.

Trzeci rok — Elektrotechnika i Mechanika stosowana, Analizy przemysłowe i mierzenia, Hydraulika przemysłowa, Eksploatacja sieci Ochrona sieci przed krótkimi spięciami, Ogólne sposoby konstrukcji i tachymetria, Radjo i telefonja, Higjena przemysłowa, Ćwiczenia praktyczne Elektrotechniki i Mechaniki stosowanej, Projekty.

Pozatem studenci 2-go i 3-go roku odbywaja praktykę w czasie wakacyj w fabrykach danego okręgu.

Studja usankcjonowane są DYPLOMEM INŻYNIERA-ELEKTRYKA (T. E. T.) i DYPLOMEM INŻYNIERA-MECHANIKA UNIWERSYTETU w TULUZIE.

Przyjmowani są bez egzaminu na pierwszy rok Instytutu Elektrotechniki i Mechaniki Stosowanej Uniwersytetu w Tuluzie studenci posiadający świadectwo dojrzałości. Zaliczenia studjów mogą być przyznane studentom, których tytuły, ew. poziom wykształcenia zostały uznane za wystarczające.

Broszura ilustrowana, zawierająca wszelkie niezbędne informacje, wysyłana jest odwrotną pocztą, na prośbę skierowaną do Dyrektora Instytutu Elektrotechniki i Mechaniki Stosowanej, 4, Boulevard Riquet w Tuluzie (Francja).

UNIVERSYTET W CAEN

INSTYTUT TECHNICZNY w NORMANDJI

Dyplom inżyniera budownictwa (génie civil)
Dyplom inżyniera elektromechanika

**4 lata studjów mogą być pod pewnymi warunkami
skrócone do 3-ch lat.**

Caen stolica Normandji znajduje się 3 godz. za Paryżem,
10 km. od morza, 40 km. od Trouville.

**Studenci mogą zamieszkiwać i odżywiać się
w Domu Akademickim.**

W sprawie informacji zwracać się do Dyrektora Instytutu
Technicznego w Normandji,
1 rue Pasteur—Caen.

Broszurę i prospekt wysyła się po nadesłaniu 3 kuponów
międzynarodowych.

ÉCOLE SPÉCIALE d'ARCHITECTURE

254, Boulevard Raspail — Paris 14-e

Fondée en 1865, par Gaston Trélat pour
„Instruire et former des Architectes”:

RECONNUE PAR L'ÉTAT (décret du 9 Janvier 1934)

Enseignement Artistique et Technique

Directeur Henri PROST, Membre de l'Institut

Les études sont sanctionnées par un diplôme d'Archi-
tecte visé par le Ministre de l'Education Nationale.

Le programme de l'Ecole portant les conditions d'admission
est adressé gratuitement sur demande.

LAROUSSE - PARIS

13-21, RUE MONTPARNASSE (6-e)

Dla nauki jęz. francuskiego

NOUVEAU PETIT LAROUSSE

Najlepszy i najdokładniejszy ze wszystkich podręcznych słowników francuskich, niezbędny każdemu, kto chce pojąć i kultywować język francuski. Piękna książka o 1760 stronicach (13,5x20 cm.), 6200 rycin, 300 tablic i map. Oprawiona w płótno, tr. 34.

MARTINON: *Comment on parle en français*

Omawia sposób szybkiego opanowania trudności języka francuskiego w mowie i piśmie; zawiera mnóstwo uwag i przykładów, których nie znajduje się w gramatykach. Broszurowana fr. 13, w oprawie fr. 16,50.

Comment on prononce le français

Najlepszy traktat o wymowie francuskiej; jak należy wymawiać „e” *muet*, jak trzeba łączyć wyrazy (*liaisons*) i t.d. Broszurowana 9,50 w oprawie 14 fr.

D. MORNET: *Cours pratique de composition française.*

Sztuka poprawnego pisanie i redagowania w języku francuskim, według metody profesora Sorbony, liczne przykłady wyjęte z dzieł najlepszych autorów. i tematy podawane na egzaminach. Tom w kartonie 15 fr.

Histoire Générale de la Littérature française

Najoryginalniejsza i najsugestywniejsza metoda podzielona na dwie części: Dzieje wielkich dzieł i Streszczenie Literatury. W kartonowej oprawie fr. 24,75.

Histoire de la Littérature et de la Pensée française contemporaines

(1870-1927). Tom broszurowany fr. 12.

LES CLASSIQUES LAROUSSE

Za cenę nadzwyczaj przystępną wydawnictwa wielkich autorów francuskich starannie wydrukowane, zaopatrzone w cenne dokumenty historyczne i uwagi krytyczne profesorów Uniwersytetu.

Tomy wydane: Villon-Marot (1 tom) — Ronsard (2 tomy) — Corneille (6 tomów) — Molière (7 tomów) — Racine (10 tomów) — La Fontaine (2 tomy) — Boileau (2 tomy) — Pascal (1 tom) — Buffon (1 tom) — St. Simon (1 tom) — A. Chenier (1 tom) — Musset (2 tomy) — G. Sand (1 tom) — Lamartine (1 tom) — Th. Gauthier (1 tom) — Bandelaire (1 tom) — Balzac (2 tomy) i t.d.

Za tom broszurowany (wielkość 11x14) 1 fr.50

W sprzedaży we wszystkich księgarniach, cena we frankach franc. Katalogi i prospekty wysyła się na żądanie

KURSY WAKACYJNE PRZY UNIWERSYTECIE W N A N C Y

Podajemy do wiadomości, że istnieją przy Uniwersytecie w Nancy kursy dla cudzoziemców podczas roku uniwersyteckiego, jak również podczas wakacyj (lipiec, sierpień, wrzesień).

Kursy te dające specjalne wykształcenie w kierunku języka, literatury i cywilizacji francuskiej, pozwalają otrzymać Dyplom Studiów Francuskich przy Fakultecie Filozofji, oraz przy Alliance Française.

Specjalny komitet zajmuje się słuchaczami zagranicznymi, ułatwia im zainstalowanie się w Nancy, zawarcie znajomości z rodzinami francuskimi, organizuje wieczory taneczne i muzyczne.

Komitet ten zaznajamia studentów z zabytkami Nancy—miasta sztuki — oraz urządza wycieczki w pobliskie Wogezy.

Bliższych wiadomości dotyczących powyższych kursów udziela Lycée Français, Warszawa, ul. Polna 46a.

KURSY WAKACYJNE:

Lipiec, sierpień, wrzesień.

Podróż po cenie niższej.

Sekretarjat 13, Place Carnot.

Uniwersytet w Rennes (Francja-Bretania)

KURS WAKACYJNY DLA CUDZOZIEMCÓW.

przy College Saint-Servan-sur-Mer (w pobl. Saint-Malo)

od 17 lipca do 31 sierpnia.

Język i Literatura francuska, fonetyka doświadczalna, tłumaczenia, instytucje francuskie, historia i geografia Bretanii etc. Dyplom po egzaminie. Wycieczki zbiorowe. Kąpiele morskie.

W sprawie wszelkich informacji pisać do p. L o u i s, profesora w College de Saint-Servan-sur-Mer (Francja).

Ecole d'ingénieurs Radio Faculté des Sciences BORDEAUX

UNIWERSYTET W NANCY

INSTYTUT ROLNICZY I KOLONJALNY w NANCY

30 r. S-te Cathérine—Dipl. Agronoma, Dyplom Inżyniera
2 lub 3 lata. — Doktorat.

Początek r. akad. 1 listop. Egzamin wstępny 25 paźdz.

UNIWERSYTET w BESANÇON

INSTITUT JĘZYKA I CYWILIZACJI FRANCUSKIEJ

dla studentów zagranicznych.

KURSY WAKACYJNE 1934 — (od 1 lipca do 30 września).

KURSY STAŁE — (od 1 października do 30 czerwca).

Język francuski—Fonetyka teoretyczna i stosowana—
Dykcja—Tłumaczenia

Objaśnienia tekstów—Ćwiczenia praktyczne

Konwersacja, korespondencja potoczna i handlowa i t. p.

Odczyty (Literatura, Historia, Geografia, Sztuka, Cywilizacja i t. p.)

Egzaminy — (Świadectwa Studiów Francuskich).

Wycieczki — Ośrodek najbardziej malowniczy **Jury francuskiej**
(w pobliżu Szwajcarii).

ZABAWY — KASYNO PRZY ZDROJOWISKU.

Dom Akademicki — (ceny przystępne, komfort nowoczesny).

50% zniżka na kolejach francuskich.

Wszelkich informacji udziela **Sekretarz Generalny** (Uniwersytetu)
w **Besançon** (Francja).

ECOLE supérieure de **FILATURE** et
TISSAGE de **L'EST**

a

EPINAL

Reconnue par l'Etat — Décret du 8-12 — 1922

Brevet d'ingénieur textile et diplômes
visés par le Gouvernement

Pour tous renseignements:

S'adresser au Directeur de l'école.
Epinal (Vosges) France.

INSTITUT DU PANTHEON

VIS-A-VIS SORBONY

31, RUE DU SOMMERARD - PARIS

PRAKTYCZNA SZKOŁA JĘZYKA FRANCUSKIEGO

SEKCJA PARYSKA

KURSY NORMALNE

od 1 października do 30 czerwca

KURSY WAKACYJNE

od 1 lipca do 30 września

Grupy liczą od 8—12 słuchaczy

Trzy stopnie: początkowy, średni, wyższy

SEKCJE INDYWIDUALNE: (Przygotowanie do wszelkich egzaminów)

SEKCJA BRETOŃSKA

Saint-Quay-Portrieux (nad morzem)

PENSJONAT - KURSY WAKACYJNE-LEKCJE INDYWIDUALNE

przy letniej sekcji Instytutu

Kształcące, komfortowe i pociągające życie rodzinne.

Sporty — wycieczki — kąpiele morskie — stała, praktyczna, korygowana konwersacja języka francuskiego.

Wszelkie programy i informacje wysłać franco na prośbę skierowaną do sekretariatu: 31e rue du Sommerard-PARIS.

SZKOŁA TECHNICZNA AERONAUTYKI i BUDOWY SAMOCHODÓW

1, Rue Boutebrie Paris (V-e) — Tel.: Odéon 59-83.

(Uznana przez Państwo Polskie: Dz. Ust. Nr. 64 z d. 27.7 1932, par. 601)

Kształcenie Inżynierów dla

Przemysłów Aeronautycznych i Samochodowych.

Ecole Pratique de Radioelectricité

Praktyczna Szkoła Radjoelektryczności

Fondée par les Grandes Compagnies Françaises Associées de T. S. F.
Założona przez Wielkie Zrzeszone Francuskie Towarzystwa Radjowe

Electricité — T. S. F. — Cinéma

Elektryczność—Radjo—Kinematografia

PARIS (14-e) — 57, rue de Vanves, 57 — PARIS (14-e)

Cours du Jour-du Soir-par Correspondance

Kursy: Dzienny—Wieczorowy—Korespondencyjny.

Achetez de bons ouvrages techniques Français!

C'est à la Librairie

Editeur, 92, rue Bonaparte PARIS VI, que vous trouverez

Le Catalogue le plus Complet

Près de 3.000 Titres. — Il comprend les divisions suivantes

Organisation — Enseignement Général et Professionnel — Mécanique —
Automobilisme — Aéronautique — Electricité — Télégraphie — Téléphonie —
Chimie et Analyse chimique — Industries Diverses — Agriculture —
Architecture — Travaux Publics — Constructions — Chemins de fer et
Tramways — Géologie — Mines — Métallurgie

Le catalogue E. P. est envoyé franco sur demande

Uniwersytet w Lille

Fakultet Humanistyczny

Kursy dla Studentów Zagranicznych

Pierwszy Semestr: 1 listopad — 1 marzec

Drugi Semestr: 1 marzec — 1 czerwiec

Odczyty . . .	Historja Cywilizacji francuskiej.
Wykłady . . .	Literatura francuska. Literatura porównawcza (francusko-polska, francusko-niemiecka, francusko-angielska). Gramatyka. Filologia. Fonetyka.
Ćwiczenia praktyczne .	Kompozycja. Dyktando. Objasnienie tekstów. Fonetyka. Tłumaczenie z polskiego, niemieckiego i angielskiego na francuski.
Diplomy	Świadectwa Wyższych Studiów (Literatura francuska, literatura porównawcza, gramatyka i filologia francuska, historia sztuki i t. p.)
wydawane Studentom zagranicznym	Dyplom Wyższy dla Nauczania języka i literatury francuskiej zagranicą. Dyplom Wyższych Studiów Fonetyki francuskiej. Dyplom Studiów Rosyjskich. Doktorat Uniwersytecki.

Mieszkanie zapewnione w „Cité Universitaire”
Dom Akademików—Dom Akademicki

Kursy wakacyjne w Boulogne, Calais, Dunkerque, le Touquet
Institut d'Expansion Universitaire, 9, rue Auguste-Angellier, LILLE (France)

UNIWERSYTET w BORDEAUX

Kursy wakacyjne dla Studentów zagranicznych

w Saint-Jean de Luz

w krainie baskijskiej: pobyt urozmaicony, od 15 lipca do 15 września
(piąty rok)

Język, literatura, cywilizacja francuska, egzaminy i dyplomy

50% zniżki kolejowej.

Wycieczki wspaniałe po krainie baskijskiej
francuski i hiszpański.

Zwracać się: Prof. Guillaunnie, Faculté des Lettres 20, cours Pasteur-Bordeaux

INSTITUT SUPERIEUR DE COMMERCE POUR JEUNES FILLES

Sous la Direction des Soeurs de la Charité

Courte rue Neuve, 37 • ANVERS

DIPLOMES RECONNUS PAR L'ÉTAT

LE CYCLE DES ÉTUDES EST DE TROIS ANS

La Deuxième Année d'Études conduit au grade de Licencié en Sciences Commerciales
la Troisième Année qui comprend les Sections Financière, Consulaire confère
aux Récipendiaires le grade de Licencié du degré Supérieur

Licencié en Sciences Commerciales et Financières
Licencié en Sciences Commerciales et Consulaires

UNIVERSITÉ DE STRASBOURG

Institut d'Études Françaises Modernes: Cours spéciaux pour les
étrangers, du 1er novembre au 30 juin: Phonétique, Langue, Littérature,
Histoire, Civilisation. Certificat et Diplôme Supérieur d'Études
Françaises Modernes.

Cours de Vacances du 1er juillet au 10 septembre. Section A:
Français (Certificat et Diplôme) — Section B: Allemand (Certificat
d'Études Allemandes).

S'adresser au Bureau de Renseignements. Université de Stras-
bourg, France.

Szkoła Dziennikarska 16, rue de la Sorbonne, PARIS (5-e)

ZAŁOŻONA w 1899 ROKU.

Przygotowanie teoretyczne i praktyczne do wykonywania zawodu
dziennikarza. Jeden lub 2 lata studjów. Dyplom.

INSTITUT DE CHIMIE DE LA FACULTÉ DES SCIENCES DE STRASBOURG

Certificats de licence ès-sciences.

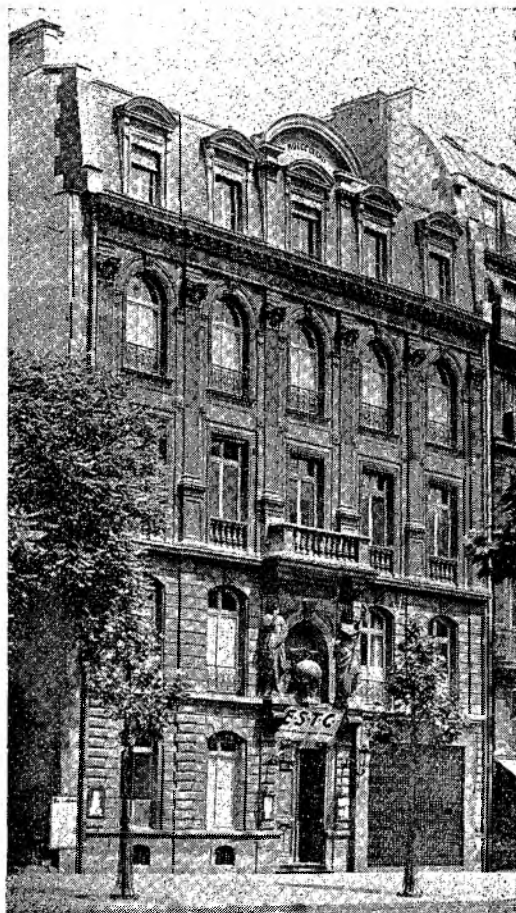
Diplôme d'ingénieur-chimiste

Pour renseignements s'adresser 2, rue Goethe.

ÉCOLE SUPÉRIEURE TECHNIQUE ET COMMERCIALE DE PARIS

184, bd. Saint-Germain, Paris (6)

Inscrite à l'Académie de Paris comme Établissement d'enseignement Supérieur.
(Loi du 12. VII, 1875 et décret du 25. I. 1876)

Informacje: str. 218

SZKOŁA KROJU DLA KRAWCÓW:

LADEYEZE ROUSSEL REUNIS A. DARROUX - Oddział.

Adres: 6 Place des Victoires—Biuro: 5, rue d'Argout. Paris 2-e

Opłata ryczałtowa za kurs kroju dla Panów

Kurs dzienny	600—fr.
Kurs wieczorowy	300—fr.

Opłata ryczałtowa za kurs kroju dla Panów i Pań

Kurs dzienny	750—fr.
Kurs wieczorowy	450—fr.

Przybliżony czas trwania kursu: dla Panów

Kurs dzienny: 5—6 tygodni

Kurs wieczorowy: 6 miesięcy

Dla Panów i Pań

Kurs dzienny: 2 miesiące

Kurs wieczorowy: 8 miesięcy

Minimum czasu dla otrzymania dyplomu: 15 dni na kursie dziennym

Opłata 350—fr. dla Panów

Pensjonat-Hotel, obok szkoły: HOTEL DE REIMS,

6 rue de la Jussienne Paris (2-e)

UNIWERSYTET w DIJON

Kursy specjalne jęz. francuskiego dla Studentów Zagranicznych.

Rok szkolny: 1-szy semestr 3 listopada—28 lutego, 2-gi semestr:

1 marca—15 czerwca. Kursy wakacyjne: 15 czerwca—31 października.

3 sekcje: przygotowawcza, normalna i udoskonalająca.

Studia teoretyczne i ćwiczenia praktyczne z fonetyki; język, literatura, cywilizacja i handel, metodycznie ujęte i zorganizowane.

Dyplomy po egzaminach

Wycieczki, zebrania, sporty

Ognisko Akademickie, dom akademicki, restauracja uniwersyt.

W sprawie informacji zwracać się do sekretarza: **P. Martenot**

36, rue Chabot Charny Dijon.

BON

uprawniający do 20% rabatu w znanej
żyd. restauracji studenckiej „Maurice”

24, rue des Carmes, Paris 5-e (obok Uniwersytetu)

Cena 10 obiadów (4 dania) fr. 32.50

Kuchnia b. smaczna.

Obsługa pierwszorzędna.

INTERNAT UNIVERSITAIRE DE PARIS

100 rue de Vaugirard Paris 6e.

PRZYJMUJE PENSJONARJUSZY PRZEZ CAŁY ROK.

Komfort.

Całkowite utrzymanie od 750 fr.

Szczegółowe prospekty na żądanie.

CENTRALNE AKADEMICKIE BIURO INFORMACYJNE

WARSZAWA, UL. MIROWSKA 3.

AKADEMICKIE BIURO INFORMACYJNE (NA WOJEW.
ŁÓDZKIE)

Łódź, ul. Pomorska 40.

BEZPŁATNE SZCZEGÓŁOWE INFORMACJE:

- a) WARUNKI PRZYJĘCIA na wyższe uczelnie zagraniczne w Europie i poza Europą.
- b) WARUNKI UTRZYMANIA w miastach uniwersyteckich, adresy tanich mieszkań, pensjonatów, domów akademickich i td.
- c) UPRAWNIENIA poszczególnych uczelni, tytuły, dyplomy, nostryfikacja, zaliczenia odbytych studiów, doktoryzacja i td.
- d) WYBÓR SPECJALNOŚCI, zawodu, uczelni, odpowiedniego wydziału, kraju i td.

BIURA ZAŁATWIAJĄ:

PRZYJĘCIA na wyższe uczelnie zagraniczne (Francja, Belgia, Włochy, Jugosławia, Anglia, Palestyna, Holandia i inne kraje w Europie i poza Europą), zaliczenie studiów, dopuszczanie do doktoryzacji, ulgi w opłatach i tp.

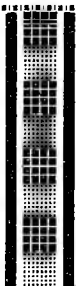
TŁUMACZENIA urzędowe dokumentów i legalizacja w konsulatach i ministerstwach, ulgi akademickie etc.

ORGANIZUJĄ grupowe i ulgowe przejazdy kolejowe zagranicę i td.

BIURA są w stałym kontakcie z uczelniami zagranicznymi i cieszą się poparciem Rektorów i Sekretarzy Uniwersytetów i Szkół zagranicznych.

K U P O N

Niezamożnym studentom Biura załatwiają bezpłatnie przyjęcia, zapisy i tp. po okazaniu niniejszego kuponu.

**WSZELKIE DRUKI
NAJESTETYCZNIEJ I NAJTANIEJ**

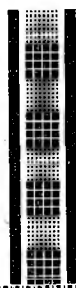
WYKONUJE

**DRUKARNIA, LITOGRAFJA
I SKŁAD MATERJAŁÓW PIŚMIENNYCH**

»POLONIA«

Warszawa, Królewska 29a; tel. 5-23-79.

•
Dla WP. Studentów rabat

БЕЛОРУССКАЯ БИБЛИОТЕКА

RP 3532